

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Helyi Esélyegyenlőségi Programja 2018-2023

**Készítette:
Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata
KultúrÁsz Közhasznú Egyesület**

„A Helyi Esélyegyenlőségi Program 2020. évi felülvizsgálata során beépített részeket ezzel a betűformával jelöljük.”

**Debrecen
2020. június**

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
1. A település bemutatása	12
2. A városi társadalom jellegzetességei	14
3. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége	23
3.1. Jövedelmi és vagyoni helyzet	24
3.2. Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció	25
3.3. Pénzbeli és természetbeni szociális ellátások, aktív korúak ellátása, a munkanélküliséghez kapcsolódó támogatások	32
3.4. Lakhatás, lakáshoz jutás, lakhatási szegregáció	40
3.5. Telepek, szegregátumok helyzete	43
3.6. Egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés	47
3.7. Községi viszonyok, helyi közélet, a közösség színterei	49
3.8. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása	56
4. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység	57
4.1. A gyermekek helyzetének általános jellemzői	58
4.2. Szegregált, teleszerű lakókörnyezetben élő gyermekek helyzete, esélyegyenlősége	64
4.3. A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékkal élő gyermekek szolgáltatásokhoz való hozzáférése	65
4.4. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek/tanulók valamint a fogyatékkal élő gyerekek közoktatási lehetőségei és esélyegyenlősége	75
4.5. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása	87
5. A nők helyzete, esélyegyenlősége	88
5.1. A nők gazdasági szerepe és esélyegyenlősége	92
5.2. A munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetését segítő szolgáltatások	95
5.3. Családtervezés, anya- és gyermekgondozás területe	98
5.4. A nőket érő erőszak, családon belüli erőszak	100
5.5. Krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások	102
5.6. A nők szerepe a helyi közéletben	104
5.7. A nőket helyi szinten fokozottan érintő társadalmi problémák és felszámolásukra irányuló kezdeményezések	107
5.8. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása	108
6. Az idősek helyzete, esélyegyenlősége	109
6.1. Az időskorú népesség főbb jellemzői	109
6.2. Idősek munkaerő-piaci helyzete	112
6.3. A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés	116
6.4. Az időseket, az életkorral járó sajátos igények kielégítését célzó programok a településen	119
6.5. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása	125
7. Fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége	126
7.1. A településen fogyatékkal élő személyek főbb jellemzői, sajátos problémái	128
7.2. Fogyatékkal élő személyek pénzbeli és természetbeni ellátása, kedvezményei	128
7.3. A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés lehetőségei, akadálymentesítés	129
7.4. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása	139
Összegző táblázat- A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve	140

Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP)

Bevezetés

Összhangban az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet rendelkezéseivel, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Helyi Esélyegyenlőségi Programban (a továbbiakban: HEP) rögzíti az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat.

A Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata (a továbbiakban: Önkormányzat) vállalja, hogy az elkészült és elfogadott HEP-el összehangolja a település más dokumentumait, valamint az önkormányzat fenntartásában lévő intézmények működtetését. Vállalja továbbá, hogy a HEP elkészítése során bevonja partneri kapcsolatrendszerét, különös tekintettel a köznevelés állami és nem állami intézményfenntartóira.

I. Jogszabályi háttér bemutatása

Az egyenlő bánásmód, a diszkrimináció tilalma az Európai Unió egyik legfontosabb alapelve. Magyarország Alaptörvénye II. cikke deklarálja az élethez és az emberi méltósághoz való jogot és annak sérthetetlenségét: „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz”. Magyarország Alaptörvénye XV. cikkének (2) bekezdése szerint „Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja”. Ugyanezen cikk kimondja a nők és a férfiak egyenjogúságát, továbbá azt, hogy Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, illetve rendelkezik arról, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

A HEP elkészítését az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Ebktv.) előírásai alapján végeztük. A program elkészítésére vonatkozó részletszabályokat

- a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet (a továbbiakban: 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet),
- a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet

tartalmazza.

Az Ebktv. az esélyegyenlőség előmozdítását elsősorban állami kötelezettségként ismeri el. A 31. § (1) bekezdése a települési önkormányzatok feladataul írja elő, hogy ötévente öt évre szóló helyi esélyegyenlőségi programot fogadjanak el. Ugyanezen jogszabályhely (2) bekezdése alapján, a helyi esélyegyenlőségi program keretében helyzetelemzést kell készíteni a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok – különösen a nők, a mélyszegénységben élők, romák, a fogyatékkal élő személyek, valamint a gyermekek és idősek csoportjára – oktatási, lakhatási, foglalkoztatási, egészségügyi és szociális helyzetéről, illetve meg kell határozni a

helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A programalkotás során gondoskodni kell a helyi esélyegyenlőségi program és a helyi önkormányzat által készítendő egyéb fejlesztési tervek, koncepciók összhangjáról is.

Az Ebktv. alapján figyelmet kell fordítani

- az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülését segítő intézkedésekre,
- az oktatás és a képzés területén a jogellenes elkülönítés megelőzésére, illetve az azzal szembeni fellépésre, továbbá az egyenlő esélyű hozzáférés biztosításához szükséges intézkedésekre,
- a közszolgáltatásokhoz, valamint az egészségügyi szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosításához szükséges intézkedésekre,
- az olyan intézkedésekre, amelyek csökkentik a hátrányos helyzetűek munkaerő-piaci hátrányait, illetve javítják foglalkoztatási esélyeiket.

A HEP időarányos megvalósulását két évente át kell tekinteni, és az áttekintés alapján, szükség esetén a HEP-et felül kell vizsgálni.

A fentiekben említetteken túl az esélyegyenlőségi program készítésének keretét adó további jelentősebb jogszabályok:

- a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény,
- a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény,
- a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény,
- a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény,
- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény,
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény,
- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény,
- a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény,
- az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXXIII. törvény,
- a foglalkoztatásból és a foglalkozásból eredő hátrányos megkülönböztetésről szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1958. évi 42. ülésén elfogadott 111. számú Egyezmény kihirdetéséről szóló 2000. évi LX. törvény,
- a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény,
- a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.),
- a nőkkal szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról 1979. december 18-án New Yorkban elfogadott egyezmény kihirdetéséről szóló 1982. évi 10. törvényerejű rendelet,
- a pályakezdő fiatalok, az ötven év feletti munkanélküliek, valamint a gyermek gondozását, illetve a családtag ápolását követően munkát keresők foglalkoztatásának elősegítéséről, továbbá az ösztöndíjas foglalkoztatásról szóló 2004. évi CXXXIII. törvény,
- a megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató munkáltatók akkreditációjáról, valamint megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásához nyújtható költségvetési támogatásról szóló 327/2012. (XI. 16.) Korm. rendelet.

II. Az esélyegyenlőségi célcsoportokat érintő helyi szabályozás rövid bemutatása

Debrecen Megyei Jogú Város egészségügyi alapellátási körzeteiről szóló 2/2019. (II. 21.) önkormányzati rendelet határozza meg a város lakosságának egészségügyi alapellátását – területi ellátási kötelezettséggel – 83 háziorvosi, 42 házi gyermekorvosi, 49 fogorvosi, 62 területi védőnői és 101 iskola-egészségügyi körzetben biztosítja.

A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátásokról, azok igénybevételéről és a fizetendő térítési díjakról szóló 15/2013. (III. 28.) önkormányzati rendelet rögzíti azon ellátási formákat, amelyeket az önkormányzati fenntartású intézmények és/vagy ellátási szerződés útján biztosít az önkormányzat szociális alapszolgáltatásként, illetve szakosított ellátásként, valamint szabályozza az ellátásokért fizetendő térítési díjakat is.

A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátásokról, azok igénybevételéről és a fizetendő térítési díjakról szóló 13/2013. (III. 28.) önkormányzati rendelet alapján az önkormányzat a fenntartásában működő intézményekben és ellátási szerződés útján gyermekjóléti alapellátásokat biztosít.

Az étkeztetésről és az igénybevételéért fizetendő intézményi térítési díjakról szóló 55/2012. (XI. 29.) önkormányzati rendelet, a köznevelési intézményeknél alkalmazandó étkeztetés intézményi térítési díját – differenciáltan, az intézménytípustól függően – és a személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátást és szociális alapszolgáltatást biztosító intézményeknél alkalmazandó étkeztetés intézményi térítési díját állapítja meg.

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Szervezeti és Működési Szabályzatáról 1/2013. (I. 24.) önkormányzati rendelet alapján az Önkormányzat a települési nemzetiségi önkormányzatok hatékony érdekérvényesítéséhez, törvényben meghatározott egyéni és közösségi jogainak gyakorlásához biztosítja valamennyi települési nemzetiségi önkormányzat (a bolgár, a görög, **a lengyel**, a német, az örmény, a roma, a román, a ruszin és az **ukrán**) részére a működésükhöz szükséges tárgyi feltételeket, így különösen hivatali munkaidőben, időkorlátozás nélkül – a nemzetiségi feladatellátáshoz szükséges tárgyi és technikai eszközökkel felszerelt – ingyenes helyiséghasználatot.

A települési támogatások helyi szabályairól szóló 6/2015. (II. 26.) önkormányzati rendelet (a továbbiakban: 6/2015. (II. 26.) önkormányzati rendelet), amelynek ismertetésére a 3.3. fejezetben kerül sor.

További kapcsolódó helyi szintű szabályok:

- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény által szabályozott pénzbeli-, és természetben nyújtott ellátások helyi szabályainak végrehajtásáról szóló 6/2006. (II. 24.) rendelet,
- az önkormányzati tulajdonú bérlakások lakbérének megállapításáról szóló 6/2001. (III. 6.) Kr. rendelet,
- az önkormányzati tulajdonú bérlakások bérbeadásáról és a lakhatással kapcsolatos szociális feladatokról szóló 7/2001. (III. 6.) Kr. rendelet,
- a sportról szóló 53/2005. (XII. 9.) Kr. rendelet,
- az Önkormányzat vagyonáról szóló 24/2013. (V. 30.) önkormányzati rendelet,
- **a helyi közművelődési feladataok ellátásáról szóló 37/2018. (X. 25.) önkormányzati rendelet.**

III. Kapcsolódás helyi stratégiai és települési önkormányzati dokumentumokkal, koncepciókkal, programokkal

A HEP elkészítésekor rendelkezésre álló dokumentumok, koncepciók:

- Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata **2019. évi** gyermekjóléti és gyermekvédelmi feladatainak ellátásáról szóló átfogó értékelés,
- Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciójának **2019. évi** felülvizsgálata,
- Beszámoló Debrecen Megyei Jogú Város közbiztonságának **2019. évi** helyzetéről, a közbiztonság érdekében tett intézkedésekről, és ezzel kapcsolatos feladatokról,
- Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2015-2020. közötti időszakra vonatkozó Gazdasági Programja,
- Debrecen Integrált Területi Programja 2014-2020,
- Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési Koncepciója és Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020. Megalapozó vizsgálat 2017. április (akcióterületek kijelölésével kapcsolatos technikai módosítás),
- Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési Koncepciója 2014-2020,
- Debrecen Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020,
- Debrecen Megyei Jogú Város Foglalkoztatási Stratégia 2017-2021,
- Szakmai Beszámoló a Debreceni Kábítószerügyi Egyeztető Fórum **2018. évi** tevékenységéről,
- **Debrecen Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának 2018. november 1. – 2020. október 31. időszakra elfogadott esélyegyenlőségi terve.**

IV. A HEP térségi, társulási kapcsolódásainak bemutatása, társadalmi együttműködések

Kábítószerügyi Egyeztető Fórum

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata (a továbbiakban: Önkormányzat) 2001-ben elkötelezte magát, hogy koordinálja, támogatja a kábítószer-elleni küzdelmet, ezért segítette a Kábítószerügyi Egyeztető Fórum (a továbbiakban: Fórum) létrejöttét, melynek feladata a helyi stratégia megalkotása és koordinálása.

A Fórum **19** éve kimagasló aktivitással működteti szakmai programjait és együttműködéseit, melynek során jelentős eredményeket ért el, jelenleg közel 44 tagszervezettel működik. **A Fórum szakmai munkáját a Nemzeti Drogellenes Stratégia 2013-2020. Tiszta tudat, józanság, küzdelem a kábítószer ellen, valamint a 2014. szeptember 16-án elfogadott „Tegyük közösen!” DMJV átfogó stratégiája a szenvedélybetegségek megelőzésére és a szenvedélybetegek ellátására 2014-2020 dokumentumokban foglaltaknak megfelelően végzi,** azonban tevékenységét nemcsak a kábítószeres, hanem komplex módon az alkohol és a cigaretta fogyasztásának visszaszorítására is kiterjesztette. A Fórum kiemelt feladata az alulról jövő kezdeményezések támogatása, továbbá felkérésre szakmai ajánlóként koordinálja és segíti a városban működő kábítószer ellenes tevékenységet végző szervezetek, intézmények országos, illetve nemzetközi pályázatokon való részvételét.

A Fórum prevenció, kezelés-ellátás, kínálatcsökkentő, média, iskolai, egyházi és koordinációs állandó munkacsoportot működtet.

A Fórum által létrehozott munkacsoportok célja a városi drogstratégia megvalósításának elősegítése és széleskörű társadalmi párbeszéd kialakítása.

Az Önkormányzat kiemelt feladatának tekinti, hogy a Fórum tagszervezeteivel együttműködve hozzájáruljon a kábítószer-fogyasztás visszaszorításához.

Szociálpolitikai Kerekasztal

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Szociálpolitikai Kerekasztala (a továbbiakban: Kerekasztal) 2004. február 5. napján fogadta el ügyrendjét.

A Kerekasztal feladata a szociális szolgáltatástervezési koncepcióban meghatározott feladatok megvalósulásának, végrehajtásának folyamatos figyelemmel kísérése. Tagjai az Önkormányzat területén szociális intézményeket működtető fenntartók képviselői, továbbá a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátásokról, azok igénybevételéről és a fizetendő térítési díjakról szóló 15/2013. (III. 28.) önkormányzati rendeletben meghatározott szervezetek képviselői. Jelenleg a Kerekasztal 39¹ tagú, amelyből 17 civil szervezet.

Debreceni Karitatív Testület

A Közgyűlés a 185/2015. (IX. 24.) határozatával döntött a Debreceni Karitatív Testület létrehozásáról. A Testület 2015. október 8. napján kezdte meg működését. A testület célja a városi szintű karitatív munka operatív és koordináló tevékenységének ellátása az érintett civil szervezetek bevonásával, illetve azok szerepvállalásának erősítésével annak érdekében, hogy Önkormányzat és a Testület tagjai hatékony humanitárius segélyezési tevékenységet tudjanak kifejtetni az egyént, illetve a családokat érintő krízishelyzet, valamint katasztrófahelyzet esetén.

A Testület az Önkormányzat mellett az alábbi 17 tagszervezetből áll:

Forrás Lelki Segítők Egyesülete, Héra Egyesület, Kék Lovagok Rendészeti Motoros Klubja/Közhasznú Egyesület Magyarország I., Lelkierő Fiatalon a Fiatelokért Egyesület, Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület, Magyar Ökumenikus Segélyszervezet Szociális és Fejlesztő Központ Debrecen, Magyar Református Szeretetszolgálat Közhasznú Alapítvány (MRSZ), Magyar Vöröskereszt Hajdú-Bihar Megyei Szervezete, Debreceni Baptista Gyülekezet, Magyarországi Dorcas Segélyszervezet, Migration Aid, Refomix Nonprofit Közhasznú Kft., Szent Anna Főplébánia Caritas Szervezet Nappali Intézménye, Szentelen Egyesület, Lépéselőny Közhasznú Egyesület, Debreceni Zsidó Hitközség Ráchel Nőegylet, Hajdúdorogi Főegyházmegye.

Debrecen Járási Felzárkózási Kerekasztal

Az Önkormányzat 2014-ben sikeres pályázatot nyújtott be „Esély-Háló” Területi együttműködést segítő programok kialakítása a Debreceni járásban címmel az Államreform operatív program keretében kiírt ÁROP-1.A.3.-2014 kódszámú „Területi együttműködést segítő programok kialakítása az önkormányzatoknál a konvergencia régiókban” című pályázati felhívásra.

A projekt általános célja – összhangban a HEP-el – a hátrányos helyzetben lévő társadalmi csoportok társadalmi felzárkóztatása, esélyegyenlőségének előmozdítása érdekében, az Önkormányzat koordinálásával Hajdúsámson Város Önkormányzata aktív együttműködésével – valamint az ugyanezen cél érdekében tevékenykedő állami, egyházi, civil, valamint gazdasági szervezetek bevonásával – a két település HEP-jében feltárt társadalmi problémák és tervezett

¹ 2019. évi adat

intézkedések számbavételével mindkét település számára adaptálható szolgáltatások megteremtése volt.

A pályázati támogatás számos közös program – például tehetséggondozó tábor mélyszegénységben élő gyermekek részére, Egészség-Tér, Szociális Börze, egészségfejlesztő műhelymunka, fogyatékkal élők rendezvénye, érzékenyítő tréning – megrendezését, valamint járási szintű Felzárkózási Kerekasztal létrehozását és működtetését tette lehetővé.

A projekt 2015 végén hivatalosan lezárult, azonban az utóélete a mai napig folytatódik. A munkát folytatja a Debrecen Járási Felzárkózási Kerekasztal elnevezésű szakmai munkacsoport, mely igyekszik összhangot teremteni a helyi esélyegyenlőség alapvető fontosságú területeinek, szervezeteinek és intézményeinek munkájában. A Kerekasztal célja, hogy közvetlen módon reagáljon és megoldásokat keressen azokra a problémákra, amelyek járási szinten realizálódtak, mindezt civilek, érdekképviselők, gazdasági és kormányzati szereplők bevonásával valósítja meg. A Kerekasztal ajánlásokat és javaslatokat fogalmaz meg az érintett intézmények és szervezetek részére. Működése elősegíti a tevékenységek összehangolását, a párhuzamosságok kiszűrését.

Debreceni Idősügyi Tanács

A Közgyűlés a 191/2016. (VI. 23.) határozatával – az idősök tiszteletének, megbecsülésének és biztonságának előmozdítása, valamint az idősödő emberek érdekeinek, javaslatainak az önkormányzati döntések előkészítése során történő megjelenítése érdekében – megalakította a Debreceni Idősügyi Tanácsot (a továbbiakban: DIT) hat nyugdíjas szervezet részvételével.

A DIT konzultációt folytató, véleményező testület, működésének célja az idős emberek érdekeit képviselő szervezetek (társadalmi szervezetek, egyesületek, klubok) és az Önkormányzat együttműködésének elősegítése. Ezen túl célja az idős embereket érintő nehézségek és problémák feltárása, azok megismerése és enyhítése, a vélemények és információk cseréje, valamint a különböző célok, törekvések egyeztetése.

Munkája során a DIT a debreceni időskorúakat érintő legfontosabb fejlesztésekkel, döntésekkel kapcsolatos álláspontokat és javaslatokat továbbítja a városvezetés részére, valamint tájékoztatói lehetőséget nyújt az idősöknek az őket érintő legfontosabb változásokról, programokról.

A DIT 2020 januárjában alakult újra, hat nyugdíjas szervezet részvételével:

- *Debreceni Nyugdíjas Egyesület,*
- *Debreceni Szépkorúak Klubja,*
- *Hajdú-Bihar Megye és Debrecen Nyugdíjas Szervezeteinek Szövetsége,*
- *Alsójózsai Nyugdíjas Egyesület,*
- *Debreceni Mathiász János Központi Kertbarát Klub,*
- *Debreceni Nyugdíjas Polgári Egyesület.*

A DIT üléseire tanácskozási joggal rendszeresen meghívást kap az Egészségügyi és Szociális Bizottság elnöke, Debrecen Megyei Jogú Város Városi Szociális Szolgálat (továbbiakban: Városi Szociális Szolgálat) intézményvezetője, a Méliusz Juhász Péter Könyvtár igazgatója, a Debreceni Művelődési Központ igazgatója, valamint a Debrecen Megyei Jogú Város Család- és Gyermejjóléti Központja (a továbbiakban: DMJV Család- és Gyermejjóléti Központja) intézményvezetője.

A testület munkáját a Polgármesteri Hivatalban dolgozó időszügi referens segíti.²

A DIT-tel kapcsolatban a 6.4 fejezetben található további információ.

Debreceni Oktatási Tanács

A Közgyűlés a 272/2016. (X. 13.) határozatával döntött a Debreceni Oktatási Tanács megalakításáról. A Debreceni Oktatási Tanács célja a városi érdekeltségű, köznevelési ágazatban érintett intézményfenntartók, intézmények, az egyes köznevelési intézményekbe járó diákok, az ott dolgozó pedagógusok és egyéb alkalmazottak, valamint a szülők együttműködésének elősegítése, továbbá a köznevelési ágazatot érintő önkormányzati döntések előkészítésében való érdekegyeztetés.

A Tanács feladatai:

- Összegyűjti a köznevelési ágazatban érdekelt feleket érintő problémákat, valamint szükségleteket és továbbítja azokat az Önkormányzat felé.
- A köznevelési ágazatban érintett felek javaslatainak, véleményének figyelembe vételével megoldási alternatívákat dolgoz ki.
- Közös – a város gazdasági fejlődését elősegítő – képzési stratégiák megalapozása.
- A szakképzés, azon belül is a hiányszakmák iránti érdeklődés népszerűsítése.
- A köznevelési ágazatot érintő fejlesztési lehetőségek kihasználásának előmozdítása.

Az Önkormányzat képviselőin kívül a Tanács tagjai:

- a Debreceni Tankerületi Központ, mint intézményfenntartó igazgatója,
- a Debreceni Szakképzési Centrum, mint intézményfenntartó főigazgatója,
- a Debreceni Egyetem, mint intézményfenntartó képviselője,
- a köznevelési intézmény fenntartó egyházi jogi személyek képviselői.

Foglalkoztatási Paktum

A Hajdú-Bihar Megyei Foglalkoztatási Paktum a megyére kiterjedő gazdaság- és foglalkoztatás fejlesztési partnerség, amelynek funkciója, hogy a partnerség tagjai a szakmai hozzáértésükkel, aktív részvételükkel olyan konzultációs, tanácsadó, szakmai javaslattevő tevékenységet töltsenek be, amely a kapcsolódó intézkedésekkel hozzájárul a megye foglalkoztatási és gazdasági helyzetét érintő problémák, igények valós, folyamatos feltárásához és megoldásához.

A munkaerő-piaci helyzet javítása, a gazdaságfejlesztés, az oktatás, a képzés eredményességének javítása, a partnerségi együttműködések fejlesztése érdekében az Önkormányzat együttműködési megállapodást kötött a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzattal a Hajdú-Bihar Megyei Foglalkoztatási Paktum létrehozására érdekében.

V. Értékeink, küldetésünk

A HEP-ben meghatározzuk azokat az alapelveket, célkitűzéseket, amelyek iránt elkötelezettek vagyunk az egyenlő esélyek megteremtése érdekében. Érvényre kívánjuk juttatni Magyarország Alaptörvényében és más jogszabályokban az esélyegyenlőség terén megfogalmazottakat és szükségesnek tartjuk a városunkban is külön intézkedések tervezését,

² Az Intézményfelügyeleti Osztály 2020. évi tájékoztatása alapján

hogy minden esetben **kifejezhessük** tiszteletünket az emberi méltóság iránt. Az egyenlő bánásmód elvét sértő magatartást elutasítjuk és fellépünk ellene.

Küldetésünk, hogy Magyarország Alaptörvénye, valamint az Ebktv. rendelkezéseit kiemelten szem előtt tartva városunk minden polgára számára – különös tekintettel a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokra – elősegítsük az egyenlő bánásmód követelményeinek érvényesítését, biztosítsuk a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférést és megelőzzük a hátrányos megkülönböztetést.

Célunk, hogy Debrecen olyan város legyen, ahol mindenki számára alapelv az emberek közötti egyenlőség.

Senkit ne érjen közvetlen vagy közvetett diszkrimináció, hátrányos megkülönböztetés, faji, etnikai nemzetiségi, vallási, nemi, életkori, családi állapot, fogyatékoság vagy más ok miatt.

Debrecen gondoskodó város, intézkedéseivel arra törekszik, hogy a veszélyeztetett csoportok is hozzáférhessenek a közszolgáltatásokhoz, érvényre juttathassák jogukat.

Tiszteletben kívánjuk tartani a jogok érvényesülését, az emberi méltósághoz való jogot és minden intézményben és a helyi munkáltatóknál is alapelvnek tekintjük ezt. Elutasítunk minden ezzel ellentétes magatartást és intézkedést.

VI. Alapelveink

Szolidaritás

Célunk, hogy városunkban erősödjön az összetartó, szolidáris, hátrányos megkülönböztetéstől mentes helyi társadalom. Városunk minden lakója számára legyen fontos érdek a szolidaritás embertársai iránt, különösen a hátrányos helyzetű csoportok, fogyatékkal élők felé.

Jelenleg is vannak fizikai és információs akadályok, amelyek nehezítik a közszolgáltatásokhoz történő hozzáférést és az érvényesülési lehetőségeket. Törekszünk arra, hogy a rendelkezésre álló eszközökkel egyre kevésbé legyen ez akadálya az esélyegyenlőség érvényre juttatásának.

Az emberi méltóság tiszteletben tartása.

Az emberi méltóság sérthetetlen. Ennek tiszteletben tartása arra kötelez bennünket, hogy olyan méltányos és rugalmas, a veszélyeztetett csoportok felzárkóztatását elősegítő intézkedéseket dolgozzunk ki, amelyek hozzájárulnak az érintettek életkörülményeinek, társadalmi és foglalkoztatási pozícióinak javulásához. Elkötelezettek vagyunk más, erre irányuló kezdeményezések támogatása iránt is.

Pozitív diszkrimináció elve

Ahhoz, hogy az esélyegyenlőség terén veszélyeztetett csoportok élhessenek azokkal a lehetőségekkel, melyek mások számára könnyen elérhetőek, szabályozott és társadalmi konszenzuson alapuló módon kell élnünk a pozitív diszkrimináció lehetőségével.

Csak akkor lehet ennek helye, ha az a városunkban élők emberi méltóságának, értékeinek, egyediségének megerősítését szolgálja. Ezért törekszünk arra, hogy az emberi méltóságot és a szolidaritást sértő esetekben érvényre jusson a pozitív diszkrimináció.

VII. A HEP átfogó célja

Debrecen Megyei Város Önkormányzata a HEP elfogadásával érvényesíteni kívánja:

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,
- a diszkriminációmentességet,
- szegregációmentességet,

a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A köznevelési intézményeket – az óvodák kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik a köznevelési intézmények állami és egyházi fenntartóival.

A HEP helyzetelemző részének célja

Elsődleges célunk számba venni a 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdésében nevesített, esélyegyenlőségi szempontból meghatározott célcsoportokba tartozók számát és arányát, valamint helyzetét a településen.

Emellett célunk a célcsoportba tartozókra vonatkozóan áttekinteni a szolgáltatásokhoz történő hozzáférésük alakulását, valamint feltárni az ezeken a területeken jelentkező problémákat.

További célunk meghatározni az érintett csoportok esélyegyenlőségét elősegítő feladatokat, és azokat a területeket, melyek fejlesztésre szorulnak az egyenlő bánásmód érdekében.

A célok megvalósításának lépéseit, azok forrásigényét és végrehajtásuk tervezett ütemezését a HEP IT tartalmazza.

A HEP Intézkedési Tervének (HEP IT) célja

Célunk a helyzetelemzésre építve olyan beavatkozások részletes tervezése, amelyek konkrét elmozdulásokat eredményeznek az esélyegyenlőségi célcsoportokhoz tartozók helyzetének javítása szempontjából.

További célunk meghatározni a beavatkozásokhoz kapcsolódó kommunikációt.

Szintén célként határozzuk meg annak az együttműködési rendszernek a felállítását, amely a programalkotás és végrehajtás során biztosítja majd a megvalósítás, nyomon követés, ellenőrzés-értékelés, kiigazítás támogató strukturális rendszerét.

1. A település bemutatása³

Debrecen földrajzi elhelyezkedése

A város az Alföldön, a Hajdúhát, a Hortobágy és a Nyírség közelében, Budapesttől 230, a román határtól 35, az ukrán határtól 120 kilométerre fekszik. A CET, UTC+1 időzónához tartozik. Területe 461,65 km². Egy városközpontban elhelyezett magassági pont 119,6 méterre van a tengerszinttől. Megközelíthető a 4-es, 33-as, 35-ös, 47-es, 48-as, 354-es és a 471-es főutakon és az M35-ös autópályán és számos vasútvonalon. Debrecen városa nemzetközi repülőtérrel is rendelkezik.

Debrecen az Észak-Alföldi Régió központja, Hajdú-Bihar megye székhelye. A legnagyobb alföldi település. Budapest után az ország második legnépesebb városa. A 16. század óta a térség gazdasági és szellemi központja, hatása messze túlmutat a közvetlen földrajzi környezetén. Az Észak-alföldi Régió városhálózatának és innovációs tengelyének az egyik meghatározó csomópontja. Debrecen közvetlen agglomerációs övezete is jelentős. A belső agglomerációs zónában (Nagyhegyes, Ebes, Hajdúszovát, Mikepércs, Sáránd, Hajdúbagos, Hosszúpályi, Monostorpályi, Ujléta, Nyírmártonfalva, Hajdúsámson és Bocskai kert), és a külső bolygóvárosi településgyűrűben (Hajdúböszörmény, Balmazújváros, Hajdúszoboszló, Derecske, Létavértes, Hajdúhadház, Téglás és Nyíradony) összesen mintegy 175 ezren élnek, a teljes népességszám meghaladja a 200 ezer főt. Az elmúlt évtizedben Debrecen agglomerációs zónájában mintegy 6-8 százalékkal növekedett a lakosságszám.

A város története

Debrecen az ókortól lakott hely, a régészeti leletek a folyamatos, bár gyakran változó összetételű lakosság jelenlétéről tanúskodnak. A Várad Regestrum tartalmaz először írásbeli dokumentumot létezéséről 1235-ben. Korán elindul a városfejlődés útján. 1245-ben épül, a tatárjárás dúlásai után – a mai Nagytemplom helyén – tekintélyes temploma. Gazdasági és kereskedelmi központtá válik. Már abban a korban is az egyik leggazdagabb település Magyarországon. Nagy Lajos király 1361-ben a szabadalmas mezővárosok közé emeli, és ezzel megkapja a szabad bíró- és tanácsválasztás jogát. A földesúrtól való függése ebben a formában marad fent. A város a 15. és 16. században újabb kiváltságokat szerez az uralkodótól illetve földesurától (hosszú ideig ez a Hunyadi család, később az Enyingi Török család), a vásárok tartását engedélyező kiváltságlevelek tekinthetők a legfontosabbnak. A késő középkor és az újkor évszázadaiban a kereskedelem, a vásárok és a mezőgazdasági termékek feldolgozóipara biztosította a város gazdagságát és autonómiáját. Az ország három részre szakadását követően is megmarad gazdasági jelentősége, mert fontos és nemzetközi jelentőséggel is bíró kereskedelmi útvonalak kereszteződésébe kerül és a külpiacokon is nagyra értékelt árucikkek forgalmazásában hosszú ideig sikeres. Kereskedői szarvasmarhát, lovakat, bort és búzát szállítanak az osztrák, német és lengyel piacokra, de kereskedelmi lerakatuk van Isztambulban is. A gazdasági töke védeltségét is biztosít, mert a jelentősebb védmű nélküli város az arannyal alátámasztott diplomáciával tudja elkerülni vagy mérsékelni a 16. és 17. háborús évszázadok nagyobb pusztításait. A város jelentékeny részt vállal a török hatalom felszámolásáért vívott háborúk finanszírozásában. Ennek is elismerése, hogy I. Lipót 1693-ban a szabad királyi város rangját adományozza Debrecennek, annak ellenére, hogy a város ekkorra már szinte teljes egészében a kálvinista protestantizmus követője. A gazdag helyi közösség korán nyitottá válik

³ A fejezet a Helyi Esélyegyenlőségi Program 2013-2018. alapján, az adatok frissítésével készült. A Helyi Esélyegyenlőségi Program elkészítéséhez több fejezet esetében szolgál alapul az említett Program az adatok összehasonlíthatósága céljából.

a kálvini reformáció tanai iránt. Identitását, autonómiájának megőrzését és számos intézményét a gazdasági siker mellett protestáns eszmeiségből eredezteti. A legnagyobb hatású az iskolarendszer kiépítése, ami a regionális vezető szerep egyik meghatározója is a Református Kollégium és a helyi iskolák kapcsolatain keresztül. A 18. században Debrecen az ország legnagyobb lélekszámú városa, a klasszikus nemzeti kultúra létrehozásának egyik központja. A 19. század első fele egyenletes városfejlődést hoz. 1849-ben néhány hónapra a magyar állam székhelye. A 19. század második fele az iparosítás (malom, ipar, mezőgazdasági gépgyártás, könnyűipar) és az urbanizáció korszaka. A város megyeközpont lesz. 1857-ben Pesttel összekötő vasútvonalat adnak át. 1884-ben előbb gőzvontatású, majd villamosított városi vasút működik. A mai városképet is meghatározó épületek sorát húzzák fel (Csokonai Színház, Klinikák, az Arany Bika épülete, Megyeháza).

A 20. század elején az országhatár módosulásával határ menti várossá válik, ami csökkenti a kereskedelem lehetőségeit. Mindezt a kulturális és a turizmus funkciók erősítésével (egyetem, a Nagyerdő rekreációs fejlesztése, 1826-tól már megindult fürdőkultúra) kísérik meg ellensúlyozni. A második világháborúban kárt szenved Debrecen épületállományának hetven százaléka. Az újjáépítést szocialista iparosítás követi (gyógyszergyár, orvosi műszergyár, csapágygyárak települnek, modernizálják a malmokat, a nyomdát), amit a hatvanas évektől újabb iparosítási fázis követ (vasúti járműjavító, a nyomda, a dohánygyár, a baromfifeldolgozó, a tejipari vállalat, a konzervgyár, a húsipari vállalat, a ruhagyár, a megyei építőipari vállalat, a házgyár, a híradástechnikai gyár, a mezőgazdasági gépgyár). A város lakossága az iparosítással és más városfunkciók (oktatás, egészségügy, közigazgatás és igazságszolgáltatás) megerősödésével párhuzamosan növekszik. A városi lakosság számának a növekedése miatt a korábbi laza beépítettségű kertségek egy részének a helyén (Libakert, Vénkert, Újkert, Tócoskert) lakótelepeket hoznak létre, véglegesen beépül a villanegyed.

A rendszerváltás jelentős gazdasági szerkezetváltást eredményez. Az ipari üzemek legnagyobb része átalakul vagy megszűnik, amelynek társadalmi hatásait az újra fellendülő gyógyszergyártás, a mérés technikai termékek előállítása, a gép- és autóipari alkatrészgyártás, elektronikai cikkek, turbinaalkatrészeket gyártó üzemek csak részben tudják ellensúlyozni. A korábbi városfunkciók közül Debrecen újraformálja az oktatási központ szerepet (Debreceni Egyetem létrehozása, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, új középiskolák), fejleszti az egészségügyi intézményeit, a konferencia, a rekreációs célú és sportturizmust, irodaházak sora épül fel, és nemzetközi repülőterével együtt logisztikai központtá fejlődik.

2. A városi társadalom jellegzetességei

A város lakónépességének száma a KSH statisztikája alapján **2018-ban 201.432 fő** volt, ami - 0,39 %-os csökkenést jelent az előző évi lakossági arányhoz képest. Tendenciaszerűen vizsgálva a korábban folyamatos lakónépesség emelkedés 1990 után is folytatódott néhány évig. Debrecen népessége 1993-ban érte el a csúcspontját, amikor 217.706 fő volt a város lakossága. Azt követően, miként a magyarországi nagyvárosok többségében, lakosságsökkenés indult meg. A fellelhető okok között a gazdasági szerkezetváltás korán megmutatkozó hatása volt a leginkább meghatározó. A munkanélkülivé válók egy része az alacsonyabb lakhatási költségű kisebb településekre húzódott és a zsugorodó városi munkaerőpiac nem vonzotta a korábbihoz hasonló munkaerőt. A tehetősebb rétegek kitelepülése is megkezdődik a városközpontokból, bár ez Debrecen esetében kisebb mértékű volt.

A városi lakosság növekedése 2010-ben állt meg 208.016 fővel (2.4. számú táblázat). A lakónépesség 2011 óta lassú, de folyamatos csökkenésében a fiatalabb korosztályok növekvő munkaerő-piaci mobilitása is szerepet játszik. A hazai és nemzetközi szakirodalmak szerint az elhelyezkedési lehetőségek a főváros, Nyugat-Magyarország, vagy akár Nyugat-Európa irányába orientálja a fiatalokat.

A lakónépesség változásait tendenciózusan követve kirajzolódik, hogy a 2016-os arányszámok 3.103 fővel elmaradnak a 2007-es 205.084 fős kezdő értéktől, és 6.035 fővel a 2010-es 208.016 fős csúcstól.

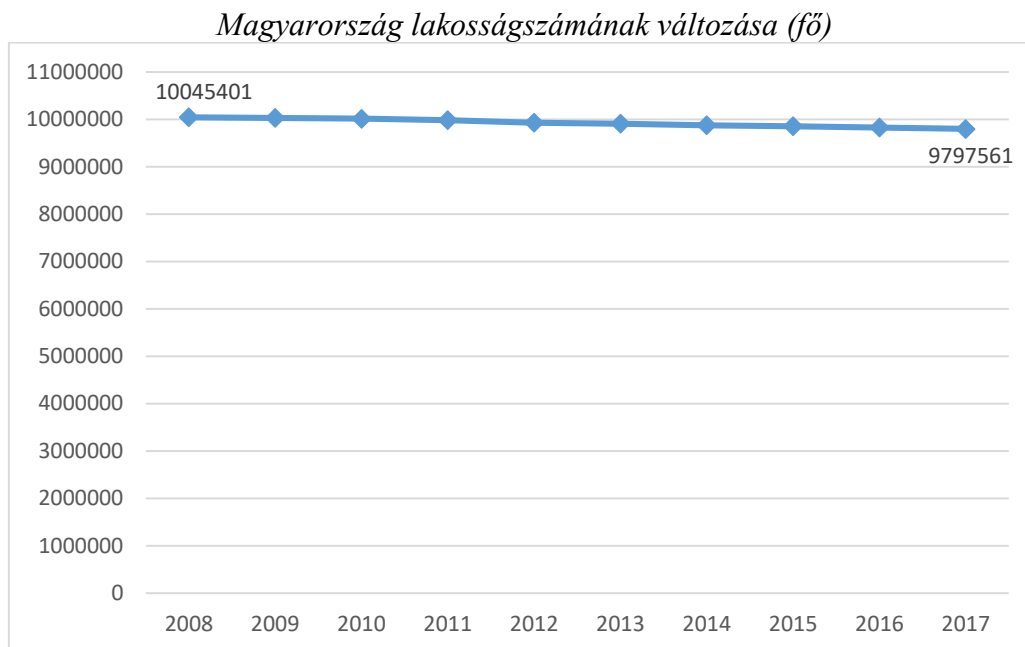
A 2.1. számú táblázat Magyarország lakosság-számának változásait mutatja be EU összehasonlításban, valamint néhány környező ország adataival összevetve 2008 és 2017 közötti időszakban. Magyarország lakosságának fogyatkozása 2008 és 2017 között 2 millió fő. Lengyelország és Horvátország lakossága ebben az időintervallumban 1 millió fővel csökkent, Szlovákia lakossága nem változott, Ukrajna, Románia, Szerbia lakossága ugyanakkor 4 millió fővel csökkent. Ugyanakkor az EU összes országát megfigyelve látható, hogy az adatok alapján az EU össznépessége növekedett. A növekedési arányhoz Ausztria (5 milliós növekedés), Szlovénia (1 milliós növekedés) és Csehország (3 milliós növekedés) járultak hozzá.

2.1. számú táblázat - Magyarország, néhány környező ország, és az Európai Unió lakosságának változása (százezer fő)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Európai Unió (jelenlegi összetétel)	50 030	50 209	50 317	50 296	50 405	50 516	50 701	50 854	51 028	51 152
Ukrajna	462	460	458	456	455	454	452	428	426	424
Lengyelország	381	381	380	381	381	381	380	380	380	380
Románia	206	204	203	202	201	200	199	199	198	196
Csehország	103	104	105	105	105	105	105	105	106	106
Magyarország	100	100	100	100	99	99	99	99	98	98
Ausztria	83	83	84	84	84	85	85	86	87	88
Szerbia	74	73	73	73	72	72	71	71	71	70
Szlovákia	54	54	54	54	54	54	54	54	54	54
Horvátország	43	43	43	43	43	43	42	42	42	42
Szlovénia	20	20	20	21	21	21	21	21	21	21

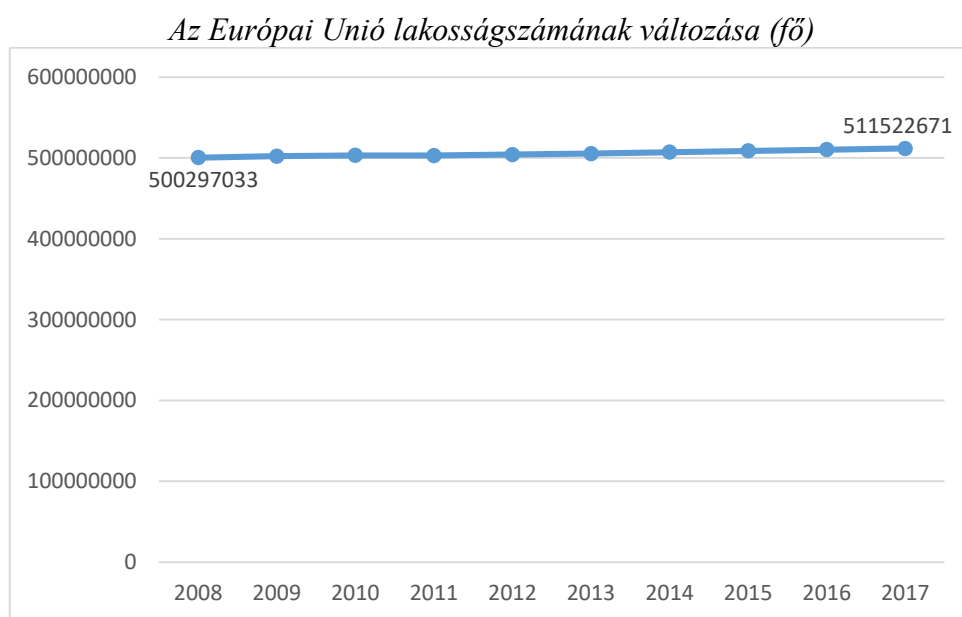
Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

Az alábbi ábra Magyarország lakosságának a változását mutatja be 2008 és 2017 közötti időszakban. Az ábrán plasztikusan látszik a hazai öregedő társadalmi tendencia, amelynek egyik eleme a csökkenő népességszám. Magyarország lakossága utoljára 2010-ben haladta meg a 10 milliót és 2008. óta folyamatosan csökken. 2011-ben már a népességszám 10 millió alatti volt.

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

A következő ábra az Európai Unió belüli lakosságának változásokat mutatja be 2008 és 2017 között. Ahogyan arról már a 2.1. sz. táblázat adatai alapján szó esett, az EU összlakossága növekedő tendenciát mutat. Ez a növekedési arány jól látszik a 2008 és 2017 közötti időszak adatainak ábrázolásában. Ahogyan azt láthattuk az EU tagállamainak lakossága nem mutat egységes növekedést, vannak stagnáló és vannak fogyatkozó népességű országok, mint pl. Magyarország.

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

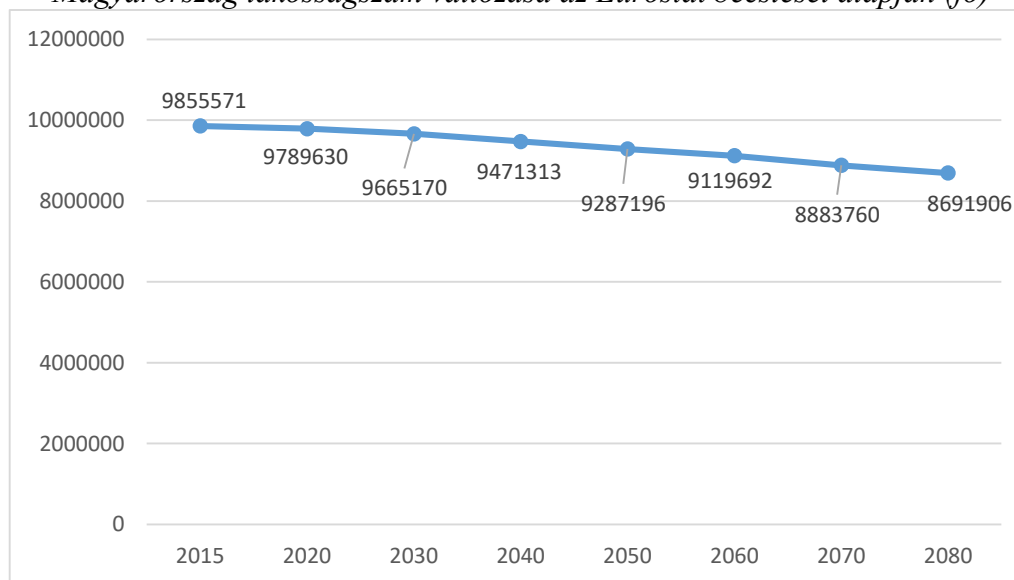
A 2.2. számú táblázat az Európai Unió, Magyarország és néhány környező ország lakosságának változásainak becslését tartalmazza 2015 és 2080 között. A táblázat a várható tendenciákat mutatja be egy rövid távú előre jelzésben 65 év távlatában. A becslések szerint az EU összlakosságának növekedése nem áll meg 2080-ig, folyamatos növekedéssel lehet számolni. A táblázat országai között egyedül Ausztria az, amelyik meg tudja tartani és növelni tudja a népességét. A többi ország; Lengyelország, Románia, Magyarország, Csehország, Szlovákia, Horvátország és Szlovénia népessége csökkenést mutat az előrejelzés szerint. Magyarország lakossága 2080-ra 1,2 millió fővel lesz kevesebb várhatóan a 2015-ös értékhez képest a jelenlegi népesedési és vándorlási tendenciák mellett.

2.2. számú táblázat - Magyarország, néhány környező ország, és az Európai Unió lakosságszám változása az Eurostat becslései alapján (százezer fő)

	2015	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080
Európai Unió (jelenlegi összetétel)	5 084	5 156	5 238	5 284	5 286	5 246	5 204	5 188
Lengyelország	380	379	372	358	344	328	310	290
Románia	199	193	180	171	163	157	150	145
Ausztria	86	90	97	101	102	102	102	101
Csehország	105	107	107	106	105	103	100	98
Magyarország	99	98	97	95	93	91	89	87
Szlovákia	54	55	55	54	53	51	49	47
Horvátország	42	41	40	38	37	35	34	33
Szlovénia	21	21	21	21	20	20	20	19

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

Magyarország lakosságszám változása az Eurostat becslései alapján (fő)

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

A 2.3. számú táblázat az alapfokú vagy annál alacsonyabb végzettséggel rendelkezők arányait mutatja be 2008 és 2017 között az Európai Unióban, Magyarországon, valamint néhány környező országban.

A táblázat adataiból kitűnik az a pozitív tendencia, hogy az alacsony iskolai végzettségűek aránya minden bemutatott országban csökkenő mértéket mutat és ez a tendencia jelentős mértékű az Európai Unión belül is. Átlagosan a népesség megközelítőleg egynegyede rendelkezik alapfokú vagy annál alacsonyabb végzettséggel. Az alacsonyan iskolázott népesség csökkenése Ausztriában, Horvátországban, Lengyelországban és Szlovéniában volt a legnagyobb mértékű. Kisebb mértékű volt a csökkenés Romániában és Szlovákiában. Magyarország a középmezőnyben helyezkedik el.

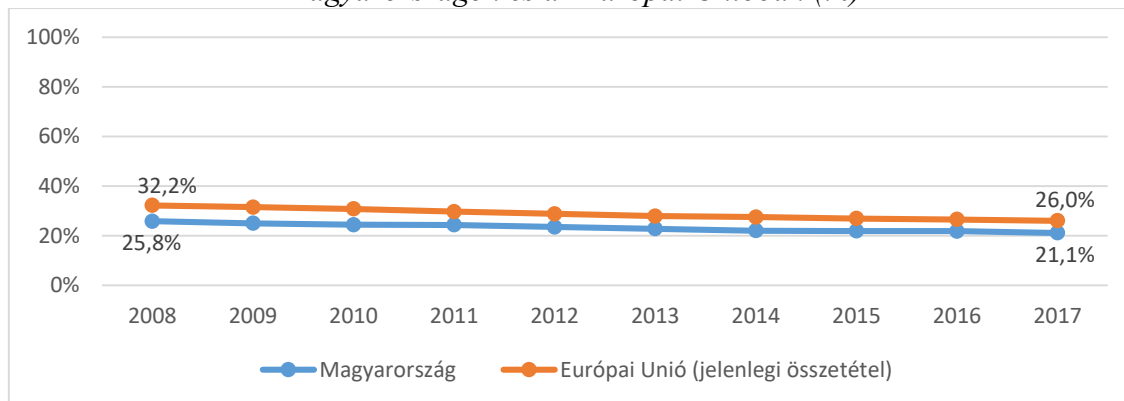
2.3. számú táblázat - Az alapfokú, annál alacsonyabb, és az alsó-középfokú végzettséggel rendelkezők aránya Magyarországon, néhány környező országban, és az Európai Unióban (%)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Románia	30,2	30,2	30,6	30,0	29,2	28,9	31,2	29,4	28,0	27,0
Európai Unió (jelenlegi összetétel)	32,2	31,5	30,8	29,7	28,8	27,9	27,5	26,9	26,5	26,0
Magyarország	25,8	25,0	24,4	24,3	23,5	22,8	22,0	21,9	21,8	21,1
Horvátország	25,9	25,3	25,4	24,6	23,1	22,4	21,0	20,4	20,6	19,9
Ausztria	24,6	23,8	23,2	23,1	22,4	22,2	20,3	19,6	19,6	19,3
Szlovénia	21,9	20,8	20,9	19,7	19,0	18,5	18,4	17,4	17,2	16,7
Szlovákia	17,6	16,5	16,3	15,7	15,0	14,7	15,2	14,6	14,3	14,8
Lengyelország	19,6	18,7	18,0	17,5	16,7	16,1	15,5	15,2	14,6	13,9
Csehország	15,8	15,2	14,4	13,9	13,4	12,9	12,4	12,4	12,4	12,1

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

Az alábbi ábra az alapfokú vagy annál alacsonyabb végzettséggel rendelkezőket mutatja be Magyarországon és az Európai Unióban 2008 és 2017 közötti időszakban. Látható, hogy Magyarországon az alapfokú végzettséggel rendelkezők aránya korrelál az EU-s értékekkel, hasonló ütemű csökkenést mutat. Arányaiban ez a végzettség szint kevesebb, mint az EU átlag. Magyarországon 2008 és 2017 között 25,8%-ról 21,1%-ra csökkent az alapfokú vagy az azt el nem érő végzettségűek aránya, az Európai Unióban ez az érték 32,2%-ról 26%-ra mozdult.

Az alapfokú, annál alacsonyabb, és az alsó-középfokú végzettséggel rendelkezők aránya Magyarországon és az Európai Unióban (%)

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

2.4. számú táblázat - Lakónépesség száma az év végén

	lakónépesség és annak változása (fő;%)
2007 (fő)	205084
2008 (fő)	206225
Lakónépesség számának változása (%)	0,56%
2009 (fő)	207270
Lakónépesség számának változása (%)	0,51%
2010 (fő)	208016
Lakónépesség számának változása (%)	0,36%
2011 (fő)	205076
Lakónépesség számának változása (%)	-1,41%
2012 (fő)	204333
Lakónépesség számának változása (%)	-0,36%
2013 (fő)	203914
Lakónépesség számának változása (%)	-0,21%
2014 (fő)	203506
Lakónépesség számának változása (%)	-0,20%
2015 (fő)	203059
Lakónépesség számának változása (%)	-0,22%
2016 (fő)	201981
Lakónépesség számának változása (%)	-0,53%
2017 (fő)	202214
Lakónépesség számának változása (%)	-0,28%
2018 (fő)	201432
Lakónépesség számának változása (%)	-0,39%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Az állandó lakónépesség demográfiai jellegzetességei általánosságban enyhe nőbőbbletet mutatnak (2.5. számú táblázat), amely összecseng az országos demográfiai mutatókkal. A nemi arány eltolódás az öregedő társadalmak egyik jellemzője. A 2.5. táblázat adatait vizsgálva a nemi arányok legnagyobb eltolódását a 65 év feletti férfiak és nők összehasonlításában tapasztalhatjuk: a 65 év feletti férfiak a lakónépesség 6,64%-át teszik ki, míg a nők ugyanebben a korcsoportban 11,11%-os arányban vannak jelen.

Az öregedő társadalmi folyamatokra utaló másik adat a gyermekek és fiatalok alacsony reprezentáltsága a településen. A 0-2 éves korcsoportba mindössze Debrecen lakónépességének 2,8 %-a tartozik, a 0-14 éves korcsoportba is mindössze 7% körüli az érték mind a férfiak, mind a nők körében, ebben a korai életszakaszban még a férfiak vannak többen, mindössze 749 fővel.

A 15-17 éves korcsoportban közelít egymáshoz a leginkább a férfiak és nők aránya: 1,31% és 1,34%. Látható a 2.5. sz. táblázat adatai alapján, hogy a nemi arányok férfi bőbbletet mutatnak a korai életszakaszban, 17 éves korig a nemek aránya kiegyenlítődik, majd az életkor előrehaladtával, az időskorig eljutva a nők arányának jelentős növekedésével kell számolni. Ezek a Debrecenre vonatkozó adatok összecsengenek az országos népesedési adatokkal.

2.5. számú táblázat - Állandó népesség

állandó népesség száma	2016	2017	2018
	204156	203493	202402
nő	108023	107538	106950
	52,91%	52,85	52,84
férfi	96133	95955	95452
	47,09%	47,15	47,16
0-2 évesek	5707	5835	5685
	2,80%	2,86%	2,81%
0-14 éves nők	13554	13569	13538
	6,64%	6,66%	6,68%
0-14 éves férfiak	14303	14428	14427
	7,01%	7,1%	7,12%
15-17 éves nők	2669	2749	2745
	1,31%	1,35	1,35%
15-17 éves férfiak	2731	2736	2735
	1,34%	1,34%	1,35%
18-59 éves nők	60697	59760	58976
	29,73%	29,36%	29,13%

18-59 éves férfiak	58955	58379	57823
	28,88%	28,68%	28,56%
60-64 éves nők	8426	8442	8158
	4,13%	41,49%	4,03%
60-64 éves férfiak	6592	6542	6282
	3,23%	3,21%	3,10%
65 év feletti nők	22677	23018	23533
	11,11%	11,31%	11,6%
65 év feletti férfiak	13552	13870	14185
	6,64%	6,81%	7,00%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Egy adott társadalom vagy település öregedési indexe a 65 év feletti lakosok valamint a 0-14 éves korú lakónépesség össztársadalmon belüli átlagát adják. Egyrésről az európai társadalmak jelentős hányada, így köztük a magyar társadalom is öregedő társadalom. Az egészségügyi ellátórendszer fejlettségének köszönhetően a 65 év feletti lakónépesség folyamatosan növekszik. A 2.6. számú táblázat adatai 2008 és 2018 között mutatják be Debrecen városának 65 év feletti lakossági arányait. Jól látható, hogy ebben a tíz évnél vizsgálati intervallumban is dinamikus növekedést mutat az idősek aránya a városi lakónépességben belül.

Az idősgondozás, a szociális ellátás, az egészségügyi intézmények azon szakágai, amelyek elsősorban az időskorú népesség ellátására szerveződtek, ezért erre a területre a jövőben nagyobb figyelmet kell fordítani. A demográfiai változások is ezt támasztják alá. Míg 2008-ban 30.319 fő volt 65 év feletti, addig 2016-ban a számuk már 36.229 fő, **2018-ban 37718 fő**. Ez a több, mint 7000 fős növekedés előrevetíti az ellátórendszerben jelentkező többlet feladatokat. Ez magában hordozza a többlet ráfordítások szükségességét, valamint az eszköz- és esetleges szakemberhiány lehetőségét is.

Az öregedési index másik eleme a gyermekkorú népesség aránya a lakónépességben belül. Debrecenben a 0-14 éves állandó lakosok számának tendenciája az időskorúakkal fordítottan arányos. Az öregedő társadalom másik jellemzője, hogy csökken a születésszám az adott területen, valamint csökken a fiatalok népesség aránya. 2008 és **2018 között** Debrecenben a 0-14 éves korú lakosok száma 28.803 főről **27.965 főre csökkent**, ami megközelítőleg ezer fős népesedési csökkenést jelent közel tíz év leforgása alatt. Ez bár jóval kisebb csökkenés, mint az idősek számának növekedése, összességében mégis előregedést, és a település népességszámának fogyását vetíti elő.

Az öregedési index ezen mutatók alapján közel 30%-os emelkedést mutat; míg 2008-ban 105,26 % volt a lakónépesség öregedési indexe, addig **2018-ban 134,88 %-ra** emelkedett. A 65 év felettiak számának erőteljes növekedése és a 14 év alattiak arányának lassú, de folyamatos csökkenése, nem csupán az öregedő társadalomra vonatkozó mutatókat támasztja alá, de a társadalom és az adott terület eltartó képességének szempontjából is fontos kérdéseket vet fel.

2.6. számú táblázat - Öregedési index

	65 év feletti állandó lakosok száma (fő)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő)	Öregedési index (%)
2008	30319	28803	105,26
2009	31016	28409	109,18
2010	31428	27963	112,39
2011	31901	27698	115,17
2012	32677	27669	118,10
2013	33597	27570	121,86
2014	34405	27750	123,98
2015	35298	27839	126,79
2016	36229	27857	130,05
2017	36888	27997	131,76
2018	37718	27965	134,88

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Az öregedő társadalmi mutatók számítása nem csak a növekvő idős arányra és a fiatalok népesség arányára támaszkodik, de figyelembe veszi az adott területen tapasztalható elvándorlási egyenleget is. A vándorlási egyenleg az adott területre vándorlók és az adott területről elvándorló lakónépesség összege. A 2.7. számú táblázatban 2008 és **2018** közötti időszakban vizsgálhatjuk meg Debrecen vándorlási egyenlegét. Az adatsorokat összehasonlítva látható, hogy egy lassú, de egyenletesen növekvő negatív vándorlási egyenleggel kell számolnunk a település esetében. 2008-ban 3.471 fő telepedett le Debrecenben, míg 3.870-en hagyták el a települést, így a vándorlási egyenleg 399 főnyi elvándorlást mutatott. 2016-ban hiába érkeztek valamennyivel többen a 2008-as értékhez képest, 3.573 fő települt be, a várost 4.132-en hagyták el, így a vándorlási egyenleg - 559 főt mutatott, **2017-ben némileg javult ez az eredmény.** A 2008 és 2018 közötti adatokat vizsgálva látható hogy nem egyenletes mértékű a vándorlás és elvándorlás aránya.

2.7. számú táblázat - Belföldi vándorlások

	állandó jellegű odavándorlás	elvándorlás	egyenleg
2008	3471	3870	-399
2009	2935	3439	-504
2010	2893	3261	-368
2011	2795	3132	-337
2012	2709	2982	-273
2013	2688	3050	-362
2014	3227	3653	-426
2015	3325	3717	-392
2016	3573	4132	-559
2017	3726	4184	-458
2018	3669	4450	-781

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

A társadalom korösszetételét és a társadalmi mozgásokat vizsgálva a Debrecenre érintő természetes szaporodási arányszámok láthatóak a 2.8. számú táblázatban. 2008 és **2018** közötti időszakban látható az élve születések, halálozások száma, valamint az ezek egyenlegéből számolt természetes szaporodási mutató. Noha öregedő társadalmi mintát mutat a település, a természetes szaporodás értékei javuló tendenciát rajzolnak ki. Nem lehet egyenletes növekedésről beszélni, mert a KSH adatok által vázolt kilenc évnnyi adat változatosan mozgó értékeket mutat. Ugyanakkor mindenképp figyelemre méltó, hogy amíg 2008-ban 2.476 halálesetre 1.981 újszülött jutott, ami 495 fős népességsökkenést eredményezett a természetes szaporodás értékében, addig 2016-ban 2.116 halálesetre 1.833 születés jutott, ami 283 fős csökkenést jelent már csak. A természetes szaporodás értékeit megfigyelve nagyon változatos képet kapunk. 2009-ben volt 121 fős csökkenéssel a legalacsonyabb az arány, amíg a legmagasabb 2008-ban 495 fő.

Az élve születéseket tekintve 2008-tól 2012-ig lassú csökkenést figyelhetünk meg, majd 2013 és 2015 között emelkedő értékeket tapasztalunk, míg a 2016-os év 1.833 fős születési számmal ismét csökkenést mutat az előző évi 1.972 főhöz képest, ugyanez az adat **2018-ban 1809**.

A halálozások számának vizsgálata 2008 és **2018** között nem mutat tendenciózusan leírható értékeket. A vizsgált időszakban 2008-ban volt a legmagasabb a halálozási érték, amikor a halálozások száma elérte a 2.476 főt. A többi év tekintetében 2.100 és 2.200 fő körüli számadatokat láthatunk Debrecen városához kapcsolódóan, ami inkább stagnálásnak tekinthető.

A település társadalmi mutatói szempontjából a bemutatott értékekhez az a probléma kapcsolódik, hogy a születésszám egyik vizsgált évben sem érte el vagy haladta meg a halálozások számát.

2.8. számú táblázat - Természetes szaporodás

	Élve születések száma	Halálozások száma	Természetes szaporodás (fő)
2008	1981	2476	-495
2009	1942	2063	-121
2010	1837	2133	-296
2011	1819	2159	-340
2012	1768	2062	-294
2013	1772	2093	-321
2014	1874	2164	-290
2015	1972	2214	-242
2016	1833	2116	-283
2017	1921	2188	-267
2018	1809	2265	-456

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

3. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége

A szegénység összetett jelenség, melynek háttérében többek között foglalkoztatási deficit, alacsony iskolai végzettség, szakképzettség hiánya, társadalmi hátrányok, kulturális különbségek, valamint kedvezőtlen szocializációs hatások állnak.

A Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. a szegénység szempontjából a legmeghatározóbb társadalmi jellemzőként:

- a családok, háztartások alacsony munka-erőpiaci aktivitását,
- a roma származást,
- a generációs szegénységet különösen a gyermekszegénységet,
- a rurális lakóköznyezetet határozza meg.⁴

Az Európai Bizottság Európa 2020 Stratégiájának egyik kiemelt célterülete, az aktív korúak (20-64 évesek) 75%-os foglalkoztatottsági szintjének elérése mellett, a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem. Az Európai Unió célja, hogy 2020-ra legalább 20 millióval csökkenjen a nyomorban és társadalmi kirekesztettségben élők, valamint az ezzel veszélyeztetettek száma. E referenciakereten belül Magyarország célértékként mintegy félmillió (450 ezer fős) csökkenést határozott meg.

A vállalások, illetve a szegénység és kirekesztettség méréséhez az EUROSTAT három mutatószámot használ:

- a jövedelmi szegénységben élők számát,
- a rendkívül alacsony munkaintenzitású háztartásokban élők számát, valamint
- az anyagi deprivációban élők számát.

A fenti mutatók szerint szegénynek vagy kirekesztettnek tekintjük mindazokat, akik bármelyik – vagy egyszerre több – kategóriába tartoznak; mélyszegénységben élőknek tekintjük, akik mindhárom kategóriába sorolhatók.⁵

A Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. 2017. évi nyomonkövetési jelentése szerint a KSH 2016. évi adatai alapján, Magyarországon 2,541 millió ember élt szegénységben

⁴ Emberi Erőforrások Minisztériuma Szociális és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság

(2014). Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. 21. oldal

http://www.kormany.hu/download/1/9c/20000/Magyar%20NTFS%20II%20_2%20mell%20_NTFS%20II.pdf

letöltve: 2018. május

⁵ A jövedelmi szegénység indikátora az OECD2-es skálával számított, éves ekvivalens háztartásjövedelem 60%-ánál alacsonyabb jövedelemből élők számát fejezi ki.

A munkaintenzitás azt méri, hogy a munkaképes korú (18–64 éves) háztartástagok az elméletileg lehetséges egyéves időkeretből mennyit (hány hónapot) töltöttek el foglalkoztatottként (teljes, illetve részmunkaidőben). Rendkívül alacsony munkaintenzitású háztartásnak minősül az a háztartás, amelynek aktív korú tagjai a lehetséges időkeretnek legfeljebb 20 vagy annál kisebb százalékában foglalkoztatottak.

Az anyagi deprivációt az EUROSTAT a gazdasági, megélhetési és lakhatási mutatók alapján határozza meg. Anyagiilag depriváltak, akik 9 meghatározott fogyasztási tétel közül legalább háromról, súlyosan depriváltak, akik legalább négyről anyagi okból lemondásra kényszerülnek. A meghatározott fogyasztási tételek a következők: 1. váratlan kiadás fedezése, 2. évi egy hét nyaralás finanszírozása, 3. részletek fizetése (lakbér, lakástörlesztés, közműszámlák, részletre vásárolt termékek), 4. megfelelő étkezés, 5. a lakás megfelelő fűtése, 6. mosógép, 7. színes TV, 8. telefon, 9. személygépkocsi. (Emberi Erőforrások Minisztériuma Szociális és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság (2014). Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. 18. oldal) http://www.kormany.hu/download/1/9c/20000/Magyar%20NTFS%20II%20_2%20mell%20_NTFS%20II.pdf letöltve: 2018. május

vagy társadalmi kirekesztődés kockázatát jelentő életkörülmények között. 2016-ra a mélyszegénységben élők száma 185 ezerre csökkent.

Hazánkban a szegénység vagy társadalmi kirekesztettség kockázatának kitett népesség száma a 2013. évi mélypontnak tekintett értékhez viszonyítva 2016-ra több mint 850 ezer fővel csökkent. Ezzel a 450.000 fős magyarországi vállalásból a 2008. évi kiindulási adatokhoz képest 2016-ig összességében 253 ezer fős csökkenést sikerült teljesíteni.

A szegénység vagy társadalmi kirekesztődéssel leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportot a roma népesség alkotja. 2016-ban a roma népesség 82,2% volt érintett a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatával, míg a nem roma népesség esetében ez az arány 24,5 % volt.⁶

Magyarországon a 2011-es népszámlálás alkalmával 316 ezer fő vallotta magát romának, melyből Hajdú-Bihar megyében 18 ezer élt. Arányuk a megye népességének 3,4%-át jelentette.⁷

A Debreceni Egyetem Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszékének a 2010-2013-as felmérése a roma nemzetiséghez tartozók számát országosan 876 ezer főre becsülte. Ez utóbbi kutatás külső minősítésre támaszkodott, azaz romának tekintette mindazokat, akiket roma vagy nem roma környezete „különböző ismérvek (életmód, életvitel, antropológiai jelleg) és az együttélés tapasztalatai alapján” annak tartott. A kutatás becslése szerint a roma népesség 15,1%-a megyeszékhelyen, míg 37,8%-uk községben, nagyközségben él.⁸

A roma népesség számáról nincsenek pontos adataink.

3.1. Jövedelmi és vagyoni helyzet

A jövedelmi és vagyoni helyzet, illetve a szegénység nemzetközi összehasonlítására is alkalmas mérése a jövedelmi helyzet alapján történik. A jövedelmi szegénységben élők arányát tekintve az EU 27 országában a 2016-os adatok alapján Magyarország az EU-s átlagtól (17,3%) jobb helyzetben van (14,5%), azonban számos ország megelőzi ebben a sorrendben. A Közép-Kelet-Európai országok esetében a cseh, szlovák, szlovén és osztrák állampolgárok körében alacsonyabb a jövedelmi szegénységben élők aránya. Ezek a mutatók vélhetően országon belül is jelentős eltéréseket mutatnak, azonban jelenleg nem áll rendelkezésre térségi, megyei vagy más szempontú összehasonlító adatsor ennek tényszerű megítélésére.

⁶ Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. 2017. évi nyomonkövetési jelentés 3.7, 9. oldal [romagov.kormany.hu/download/2/17/12000/Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia jelentés 2017.pdf](http://romagov.kormany.hu/download/2/17/12000/Magyar_Nemzeti_Tarsadalmi_Felzarkozasi_Strategia_jelentes_2017.pdf) letöltve 2018. május

⁷ Központi Statisztikai Hivatal 2011. évi népszámlálás 3. Területi adatok 3.9. Hajdú-Bihar megye (2013 Debrecen) 7. oldal http://www.terezvaros.hu/testuleti/nepsz2011-3/pdf/nepsz2011_03_09.pdf

⁸ Péntes János – Tátrai Patrik – Pásztor István Zoltán: A roma népesség területi megoszlásának változása Magyarországon az elmúlt évtizedekben 8.10., 13. oldal <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2018/01/ts580101.pdf> letöltve 2018. május

Szegénység által fenyegetettek. A jövedelmi szegénységben élők aránya az egyes országokban és az EU 27 országában összesen (2016-os adatok szerint sorba rendezve)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Csehország	9	8,6	9	9,8	9,6	8,6	9,7	9,7	9,7
Szlovákia	10,9	11	12	13	13,2	12,8	12,6	12,3	12,7
Szlovénia	12,3	11,3	12,7	13,6	13,5	14,5	14,5	14,3	13,9
Ausztria	15,2	14,5	14,7	14,5	14,4	14,4	14,1	13,9	14,1
Magyarország	12,4	12,4	12,3	14,1	14,3	15	15	14,9	14,5
EU (27 ország)	16,6	16,4	16,5	16,8	16,8	16,7	17,2	17,3	17,3
Lengyelország	16,9	17,1	17,6	17,7	17,1	17,3	17	17,6	17,3
Horvátország	n.a.	n.a.	20,6	20,9	20,4	19,5	19,4	20	19,5
Románia	23,6	22,1	21,6	22,3	22,9	23	25,1	25,4	25,3
Szerbia	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	24,5	25,4	25,4	25,5

Forrás: Eurostat

3.2. Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció

Egy térség munkaerőpiaci státuszának meghatározásában a foglalkoztatottsági mutatók mellett az inaktivitás mutatói is jelentős szerepet kapnak. A 3.2.1. számú táblázat a Hajdú-Bihar megyében nyilvántartott, míg a 3.2.2. számú táblázat a településen nyilvántartott álláskeresőket mutatja be nemek szerinti bontásban 2008 és **2018** között a 15-64 éves korú lakónépesség arányaihoz viszonyítva.

A nyilvántartott álláskereső összesen 2015-ben és 2016-ban a 15-64 év közötti lakónépesség 6,3% illetve 5,6%-át tették ki. A 2015-ös évhez viszonyítva 2016-ban csökkent a regisztrált álláskereső száma. A 2008 és 2016 közötti időszakban jelentősebb csökkenés tapasztalható. 2008-ban a 2014-es értékhez hasonló 9.093 fő volt a nyilvántartottak száma. 2009-ben jelentősebben megugrott ez az érték 12.427 főre, amely 3.334 fős többletet jelentett az előző évihez képest. 2010-ben ez tovább növekedett 428 fővel, majd 2011-ben 1000 fős csökkenés következett be. 2012. év 762 főnyi emelkedést hozott, majd 2013-tól indult meg egy egyenletes csökkenés, először 10.321 főre, majd 2014-ben 9.597 főre, 2015-ben 8.798 főre, végül 2016-ban lecsökkent 7.680 főre. Ez a csökkenő tendencia részben a közmunka programoknak, részben újabb ipari cégek betelepülésének köszönhető.

A nyilvántartott álláskereső férfiak és nők esetében enyhe nőtöbblet mutatkozik évről évre. A 2016-ban a nyilvántartott álláskeresők 53,87%-át nők 46,13 %-át férfiak alkották. **A 2016-os évhez viszonyítva 2018-ra csökkent a regisztrált álláskeresők száma mind a férfiak, mind a nők tekintetében.**

3.2.1. számú táblázat - Nyilvántartott álláskeresők száma Hajdú-Bihar megyében

	15-64 év közötti lakónépesség (fő) *			nyilvántartott álláskeresők száma (éves átlagos szám)					
	nő	férfi	összesen	nő		férfi		összesen	
				fő	%	fő	%	fő	%
2008	283 659	260 143	543 802	18 410	6,5%	19 420	7,5%	37 830	7,0%
2009	282 745	259 447	542 192	20 162	7,1%	23 675	9,1%	43 837	8,1%
2010	282 297	259 001	541 298	21 392	7,6%	23 743	9,2%	45 135	8,3%
2011	281 380	258 294	539 674	22 765	8,1%	24 386	9,4%	47 151	8,7%
2012	283 112	260 340	543 452	23 451	8,3%	23 308	9,0%	46 759	8,6%
2013	281 834	259 518	541 352	21 767	7,7%	22 614	8,7%	44 381	8,2%
2014	280 641	258 866	539 507	18 221	6,5%	18 695	7,2%	36 916	6,8%

2015	279 397	257 871	537 268	16 975	6,1%	16 552	6,4%	33 527	6,2%
2016	278 019	256 955	534 974	13 918	5,0%	13 787	5,4%	27 705	5,2%
2017	276 504	255895	532399	13056	4,7%	12214	4,8%	25270	4,7%
2018	275 252	255212	530464	12333	4,5%	10905	4,3%	23238	4,4%

Forrás: KSH

3.2.2. számú táblázat – Nyilvántartott álláskeresők száma Debrecenben

	15-64 év közötti állandó népesség (fő)			nyilvántartott álláskeresők száma					
	nő	férfi	összesen	nő		férfi		összesen	
				fő	%	fő	%	fő	%
2008	76340	70637	146977	4703	6,2%	4390	6,2%	9093	6,2%
2009	76063	70422	146485	5890	7,7%	6537	9,3%	12427	8,5%
2010	75704	70373	146077	6471	8,5%	6429	9,1%	12900	8,8%
2011	75379	70144	145523	5917	7,8%	5983	8,5%	11900	8,2%
2012	74872	69767	144639	6335	8,5%	6327	9,1%	12662	8,8%
2013	74255	69415	143670	5287	7,1%	5034	7,3%	10321	7,2%
2014	73596	69116	142712	4980	6,8%	4617	6,7%	9597	6,7%
2015	72788	68829	141617	4720	6,5%	4078	5,9%	8798	6,2%
2016	71792	68278	140070	4137	5,8%	3543	5,2%	7680	5,5%
2017	70951	67657	138608	4261	6%	3432	5,1%	7693	5,6%
2018	69879	66840	136719	3757	5,4%	3009	4,5%	6766	4,9%

Forrás: TeIR, KSH

A fenti adatok összehasonlítása alapján elmondható, hogy a nyilvántartott álláskeresők arányát tekintve a debreceni mutatók jobbakké a megyei mutatókhoz képest.

A 3.2.3. számú táblázat a nyilvántartott álláskeresőket korcsoportok szerinti bontásban mutatja be 2008 és 2016 között eltelt időszakban. Az adatok alapján elmondható, hogy a munkanélküliség nem érintette, illetve érinti egyformán az aktív korú népesség különböző korcsoportjait. A munkanélkülivé válással leginkább veszélyeztetettek az 56 év felettiek.

A 20 évnél fiatalabb álláskeresők aránya 3%, amely a korcsoportokat tekintve a legkisebb arányú a városban, hiszen eleve a tankötelezettségi kor határa erősíti az oktatási rendszerben való jelenlétüket, és csak ezen időszak eltelté után jelenhetnek meg a munkaerőpiacon, illetve a regisztrált álláskeresők között.

A 21-25 év közöttiek korcsoportja 11-13% közötti arányt képvisel. A 2010-ben mért 13,2%-os arányukhoz képest 2016-ra arányuk 11,1%-ra csökkent.

A 26-30 év közöttiek csökkenő tendenciát mutatnak. 2008-ban 13,8% volt a jelenlétük, 2016-ra ez az érték 9,9%-ra süllyedt.

A 31-35 év közöttiek értékei a legmagasabbak a városban, de a vizsgált időintervallumban ebben a korcsoportban is egyenletes csökkenés mutatkozik a regisztrált álláskeresők számában. A 2008-as 15,2%-ról 2016-ra 8,8%-ra csökkent a regisztrált álláskeresők aránya ebben a korcsoportban.

A 36-40 éves korcsoport az előzőhöz képest valamivel alacsonyabb kezdő értéket mutat 2008-ban a 13,7%-os értékkel, de nem tapasztalható oly mértékű dinamikus csökkenés, mint a 31-35 éveseknél. Ez esetben 2016-ra a munkanélküliek aránya 12,3%-ra csökkent.

A 41-45 éves korcsoporton belül enyhe növekedés tapasztalható. A kezdő 2008-as 11%-os értékhez képest 2016-ra 12, 2%-ra nőtt az arányuk.

A 46-50 éves korcsoport annyira enyhe mértékű csökkenést mutat, amely inkább stagnálásként írható le: 2008-ban 12%, 2016-ban 11,7% volt a regisztrált munkanélküliek aránya.

Az 51-55 év közötti munkanélküliek aránya 2008-tól és 2016-ra 13,8%-ról 10%-ra csökkent. Az utolsó két vizsgált korcsoport, az 56-60 évesek, valamint a 61 év felettiek arányaikban komoly léptékű növekedést mutatnak. Az 56-60 évesek aránya a 2008-as 5,6%-ról 2016-ra több mint a duplájára 13%-ra emelkedett. A 61 év felettiek esetében szintén drasztikus az emelkedés. A 2008-as 0,4%-ról 2016-ra ugrásszerűen 8%-ra növekedett az arányuk. Ez 40 főről 618 főre történő emelkedést jelent. A növekedés összefügg azzal is, hogy 2012. január 01-ével a korengedményes nyugdíj megszűnt, a nyugdíjkorhatár pedig fokozatosan emelkedik.

3.2.3. számú táblázat - Regisztrált munkanélküliek száma korcsoport szerint

		2008	2009	2010	2011	2012	2012	2014	2015	2016
nyilvántartott álláskereső	fő	9093	12427	12900	11900	12662	10321	9597	8798	7680
20 éves és fiatalabb	fő	n.a.	346	335	303	322	284	273	268	220
	%	n.a.	2,8%	2,6%	2,5%	2,5%	2,8%	2,8%	3,0%	2,9%
21-25 év	fő	1061	1613	1702	1431	1586	1333	1128	1007	854
	%	11,7%	13,0%	13,2%	12,0%	12,5%	12,9%	11,8%	11,4%	11,1%
26-30 év	fő	1255	1654	1584	1408	1412	1108	980	859	762
	%	13,8%	13,3%	12,3%	11,8%	11,2%	10,7%	10,2%	9,8%	9,9%
31-35 év	fő	1378	1937	1866	1553	1454	1098	915	755	679
	%	15,2%	15,6%	14,5%	13,1%	11,5%	10,6%	9,5%	8,6%	8,8%
36-40 év	fő	1246	1681	1760	1631	1754	1387	1291	1069	946
	%	13,7%	13,5%	13,6%	13,7%	13,9%	13,4%	13,5%	12,2%	12,3%
41-45 év	fő	1003	1503	1604	1519	1572	1283	1173	1120	937
	%	11,0%	12,1%	12,4%	12,8%	12,4%	12,4%	12,2%	12,7%	12,2%
46-50 év	fő	1089	1427	1387	1392	1433	1161	1126	999	898
	%	12,0%	11,5%	10,8%	11,7%	11,3%	11,2%	11,7%	11,4%	11,7%
51-55 év	fő	1254	1604	1722	1593	1660	1202	1100	944	770
	%	13,8%	12,9%	13,3%	13,4%	13,1%	11,6%	11,5%	10,7%	10,0%
56-60 év	fő	506	641	902	1021	1392	1320	1346	1238	996
	%	5,6%	5,2%	7,0%	8,6%	11,0%	12,8%	14,0%	14,1%	13,0%
61 év felett	fő	40	21	38	49	77	145	265	539	618
	%	0,4%	0,2%	0,3%	0,4%	0,6%	1,4%	2,8%	6,1%	8,0%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A 3.2.4. számú táblázat a munkanélküliek és a hat hónapnál régebben regisztrált munkanélküliek számát mutatja be a településen a nemi arányok bontásában.

A 2008 és **2019** közötti időszak munkanélküli adatairól egyrészt elmondható hogy a 2008-as 9093 fős munkanélküli érték **2019-re 2878 fővel csökkent 6215** főre. Az idősoros adatokat vizsgálva látható, hogy 2008-ról 2009-re jelentősen megnőtt a munkanélküliek száma a

településen, 2009-ben 12427 fő volt. Ez az érték 2010-ben 12900-ra emelkedett, majd 2011-től kezdett el ütemesen csökkenni. Ahogyan azt már korábban tárgyaltuk, az idősoros adatok jelentős többségében enyhe növekedés mutatkozik a nemi arányok vizsgálatakor.

A hat hónapnál régebben regisztrált munkanélküliek esetében a vizsgált kezdő 2008-as 4992 fő adathoz képest 2016-ban 4523 fővel látszólag nem tapasztalható jelentős csökkenés a munkanélküliek számában, azonban 2009-ben volt egy jelentős ugrás, amikor 7545 főre nőtt a nyilvántartottak száma. Ez az érték 2010-ben tovább növekedett 7958 főre, majd 2011-től 2014-ig megközelítőleg 6500 és 7500 fő között ingadozott az értékük, míg 2014-től csökkenni kezdett és számuk 5822 főben mutatható ki. **A 2014 és 2019 közötti időszakról elmondható, hogy az adott értékek csökkenést mutatnak mind a nők, mind a férfiak vonatkozásában. 2019-ben a hat hónapnál régebben regisztrált munkanélküliek száma 3109 fő, melyből a nők nagyobb aránnyal vannak jelen.** A nemek arányát vizsgálva elmondható, hogy a tartósan munkanélküli nők aránya - a férfiak 2009-es 50,6 %-os arányának kivételével – mindvégig meghaladta a férfiakét. A nők aránya 2008-ról 2009-re jelentősen csökkent, majd 2010-től folyamatosan növekszik. A nők aránya 2016-ra elérte az 56,4%-ot, 2019-re pedig az 57,5%-ot.

3.2.4. számú táblázat - A munkanélküliek és a 180 napnál régebben regisztrált munkanélküliek száma és aránya nemenként

	nyilvántartott/regisztrált munkanélküli összesen			180 napnál régebben regisztrált munkanélküli					
	fő			fő			%		
	nő	férfi	összesen	nő	férfi	összesen	Nő	férfi	összesen
2008	4703	4390	9093	2840	2152	4992	56,9%	43,1%	100%
2009	5890	6537	12427	3730	3815	7545	49,4%	50,6%	100%
2010	6471	6429	12900	4181	3777	7958	52,5%	47,5%	100%
2011	5917	5983	11900	3365	3060	6425	52,4%	47,6%	100%
2012	6335	6327	12662	3993	3487	7480	53,4%	46,6%	100%
2013	5287	5034	10321	3365	2920	6285	53,5%	46,5%	100%
2014	4980	4617	9597	3166	2656	5822	54,4%	45,6%	100%
2015	4720	4078	8798	2857	2237	5094	56,1%	43,9%	100%
2016	4137	3543	7680	2549	1974	4523	56,4%	43,6%	100%
2017	4261	3432	7693	2285	1748	4034	56,6%	43,4%	100%
2018	3757	3009	6766	1923	1462	3386	56,8%	43,2%	100%
2019	3466	2749	6215	1788	1322	3109	57,5%	42,5%	100%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A 3.2.5. számú táblázat a fiatal, 18-29 év közötti regisztrált álláskeresőket mutatja be nemenkénti bontásban. Összességében megállapítható, hogy 2008 és 2019 között csökkent a pályakezdő álláskeresők száma.

A nők minimálisan felülreprezentáltak a mintában, de nem minden vizsgált évben, csupán 2008-ban, 2010-ben, 2013-ban, 2015-ben és 2016-ban. A kiinduló 2008-as 800 fős értékhez képest a 2016-os 778 fő nem mutat változást, ugyanakkor a tendenciát figyelembe véve látható, hogy egy erősebb kiugrás után az évek alatt a regisztrált pályakezdők értéke a vizsgált korcsoportban jelentősebben csökkent. 2019-re a regisztrált álláskeresők száma a 2008. év 800 fős értékhez képest 289 fővel csökkent.

3.2.5. számú táblázat - Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma és a 18-29 éves népesség száma nemenként

év	18-29 évesek száma			Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma					
	nő	férfi	összesen	nő		Férfi		összesen	
	fő	fő	fő	fő	%	fő	%	fő	%
2008	17120	17224	34344	440	55,0%	360	45,0%	800	100%
2009	16832	16974	33806	536	49,5%	546	50,5%	1082	100%
2010	16492	16646	33138	620	51,6%	582	48,4%	1202	100%
2011	16226	16314	32540	548	48,2%	588	51,8%	1136	100%
2012	15916	16015	31931	713	49,6%	724	50,4%	1437	100%
2013	15699	15818	31517	677	50,7%	659	49,3%	1336	100%
2014	15530	15641	31171	550	49,8%	554	50,2%	1104	100%
2015	15070	15199	30269	511	51,6%	479	48,4%	990	100%
2016	15199	15070	30269	402	51,7%	376	48,3%	778	100%
2017	14555	14791	29346	416	54,4%	349	45,5%	776	100%
2018	13988	14264	28264	340	54,3%	287	45,7%	626	100%
2019	13346	13821	27367	284	55,6%	226	44,4%	511	100%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A 3.2.6. számú táblázat a település alacsonyan iskolázott népességét mutatja be 15 éves és idősebb lakossági arányokhoz viszonyítva. Debrecen, mint a régió legjelentősebb oktatási központja kiemelkedő helyzetben van a lakónépesség iskolai végzettsége tekintetében.

Az adatokból kitűnik, hogy a 15 éves és annál idősebb lakosságnak csupán egy kisebb hányada az, aki nem rendelkezik befejezett alapfokú tanulmányokkal. 2001-ben ez az érték 12873 fő volt, 2011-ben pedig 5263 fő, tehát közel a felére csökkent tíz év leforgása alatt.

Nemi bontásban 2001-ben 8707 nő nem rendelkezett befejezett nyolc osztállyal, 2011-ben 3785 fő. A férfiak értéke 4166 főről 1478 főre csökkent. Látható, hogy nagyobb arányú a nők körében az alapfokú képzés hiánya.

3.2.6. számú táblázat - Alacsonyan iskolázott népesség

év	15 éves és idősebb lakosság száma összesen			15-X éves legalább általános iskolát végzettek száma			általános iskolai végzettséggel nem rendelkezők 15-x évesek száma					
	összesen	nő	férfi	összesen	nő	férfi	Összesen		nő		férfi	
	fő	fő	fő	fő	fő	fő	fő	%	fő	%	fő	%
2001	177603	96118	81485	164730	87411	77319	12873	7,2	8707	9,1	4166	5,1

2011	183204	99193	84011	177941	95408	82533	5263	2,9	3785	3,8	1478	1,8
2015	139456	72278	67178	*	*	*	**	**	**	**	**	**
2016	137381	71056	66325	*	*	*	**	**	**	**	**	**

Forrás: TeIR, KSH Népszámlálás, Önkormányzati adatgyűjtés

* Nem áll rendelkezésre adat

** Előző adathiány (*) miatt nem kalkulálható ki

A 3.2.7. számú táblázat a nyilvántartott álláskeresőket mutatja be iskolai végzettség szerinti bontásban 2008 és **2019** között. Az adatokból kitűnik, hogy a nyilvántartott álláskeresők között igen kis arányban jelennek meg a befejezett nyolc általánossal nem rendelkezők, a befejezett nyolc osztállyal rendelkezők is csupán a regisztrált álláskeresők nagyjából negyedét teszik ki. Ezek az értékek hasonlóan alakulnak az idősoros vizsgálatok alapján is, hiszen a már korábban bemutatott 2009-es munkanélküli növekedési szakaszt arányaiban követik az itt bemutatott értékek is.

3.2.7. számú táblázat - Regisztrált munkanélküliek száma iskolai végzettség szerint

Év	nyilvántartott álláskeresők száma összesen	A nyilvántartott álláskeresők megoszlása iskolai végzettség szerint	
		8 általánosnál alacsonyabb végzettség	8 általános végzettség
	fő	fő	fő
2008	9093	185	2564
2009	12427	226	3234
2010	12900	236	3367
2011	11900	251	3117
2012	12662	280	3302
2013	10321	187	2529
2014	9597	195	2455
2015	8798	190	2204
2016	7680	182	1968
2017	7693	163	1883
2018	6766	125	1612
2019	6215	97	1386

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A 3.2.8. számú táblázat a nyolcadik évfolyamot eredményesen végzetek és az általános iskolai felnőttoktatásban részt vevők számának alakulását mutatja be 2009 és 2016 között.

Az eredményes alapfokú felnőttképzésben résztvevők aránya a vizsgált időintervallumban csökkent a kezdeti értékhez képest, ugyanakkor látható a táblázat adataiból, hogy igen széles skálán mozog a résztvevők és a végzetek száma. Az általános iskolai felnőttoktatásban résztvevők száma 2011 és 2013 között volt a legmagasabb, 2012-ben tetőzött 100 fővel, a legalacsonyabb pedig 2015-ben 28 fő részvételével. Az általános iskola tanulóinak felnőttoktatásban eredményesen elvégzők aránya 2011-ben volt a legmagasabb, ekkor a résztvevők 48,8%-a sikeresen végzett, ez az arány 2016-ban 27,9% volt.

3.2.8. számú táblázat - Általános iskolai felnőttoktatásban tanulók létszáma és a 8. évfolyamot eredményesen végzettek

év	általános iskolai felnőttoktatásban résztevők száma	8. évfolyamot felnőttoktatásban eredményesen elvégzők száma	
	fő	Fő	%
2009	35	16	45,7%
2010	49	8	16,3%
2011	84	41	48,8%
2012	100	17	17,0%
2013	74	20	27,0%
2014	50	20	40,0%
2015	28	11	39,3%
2016	43	12	27,9%

Forrás: TeIR, Területi Államháztartási és Közigazgatási Információs Szolgálat (TÁKISZ)

A 3.2.9. számú táblázat a felnőttoktatás középfokú szintjéhez kapcsolódóan mutatja be az érettségire vagy szakképesítésre készülő felnőttoktatásban résztvevők számát.

2009 és 2015 között a középfokú felnőttoktatásban résztvevők száma erősen növekedett. Míg 2009-ben 2085 fő volt, addig 2015-re 2593 főre nőtt a számuk. Nagyságrendekkel kisebb, de dinamikusan fejlődő arányt mutat a szakiskolai felnőttoktatásban résztvevők száma. 2009 és 2015 között haranggörbe-szerű emelkedést mutat, 2009-ben mindössze 10 fő, 2013-ban 462 fővel tetőzött, majd 2015-re 165 főre csökkent a résztvevők száma.

2016-ban 1110 fő vett részt szakközépiskolai felnőttoktatásban, míg 140 fő gimnáziumi felnőttoktatásban.

3.2.9. számú táblázat - Felnőttoktatásban résztvevők száma középfokú iskolában

	középfokú felnőttoktatásban résztevők összesen	szakiskolai felnőttoktatásban résztevők		szakközépiskolai felnőttoktatásban résztevők		gimnáziumi felnőttoktatásban résztevők	
	fő	fő	%	fő	%	fő	%
2009	2085	10	0,5				
2010	2225	25	1,12				
2011	2131	133	6,2				
2012	2347	369	15,72				
2013	2627	462	17,58				
2014	2665	293	10,99				
2015	2593	165	6,36				
2016	2236	989*	44,23	1107**	49,5	140	6,27

Forrás: TeIR, Területi Államháztartási és Közigazgatási Információs Szolgálat (TÁKISZ)

* 2016. szeptember 1-jétől szakközépiskola elnevezést használjuk

** 2016. szeptember 1-jétől szakgimnázium elnevezést használjuk

A többi adat nem áll rendelkezésre az adatbázisokban, mivel korábban más bontásban szerepeltek az adatok.

A foglalkoztatás számarányainak változása összefüggésben áll a helyi foglalkoztatókkal és vállalkozásokkal. A 3.2.10. számú táblázat a helyi vállalkozások foglalkoztatásban betöltött szerepét mutatja be 2008 és 2017 között.

2008 és 2016 között a településen regisztrált vállalkozások száma folyamatosan növekedett. Míg 2008-ban 33567 bejegyzett vállalkozás volt, addig 2016-ra 37479-re nőtt a számuk.

Ezzel szemben a kiskereskedelmi üzletek száma csökkenő tendenciát mutat, habár ez a csökkenés nem egyenes. 2008-ban 871 kiskereskedelmi üzlet volt Debrecenben, 2017-ben 706. A legalacsonyabb a számuk mégis 2009-ben volt, 441 egység. Ebben az időszakban érezte a válság a hatásait a gazdaságban és a szolgáltató szektorban.

A vendéglátóhelyek száma szintén csökkent a vizsgált időszakban, a 2008-as 271 egységhez képest 2017-re 166 vendéglátóhely maradt fenn. A vendéglátóhelyek száma sem lineáris csökkenésű, 2010-ben 423-al a legmagasabb érték, míg 2016-ban 143-al a legalacsonyabb.

A helyben működő foglalkoztatási programok száma 2009 és 2017 között vegyes képet mutat, a foglalkoztatási programokban résztvevők száma ugyanakkor folyamatosan növekszik. 2009-ben és 2017-ben a foglalkoztatási programok száma egyaránt 12 volt, ugyanakkor a résztvevők számában jelentős különbség tapasztalható: 2009-ben 8915 fő, 2017-ben 15469 fő.

A legalacsonyabb a működő foglalkoztatási programok száma 5 volt 2011-ben és 6666 fő részvételével zajlottak, amíg a legmagasabb programszám 2014-ben 16 volt, amelyeken 23694-en vettek részt.

3.2.10. számú táblázat – A foglalkozáshoz való hozzáférés esélyének helyi potenciálja - vállalkozások

	regisztrált vállalkozások száma a településen	Kiskereskedelmi üzletek száma	vendéglátóhelyek száma	kivetett iparűzési adó (ft)	befizetett iparűzési adó (ft)	működő foglalkoztatási programok száma helyben	foglalkoztatási programokban résztvevők száma (érintett nettó létszám)
2008	33567	871	271	8.672.742.195	8.764.615.381	n.a	n.a
2009	34479	441	160	8.697.590.166	8.668.785.132	12	8 915
2010	35843	828	423	9.628.993.756	8.659.445.934	10	8 531
2011	35751	737	298	9.806.152.407	8.384.914.883	5	6 666
2012	36272	817	332	10.131.914.654	9.212.711.740	10	8 666
2013	37048	752	251	11.107.160.450	9.966.766.077	15	20 948
2014	37312	665	225	11.341. 998. 341	10.008.673.201	16	23 694
2015	37169	546	169	12.788 .857.669	11.686.758.369	12	13 761
2016	37479	583	147	12.806.278.245	12.140.798.528	13	11 728
2017	n.a	706	166	13.333.061.082	12.242.037.689	12	15 469

Forrás: TEIR, önkormányzat adatai

3.3. Pénzbeli és természetbeni szociális ellátások, aktív korúak ellátása, munkanélküliséghez kapcsolódó támogatások

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvényben (a továbbiakban: Szt.), a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényben (a továbbiakban: Gyvt.), a 6/2015. (II. 26.) önkormányzati rendelet, valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény által szabályozott pénzbeli-, és természetben nyújtott ellátások helyi szabályainak végrehajtásáról szóló 6/2006. (II. 24.) rendeletében (a továbbiakban: 6/2006. (II. 24.)

önkormányzati rendelet) szabályozott pénzbeli és természetbeni ellátások célja, hogy segítséget nyújtsanak a Debrecen élő rászorulóknak.

Magyarország 2015. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2014. évi XCIX. törvény 2015. január 1. napjával, illetve 2015. március 1. napjával módosította az Szt.-t és ezzel teljes mértékben átalakította a támogatások rendszerét. Az Szt. módosításának az volt a célja, hogy megújítsa a rászorulóknak szociális ellátásának rendszerét, igazságosabb és átláthatóbb legyen, emellett pedig elejét vegye a támogatásokkal való visszaéléseknek. Az állam által biztosított támogatási formákon túl a rászorulóknak szociális támogatással való ellátása az önkormányzatok feladata lett. Az önkormányzatok szabadon dönthettek a támogatások nagyságáról és formájáról. Az új támogatási rendszerben az állami felelősségi körbe tartozó ellátások járási hatáskörbe, az önkormányzati ellátások képviselő-testületi hatáskörbe kerültek.

A módosítással az állami szabályozási hatáskörben nyújtott és az önkormányzatok támogatásokkal kapcsolatos feladatai elválasztásra kerültek. Az Szt. csak a kötelező ellátásokra vonatkozó szabályokat tartalmazza. E körbe tartozik a járási hivatalok által nyújtott időskorúak járadéka, foglalkoztatást helyettesítő támogatás, egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás, ápolási díj, alanyi és normatív közgyógyellátás, valamint egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság.

A kötelező ellátási formák közül kikerült a lakásfenntartási támogatás és az adósságkezelési szolgáltatás, azzal, hogy a 2015. január 1-jén folyamatban lévő, valamint a 2014. december 31-jét követően lakásfenntartási támogatás megállapítása iránt benyújtott kérelem alapján indult ügyekben a lakásfenntartási támogatást 2015. február 28-áig terjedő időszakra lehetett megállapítani. A 2015. március 1-jét megelőzően megállapított adósságkezelési szolgáltatást – annak megállapított időszakára vagy megszüntetéséig – a 2015. február 28-án hatályos szabályok szerint kellett nyújtani.

A kötelező támogatások körén kívül további ellátások nyújtásáról és a jogosultsági feltételekről az önkormányzatok szabadon dönthettek. Az Szt. az önkormányzatok által biztosítandó támogatások tekintetében annyit ír elő, hogy az önkormányzat a helyi viszonyokhoz mérten, a krízishelyzetben lévő személyek számára, illetve a helyi szociális problémák kezelésére települési támogatást nyújt. A települési támogatás egyes típusait és jogosultsági feltételeit az önkormányzat rendeletében határozza meg. Ennek megfelelően a méltányossági közgyógyellátásra, a méltányossági ápolási díjra, lakásfenntartási támogatásra, az adósságkezelési szolgáltatásra, valamint az önkormányzati segélyre vonatkozó szabályozást az Szt. a továbbiakban nem tartalmazza.

A fentiek alapján megalkotásra került a 6/2015. (II.26.) önkormányzati rendelet. ***Az Önkormányzat a rendelet megalkotásával, pénzbeli és természetbeni támogatások nyújtásával kívánta*** enyhíteni a szociálisan rászoruló személyek, családok és háztartások terheit.

Települési támogatás formái a lakásfenntartási támogatás, mely lehet pénzbeli támogatás és természetbeni támogatás és az adósságcsökkentési támogatás.

Rendkívüli települési támogatás pénzbeli formái az időszaki támogatás, az eseti támogatás és a temetési támogatás. Természetbeni támogatásként a gyógyszer-támogatás, a kelengye-támogatás, az iskolakezdési támogatás igénybevételére, valamint a köztemetés

költségeinek átvállalására van lehetőség. Egyéb támogatás keretében a 70. életévüket betöltött személyek hulladékgazdálkodási közszolgáltatási díjának támogatására, a Nagyerdei Gyógyfürdő vagy a Kerekestelepi Strandfürdő térítésmentes igénybevételére nyílt lehetőség. Ezen túl a Debrecen Város napján született gyermek édesanyja, a 101. illetve azt követő élet éveiket betöltő személyek és a hármás, vagy többes ikrek nevelési támogatását biztosítja a rendelet.

Az önkormányzat a 70. életévüket betöltött személyek hulladékgazdálkodási díjtámogatását, oly módon tartotta fenn, hogy a 70. és 75. életév között jövedelmi feltételekhez kötötte a jogosultságot, míg 75. év felett alanyi jogon kerül állapítható meg a támogatás a kérelmezők számára. A 65. életév felettiek továbbra is évi 5 ingyenes belépőre jogosultak a Nagyerdei Gyógyfürdőbe vagy a Kerekestelepi Strandfürdőbe. A méltányossági közgyógyellátás helyett gyógyszer-támogatás vehető igénybe.

A rendeletben nem került szabályozásra az időskorúak szociális közétkeztetése, valamint a méltányossági közgyógyellátás. A közétkeztetést Debrecenben évente mindössze 4-5 fő vette igénybe, számukra a Városi Szociális Szolgálat által biztosított étkezés nyújt segítséget. A méltányossági közgyógyellátás beépült a települési támogatás természetbeni ellátásaként nyújtott gyógyszer-támogatásba, amellyel a szociálisan rászorulóknak részére a gyógyszer/ek beszerzéséhez nyújtunk támogatást az önkormányzattal szerződésben lévő patikák közreműködésével.

Támogatási formák átalakulását összefoglaló táblázat

Támogatási formák 2015. március 1. napjától 2019. augusztus 15. napjáig	Támogatási formák 2019. augusztus 16. napjától
<u>Települési támogatás:</u> <ul style="list-style-type: none"> • lakásfenntartási támogatás, • adósságcsökkentési támogatás 	<u>Települési támogatás:</u> <ul style="list-style-type: none"> • lakásfenntartási támogatás, • adósságcsökkentési támogatás
<u>Rendkívüli települési támogatás:</u> <ul style="list-style-type: none"> • pénzübeli: időszak, eseti támogatás: temetési támogatás • természetbeni: gyógyszer-támogatás, kelengyetámogatás, iskolakezdési támogatás köztemetés költségeinek átvállalása 	<u>Rendkívüli települési támogatás:</u> <ul style="list-style-type: none"> • pénzübeli: időszak, eseti támogatás: iskolakezdési támogatás, kelengyetámogatás, temetési támogatás • természetbeni: gyógyszer-támogatás, köztemetés költségeinek átvállalása
<u>Egyéb támogatás:</u> <ul style="list-style-type: none"> • 70. életévüket betöltött személyek hulladékgazdálkodási közszolgáltatási díjának támogatása, • a Nagyerdei Gyógyfürdő vagy a Kerekestelepi Strandfürdő térítésmentes igénybevétele, • szociális lakbértámogatás 	<u>Egyéb támogatás:</u> <ul style="list-style-type: none"> • 70. életévüket betöltött személyek hulladékgazdálkodási közszolgáltatási díjának támogatása, • a Nagyerdei Gyógyfürdő vagy a Kerekestelepi Strandfürdő térítésmentes igénybevétele, • szociális lakbértámogatás

A mindennapi segélyezési gyakorlat során szerzett tapasztalatok alapján 2016 és **2019** között az alábbiak szerint módosult a rendelet:

2016. január 1. napjától van lehetőség arra, hogy a rászoruló a lakásfenntartási támogatást természetbeni támogatásként, tűzifában kapják. Ebben az esetben a rászoruló részére egy év időtartamra összesen 15 q tűzifára jogosultak, melyet a Dehusz Nonprofit Kft. közreműködésével kapnak meg. 2016. évben 138 kérelmező kapta a lakásfenntartási támogatást természetbeni támogatás formájában.

2016. július 1. napjától az iskolakezdési támogatást szintén természetbeni támogatásként kapják az igénylők, Gyermekvédelmi Erzsébet utalvány formájában, amelyet személyesen vehetnek át a Szociális Osztályon. Az utalvány számos elfogadóhelyen, széles körűen felhasználható. Az utalvány fogyasztásra kész étel, ruházat, tanszer, pelenka vásárlására is felhasználható.

2016. január 1. napjától a jogosultságot meghatározó egy főre jutó jövedelem mértékének emeléséről döntött a Közgyűlés a pénzbeli időszaki támogatás, a pénzbeli eseti támogatás és a temetési támogatás esetében.

A pénzbeli támogatás keretén belül nyújtott temetési támogatás és a lakásfenntartási támogatás esetében a támogatás mértékének emeléséről is született döntés. 2016. január 1. napjától a kedvező tapasztalatok alapján a kelengyetámogatás Gyermekvédelmi Erzsébet utalvány formájában kerül biztosításra.

A 2019. január 1-jétől hatályos adójogszabályok értelmében az Erzsébet utalványok kedvezményes adózása megszűnt. A Közgyűlés döntése alapján 2019. augusztus 15. napjától ezen támogatásokat készpénz formájában biztosítja az Önkormányzat a jogosultaknak.

2019. január 1. napjától módosultak a jövedelemhatárok a társadalmi folyamatokra tekintettel (nyugdíjemelés, minimálbérnövekedés), így a jogosultságot megalapozó egy főre jutó jövedelem mértéke emelkedett⁹ az alábbi ellátások esetében:

a lakásfenntartási támogatás, a pénzbeli időszaki támogatás, a pénzbeli eseti támogatás, a temetési támogatás, a gyógyszerátogatás és a kelengyetámogatás esetében.

2016. január 1. napjától – a fenti támogatásokat is beleértve tovább – emelkedett a figyelembe veendő egy főre jutó jövedelem mértéke az adósságcsökkentési támogatás, iskolakezdési támogatás, hármás vagy többes ikrek nevelési támogatása, hulladékgyűjtési díjtámogatás esetében.

Fentiekén túlmenően a támogatás mértékének emelésére is sor került a lakásfenntartási támogatás, a temetési támogatás, a kelengyetámogatás, a hármás vagy többes ikrek nevelési támogatása, az iskolakezdési támogatás, és a város napján elsőként született gyermek támogatása esetében.

A temetési támogatás esetében a támogatás mértékét meghatározó sávok rendszer átgondolása is megtörtént, amely azonban a támogatás mértékének növelését nem eredményezte.

⁹ Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciójának 2019. évi felülvizsgálata

Az Önkormányzat a korábbi évek gyakorlatának megfelelően továbbra is biztosít tűzifát a rászorulóknak részére a lakásfenntartási támogatás természetbeni formájában. Ennek megfelelően 2017. évben 131., 2018. évben 81., 2019. évben pedig 91 rászoruló részesült krízishelyzetére tekintettel tűzifa támogatásban. A támogatásokhoz biztosított tűzifa a Dehusz Nonprofit Kft.-hez beérkező faanyag, amelyet az ott dolgozó közfoglalkoztatottak tüzelésre alkalmas méretűre aprítanak fel. A rászoruló családokhoz a Dehusz Nonprofit Kft. szállítja ki a fát.

2020. január 1. napjától változás következett be az adósságcsökkentési támogatás vonatkozásában is, hiszen az adósság minimális összege 50.000 Ft-ról 30.000 Ft-ra csökkent, így a támogatás abban az esetben állapítható meg, ha az adósság együttesen meghaladja a 30.000.- Ft-ot, de nem haladja meg a 300.000.- Ft-ot, valamint ezzel egyidejűleg fennállnak a rendeletben meghatározott további feltételek.

Az összeg csökkentését az indokolta, hogy egyes szolgáltatók már kéthavi tartozás esetén kikapcsolják a szolgáltatást - ami további plusz terhet ró a rászorulóknak – így ennek megelőzését célozza az intézkedés.

További változást jelent az adósságcsökkentési támogatásban, hogy a több fő háztartás esetén a maximális lakásnagyság mérete 120 m²-re módosult, amely által biztosítani lehet a nagyobb alapterületű lakásban élő nagycsaládos kérelmezők jogosultságát.

A támogatás lezárásával, illetve megszüntetésével kapcsolatos határidők is módosultak. Ennek megfelelően az adott ügyfél nem részesülhet adósságcsökkentési támogatásban a támogatás lezárásától vagy megszüntetésétől – ha a megszüntetésre azért került sor, mert nem köt megállapodást, vagy azt nem mutatja be, vagy az adós a tartozást megfizeti – számított 12 hónapon belül (a korábbi 24 hónap helyett).

Fentieken túlmenően nem részesülhet adósságcsökkentési támogatásban az ügyfél a megszüntetésétől számított 24 hónapon belül – a korábbi 48 hónap helyett – abban az esetben, ha a megszüntetésre azért került sor, mert az adós nem tesz eleget a vállalt önrész vagy a lakásfenntartási kiadásokkal kapcsolatos 3 havi fizetési kötelezettségének, vagy nem vesz igénybe adósságkezelési tanácsadást.

Az egyes ellátási formákban részesülők számát 2015. március 1. napjától 2019. december 31. napjáig az alábbi táblázat mutatja be:

Ellátási formák	2015. (fő)	2016. (fő)	2017. (fő)	2017. (fő)	2018. (fő)	<i>ellátási formák 2019. 08. 16. napjától</i>	2019. (fő)
Települési támogatás						Települési támogatás	
lakásfenntartási támogatás	1942	2169	1716	1624	1274	lakásfenntartási támogatás	1101
adósságcsökkentési támogatás	194	418	359	151	98	adósságcsökkentési támogatás	115
Rendkívüli települési támogatás						Rendkívüli települési támogatás	
Pénzbeli ellátások						Pénzbeli ellátások	
időszaki támogatás	734	990	835	1453	1587	időszaki támogatás	1671
eseti támogatás	582	553	241	511	644	eseti támogatás	780
temetési támogatás	258	232	158	220	182	temetési támogatás	180
Természetbeni támogatás						kelengye támogatás	52
gyógyszertámogatás	281	522	290	609	617	iskolakezdési támogatás	268
kelengyetámogatás	170	176	62	89	72	Természetbeni támogatás	
iskolakezdési támogatás	442	490	0	419	393	gyógyszertámogatás	674
köztemetés	186	145	108	183	176	köztemetés	175
Egyéb támogatás:						Egyéb támogatás:	
hulladékgazdálkodási közszolgáltatási díjtámogatás	10.549	10.822	10.691	10.331	9765	hulladékgazdálkodási közszolgáltatási díjtámogatás	9246
gyógyfürdő támogatás	10.475	11.048	10.676	11.499	11.631	gyógyfürdő támogatás	11.560
101. illetve azt követő életévet betöltők támogatása	19	17	9	13	12	101. illetve azt követő életévet betöltők támogatása	11

Az adatok alapján megfigyelhető, hogy az egyes támogatási formákban részesülők száma az ellátások jelentős részénél csökkenő tendenciát mutat, növekedés - elsősorban az utóbbi két év viszonylatában - az időszaki támogatás, eseti támogatás, gyógyszertámogatás és gyógyfürdő támogatás tekintetében tapasztalható.

A 3.3.2 számú táblázat a nyilvántartott álláskeresők között az álláskeresői segélyben részesülők átlagos számát és arányát mutatja be.

Az álláskeresők között a segélyben részesülők alacsony arányt képviselnek. 2008-ban, 2009-ben 7,3%, 2010-ben 7,6%, 2011-ben 7,1% volt az arányuk. 2012-ben jelentős csökkenés volt (1%), majd 2013-tól ismét növekedni kezdett ez az érték, 2013-ban 1,7%, 2014-ben 2,6%, 2015-ben 3,9%, 2016-ban 5,3%, majd 2017-ben ismét 6,8%-ra emelkedett az arányuk.

3.3.2. számú táblázat - Álláskeresői segélyben részesülők száma

	Nyilvántartott álláskeresők száma	segélyben részesülők fő	segélyben részesülők %
2008. átlag	8956,3	652,7	7,3%
2009. átlag	11521,5	838,5	7,3%
2010. átlag	12695,8	969,3	7,6%
2011. átlag	12657,3	904,0	7,1%
2012. átlag	12895,8	130,8	1,0%
2013. átlag	12716,3	211,0	1,7%
2014. átlag	11163,3	285,0	2,6%
2015. átlag	9885,0	388,5	3,9%
2016. átlag	8342,5	445,8	5,3%
2017. átlag	7560,8	514,0	6,8%
2018. átlag	6765,5	555,2	8,2%
2019. átlag	6183,7	627,7	10,1%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A nyilvántartott álláskeresőket és álláskeresői járadékra jogosultakat mutatja be a 3.3.2. számú táblázat. Látszik, hogy mind az álláskeresők, mind a járadékra jogosultak száma 2009 és **2019** között csökkent. Ez a csökkenés az álláskeresők között nagyobb volumenű volt, míg az álláskeresői járadékra jogosultak között 2012. után inkább stagnálásról, vagy enyhe emelkedésről lehet beszélni. A változásokat a gazdaság stabilizálódása, a munkahelyteremtő beruházások növekedése és a közfoglalkoztatási programok kiterjesztése együttesen indokolja.

A 3.3.3. számú táblázat a járadékra jogosult regisztrált munkanélkülieket mutatja be. Az álláskeresői járadékra jogosultak aránya 2009 és **2019 között** csökkenő, de nem lineárisan csökkenő tendenciát mutat. A 2009-ben mutatkozó 32,6%-os jogosultsági arányhoz képest 2012-re 9,1%-ra csökkent az álláskeresői járadékra jogosultak aránya, amely ezt követően lassú növekedési ütemben 2016-ra 15%-os arányra emelkedett.

3.3.3. számú táblázat - Járadékra jogosult regisztrált munkanélküliek száma

	nyilvántartott álláskeresők száma	álláskeresői járadékra jogosultak	
	fő	fő	%
2008	9093	n.a	n.a
2009	12427	405	32,6%
2010	12900	364	28,3%
2011	11900	247	20,8%
2012	12662	115	9,1%
2013	10321	101	9,8%
2014	9597	109	11,4%
2015	8798	111	12,6%
2016	7680	115	15,0%
2017	7560	774	10,2%
2018	6765	818	12,1%
2019	6183	827	13,4%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A 3.3.4. számú táblázat a rendszeres szociális segélyben vagy foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek számát mutatja be 2008 és 2016 között.

A rendszeres szociális segélyben részesülők száma változó, ugyanakkor csökkenő tendenciát mutat. A 2008-as kezdő 3443 fős értékhez képest 2015-re 598 fő maradt. A legalacsonyabb értéket 2013-ban lehetett tapasztalni 518 fővel, míg a legmagasabb érték a kezdő, 2008-as 3443 fő.

Az álláskeresői támogatásban részesülők aránya és száma 2009 és 2016 között csökkenő tendenciát mutat, ez a tendencia a szociális segélyben részesültek értékeihez hasonlóan nem egyenes vonalú csökkenést mutat, hanem változatos értékekkel jelenik meg. Míg 2009-ben 4052 fő részesült álláskeresői támogatásban, ami a regisztrált munkanélküliek 62%-a, addig 2016-ra ez az érték 1154 főre, azaz a regisztráltak 32,6%-ra csökkent. A foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők száma 2012 volt a legalacsonyabb (1151 fő), ekkor a regisztrált álláskeresők 18,2%-át alkották.

3.3.4. számú táblázat – Rendszeres szociális segélyben és foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek száma

	Rendszeres szociális segélyben részesülők		Foglalkoztatást helyettesítő támogatás	
	fő	15-64 évesek %-ában	fő	munkanélküliek %-ában
2008	3443	2,3%	n.a	n.a
2009	1299	0,9%	4052	62,0%

2010	572	0,4%	3649	56,8%
2011	898	0,6%	2479	41,4%
2012	542	0,4%	1151	18,2%
2013	518	0,4%	1013	20,1%
2014	582	0,4%	1094	23,7%
2015	598	0,4%	1111	27,2%
2016	n.a	2,3%	1154	32,6%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

3.4. Lakhatás, lakáshoz jutás, lakhatási szegregáció

Az önkormányzati tulajdonú bérlakások lakbérének megfizetéséhez az arra rászoruló bérlők szociális, jövedelmi és vagyoni helyzetük figyelembevételével támogatásban részesülnek (szociális lakbértámogatás). Jogosultság feltételei:

- a kérelmező, vagy vele együtt költöző lakható ingatlan tulajdonjogával, bérleti jogával haszonélvezeti jogával nem rendelkezik,
- a kérelmező által bérelt önkormányzati bérlakás alapterülete nem haladhatja meg a jogszabályban meghatározott mértéket.

A szociális lakbértámogatás mértéke az együtt költözők 1 főre jutó nettó jövedelmétől és az együtt költözők létszámától függ. Az önkormányzati tulajdonú bérlakások bérbeadása nyílt pályázat útján történik.

Az Önkormányzat a lakhatás költségeihez pénzbeli ellátás biztosításával segíti a rászorulókat.

1. Lakásfenntartási támogatás: a szociálisan rászoruló háztartások részére az általuk lakott lakások fenntartásával kapcsolatos rendszeres kiadások viseléséhez biztosított támogatás, amennyiben a kérelmező a jogosultsági feltételeknek megfelel. A támogatást a közszolgáltatóhoz (villanyáram, víz-csatornahasználat, gázfogyasztás, távhőszolgáltatás, szemétszállítás), a bérleti díj támogatást a bérbeadóhoz kell teljesíteni. A támogatás egy év időtartamra állapítható meg.
2. Adósságcsökkentési támogatás: a szociálisan rászorult személyek részére adósságcsökkentési támogatás állapítható meg. Az adósság együttesen meghaladja az **30.000.- Ft**-ot, de nem haladja meg a 300.000.- Ft-ot és az egyéb feltételeknek is megfelel. A támogatásba bevont adósságtípusok: áramdíjtartozás, távhő-szolgáltatási díj tartozás, víz-és csatornahasználati díj tartozás, szemétszállítási díjtartozás, lakbérhátralék). A támogatás időtartama egyénenként változó, de maximum 12 hónap lehet.

A fentiek alapján megállapítható, hogy az önkormányzat több formában segíti a lakhatást.

A 3.4.1. számú táblázat a település lakásállományát mutatja be 2008 és 2017 közötti időszakban. Az összes lakásállomány a vizsgált időszakban növekvő tendenciát mutat. A 2008-as 89716 db lakáshoz képest 2016-ra 96033 lakásra bővült az állomány. A lakások számának növekedése egyenletes ütemű.

A bérlakások állománya ugyanakkor csökkenő értékeket mutat. 2008-ban még 3694 bérlakás állt rendelkezésre a településen, 2017-re ez a szám 3154. A bérlakások arányának csökkenése folyamatos. A bérlakás állományból az elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakások aránya évről évre 10% körül mozog.

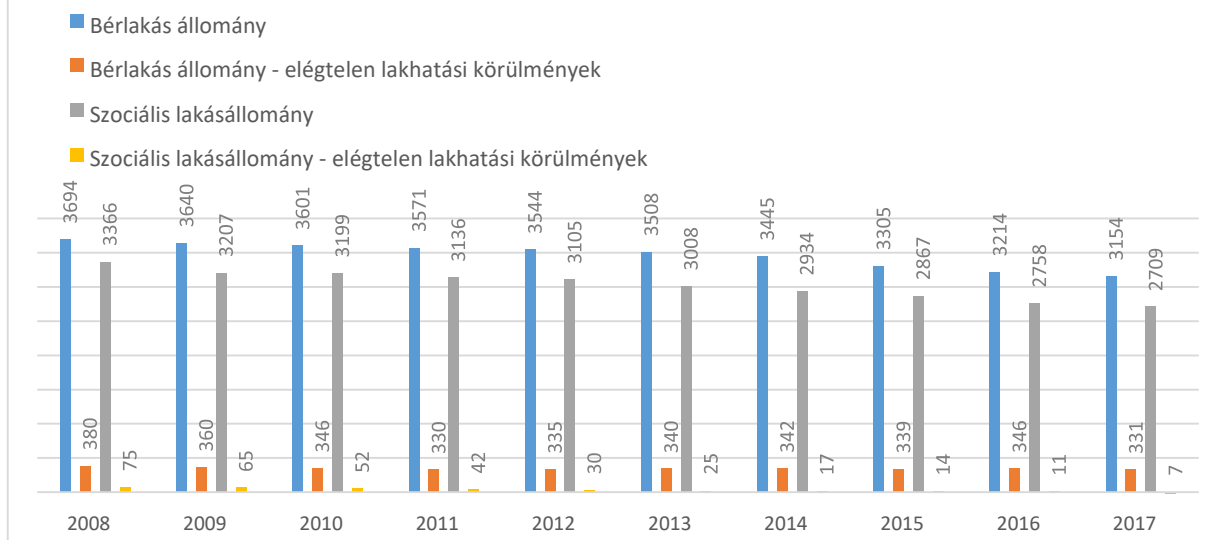
A szociális lakásállomány csökkenése a bérlakás állomány csökkenéséhez képest nagyobb ütemű. 2008-ban 3366 db szociális lakás volt regisztrálva a településen, míg ez az érték 2017-re 2709-re csökkent. A csökkenés jelentősebben érintette a szociális állományból elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakások számát. A 2008-as 75 lakásról 2017-re 7 db elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakás maradt.

3.4.1. számú táblázat – Lakásállomány

db	összes lakásállomány	bérlakás állomány		szociális lakásállomány	
			ebből elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakások száma		ebből elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakások száma
2008	89716	3694	380	3366	75
2009	90124	3640	360	3207	65
2010	90342	3601	346	3199	52
2011	90502	3571	330	3136	42
2012	95137	3544	335	3105	30
2013	95249	3508	340	3008	25
2014	95772	3445	342	2934	17
2015	95802	3305	339	2867	14
2016	96033	3214	346	2758	11
2017	96295	3154	331	2709	7

Forrás: TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatok

BÉRLAKÁS ÉS SZOCIÁLIS LAKÁSÁLLOMÁNY ADATOK

A 3.4.2. számú táblázat az adósságcsökkentési vagy lakásfenntartási támogatásban részesülők számát mutatja 2008 és **2019** között. A lakásfenntartási támogatásban részesítettek száma változatos képet mutat. Az elsőként vizsgált 2008-as 6127 fő támogatott 2009-ben visszaesett 5043 főre, majd lassú emelkedést követően 2012-ben 9005-re ugrott a támogatottak száma. 2013 ismét visszaesést jelentett 6857 fővel, ami 2014-ben és 2015-ben további csökkenést mutat 3107 fővel. Az ellátásban részesülők számának csökkenését több tényező együttesen okozza, egyrészt a fentebb említett jogszabálmódosítás, másrészt a kormányzat által megvalósított rezsicsökkentés.

Az adósságcsökkentési támogatásban részesülők alacsonyabb számban vannak jelen a településen. 2008-ban 933 főt érintett ez a támogatási forma, 2015-ben már csupán 583 főt. A legmagasabb támogatottsági arány 2011-ben volt 1205 fővel, míg a legalacsonyabb értéket **2018-ra** érte el ez a támogatási forma. Az ellátásban részesülők számának változását a fent említett jogszabályi változás is okozta.

3.4.2. számú táblázat - Lakásfenntartási és adósságcsökkentési támogatásban részesülők

	lakásfenntartási támogatásban részesítettek száma	adósságcsökkentési támogatásban részesülők száma
2008	6127	933
2009	5043	1044
2010	5608	1827
2011	6043	2012
2012	9005	1205
2013	6857	783

2014	5392	801
2015	3107	583
2016	n.a.	n.a.
2017	1624	151
2018	1274	98
2019	1101	115

Forrás: TeIR, KSH Tstar

3.5. Telepek, szegregátumok helyzete

A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet (a továbbiakban: 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet) 2. § 8. pontja szerint „szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület: szegregációs mutatóval lehatárolt¹⁰ olyan egybefüggő terület, amelyen az alacsony társadalmi státuszú családok koncentráltan élnek együtt vagy a társadalmi státuszcsökkenés jelei tapasztalhatók, ezért a területen közösségi beavatkozás szükséges; szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület lehet egy önálló településrész, de részét képezheti egy vagy több településrésznek is.”

A 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 2014. december 22. napjától hatályba lépett módosítása 50%-ról 35%-ra, míg a szegregációval veszélyeztetett területek esetében 40%-ról 30%-ra csökkentette a szegregációs mutató határértékét.

A megyei jogú városok esetében szegregált területnek minősül a település területén belül az olyan területileg egybefüggő – népszámlálási célra létrehozott – kisterületi egység, ahol a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül eléri, vagy meghaladja a 35%-ot. Azon a területen ahol ez a mutató eléri vagy meghaladja a 30%-ot de nem éri el a 35%-ot szegregációval veszélyeztetett területnek minősül.

A fenti jogszabálmódosítást követően Debrecen vonatkozásában a KSH a 2011-es népszámlálás adatai alapján újból elvégezte a szegregátum-vizsgálatot. Ennek eredménye alapján Debrecenben a Nagysándortelep északnyugati részén egy szegregátum és egy szegregációval veszélyeztetett terület található.

¹⁰ Lehatárolás: a szegregációs mutató alapján.

A mutató: legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül.

A mutató számítása: a település területén belül olyan területileg egybefüggő tömbök kiválasztása, amelyekre együttesen jellemző, hogy a szegregációs mutató határértékének megfelelnek. A tömb népszámlálási célra létrehozott, általában közterületek és/vagy természetes és mesterséges tereptárgyak (pl. vasútvonal, autópálya nyomvonala, vízfolyás partja), valamint rácshálós térinformatikai megoldás eredményeképpen kialakított, településen belüli kisterületi egység. (314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 10. melléklet)

Az érintett területeken élő hátrányos helyzetű lakosság társadalmi felzárkózásának, életminőségének javítása érdekében az önkormányzat az úgyszintén jelentős arányú hátrányos helyzetű réteget tömörítő Nagysándortelep egészét és az ahhoz csatlakozó Vulkán telepet jelölte ki fejlesztési beavatkozást igénylő szociális városrehabilitációs akcióterületként.¹¹¹²

A Nagysándortelep lakossága a 2001-es népszámlálási adatokhoz képest a 2011-es népszámlálási adatok alapján 6%-kal csökkent. 2001-ben 2652 fő, míg 2011-ben 2495 fő élt ezen a városrészen. A városrész öregedési indexe 2011-ben 1,01 volt, amely kedvezőbb a város egész lakosságának 1,59 értékű öregedési indexéhez képest. Debrecen város lakosságának iskolai végzettségét tekintve a Nagysándortelepen élők vannak a leghátrányosabb helyzetben. A 2011-es népszámlálási adatok szerint a Nagysándortelepen élő aktív korú (15-59 éves) népesség 28,24%-nak a legmagasabb iskolai végzettsége az általános iskolai végzettség volt. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya Debrecen aktív korú népességében 9,96% volt. A felsőfokú végzettséggel rendelkező 25 éves és idősebbek aránya ezen a városrészen szintén csak a városi arány egyötödét érte el.

A Nagysándortelepen a 2001 és 2011-es népszámlálás időszaka között a lakásállomány kismértékben emelkedett. A lakásállomány minősége a jelentős javulás ellenére továbbra is elmaradt a városi értéktől. 2011-ben az alacsony komfortfokozatú lakott lakások aránya 14,98%-kal - a külterületek után - itt érte el a 2. legmagasabb értéket (a városi átlag arány ekkor 3,47% volt). Önkormányzati bérlakás nincs ezen a városrészen.

A Nagysándortelep „közszolgáltatásokkal viszonylag jól ellátott: területén óvoda és általános iskola is működik, emellett szomszédságában üzemel a Stop Shop és a Park Center bevásárlóközpont, illetve az Auchan szupermarket. Teljesen hiányzik viszont a városrészből a közösségi tér”.¹³

Az Önkormányzat a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program TOP-6.9.1-16. jelű „A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi komplex programok” című felhívásra sikeresen pályázott a TOP-6.9.1-16-DE1-2017-00001. azonosító számú „Helyi szintű komplex programok megvalósítása Debrecen – Nagysándortelep – Vulkántelep városrészen” című projektjével. A projekt megvalósítására konzorciumi együttműködési megállapodás keretében kerül sor, melynek tagja DMJV Önkormányzata, a HÉRA Egyesület és Debreceni Művelődési Központ.

A projekt átfogó célja a leszakadó és leszakadással veszélyeztetett városi területeken élők közösségi és egyéni szintű integrációja. A program során közösségfejlesztést célzó, az érintett lakosság bevonását, beilleszkedését segítő programok zajlanak. Folyamatos szociális munka biztosítása valósul meg, továbbá a munkaerő-beilleszkedés segítése és az önálló jövedelem

¹¹ Euro-RégióHáz Közhasznú Nonprofit Kft. INNOVA Észak-alföld Regionális Fejlesztési és Innovációs Ügynökség Nonprofit Kft. (2014) DMJV Településfejlesztési Koncepciója és Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020 Megalapozó-Vizsgálat 173-175. oldal”

¹² <https://www.debrecen.hu/assets/media/file/hu/6755/debrecen-megyei-jogu-varos-onkormanyzatanak-kozlonye-.pdf> letöltve:

2018. május

¹³ Uo DMJV Településfejlesztési Koncepciója és Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020 Megalapozó-Vizsgálat 177-178. oldal

szerezésre való képesség kialakítása zajlik a tevékenységek során. A kora gyermekkori fejlesztés érdekében szervezett programok a gyermekek iskolai felzárkózását segítik, a meglévő családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatásokat kiegészítve. A program során kiemelt cél a szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása a lakosság számára.

A városrész közintézményeinek egy része új funkciót kapott. A helyben elérhető humán szolgáltatások az egészségügyi, szociális és közművelődési alapszolgáltatások az itt élők szükségleteihez igazodva folyamatosan bővülnek. A helyi közösségek erősödését szolgálja az egyházi felekezetek aktív működése, továbbá a roma közösségi ház programja és szolgáltatásai is. A városrészen élő lakosok számára modern orvosi rendelőben és védőnői tanácsadóban biztosítottak az egészségügyi alapszolgáltatások is. A városrészben új egészségügyi központ került átadásra 2019 októberében. A Debreceni Egyetem Klinikai Központján belül működő Debreceni Alapellátási és Egészségfejlesztési Intézet megszervezi az ügyeleti rendszert és működteti a teljes iskola-egészségügyi ellátást, valamint az Egészségfejlesztési Irodát is. Ezzel tovább bővült a helyi lakosok életminőségének javulását eredményező szolgáltatások köre.

Szegregációval veszélyeztetett városrész Nagymacs. Nagymacs lakosainak száma a KSH 2013-as adatai alapján 999 fő. A településrész népességszáma az elmúlt évtizedben gyakorlatilag stagnált, korösszetétele kismértékben kedvezőbb, mint a városi átlag. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya jelentősen elmarad a debreceni átlagértékhez képest, az egyik legrosszabb a városban és szintén kedvezőtlen a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya is. A foglalkoztatottsági viszonyokat tekintve is tetten érhető a településrész elmaradása. A szociális segélyezési mutatók alapján a rendszeres szociális támogatások ezer lakosra jutó száma Nagymacson a városi átlag 1,53-szorosa.¹⁴

Nagymacs városrészben az Önkormányzat 2012-2014 között, ÉAOP-5.1.1/B-2f-2012-0003 azonosító számú uniós pályázati forrás felhasználásával sikeres szociális városrehabilitációs programot valósított meg. A projekt infrastrukturális beruházás részeként modern, a kor igényeinek megfelelő közösségi házat építettek, korszerű játszóteret és közparkot alakítottak ki, illetve felújították és kibővítették a településrész központjában lévő kiskereskedelmi egységet is. A projekt soft elemei képzési lehetőségeket, közösségi és bűnmegelőzési programokat kínáltak. A városrehabilitációs projekttel elért eredmények hosszú távú fenntarthatósága, valamint a helyi közösség erősítése érdekében a soft programok további folytatása indokolt.¹⁵

Az Önkormányzat a Terület- és Településfejlesztési Program 6. fenntartható városfejlesztés prioritásának keretében megjelent TOP-6.9.1-15 „A társadalmi együttműködést szolgáló helyi szintű komplex programok” című felhívásra sikeresen pályázott a TOP-6.9.1-15-DE1-

¹⁴ Euro-Régió Ház Közhasznú Nonprofit Kft. és INNOVA Észak-alföld Regionális Fejlesztési és Innovációs Ügynökség Nonprofit Kft. (2014): Debrecen Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési stratégiája 2014-2020. In: <https://www.debrecen.hu/assets/media/file/hu/4822/debrecenmjv-its-strategia-2017.pdf> letöltve:

¹⁵ Uo. „DMJV Településfejlesztési Konceptiója és Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020 Megalapozó-Vizsgálat 176-179. oldal

2016-00001 azonosító számú „A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok megvalósítása Debrecen-Nagymacs városrészen” című projektjével.

A projekt megvalósítására konzorciumi együttműködési megállapodás keretében kerül sor, melynek tagja DMJV Önkormányzata, a HÉRA Egyesület és Debreceni Művelődési Központ, a Méliusz Juhász Péter Könyvtár és EDC Debrecen Nonprofit Kft.

A projekt célja, hogy a városrészen élők életminősége javuljon, elérhetővé váljanak számukra a foglalkoztatást, a társadalmi integrációt, közösségfejlesztést, oktatást, iskolai felzárkóztatást, családsegítést, gyermekjóléti szolgáltatást, életvezetési tanácsadást, egyéni fejlesztést biztosító programok.

Folyamatos és aktív az együttműködés a szegregációval érintett településrészekben működő civil szervezetekkel, így a Héra Egyesülettel és az EU-Roma Országos Egyesülettel. A Debreceni Művelődési Központ által működtetett közművelődési és a Méliusz Juhász Péter Könyvtár által működtetett könyvtári szolgáltatások, illetve az ezekhez kapcsolódó kulturális események hozzáférhetőek a lakosság részére.

A 3.5.1. számú táblázat a belterületek, külterületek, szegregált lakóterületek arányait mutatja be az összes lakásállományhoz viszonyítva. Debrecen belterületén 160 komfort nélküli lakás található, ami az összes lakásállomány 0,17%-a. A belterületen vezetékes vízzel ellátott komfort nélküli lakások száma 3139, ami a lakásállomány 3,27%-a. ugyanennyi az árammal, valamint csatornával ellátott lakások száma és aránya. 1860 lakás van ellátva vezetékes gázzal a belterületen, ami a lakásállomány 1,94%-a.

3.5.1. számú táblázat –Telepek, szegregátumok helyzete – lakásállomány

	komfort nélküli lakások a belterületen	komfort nélküli lakások a külterületen	komfort nélküli lakások a nem szegregált lakóterületeken	komfort nélküli lakások a szegregált lakóterületeken
száma	160	0	160	0
aránya az összes lakásállományhoz viszonyítva	0,17%			
	alapozással nem rendelkező lakások a belterületen	alapozással nem rendelkező lakások a külterületen	alapozással nem rendelkező lakások a nem szegregált lakóterületeken	alapozással nem rendelkező lakások a szegregált lakóterületeken
			szegregált lakóterületeken	szegregált lakóterületeken
száma	0	0	0	0
aránya az összes lakásállományhoz viszonyítva	-			

	szilárd falazattal nem rendelkező lakások a belterületen	szilárd falazattal nem rendelkező lakások a külterületen	szilárd falazattal nem rendelkező lakások a nem szegregált lakóterületeken	szilárd falazattal nem rendelkező lakások a szegregált lakóterületeken
száma	0	0	0	0
aránya az összes lakásállományhoz viszonyítva	-			
	vezetékes ivóvízzel ellátott lakások a belterületen	vezetékes ivóvízzel ellátott lakások a külterületen	vezetékes ivóvízzel ellátott lakások a nem szegregált lakóterületeken	vezetékes ivóvízzel ellátott lakások a szegregált lakóterületeken
száma	3139	0	0	0
aránya az összes lakásállományhoz viszonyítva	3,27%			
	árammal ellátott lakások a belterületen	árammal ellátott lakások a külterületen	árammal ellátott lakások a nem szegregált lakóterületeken	árammal ellátott lakások a szegregált lakóterületeken
száma	3139	0	0	0
aránya az összes lakásállományhoz viszonyítva	3,27%			
	vezetékes gázzal ellátott lakások a belterületen	vezetékes gázzal ellátott lakások a külterületen	vezetékes gázzal ellátott lakások a nem szegregált lakóterületeken	vezetékes gázzal ellátott lakások a szegregált lakóterületeken
száma*	1860	0	0	0
aránya az összes lakásállományhoz viszonyítva	1,94%			
	csatornával ellátott lakások a belterületen	csatornával ellátott lakások a külterületen	csatornával ellátott lakások a nem szegregált lakóterületeken	csatornával ellátott lakások a szegregált lakóterületeken
száma	3139	0	0	0
aránya az összes lakásállományhoz viszonyítva	3,27%			

*kizárólag fűtésre ebből: 1377

Forrás: Önkormányzati adatok

3.6. Egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés

A 3.6.1. számú táblázat adatai alapján a háziorvosi, házi gyermekorvosi szolgáltatók száma nagyjából stagnáló tendenciát mutat az ábrázolt idő intervallumban. A felnőtt korú lakosok ellátását biztosító háziorvosi szolgáltatók száma 108-ról **103-ra** csökkent, a házi gyermekorvosi szolgáltatók száma 43-ról mindössze 42-re változott. A háziorvosi szolgáltatók számának

csökkenését a területi ellátási kötelezettség nélküli házi orvosok tevékenységének **2** esetben történő megszűnése okozza.

3.6.1. számú táblázat – Orvosi ellátás

	Felnőtt korú lakosság ellátását nyújtó házi orvosi szolgálatok száma	Házi gyermekorvosi szolgálatok száma
2008	108	43
2009	108	43
2010	107	43
2011	108	43
2012	107	43
2013	106	43
2014	107	43
2015	105	42
2016	105	42
2017	105	42
2018	103	42

Forrás: TeIR, KSH Tstar

A 3.6.2. számú táblázat az ápolási díjban részesítettek számát mutatja be 2008 és **2018** között. A táblázat adatai igen változatos képet mutat az ellátásban részesülők számát tekintve.

2008-ban ez 1816 főt érintett, 2009-re a számuk 25 fővel emelkedett 1841-re, majd 2010-ben 475 fővel csökkent az ápolási díjban részesülők száma. 2011-ben ez az érték még tovább csökkent 187 fővel, majd 2012-ben ismét emelkedett 1211 főre. 2013-ban az emelkedést újabb 98 főnyi csökkenés követte, majd 1113 főről 2014-ben 1402 főre emelkedett a részesülők száma. **A 2019. január 1. napjától igénybe vehető gyermekek otthongondozási díjának lehetősége következtében csökkent az ápolási díjban részesülők száma, mert azon szülők részére, akik gyermekükre tekintettel 2018. december 31. napján ápolási díjban részesültek, a Járási Hivatal 2019. január 1. napjától automatikusan – a jogosultsági feltételek vizsgálata nélkül – gyermekek otthongondozási díjára való jogosultságot állapított meg.**

Az idén bevezetett új ellátást, a gyermekek otthongondozási díját 2019. június 30-án 379 személy számára folyósították, összesen 33 288 000.-Ft összegben.

3.6.2. számú táblázat - Ápolási díjban részesülők száma

Év	Ápolási díjban részesítettek száma
2008	1816
2009	1841
2010	1366
2011	1179
2012	1211
2013	1113
2014	1402
2015	1401
2016	1385
2017	1074
2018	987

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Debreceni Járási Hivatala

3.7. Községi viszonyok, helyi közelet, a közösség szinterei

Községi élet szinterei, fórumai

Debrecen kulturális intézményrendszere kellően strukturált és sokszínű ahhoz, hogy teljeskörűen biztosítsa az önkormányzatról szóló törvénynek megfelelően az állam által kötelezővé tett és a helyi igényeket önként felvállaló kulturális szolgáltatásokat, különösen a nyilvános könyvtári ellátást, a filmszínház, az előadó-művészeti szervezetek támogatását, a kulturális örökség helyi védelmét és a lokális közművelődési tevékenység támogatását.

Debrecen kulturális szolgáltatórendszere hálózatos jellegű struktúrájával hozzájárul ahhoz, hogy a társadalmi felzárkóztatás, a közösségi összetartozás tudata és a társadalmi esélyegyenlőség erősödjön.

A város kulturális szolgáltatórendszere a fenntartás tekintetében is több pillérre épül: az állam, az önkormányzat, valamint a magánszféra szereplői működtetnek kulturális intézményeket Debrecenben. Az önkormányzat által fenntartott intézmények és nonprofit gazdasági társaságok mellett az állami finanszírozású egyetemi intézményi szolgáltatórendszer és az egyházi fenntartású intézményrendszer is markánsan meghatározza Debrecen kulturális életét, együttműködve és kiegészítve egymás tevékenységét. A mindenki számára egyenlő eséllyel hozzáférhető kulturális alapellátás biztosításának legfőbb letéteményese mégis elsősorban a helyi önkormányzat. A statisztikai hivatal és a törvényszék adatbázisa mellett a polgármesteri hivatal is rendelkezik civil adatbázissal, amelyben mintegy félezer civil szervezet található; jelentős részük kulturális tevékenységet végez. A civil szervezetek a város társadalmi, kulturális életének fontos szereplői. A civilek részvétele a város életének alakításában, a döntések előkészítésében meghatározó, és a feladatok megvalósításában is nagyon fontos

szerepet játszanak. Az önkormányzat 2010-ben újította meg a korábbi civil stratégiáját, a partnerség, a kompetenciahatárok tiszteletben tartása, az átláthatóság, a kölcsönös bizalom alapelveinek mentén, valamint több ponton korszerűsítette és frissítette az együttműködési rendszerét.

Az önkormányzat és intézményrendszere

A város közművelődési ellátórendszere hálózatos jellegű, melynek origója a Debreceni Művelődési Központ. A településrészek közművelődési integrációjában részt vesznek azon civil szervezetek, amelyek közösségi színteret működtetnek, partnerségben az önkormányzatunkkal. A szakmai munka alapját – igazodva a magyar közművelődés szakpolitikai koncepciójához – a közösségi szemlélet, illetve az egyének és a közösségek együttműködésének fejlesztését fókuszba állító szemléletmód hatja át. A helyi közművelődés kiemelt feladatai: a hagyományápolás, a helyi értékek védelme, a civil társadalommal való együttműködés, valamint a közösségépítés. A közművelődésnek meghatározó szerepe van a helyi társadalom életminőségének javításában, ennek egyik eszköze az élethosszig tartó tanulás feltételeinek biztosítása. A Debreceni Művelődési Központ biztosítja a működési feltételeket a Debreceni Értéktár számára, amelynek feladata a magyar nemzeti értékek, és ezeken belül a hungarikumok összegyűjtése, védelme, támogatása és megismertetése.

A természettudományos ismeretterjesztés új formája a regionális szerepkört betöltő Agóra Tudományos Élményközpont, amely folyamatosan megújuló interaktív, kulturális és tudományos centrumként működik.

A város olyan könyvtári szolgáltatások kialakítására törekszik, amely minden polgár számára hozzáférhetővé teszi a magyar és az egyetemes kultúra írott emlékeit. A könyvtári szolgáltatás széles rendszere hozzájárul a helyi esélyegyenlőség, az információhoz való hozzáférés megteremtéséhez, valamint az állampolgári jogok gyakorlásához. A fiókkönyvtárak olyan közösségi térként működnek, amelyek elmélyítik a közösség nemzeti és helyi kötődését. A könyvtári szolgáltatás megyei hatókörű központja a Méliusz Juhász Péter Könyvtár.

Debrecen város közgyűjteményei a helyi közösségi emlékezet legfontosabb letéteményesei, nemcsak tudományos, hanem közművelődési intézmények is. A Déri Múzeum – megyei hatókörű városi múzeumként – az ország egyik legösszetettebb gyűjteményét gondozza, emellett az intézmény – állami feladatai keretében – a kulturális javak helyi védelmét biztosítja, és régészeti tevékenységét végez a megye teljes területén.

A Nagyerdei Kultúrpark a világ minden tájáról származó állat- és növényfajokat mutat be. Növénykertje természetvédelmi oltalom alatt áll. Itt működik az ország egyetlen állandó vidámparkja. A Nagyerdei Kultúrpark fajmegőrző és egyéb szakmai programjai mellett közművelődési és ismeretterjesztési tevékenységet is végez, és változatos szabadidős, kikapcsolódási lehetőségeket biztosít.

A Csokonai Színház és a Vojtina Bábszínház állandó társulattal rendelkezik, ezen belül a Csokonai Színház próza és opera tagozattal. Saját bemutatóikon túl rendszeresen együttműködnek hazai és határon túli társulatokkal.

Az országosan is elismert, gazdag zenei élet alapját a vertikálisan kiépült iskolarendszeren belüli tehetséggondozás, valamint a zenei alapintézmények megléte adja. A nagyszámú amatőr együttes mellett meghatározó szerepet tölt be a nemzeti státuszú Kodály Filharmónia Debrecen.

A MODEM Modern Debreceni Nonprofit Kft. működteti a MODEM Modern és Kortárs Művészeti Központot, a b24 Galériát és a Sesztina Galériát, valamint részt vesz a Hortobágyi Alkotótábor megújításában és szervezi a Debreceni Nemzetközi Művésztelepet. A MODEM Kft. magas színvonalú kortárs kiállításokkal ad teret helyi, országosan és nemzetközileg is elismert alkotóknak. A „Tereket nyitunk” elv mentén újratervezi a helyi kulturális színtereken belül a kortárs képzőművészet szerepét, megjelenését. Emellett fontos célja, hogy a képzőművészen keresztül megszólítsa a társadalmat, s egyúttal közvetlen párbeszédet kezdeményezzen az alkotókkal is.

(Forrás: Debrecen Megyei Jogú Város Kulturális Stratégiája 2018-2030)

Az Önkormányzat által fenntartott kulturális intézmények kiemelt figyelmet szentelnek a hátrányos helyzetű rétegek elérésére, támogatására.

VOJTINA BÁBSZÍNHÁZ

- A Vojtina Bábszínház hitvallásához tartozik az esélyegyenlőség megteremtése, olyan támogatói belépő pályázatot valósított meg, mellyel Hajdú- Bihar megyei és debreceni szociálisan hátrányos helyzetű óvodás és kisiskolás gyermekcsoportok számára tud lehetőséget biztosítani - támogatók segítségével – előadásai megtekintésére. A 2016-2017-es tanévben 45 intézményből 1456 támogatásra szoruló gyermek jutott el a Vojtina Bábszínházba és nézett meg egy előadást.
- Az egyenlő bánásmód jegyében speciális programjuk, az SNI foglalkozás. A társadalmi integrációt segítő művészeti játszószínházi programjukon keresztül megtanítják a sajátos nevelést igénylő gyermekeket, felnőtteket játékba hívni, megteremteni annak lehetőségét, hogy a sajátos nevelési igényű és az ép gyermekek itt a bábszínházban ismerjék fel, hogy világunk egymással teljes. Céljuk a bábjáték eszközeit felhasználva a mássággal szembeni toleranciát hangsúlyozni és a bábjáték nagyszerűségét kiaknázva, erősíteni a sérült gyermekek ép funkcióit, és hatékonyan fejleszteni a kompenzáló funkciókat.
- Havi rendszerességgel jelentős kedvezménnyel tekinthetik meg előadásainkat a szociálisan rászorulóknak, a nagycsaládosok, a lakásotthonokban élő gyermekek, valamint a sajátos nevelési igényű gyerekek (SNI). 2004-ben kezdeményeztek együttműködést a város és a megye sajátos nevelési igényű gyermekeit foglalkoztató intézményeivel, akik rendszeres látogatói a bábszínháznak. Több éve együttműködési megállapodásuk van a Leukémiás Gyermekekért Alapítvánnyal, amelynek értelmében a bábszínház vállalja, hogy az alapítvány tevékenységét támogatja. A kis betegek minden évadban több alkalommal tekinthettek meg előadásokat.

CSOKONAI SZÍNHÁZ

- A Csokonai Színház felújítása 2020-ban kezdődik. Az intézmény jelenleg sajnos nem teljeskörűen akadálymentesített. A kerekesszékekkel érkező nézők számára előzetes egyeztetés után lehetővé teszik az akadálymentes bejutást. Az intézmény kiemelt

figyelmet fordít a kihívással élők színházi igényeinek kiszolgálására is, ennek keretében az elmúlt években a színház rendszeresen jelentkezik olyan előadással, mely infokommunikációs akadálymentesített a látás- és hallássérültek számára.

- A Csokonai Színház vezetése az „élet védelmében” fogalmazta meg művészeti programját, és ezzel párhuzamosan fontos szerepet játszanak az intézmény életében a karitatív célú eseményeik is. Különös hangsúlyt helyeznek arra, hogy a szociálisan hátrányos helyzetű közönséghez is eljussanak előadásaik, ezért a rendelkezésükre álló eszközöket igénybe véve rendszeresen vendégül látnak ilyen csoportokat. Kedvezményrendszerüket is úgy alakították ki, hogy a sérülékeny társadalmi csoportok (például álláskereső) akár 30-40 százalékos kedvezménnyel is vásárolhassanak színházbérletet.

KODÁLY FILHARMÓNIA

- Az intézmény fontosnak tartja, hogy a hátrányos helyzetű csoportok számára programjaik elérhetőek legyenek. Évadukban a sajátos nevelési igényű fiatalok hallgathattak ifjúsági hangversenyeket. Céljuk az volt, hogy az SNI gyermekek integrálódjanak az ifjúsági közönség körébe, ami valódi érzékenyítés mind a részt vevő közönség, mind a produkciókban fellépő kollégák számára.
- A Kodály Filharmónia Debrecen jellemzően a Kölcsey Központ Nagytermében tartja koncertjeiket. Az akadálymentesített épület korszerű körülményeket biztosít, vezetősávval és figyelmeztetősávval felszerelve. A járófelületen a burkolati anyag felületi, sűrűségbeli, színbeli, hangtani tulajdonságainak különbözőségével kialakított burkolati sáv, amely vak, gyengén látó, vagy felfogó képességükben korlátozott emberek tájékozódását segíti. A földszint és az alagsorban található parkoló közötti közlekedést lift segíti. A koncertek alkalmával a mozgásukban korlátozott vendégek számára a korábbi évekhez hasonlóan diákmunkások nyújtanak segítséget az egész évad során.

(Forrás: a Vojtina Bábszínház, Csokonai Színház, Kodály Filharmónia évadbeszámolóí)

MÉLIUSZ JUHÁSZ PÉTER KÖNYVTÁR

- Kiemelt feladatuknak tekintik az esélyegyenlőség területén végzendő munkát. A Fehér Bot Alapítvánnyal, a Gábor József Alapítvánnyal és annak ifjúsági szervezetével, a Vak-Sikk klubbal rendszeresen megszervezik a „Szavamat adom” irodalmi – közéleti délutánt, valamint a „Regélő régiók” című, több éve zajló a vers-, mese-, és prózamondó versenyt látássérülteknek. Két szemléletformáló, érzékenyítő foglalkozást tartottak 64 általános iskolásnak a Fehér Bot Alapítvány munkatársainak közreműködésével. A Ki-Látó Ifjúsági Irodával mentálhigiénés előadásokat szerveznek a látássérülteknek. Fogadóintézményként részt vettek a „Neked munka, nekem álom”, értelmi fogyatékosok számára kiírt pályázatban. Egy fogyatékosággal élő fiatalember az említett két napon a Méliusz Juhász Péter Könyvtárban valósíthatta meg álmát: könyvtári munkát végzett.
- A Központi Könyvtárban a Manda program keretében dolgozó hallássérült kollégákkal történő hatékonyabb kommunikáció érdekében a 2017-es évre két önkéntes alapfokú jelnyelvi oktatást vállalt. A kollégák körében is megjelent ez az igény, amit így az intézményen belül, egyéb költségvonzat nélkül elégíthettek ki.

- *A Méliusz Könyvtár hat Könyvtár Pontot is működtet. A Könyvtár Pontok alapvető feladata, hogy a könyvtárral nem rendelkező, a város ellátatlan részein (perifériáin) élő lakosság számára lehetőséget biztosítson a különböző könyvtári szolgáltatások igénybevételére, mindezzel biztosítsa az esélyegyenlőséget a kulturális javakhoz való hozzáférésben. A hat egységben az olvasói tagság ingyenes. Szabadpolcos dokumentum állománnyal, könyvtári tulajdonú és a Digitális Jólét Program Pontok digitális eszközeivel, nyílt internet kapcsolattal, mindemellett az ott dolgozók digitális tanácsadással, programok szervezésével segítik az ott élő lakosságot.*
- *Nagyi-NET programok keretében az elmúlt években több száz nyugdíjas tanulta meg könyvtárban a számítógép használat alapjait és vált aktív részesevé a digitális világnak.*
- *A Petőfi Emlékkönyvtár munkatársai 2019-ben a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Iskola tanulói számára több alkalommal tartottak csoportos foglalkozásokat és könyvtárhasználati órákat.*

Szolgáltatások száma:	2016. évi tény	2017. évi tény
Fogyatékossgal élők könyvtárhasználatát segítő IKT eszközök száma	5	5
Fogyatékossgal élők számára akadálymentes szolgáltatások száma	15	15
A könyvtár által szervezett hátrányos helyzetűeket, romákat célzó, a társadalmi együttélést erősítő, diszkrimináció-ellenes, szemléletformáló, toleranciára nevelő és multikulturális programok száma	27	21
A könyvtár által szervezett hátrányos helyzetűeket, romákat célzó, a társadalmi együttélést erősítő, diszkrimináció-ellenes, szemléletformáló, toleranciára nevelő és multikulturális programokon résztvevők száma	958	1284
A könyvtár által szervezett nemzetiségi közösségi identitást erősítő programok száma	6	3
A könyvtár által szervezett nemzetiségi közösségi identitást erősítő programokon résztvevők száma	523	503
A könyvtár által szervezett fogyatékossgal élők könyvtárhasználatát segítő képzések, programok száma	18	22
A könyvtár által szervezett fogyatékossgal élők könyvtárhasználatát segítő képzéseken, programokon résztvevők száma	592	834
A könyvtár által a nyugdíjas korosztály számára szervezett programok, képzések száma	240	297

A könyvtár által a nyugdíjas korosztály számára szervezett programokon, képzéseken résztvevők száma	5155	5854
A könyvtár által szervezett hátrányos helyzetűeket, romákat célzó, a társadalmi együttélést erősítő, diszkrimináció-ellenes, szemléletformáló, toleranciára nevelő és multikulturális programokon résztvevők száma	958	1284

Forrás: a Méliusz Juhász Péter Könyvtár éves beszámolója és munkaterve

DÉRI MÚZEUM

Szolgáltatások	2016. tény	2017. tény	2018. tény	2019. tény
Közművelődési rendezvények és a rendezvények résztvevőinek száma (db/fő)	737/65.857	414/46.649	440/34.839	755/38.820
A hátrányos helyzetűeket (kiemelten a romákat), valamint a fogyatékkal élőkét célzó, a társadalmi együttélést és a felzárkózást elősegítő programok és a programok résztvevőinek száma (db/fő)	21/204	50/1200	45/1.350	7/160

Forrás: Déri múzeum teljesítményértékelő beszámolója és munkaterve

A muzeális intézmények látogatóit megillető kedvezményekről szóló 194/2000. (XI. 24.) Korm. rendelet 2. § (2) bekezdésében foglaltak alapján nyújtandó kedvezménynek megfelelően, 70 év felett ingyenes belépést biztosít a múzeum a tárlataira.

DEBRECENI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT

- A Debreceni Művelődési Központ fontos feladatának tekinti az esélyegyenlőség érvényesítését a munkahelyi alkalmazottak körében. 2013-ban esélyegyenlőségi felelőst jelölt ki azzal a céllal, hogy a megbízott a munkahelyi körülmények között ellássa az esélyegyenlőségi kérdésekkel, az egyenlő bánásmód biztosításával kapcsolatos feladatokat. A DMK évente felülvizsgálja esélyegyenlőségi tervet, s ha szükséges módosítja, pontosítja azt. Az intézmény 2017-ben második alkalommal nyerte a Családbarát munkahely címet, ennek szellemében segíti, támogatja dolgozóit.
- Az Empátia napon a DMJV Gyermekvédelmi Intézmény gondozott gyerekei, és gondozói, valamint a Vénkerti és a Bolyai Általános Iskola tanulói vettek részt. Az Újkerti Közösségi Házban 2010. óta rendezik meg az Empátia napot, ahol az érzékenyítés kerül központba, melynek célja, hogy fogyatékkal élő életébe betekintést nyerhessünk, valamint, hogy az elfordulást és a tudatlanságot váltsa fel a nyitottság, az odafordulás. A gyerekek érzékenyítését a játékos foglalatosságok, egyszerűbb játékok, ajándéktárgyak készítése, valamint zenés énekes, hangszeres bemutatók biztosítják.

- *A Debreceni Művelődési Központ ad helyet a város egyik legnagyobb létszámú és legaktívabb civil közösségének, a Debreceni Nyugdíjas Egyesületnek, amely 2019. szeptember 23-án ünnepelte megalakulásának 30. évfordulóját. Az egyesületnek több mint 400 tagja, valamint 6500 pártoló tagja van. Az intézmény évente kb. félszáz alkalommal szervez programokat az egyesülettel együttműködve. Ennek keretében előadásokat tartanak ismeretterjesztő, egészségügyi, fogyasztóvédelmi és rendőrségi témakörben, vagy műsorokat szerveznek a jeles napokhoz, ünnepekhez kapcsolódóan.*
- A Debreceni Nyugdíjas Klub évente mintegy 42 alkalommal kínál változatos témájú programokat nyugdíjas tagjainak és a tagságon kívüli érdeklődőknek.
- 'Kortalanul' Idősek Hónapja programsorozat
Az intézmény évtizedek óta segíti a nyugdíjas klubokat, az egységeiben dolgozó kollégák lehetőségeikhez mérten maximálisan segítik a nyugdíjasok törekvéseit és a rendezvények eredményes megvalósulását. Cél, hogy éves rendezvényeikkel hozzájáruljanak az idősek életminőségének javításához. Az intézmény 40 nyugdíjas csoportja évente közel 50 kulturális – közösségi rendezvényt valósít meg. A résztvevők aránya évről-évre nő. Ez az örömteli növekedés annak köszönhető, hogy a nyugdíjas közösségek száma gyarapodott és a programok száma bővült, amelyeket jórészt a nyugdíjasok kezdeményeztek. Közel 8000 idős ember vett részt programokon, amelyek széleskörű ismereteket, tájékoztatást, szórakozást nyújtottak a szépkorúaknak, mind a kulturális, ünnepi, közösségi, szórakoztató, szociális, egészségügyi, érdekvédelmi, fogyasztóvédelmi, közbiztonsággal kapcsolatos témakörben.
- *Az intézmény évente 15-20 alkalommal, alkalmanként 50-100 fő részvételével szervez nemzetiségi, kisebbségi programokat, így pl. a Bolgár Tavaszköszöntő Napot, a Görög Táncházat, vagy a Spanyol Estet. Programkínálatába felvette a helyi multikulturális adottságokat és a roma kultúrát, valamint a kultúrák közötti párbeszédet is.*
- *Fentieken túlmenően minden évben helyet kapnak az intézmény munkájában az érzékenyítő programok, melyek célja a fogyatékkal élők iránti empátia, nyitottság, valamint odafordulás növelése. Erre példa a Povolny Ferenc Szakképző Iskola és Speciális Szakiskolában szervezett „Álmok Napjához” kapcsolódó rendezvény, melynek keretében az Újkerti Interaktív Műhelyben a gyerekek kézműves foglalkozásokon vehetnek részt, tárgyaló közösségeink révén megismerhetik az korongozás és a papírfonás technikáját.*
- *A Telekonnal és a Generációk Tudásáért Egyesülettel szervezett [„Legyél te is! MOST generáció”](#) c. programmal informatikai ismereteket közvetítenek diákok közreműködésével az idősebb generáció számára (10 alkalommal). A két korosztályt egymáshoz közel hozva, a diákok a kötelező közösségi szolgálat keretében segítik a nyugdíjasokat a digitális világban való eligazodásban.*

3.8. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása

A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
A regisztrált álláskereső aránya az elmúlt 5 évben csökkenő tendenciát mutat, ennek ellenére továbbra is magas. A roma nemzetiséghez tartozók munkaerő-piaci részvétele alacsony.	Munkaerő-piaci szolgáltatások fejlesztése. Roma Nemzetiségi Önkormányzat és roma civil szervezetek ösztönzése, támogatása romák közfoglalkoztatási programban való részvételéhez.
Nagysándortelepen és Nagymacson (mint szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület) élők társadalmi kohéziója továbbra is támogatást igényel.	Célzott programokkal közösségfejlesztés, valamint a közművelődési és könyvtári szolgáltatások fejlesztése az érintett városrészekben.

4. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység

„Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.” Magyarország Alaptörvénye XVI. cikk (1) bekezdése

A gyermekek védelmének jogszabályi alapját Magyarország Alaptörvényének rendelkezései teremtik meg, figyelemmel a Gyermek Jogairól szóló Egyezmény rendelkezéseire.

A hivatkozott jogszabályok alapján került sor a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) megalkotására. A törvény elismeri egyebek mellett a gyermek mindenek felett álló érdekét. Előírja a szülők közös felelősségét a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért, a gyermek különleges védelmét a bántalmazás és elhanyagolás bármilyen formája ellen, biztosítja a szellemileg vagy testileg fogyatékos gyermek fokozott védelmét, a gyermek megfelelő életszínvonalhoz, egészséges fejlődéshez való jogát.

A törvény célja, hogy a gyermek esélyegyenlőségének növelése érdekében megállapítsa azokat az alapvető szabályokat, amelyek szerint az állam, a helyi önkormányzatok és a feladatra vállalkozó természetes és jogi személyek meghatározott ellátásokkal és intézkedésekkel segítséget nyújtanak a gyermek e törvényben foglalt jogainak és érdekeinek érvényesítéséhez, a szülői köteleességek teljesítéséhez, illetve gondoskodjanak a gyermek veszélyeztetettségének megelőzéséről és megszüntetéséről, a hiányzó szülői gondoskodás pótlásáról, valamint a fiatal felnőttek társadalmi beilleszkedéséről.

A nevelési és oktatási intézményekben az óvodai és iskolai szociális segítség új, kötelezően megvalósuló tevékenység, amely ágazatközi szinten biztosít szolgáltatást a nevelési-oktatási intézményekben a gyermekjóléti ellátórendszeren keresztül.

Az óvodai és iskolai szociális segítő olyan – óvodában, iskolában és kollégiumban tevékenykedő – segítő szakember, aki elsődlegesen a gyermekek, tanulók veszélyeztetettségének megelőzésével, szociális és kommunikációs készségei fejlesztésében, egészségfejlesztésben való közreműködéssel, prevencióval foglalkozik. Aktív résztvevője a gyermekvédelmi jelzőrendszer működtetésének, illetve a felmerülő életvezetési, szociális problémák megoldásához nyújt segítséget az óvoda gyermekeinek, az iskola diákjainak, igény szerint pedagógusoknak, a nevelő-oktató munkát segítő szakembereknek (pl. dajka, gyermekfelügyelő, pedagógiai asszisztens) és más szakembereknek (pl. iskolaorvos, iskolai védőnő, iskolapszichológus, iskolarendőr stb.), valamint szülőknek egyaránt.¹⁶

A tevékenységet DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja biztosítja 2018. szeptember 1-jétől valamennyi nevelési-oktatási intézményben. Az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenységének alapvető feltétele a két ágazat szakembereinek széles körű együttműködése. Ahhoz, hogy a szociális és a nevelési-oktatási intézményben dolgozó munkatársak együttműködése eredményes legyen, arra van szükség, hogy ismerjék egymás tevékenységeinek kereteit, módszereit, valamint kialakítsák azokat az együttműködési eljárásokat, amelyek meghatározzák közös feladatvégzésüket.

¹⁶ Felhívás – EFOP 3.2.9-16, „Óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység fejlesztése”

4.1. A gyermekek helyzetének általános jellemzői

A 4.1.1. számú táblázat kiskorúak arányát mutatja be Magyarországon, az Európai Unióban, valamint néhány környező országban 2009 és 2017 közötti időszakban. Az adatokból kitűnik, hogy minden vizsgált területen a társadalomnak nagyjából egyötöde a kiskorúak aránya és hogy ez az érték Szlovénia kivételével mindenhol csökken. Szlovénia esetében 18,2%-ról 18,5%-ra emelkedett 2009 és 2017 között a kiskorúak aránya. Az Európai Unióban belül a kiskorúak aránya 20,4%-ról 19,8%-ra csökkent. Magyarországon ez az érték 19,7%-ról 18,5%-ra esett vissza. A bemutatott országokban 2017-re 20% alá csökkent a 0-18 éves fiatalok aránya.

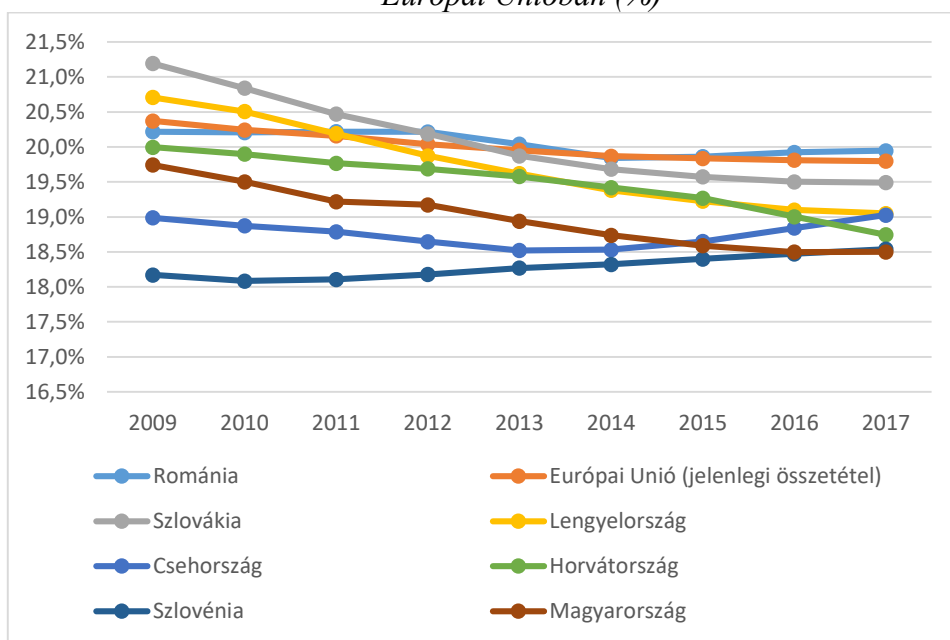
4.1.1. számú táblázat A 0-18 éves fiatalok aránya Magyarországon, néhány környező országban, és az Európai Unióban (%)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Románia	20,2%	20,2%	20,2%	20,2%	20,0%	19,8%	19,9%	19,9%	19,9%
Európai Unió (jelenlegi összetétel)	20,4%	20,2%	20,2%	20,0%	20,0%	19,9%	19,8%	19,8%	19,8%
Szlovákia	21,2%	20,8%	20,5%	20,2%	19,9%	19,7%	19,6%	19,5%	19,5%
Lengyelország	20,7%	20,5%	20,2%	19,9%	19,6%	19,4%	19,2%	19,1%	19,0%
Csehország	19,0%	18,9%	18,8%	18,6%	18,5%	18,5%	18,6%	18,8%	19,0%
Horvátország	20,0%	19,9%	19,8%	19,7%	19,6%	19,4%	19,3%	19,0%	18,7%
Szlovénia	18,2%	18,1%	18,1%	18,2%	18,3%	18,3%	18,4%	18,5%	18,5%
Magyarország	19,7%	19,5%	19,2%	19,2%	18,9%	18,7%	18,6%	18,5%	18,5%
Ausztria	19,9%	19,7%	19,4%	19,1%	18,9%	18,7%	18,5%	18,5%	18,5%
Szerbia	19,9%	19,8%	19,0%	18,8%	18,7%	18,6%	18,4%	18,4%	18,3%

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

Az alábbi ábra a 4.1.1. számú táblázathoz kapcsolódóan a kiskorúak arányát mutatja be az Európai Unióban, Magyarországon és néhány környező országban. 2009 és 2017 között Szlovénia kivételével minden vizsgált országban csökkent a 0-18 éves korú fiatalok aránya. A legnagyobb arányú csökkenés Szlovákia, Horvátország, Csehország és Magyarország esetében tapasztalható a diagramon ábrázolt időszakban.

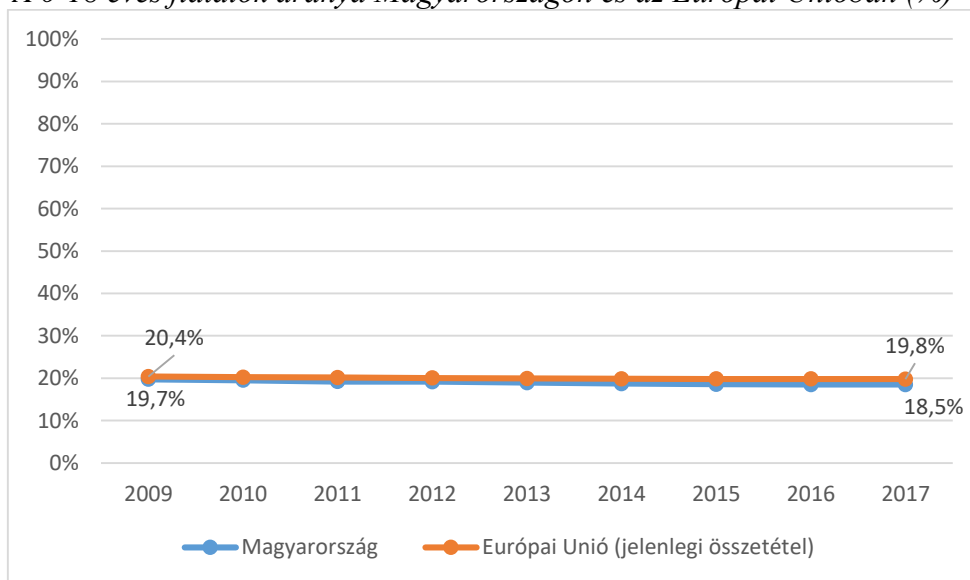
A 0-18 éves fiatalok aránya Magyarországon, néhány környező országban, és az Európai Unióban (%)

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

A következő ábra a kiskorúak arányát mutatja be Magyarországon és az Európai Unió összehasonlításában 2009 és 2017 között. Nagyjából hasonló arányszámok mellett (EU 20,4%, Magyarország 19,7%) Magyarországon némileg jelentősebb a fiatalok arányának a csökkenése, az EU-ban 19,8%-ra esett, Magyarországon 18,5%.

A 0-18 éves fiatalok aránya Magyarországon és az Európai Unióban (%)

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

A 4.1.2. számú táblázat az alapfokú vagy annál alacsonyabb végzettséggel rendelkező 15-19 éves fiatalok arányát mutatja be az Európai Unióban, Magyarországon és néhány környező országban. Változatos képet mutatnak az értékek. Az EU-n belül 76,5%-ról 73,6%-ra csökkent az alapfokú vagy annál alacsonyabb végzettségű fiatalok aránya. Ez a csökkenő érték Ausztriában még jelentősebb: 81,8%-ról 71%. Magyarországon viszont nagyon enyhe

csökkenést tapasztalhatunk, 85,4%-ról 84,7%. A többi vizsgált ország esetében emelkedő arányszámokat láthatunk, a legerőteljesebb növekedést Szlovénia esetében tapasztalhatjuk; 75,8%-ról 83,4%-ra.

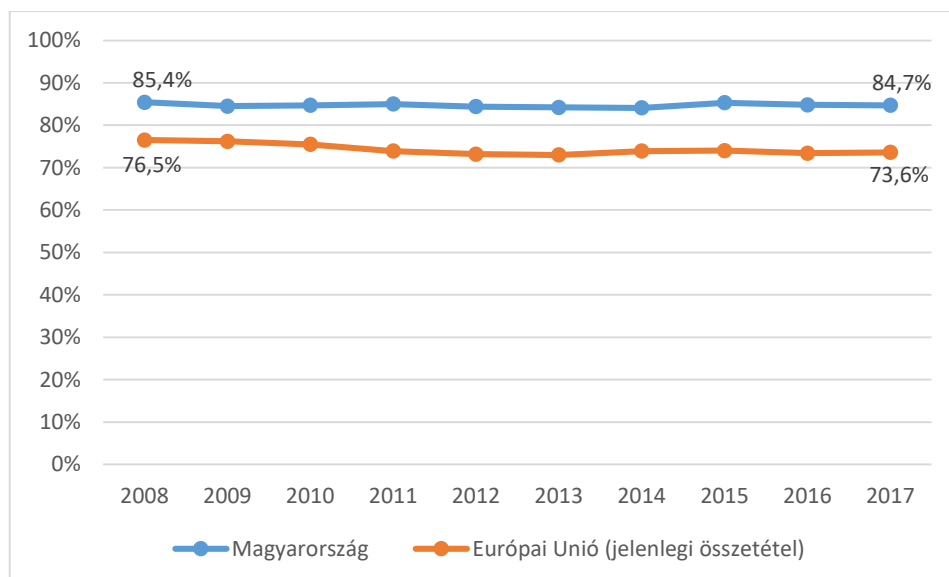
4.1.2. számú táblázat - Az alapfokú, annál alacsonyabb, és az alsó-középfokú végzettséggel rendelkező 15-19 éves fiatalok aránya Magyarországon, néhány környező országban, és az Európai Unióban (%)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Csehország	88,0%	86,8%	87,0%	88,5%	86,3%	86,4%	85,9%	87,5%	89,3%	89,3%
Szlovákia	86,6%	87,3%	86,6%	88,4%	87,6%	88,1%	89,6%	87,6%	87,0%	88,8%
Lengyelország	84,9%	84,4%	84,5%	84,4%	84,3%	84,8%	86,0%	87,0%	86,6%	87,4%
Magyarország	85,4%	84,5%	84,7%	85,0%	84,4%	84,2%	84,1%	85,3%	84,8%	84,7%
Románia	84,8%	84,0%	85,8%	86,5%	86,6%	86,1%	84,1%	83,6%	84,6%	83,4%
Szlovénia	75,8%	77,8%	80,3%	78,8%	76,1%	80,4%	79,6%	80,3%	83,7%	83,4%
Horvátország	73,1%	74,7%	73,7%	71,4%	72,1%	73,5%	72,8%	72,5%	73,9%	74,9%
Európai Unió (jelenlegi összetétel)	76,5%	76,2%	75,5%	73,9%	73,2%	73,0%	73,9%	74,0%	73,4%	73,6%
Ausztria	81,8%	82,0%	82,1%	82,1%	80,2%	80,3%	69,3%	71,1%	71,0%	71,0%

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

Magyarország és az Európai Unió vonatkozásában az alapfokú vagy annál alacsonyabb végzettségű 15-19 éves fiatalok arányainak összehasonlítását az alábbi ábra szemlélteti. Magyarországon magasabb ez a végzettségi arány az EU-hoz képest, nálunk 2008-ban 85,4% volt, az EU-n belül 76,5%. Mind az EU-ban mind hazánkban ez az érték csökkent 2017-re. Az EU-ban 73,6%-ra, Magyarországon pedig 84,7%-ra.

Az alapfokú, annál alacsonyabb, és az alsó-középfokú végzettséggel rendelkező 15-19 éves fiatalok aránya Magyarországon és az Európai Unióban (%)

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

A Gytv. 5. § n) pontja szerint a veszélyeztetettség olyan - a gyermek vagy más személy által tanúsított - magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza. A Gytv. 15. § (4) bekezdés b) pontja alapján a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági

intézkedések egyike a védelembe vétel. A védelembe vétel esetén a gyermeket még nem emelik ki a családból, az intézkedés célja a család helytelen életvezetésének megváltoztatása. A védelembe vett gyermek és szülei számára a gyámhatóság magatartási szabályokat ír elő. Ezek a gyermek veszélyeztetettségének enyhítését, megszüntetését célozzák, betartásuk kötelező. A gyámhatóság felhívja a család- és gyermekjóléti központot a védelembe vételhez kapcsolódó gyermekjóléti szolgáltatási feladatok esetenmenedzselésének ellátására, valamint a család- és gyermekjóléti szolgálattal együtt a védelembe vétel melletti szociális segítő munka biztosítására. A család- és gyermekjóléti központ egyéni gondozási-nevelési tervet készít, amelyben meghatározza a család- és gyermekjóléti szolgálat családsegítője, a család- és gyermekjóléti központ esetenmenedzsere, valamint a probléma megoldás érdekében bevont segítők, a szülő és a gyermek azon feladatait, amelyek a gyermek veszélyeztetettségének megszüntetéséhez szükségesek.

A 4.1.3. számú táblázat a veszélyeztetett és védelembe vett kiskorú gyermekek adatait mutatja be Debrecenben 2008 és 2018 között. A táblázat adatai összecsengenek a korábbi népességfogyatkozásra vonatkozó demográfiai adatsorokkal; a 18 év alattiak száma a népességben belül **2017-től növekvő** tendenciát mutat. A védelembe vett 18 év alattiak számában lassú és egyenletes növekedést figyelhetünk meg. Amíg 2008-ban 182 védelembe vett fiataalkorú volt, addig **2018-ra a számuk 494 főre** emelkedett. A megszüntetett esetek száma a védelembe vett kiskorúak között változatos, de inkább csökkenő képet mutat. A hiányos adatsorok között 2013-ban 90 megszüntetett esetet regisztráltak, ezek száma 2014-re 121-re nőtt, majd folyamatos csökkenés következett, 2016-ra az esetek száma 64. A társadalmi felelősségvállalás növekedésével, a társadalmi közeg érzékenyebbé válásával szerencsésen csökkennek az esetek, ám még mindig van mit tenni különösen azért, mert a veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma ugyanakkor növekvő értéket mutat. 2008-ban 4532 ilyen helyzetű gyermek volt regisztrálva, 2012-re a számuk 5148-ra nőtt.

4.1.3. számú táblázat - Védelembe vett és veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma

	18 év alattiak száma a népességben	Védelembe vett 18 év alattiak száma	Megszüntetett esetek száma a 18 év alatti védelembe vettek közül	Veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma
2008	35996	182	n.a	4532
2009	35298	243	n.a	4793
2010	34618	282	n.a	5309
2011	34093	325	n.a	5180
2012	33613	347	n.a	5148
2013	33265	n.a	90	n.a
2014	33210	n.a	121	n.a
2015	33348	n.a	86	n.a
2016	33257	333	64	n.a
2017	36779	417	n.a	n. a
2018	36935	494	n.a	n. a

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Helyi adatgyűjtés

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapításának célja annak igazolása, hogy a gyermek szociális helyzete alapján jogosult ingyenes vagy kedvezményes intézményi gyermekétkeztetésnek és a szünidei gyermekétkeztetésnek, egyéb meghatározott természetbeni támogatásnak, kedvezményeknek az igénybevételére.

A 4.1.4. számú táblázat a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek számát mutatja be 2008 és **2018** között.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek száma 2008 és **2018** között jelentős csökkenést mutat. Amíg 2008-ban 7335 gyermek részesült kedvezményben, addig **2018-ra** a számuk **2762** főre csökkent. Ez nem egy lineáris folyamat eredménye. 2010-ben 8527 főre emelkedett a kedvezményezették száma, és ezt követően vett csökkenő irányt a folyamat 2011-től 8198 fővel. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők közül tartósan beteg, vagy fogyatékos gyermekek száma változó, de csökkenő mértékben jelenik meg. 2008ban 95 gyermek volt, akiknek a száma 2010-re 155-re emelkedett, majd ezt az évet követően kezdett el folyamatosan csökkenni, 2017-re 87 gyermekre. A kiegészítő gyermekvédelmi támogatásban részesítettek száma 40 fő körül mozgott 2008 és 2013 között, majd ez az érték 2014-2017-ig nulla.

A rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesítettek száma 2008 és 2013 között drasztikusan lecsökkent 2145 főről 135 főre, majd 2013. április 1-től ez a támogatási forma kikerült a gyermekvédelmi törvényből, így megszűnt, ahogyan a kiegészítő gyermekvédelmi támogatás is.

4.1.4. számú táblázat - Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek száma

	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek száma	Ebből tartósan beteg fogyatékos gyermekek száma	Kiegészítő gyermekvédelmi támogatásban részesítettek száma	Rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesítettek száma
2008	7335	95	38	2145
2009	7793	131	37	3905
2010	8527	155	40	829
2011	8198	149	41	1254
2012	7799	136	42	139
2013	7077	134	39	135
2014	6241	122	0	*
2015	5205	108	0	*
2016	4270	96	0	*
2017	3266	87	0	*
2018	2762	n.a	0	*
2019	2221	n.a	0	*

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatok

*A Gyvt.-ből kikerült, mint ellátási forma

A 4.1.5. számú táblázat a kedvezményes óvodai és iskolai juttatásokban részesülőket mutatja be 2009 és 2017 közötti időszakban.

Az ingyenes étkezésben részt vevő általános iskolások száma 2008 és 2016 között megközelítőleg 2300 és 3300 fő között mozgott.

Az 50%-os kedvezményes étkezésre jogosult 1-13. évfolyamosok 2011 és 2016 közötti időszakban növekvő számadatokat tapasztaltunk. 2011-ben 1681 gyermek étkezett féláron, addig 2016-ra 2192 főre növekedett a számuk.

Az ingyenes tankönyv-ellátásban részesülők száma 2015 és 2016 között központi intézkedés révén 409 gyermekkel csökkent, 5723 főről 5314 főre.

Az óvodai támogatásban részesülők száma 2009 és 2012 között 200 és 350 fő között mozgott. A nyári étkeztetésben részesülő gyermekek száma 2009 és 2017 között közel 1000 fővel csökkent. 2009-ben 2110 gyermek kapott nyári étkezési ellátást, addig 2017-ben már csupán 1247 gyermeket érintett ez a lehetőség.

4.1.5. számú táblázat – Kedvezményes óvodai - iskolai juttatásokban részesülők száma, aránya

	Ingyenes étkezésben résztvevők száma iskola 1-8. évfolyam	50 százalékos mértékű kedvezményes étkezésre jogosultak száma 1-13. évfolyam	Ingyenes tankönyv-ellátásban részesülők száma	Óvodáztatási támogatásban részesülők száma	Nyári étkeztetésben részesülők száma
2009	2367	n.a	n.a	209	2110
2010	2917	n.a	n.a	347	1130
2011	3105	1681	n.a	221	837
2012	3285	1977	n.a	242	1097
2013	3071	2043	n.a	- *	1257
2014	2927	2309	n.a	-	1449
2015	2557	2183	5723	-	1097
2016	2384	2192	5314	-	507/1398**
2017	n.a	n.a	n.a	-	598/1247**

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatok

*Megszűnt ellátási forma

**2016. január 1-jén lépett hatályba a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény módosítása, amely alapján önálló gyermekvédelmi természetbeni ellátásként került meghatározásra a szünidei gyermekétkeztetés, és új ellátásként a települési önkormányzat jegyzője által kötelezően biztosítandó feladat. Az étkezésre a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű kiskorú gyermekek jogosultak. Bölcsődei vagy óvodai nevelésben részesülő gyermekek részére az intézmény zárva tartásának időtartama alatt valamennyi munkanapon, iskolás gyermekek részére a tavaszi, őszi, téli szünet időtartamára eső valamennyi munkanapon, nyári szünetben pedig legalább 43 munkanapon köteles a jegyző megszervezni és biztosítani a szünidei gyermekétkeztetést. (az első szám csak a nyári étkező létszámot jelenti a második az összes szünetre vonatkozó létszámadat)

4.2. Szegregált, telepszerű lakókörnyezetben élő gyermekek helyzete, esélyegyenlősége

Debrecen szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett településrészének a bemutatását a 3.5. fejezet tartalmazza.

A szegregáció együtt jár az életminőséget alapvetően meghatározó feltételek színvonalának leromlásával. A szegénység kiterjedése és mélyülése túlnyomóan a roma családokat érinti.

Számos kutatás igazolja, hogy a gyermekek jövőbeni esélyeit döntően meghatározza az, hogy milyen minőségű oktatásban részesülnek. A szegregált, telepszerű lakókörnyezetben élő roma és mélyszegénységben élő fiataloknak azonban számos, a tanulást akadályozó tényezővel kell szembesülniük: egészségi állapotuk rosszabb az átlagosnál, nem jutnak hozzá a készségeik fejlődéséhez fontos erőforrásokhoz, iskolai pályafutásuk során pedig kiszorulnak a megfelelő oktatási színvonalat nyújtó iskolákból. A szegregált osztályokban és iskolákban oktatott gyermekek többnyire gyengébb színvonalú oktatásban részesülnek. Az iskolaépületek rosszabb állapotúak, az iskola felszereltsége, eszközállománya is szerényebb.

A sikeres iskolai előmenetel elképzelhetetlen óvodai nevelés nélkül. Az óvodai szocializáció során a gyermekek olyan készségeket, képességeket sajátítanak el, ami nélkülözhetetlen az iskolai fejlődéshez. Törvény írja elő a három éves gyermekek legalább napi négy órai óvodai foglalkoztatását. *A 2019. december 31-ig hatályban lévő jogszabályi környezet alapján a települési önkormányzat jegyzője vezette az óvodai nevelésre kötelezett gyermekek nyilvántartását.*

A 2018/2019. nevelési évben óvodai nevelésre kötelezett gyermekek száma 6050 fő volt, melyből 115 fő esetében nem derült ki, hogy a gyermek hol rendelkezik óvodai jogviszonnyal. Ezen létszám az összes gyermek 1,9 %-át jelenti. A 2019/2020. nevelési évet figyelembe véve az arány 1,7%-ra csökkent, tekintve, hogy a 6149 óvodai nevelésre kötelezett gyermekből mindösszesen 108 gyermek esetében nem ismertek az elhelyezés körülményei.

Az óvodába nem járó gyermekek jelentős része azután speciális iskolában kezdi és folytatja iskolai tanulmányait.

Egyetlen célunk lehet, hogy ezeknek a fiataloknak ugyanolyan esélyeket biztosítsunk az oktatás, az egészségügy, a munkavállalás és a lakhatási körülmények tekintetében.¹⁷

A KSH 2011. évi népszámlálási adatai alapján Debrecenben a Nagysándortelep északi részénél jelölhetők ki olyan területek, amely a szegregációs mutató értéke alapján megfelel a tényleges szegregátum és a szegregációval veszélyeztetett terület feltételeinek. Az Integrált Területfejlesztési Stratégia megalapozó vizsgálatának megállapításai szerint a KSH által megjelölt szegregátumot és szegregációval veszélyeztetett területet a Nagysándorteleppel és Vulkán teleppel együtt kell leromlott városi területek rehabilitációját szolgáló akcióterületként kezelni, mivel csak így biztosítható a hatékony beavatkozások megvalósítása.¹⁸

¹⁷ Ladányi János – Szelényi Iván (1999): Szuburbanizáció és gettósodás. In: Glatz Ferenc. (szerk.): A cigányok Magyarországon. MTA, Budapest, 185–206. p. és

Emberi Erőforrások Minisztériuma (2015): A 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó, A TELEPSZERŰ LAKHATÁS KEZELÉSÉT megalapozó szakpolitikai stratégia. Bp., EMMI

¹⁸ Euro-Régió Ház Közhasznú Nonprofit Kft. és INNOVA Észak-alföld Regionális Fejlesztési és Innovációs Ügynökség Nonprofit Kft. (2014): Debrecen Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési stratégiája 2014-2020. In

A település egészére vonatkozóan az önkormányzat egyrészt azzal próbál gátat szabni a szegregációs folyamatok terjedésének és erősödésének, hogy fokozott figyelmet fordít arra, hogy a Debrecenben tervezett fejlesztések és beruházások megvalósítása ne erősítse a szegregációt. Másrészt a hátrányos helyzetűek felzárkóztatására, társadalmi bevonására egy adott helyen szervezett programok elérhetőségét nem csak az ott lakók részére teszi elérhetővé, hanem megpróbálja bevonni abba az egyéb településrészekben élő hátrányos helyzetű lakosságot is, ahol nincs lehetőség ilyen rendezvények szervezésére. A bevonásban a városban tevékenykedő szociális, gyermekvédelmi és családsegítő intézmények mellett a civil szervezetek is segítséget nyújtanak. Az alacsonyabb státuszú népesség kialakult térbeli koncentrációja Debrecenben elsősorban a múltban lejátszódott spontán folyamatok eredménye, jelenleg érvényesülő területi szegregáció irányába mutató erőteljes hatások nem ismertek.

4.3. A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékkal élő gyermekek szolgáltatásokhoz való hozzáférése

Az Oktatási Hivatal az Önkormányzat által fenntartott óvodák közül hat óvodai intézményt (Szabadságtelepi Óvoda, Karácsony György Utcai Óvoda, Kemény Zsigmond Utcai Óvoda, Szivárvány Óvoda, Mesekert Óvoda János Utcai Telephelye, Debreceni Arany János Óvoda) kért fel az EFOP-3.1.5-16-2016-00001 azonosítójú „A tanulói lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények támogatása” című kiemelt projektben való részvételre. A projekt időtartama: 2018. október 1. – 2020. június 30.

A projekt hozzájárul a minőségi neveléshez-oktatáshoz való hozzáférés javításához, az oktatás során megjelenő esélyegyenlőtlenségek csökkentéséhez. Hátránycsökkentő óvodai fejlesztő programok kidolgozásával, a köznevelési intézmény és a családok együttműködésére építő családközpontú jó gyakorlatok összegyűjtésével és elterjesztésével, továbbá az óvodai szakemberek fejlesztésével segíti az Óvodai nevelés országos alapprogramjában rögzített óvodai hátránycsökkentő szerep eredményes megvalósítását.

Az együttműködési megállapodás alapján az óvodák az Oktatási Hivatal szakmai iránymutatása szerint közreműködtek az intézményükre vonatkozó helyzetelemzés, valamint az intézményfejlesztési terv elkészítésében. Az óvodák a 2019/2020. nevelési évre vonatkozó munkatervükbe beépítették a fejlesztés alapidokumentumaként szolgáló Intézkedési tervet. A projekt során továbbképzésen vehettek részt az óvodapedagógusok. A családpedagógiai szempontok érvényesítése érdekében az intézmények a szülőkkel közös programokat szerveztek. Együttműködési megállapodást kötöttek a projektben résztvevő általános iskolákkal és óvodákkal a tudásmegosztás érdekében. A projektben résztvevő intézmények megismertették jó gyakorlataikat egymással, és pedagógiai programjukba beépítik a hátránykompenzáció eszközeit és az inkluzív nevelés elveit.

A Pósa Utcai Óvoda 2008. óta óvodai fejlesztő program szerint neveli a gyermekeket (korábbi elnevezés szerint Integrációs Pedagógiai Rendszer), melynek célja a képességbontakoztató és integrációs felkészítés, a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatása. Több pályázatban vettek részt, alkalmazott módszereik és gyakorlatuk alapján 2017-től az Oktatási Hivatal Bázisintézményeként működik, 2018. januárjától az Oktatási Hivatal EFOP-3.1.3-16 kódszámú, „Társadalmi felzárkózási és integrációs köznevelési intézkedések támogatása” Esélyteremtő óvoda projektben vesz részt, valamint Módszertani Központként működik közre 2020. szeptember 30-ig.

A Gyvt. rendelkezése alapján hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

a) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyermeket együtt nevelő mindkét szülőről, a gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy a családbafogadó gyámról - önkéntes nyilatkozata alapján - megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik,

b) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyermeket nevelő szülők bármelyikéről vagy a családbafogadó gyámról megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor az aktív korúak ellátására jogosult vagy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy,

c) a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapítható, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált településfejlesztési stratégiában szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek.

Halmazottan hátrányos helyzetű

a) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az (1) bekezdés a)-c) pontjaiban meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll,

b) a nevelésbe vett gyermek,

c) az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt.

A területi védőnői ellátásról szóló 49/2004. (V. 21.) ESzCsM rendelet 3. § bekezdése szerint a védőnő feladata a nővédelem, a várandós anyák gondozása, gyermekágyas időszakban segítségnyújtás és tanácsadás az egészségi állapottal, az életmóddal, a szoptatással, valamint a családtervezéssel kapcsolatban. A gyermekeket érintően újszülött kortól a tanulói jogviszony megkezdéséig a gyermekek gondozása, óvodában a védőnői feladatok ellátása, oktatási intézményben a tanulók ellátása a külön jogszabályban foglaltak szerint, az oktatási intézménybe nem járó otthon gondozott tanköteles korú gyermek gondozása, a családgondozás, az egyéni és közösségi egészségfejlesztési, valamint az egészségvédelmi programok tervezésében, szervezésében és megvalósításában való részvétel. A szerteágazó, sokrétű tevékenység miatt is fontos a településen megfelelő létszámú védőnő foglalkoztatása.

A 4.3.1. számú táblázat a védőnői álláshelyek számát mutatja 2008 és **2018** közötti időszakban. Az összes védőnői helyből önkormányzati alapellátási tevékenység keretében területi védőnői álláshelyek száma 2008 és 2011 között 69 fő volt, majd ez 2012 és **2018** között 62 főre csökkent. A területi védőnői körzetek számának csökkenését a gyermekkorú lakosságszám csökkenése okozta.

4.3.1. számú táblázat – Védőnői álláshelyek száma

	Védőnői álláshelyek száma	
	Összes	Ebből önkormányzati egészségügyi alapellátási tevékenység keretében területi védőnői álláshelyek száma
2008	108	69
2009	108	69
2010	106	69
2011	108	69
2012	102	62
2013	99	62
2014	100	62
2015	99	62
2016	100	62
2017	99	62
2018	98	62

TeIR adatbázisa és önkormányzati adatok alapján

A 4.3.2 táblázat elemzése alapján az egy védőnőre jutó gyermekek száma **10** fővel emelkedett 2008 és **2019 között**. 2008-ban 192 gondozott gyermek tartozott egy védőnőhöz, **2019-ben 202**. Az egy védőnőre jutó várandós nők száma kisebb eltérésekkel 15 főnyi átlagos értéket mutat a vizsgált időszakban. Összességében az egy védőnőre jutó összes gondozott száma növekedett. **A védőnői körzetekben a gondozottak létszáma 2008. évi 207 főről 2019-re 217 főre emelkedett.**

4.3.2. számú táblázat – Védőnői feladatellátások számokban

	Önkormányzati egészségügyi alapellátási tevékenység keretében területi védőnői feladatot ellátók száma	Egy védőnőre jutó gyermekek száma	Egy védőnőre jutó várandós nők száma	Egy védőnőre jutó összes gondozott száma
2008	69	192	15	207
2009	69	198	14	212
2010	69	201	15	216
2011	69	202	12	214
2012	62	213	14	227
2013	62	210	14	224
2014	62	207	14	221
2015	62	215	17	232
2016	62	218	15	233
2017	62	223	16	239
2018	62	224	15	259
2019	62	202	15	217

Önkormányzati adatok alapján

A gyermeklétszám változása az iskolavédőnői álláshelyekre is hatással van: 2008 és **2018 között 34-ről 30-ra csökkent, ezzel ellentétben viszont az egy védőnőre jutó iskolás gyermekek száma több lett. 2008-ban 1044 iskolás gyermek iskola-egészségügyi ellátását végezte egy védőnő, 2018-ban pedig 1060 főét, ami növekvő tendenciát mutat.**

4.3.3. számú táblázat – Iskolavédőnői feladatok ellátása

	Iskolavédőnői álláshelyek száma	Egy védőnőre jutó iskolás gyermekek száma*
2008	34	1044
2009	32	1072
2010	32	1060
2011	30	1050
2012	30	1051
2013	30	1036
2014	30	1037
2015	30	1016
2016	30	1012
2017	30	1050
2018	30	1060

Önkormányzati adatok alapján

*az otthon gondozott, 0 -7 éves korcsoportba tartozó gyermekek körére vonatkoztatva

A 4.3.4. számú táblázat a háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátás betegforgalmi adataira (esetszám) vonatkozó adatokat tartalmazza 2008 és **2018** között. A megyeszékhely pozíciónak köszönhetően betöltetlen háziorvosi praxisok nem jelennek meg a vizsgált időszakban. A háziorvosok által ellátott esetek száma enyhe emelkedést mutat. 2008-ban 855.798 volt az ellátott esetek száma, **2018-ra ez a szám 883.003-ra** emelkedett.

A házi gyermekorvosok által ellátott esetek száma a vizsgált időszakban 250.000 és 270.000 között mozgott. 2008-ban 270.115 esetet regisztráltak, **2018-ben 252.645-öt**. A legmagasabb ellátott gyermek esetszám a felnőttekéhez hasonlóan 2009-ben volt: 286.103.

Az összes háziorvosi esetek száma növekedett. 2008-ban 1.125.913 esetet láttak el a településen, **2018-ban pedig 1.135.648** esetet.

A Közgyűlés a 36/2019. (III. 29.) határozat 2.) pontjában foglaltaknak megfelelően a Debreceni Egyetemet bízta meg az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény 5. § (1) bekezdése szerinti feladatok közül

- **a háziorvosi, házi gyermekorvosi és fogorvosi ügyeleti ellátás,**
- **a védőnői ellátás**
- **az iskola-egészségügyi ellátás megszervezésével.**

A feladatellátásról a Debreceni Egyetem egészségügyi szolgáltatója a Klinikai Központ Debreceni Alapellátási és Egészségfejlesztési Intézete útján gondoskodik. Az iskola-egészségügyi ellátás 2019. július 1. napjától összesen 76 iskola-egészségügyi körzetben 38 024 gyermek iskola-egészségügyi ellátása teljesül 17 iskolaorvosi, 31 iskola-védőnői, 28 iskolafogászati körzetben.

4.3.4. számú táblázat – Házi gyermekorvosi ellátás jellemzői

	Betöltetlen felnőtt házi orvosi praxis/ok száma	Házi orvos által ellátott esetek száma	Házi gyermekorvos által ellátott esetek száma	Házi orvos és házi gyermekorvos által ellátott esetek száma összesen
2008	0	855798	270115	1125913
2009	0	939694	286103	1225797
2010	0	907076	285801	1192877
2011	0	910566	270081	1180647
2012	0	914511	254999	1169510
2013	0	900194	259041	1159235
2014	0	915910	255376	1171286
2015	0	917484	251889	1169373
2016	0	910848	265229	1176077
2017	0	907205	266502	1173707
2018	0	883003	252645	1135648

Forrás: TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatgyűjtés

A bölcsődei ellátás szabályait a Gyvt. rendelkezései tartalmazzák. A bölcsődei ellátás keretében húsz hetes kortól - ha a törvény kivételt nem tesz - a három éven aluli gyermekek napközbeni ellátását, nevelését, gondozását kell biztosítani. Bölcsődei ellátást a bölcsőde, a mini bölcsőde, a munkahelyi bölcsőde és a családi bölcsőde biztosíthat. Bölcsődei ellátás keretében a sajátos nevelési igényű gyermek, valamint a korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermek nevelése és gondozása is végezhető.

Amennyiben a gyermek harmadik életévét betöltötte, de testi vagy értelmi fejlettségi szintje alapján még nem érett az óvodai nevelésre, és óvodai jelentkezését az orvos nem javasolja, bölcsődei ellátás keretében gondozható, nevelhető a gyermek negyedik életévének betöltését követő augusztus 31-éig.

Szintén a Gyvt. írja elő, hogy a bölcsődei felvétel során előnyben kell részesíteni – ha a gyermek szülője, más törvényes képviselője a felvételi kérelem benyújtását követő 30 napon belül igazolja, hogy munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban áll – a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermeket, a három vagy több gyermeket nevelő családban élő gyermeket, az egyedülálló szülő által nevelt gyermeket, és a védelemben vett gyermeket.

A 4.3.5. számú táblázat a bölcsődék és a beiratkozott gyermekek számára vonatkozó adatokat tartalmazza 2008 és **2018** között. 2008 és 2016 között a bölcsődék száma a településen kettővel csökkent 15-ről 13-ra **és ez az intézményszám maradt 2018-ban is**. A bölcsődékbe beiratkozott gyermekek száma minimálisan **nőtt** az időszakban, 1078 főről **1087** főre. Volt egy növekedési szakasz 2010-ig, amikor 1134 gyermek volt bölcsődei gondozásban, majd 2011-től csökkent a gondozottak száma, **2018-ban ez a szám lényegében stagnál**.

Az összes bölcsődei férőhelyek száma 2008 és **2018** között növekedett, majd 2012 és 2016 között enyhe csökkenést mutatott. Ugyanakkor a 2016-os 1104 férőhely meghaladja a 2008-as 903 férőhely számot. Az önkormányzati fenntartású bölcsődei férőhelyek száma az összeshez képest valamelyes csökkent. 2008-ban 834 önkormányzati fenntartású férőhely volt, 69-el kevesebb az összes férőhely számától. 2016-ban 1052, ez 52 férőhellyel kevesebb, mint az összesített férőhelyek száma. **Ez a szám 2017-re és 2018-ra elérte az 1164 főt**.

4.3.5. számú táblázat - Bölcsődék és bölcsődébe beíratott gyermekek száma

	Bölcsődék száma		Bölcsődébe beírt gyermekek száma	Működő bölcsődei férőhelyek száma	
	Összes	Ebből önkormányzati fenntartású		Összes	Ebből önkormányzati fenntartású
2008	15	13	1078	903	834
2009	15	13	1082	903	834
2010	15	13	1134	1094	1025
2011	15	13	1097	1101	1014
2012	13	12	1088	1067	1015
2013	13	12	1008	1024	972
2014	13	12	1015	1024	972
2015	13	12	1010	1024	972
2016	13	12	1011	1104	1052
2017	36	12	1081	1395	1164
2018	40	12	1087	1416	1164

Forrás: TeIR, KSH Tstar, helyi adatgyűjtés

Debrecen városában a DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye 12 tagintézményének meghatározó szerepe van a kisgyermek napközbeni ellátásában. A 2017. évben kialakult 1164 férőhelyszám a debreceni napközbeni ellátás döntő hányada. Klasszikus bölcsődei szolgáltatás keretében a Debreceni Egyetem fenntartásában működő bölcsőde végzi még a bölcsődés korú gyermekek ellátását 52 férőhelyen. *A bölcsődék számának növekedése abból adódik, hogy 2017. január 1. napjától a családi napközik bölcsődeként működnek tovább. Debrecenben 2017. évben 34, 2018. évben 38 családi, mini és munkahelyi bölcsőde működött.*

A 2018-as év tagintézményi mutatói az alábbiak szerint alakultak:

A tagintézményeinkbe járó gyermekek létszámadatai 2018-ban				
Tagintézmény neve	Férőhely száma	Igénybe vevő gyermekek száma összesen	Óvodába távozott gyermekek száma	Új felvételes gyermekek száma
Varga u.	100	171	68	73
Postakert u.	44	73	36	33
Ősz u.	52	54	10	8
Gáborjáni Sz. K. u.	76	132	58	56
Karácsony Gy. u.	60	0	0	0
Faraktár u.	52	86	40	39

Honvéd u.	116	187	79	79
Károlyi M. u.	156	227	121	103
Áchim A. u.	76	116	65	66
Görgey u.	120	145	88	74
Margit tér	156	246	114	65
Angyalföld tér	156	238	128	104
Összesen:	1164	1675	807	700

A táblázat adataiból az következik, hogy lényeges eltérés van az óvodába távozott és az új felvételes gyermekek száma között. Ennek oka az ideiglenesen csökkent befogadó képességgel rendelkező intézményekből az életkori csoport korlátokból és a SNI-s igényű gyermekek figyelembevételéből fakad.

A Kormány a TOP-6.2.1-15 Családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztése pályázati felhívással célul tűzte ki kisgyermekes szülők munkaerőpiacra történő visszatérésének elősegítését a gyermekellátási szolgáltatások fejlesztése által. Az Európai Bizottság ország-specifikus ajánlásaival összhangban Magyarország továbbfejleszti a kisgyermekek számára a napközbeni elhelyezést biztosító intézmények befogadóképességét és az általuk nyújtott szolgáltatások minőségét a nők munkaerő-piaci részvételének elősegítése érdekében. A cél, hogy a 25-40 éves női népességen belül a foglalkoztatásban lévő nők aránya 68,7%-ról 2023-ra 70%-ra növekedjen.

A fenti célkitűzésekhez kapcsolódva a DMJV Önkormányzata az Intézmény valamennyi tagintézményének vonatkozásában megkezdte a fejlesztések megvalósulásához szükséges pályázatelőkészítői és az egyes mérőszámok megvalósulásához vezető megalapozó munkát. A kapcsolódó munkák a következők:

- DMJV Egyesített Bölcsődei Intézmény Faraktár utcai Tagintézménye és Görgey Utcai Tagintézménye eszközök állományának fejlesztése TOP-6.2.1-15-DE1-2016-00017,
- DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye Karácsony György Utcai Tagintézmény felújítása és eszközállományának fejlesztése TOP-6.2.1-15-DE1-2016-00012,
- DMJV Egyesített Bölcsődei Intézmény Ősz Utcai Tagintézménye felújítása és eszközök állományának fejlesztése TOP-6.2.1-15-DE1-2016-00010,
- DMJV Egyesített Bölcsődei Intézmény Gáborjáni Szabó Kálmán Utcai Tagintézménye felújítása és eszközök állományának fejlesztése TOP-6.2.1-15-DE1-2016-00011.

A második körös TOP 6.2.1-16 pályázatokhoz kapcsolódó projektek:

- DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye Károlyi Mihály Utcai Tagintézmény felújítása és eszközállományának fejlesztése TOP-6.2.1-16-DEI-2017-00002
- Új bölcsőde építése a Postakert városrészben TOP-6.2.1-16-DEI-2017-00005
- DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye eszközbeszerzés (Varga Utcai Tagintézmény, Áchim Utcai Tagintézmény, Honvéd Utcai Tagintézmény, Margit Téri Tagintézmény, Angyalföld Téri Tagintézmény) TOP-6.2.1-16
- „Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése” című TOP-6.5.1-16 kódszámú pályázatok, amelyek esetében a cél az önkormányzati tulajdonú épületek energetikai

korszerűsítése, napkollektoros vagy napelemes rendszer kiépítése. A projektben jelenleg kedvezményezettként a Honvéd Utcai Tagintézmény és a Görgey Utcai Tagintézmény szerepel.

A TOP-6.2.1-15-DE1-2016-00010 kódszámú pályázati felhívás keretében befejeződtek az Ősz Utcai Tagintézményt érintő felújítási munkálatok.

A TOP-6.2.1-15-DE1-2016-00017 kódszámú pályázati felhívás keretében befejeződtek a Faraktár Utcai Tagintézményt és Görgey Utcai Tagintézményét érintő eszközbeszerzések.

Új projektek:

- ***TOP-6.2.1-19-DE1-2019-00001 Bölcsődei férőhelyek kialakítása Debrecen – Józsa városrészen***
- ***TOP-6.2.1-19-DE1-2019-00002 Bölcsődei férőhelyek kialakítása Debrecen – Tócsóvölgy városrészen***
- ***TOP-6.2.1-19-DE1-2019-00003 Bölcsődei férőhelyek kialakítása Debrecen – Déli városrészen.***

A tagintézmények felújítása, energetikai korszerűsítése érdekében valamennyi tagintézményt érintően nyújtott be pályázatot az Önkormányzat. Az elmúlt években megnövekedett igényeknek megfelelően a férőhelyek száma folyamatosan emelkedett Debrecen Megyei Jogú Város Egyesített Bölcsődei Intézménye 12 tagintézményében. A bölcsődék túlterheltsége és az érzékelhető férőhelyhiány miatt Debrecen 4 városrészében (Postakert, Józsa, Tócsóvölgy, Déli városrész) is indokoltá vált az új építésű bölcsődei intézmények építése. A fejlesztések célja a gyermekellátó szolgáltatás minőségének fejlesztése, a gyermekellátó tevékenységet folytató intézmény által nyújtott komfortos, modern és egészséges környezet megteremtése a 0-3 éves gyermekek részére. További cél a kapacitások növelése a kisgyermekes szülők munkaerőpiacra való visszatérésének elősegítése érdekében. Az új felszerelésekkel, eszközökkel ellátott, akadálymentes épület minden tekintetben kielégíti a mai kor követelményeit, üzemeltetése energiatudatos és gazdaságos lesz.

Az önkormányzat az Egyesített Bölcsődei Intézménnyel közösen, 2018. március 1. és 2020. február 28. között valósította meg a Széchenyi 2020 program keretében európai uniós támogatásból az EFOP-1.9.9-17-2017-00009 azonosító számú „Még jobb kezekben – bölcsődei szakemberek szakmai fejlesztése” című pályázatot. A projekt a résztvevő bölcsődei szakemberek számára ingyenes nyelvi képzést és nyelvvizsgaszervezési lehetőségét biztosított, megkönnyítve ezzel a felsőoktatásba történő bejutást, illetve a diploma megszerzését. A zenei nevelés kultúrájának fejlesztésére irányuló zenei képzés lehetővé tette a kisgyermeknevelők számára a szakmai repertoárjuk bővítését, valamint kiváló eszközt adott a kezükbe a bölcsődés gyermekek családjainak hatékonyabb bevonásához is. A projekt megvalósítása során 54 fő kisgyermeknevelő nyelvi, 120 fő pedig zenei képzésben részesült. A bölcsődei szakemberek szakmai fejlesztése 60 bölcsődei csoportot érintett.

Sajátos nevelési igényű gyermekek integrált formában történő ellátása két tagintézményben a Gáborjáni Szabó Kálmán Utcai Tagintézmény, illetve a Görgey Utcai Tagintézményben valósul meg. Az intézményekben a rendelkezésre álló tárgyi feltételek (fejlesztőszobák) teszik lehetővé a korai fejlesztést. A 0-6 éves veleszületett vagy szerzett fogyatékkal élő vagy fejlődésükben nagymértékben visszamaradott gyermekek speciális csoportban történő

gondozása, korai fejlesztése pedig a Honvéd Utcai Tagintézményében történik, ahol a gyermekek zene, illetve állat asszisztált terápiás foglalkozásokon is részt vesznek.

A sajátos nevelési igényű gyermekek száma éves szinten 20-30 fő körül mozog. Éves szinten további 10-20 főre tehető, azon gyermekek száma, akik „spontánul integrálódnak”, bár fejlődésüket nagyban előmozdítaná, ha korai fejlesztésben részesülnének. A szülők ezekben az esetben a szakértői bizottságnál még nem jártak gyermekükkel, így egyelőre nincs a gyermeknek SNI státusza, és a gyógypedagógus sem segíti a bölcsődei gondozást. Az integráció rendkívül fontos szubjektív tényezői maguk a szülők, hogy elfogadják gyermekük másságát, a segíteni akarást, s ne hárítsák a problémát. A korai fejlesztés és intervenció fontossága érdekében szükség van a több ágazatot (gyermekvédelem, gyermekjóléti alapellátás, egészségügyi szolgáltatók) is összefogó korszerű felvilágosító munkára.

Családi napközik – ilyen elnevezéssel – 2016. december 31-ig működtek. A családi napközi a gyermekjóléti alapellátás része volt, egy olyan szolgáltató tevékenység, ami családias környezetben, kis létszámmal biztosította a gyermekek napközbeni ellátását. Ez a rendszer a lakókörnyezetben bármilyen kisszámú igény kielégítésére alkalmas volt, valamint igazodott a szülők időbeosztásához is. Családias légkör és a kisebb csoportlétszám jellemezte. Ez utóbbi jó esélyt teremtett az egyes gyermek fejlettségét, egyéni szükségleteit figyelembe vevő felügyeletre, gondozásra. Emellett az anyák számára is kedvező volt, akkor tudtak visszamenni dolgozni, amikor azt nekik felajánlották, és az nem függött a napközbeni ellátás hiányától. Ezáltal javultak a nők munkavállalási esélyei is.

2017. január 1-től jogszabálmódosítás miatt a családi napközik átalakultak, új megnevezésük családi bölcsőde lett, célját tekintve a szolgáltatás azonban nem változott. A családi bölcsőde olyan bölcsődei ellátást nyújtó szolgáltatás, amelyet a szolgáltatás nyújtója a saját otthonában vagy más e célra kialakított helyiségben biztosít. A családi bölcsődében a saját, napközbeni ellátást máshol igénybe nem vevő gyermeket is beszámítva - legfeljebb öt gyermek nevelhető, gondozható.

2017. január 1. napjától vehető igénybe a napközbeni gyermekfelügyelet, melynek keretében – nem nevelési-oktatási céllal – a szolgáltatás nyújtója az életkornak megfelelő napközbeni ellátást biztosít a bölcsődei ellátásban, óvodai nevelésben nem részesülő gyermek számára, a kötelező óvodai nevelésben való részvétel alól felmentett gyermek számára, az óvodai nevelésben részesülő gyermek számára a kötelező óvodai nevelésben való részvételének idején kívül, a magántanuló számára. Megoldást jelent továbbá az iskolai oktatásban részesülő tanuló számára a kötelező tanórai és egyéb foglalkozásokon való részvételének idején kívül, valamint a tanítási szünetekben, és az általános iskolában a tizenhat óra előtt megszervezett egyéb foglalkozás alól felmentett gyermek számára.

A napközbeni gyermekfelügyelet keretében a sajátos nevelési igényű gyermekek, valamint a korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermekek számára szükségleteikhez igazodó ellátást kell nyújtani.

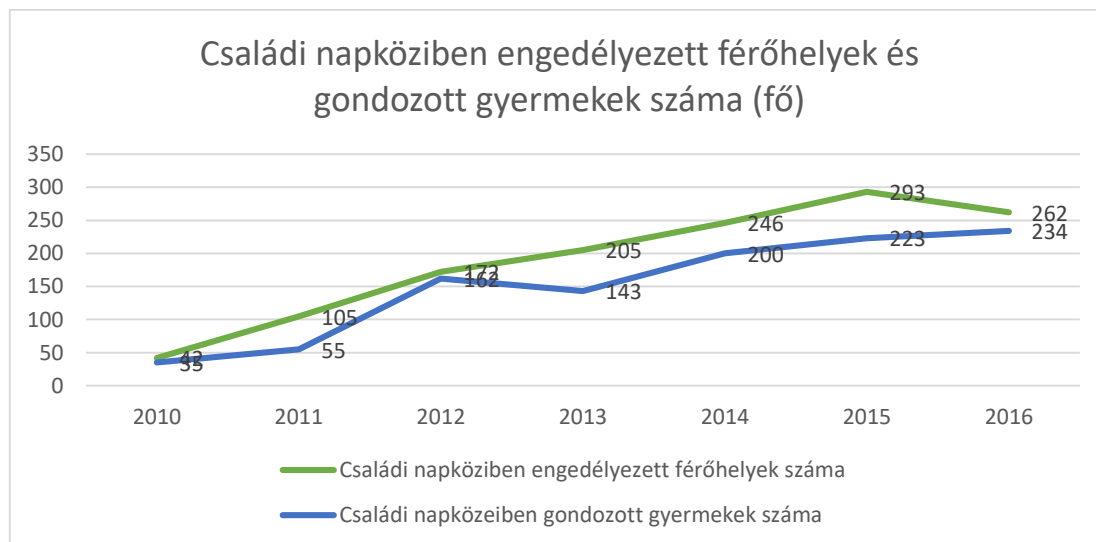
A 4.3.6. számú táblázat a családi napköziben engedélyezett férőhelyek számának alakulását mutatja be. A családi napközik száma 2011 és 2016 között több mint kétszeresére növekedett 15-ről 38-ra. A családi napközis férőhelyeknek a száma ugrásszerűen a többszörösére növekedett 2009 és 2016 között, a kezdő 21-ről 262-re. A családi napköziben gondozott gyermekek száma is jelentős növekedést mutat: 2010-ben 35 családi napközibe íratott gyermek volt, 2016-ban 234. Az alternatív kisgyermek nevelési formák és a bölcsődei férőhelyek szükségossége támogatja a családi napközik ugrásszerű növekedését.

4.3.6. számú táblázat - Családi napköziben engedélyezett férőhelyek száma

	Családi napközik száma	Családi napköziben engedélyezett férőhelyek száma	Családi napköziben gondozott gyermekek száma
2009	n.a.	21	n.a.
2010	n.a.	42	35
2011	15	105	55
2012	25	172	162
2013	27	205	143
2014	33	246	200
2015	38	293	223
2016	38	262	234

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Intézményi adatok

A családi napköziben engedélyezett férőhelyek száma, valamint az itt gondozott gyermekek számát bemutató diagram mutatja a családi napközik ugrásszerű növekedési folyamatát, a beiratkoztatott gyermekek tömeges számát. Ugyanakkor az a tendencia is megmutatkozik, hogy a családi napközik férőhelyeinek maximumát nem érték el a beiratkozott gyermekek. Ennek egyik oka lehet, hogy a családi napközi ellátás díja jóval meghaladta az állami bölcsődei térítési díjazást.

A 6/2015. (II.26.) önkormányzati rendelet szerint az Önkormányzat számos pénzbeli és természetbeni támogatás biztosításával kívánja enyhíteni a szociálisan rászoruló személyek, családok és háztartások terheit, valamint egyéb támogatásokat is nyújt. A gyermekek és családok részére meghatározó a lakásfenntartási és adósságcsökkentési támogatás, de rendkívüli települési támogatásként időszakos pénzbeli támogatásban, gyógyszer-támogatásban, kelengye-támogatásban és iskolakezdési támogatásban is részesülhetnek. Az egyéb támogatások között őket segíti a Debrecen Város napján született gyermek édesanyja részére adott támogatás, valamint a hármas vagy többes ikrek nevelési támogatása.

4.4. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek/tanulók, valamint fogyatékkal élő gyerekek közoktatási lehetőségei és esélyegyenlősége

A 4.4.1. számú táblázat a településen zajló óvodai nevelési folyamatokat mutatja be 2008 és **2018** között. A táblázat adatai még részletesebben mutatják a demográfiai blokkban bemutatott települési öregedési folyamatot. Mind a 3-6 éves korú gyermekek száma, mind a 6 éves gyermekek száma lassú csökkenést mutat. Az óvodai csoportok száma 2008-ban és 2016-ban is 304, a köztes időszakban enyhén emelkedett 2015-ben 311-ig, majd visszacsökkent 304-re. Az óvodába beíratott gyermekek száma nőtt, 2008-ban 6735 gyermek, 2016-ban már 6571, **2018-ban 6932** gyermek volt óvodás. A legmagasabb beiratkozott gyermekszám 2011-ben volt 7126 fővel. Az óvodai feladat ellátási helyek száma 58-ról 60-ra emelkedett a vizsgált időintervallumban, az óvodai gyógypedagógiai csoportok száma pedig 5-ről 7-re és **ez a szám maradt 2018-ban is.**

4.4.1. számú táblázat - Óvodai nevelés adatai

	3-6 éves korú gyermekek száma	6 éves gyermekek száma	Óvodai gyermek-csoportok száma	Óvodai férőhelyek száma	Óvodai feladat-ellátási helyek száma	Óvodába beírt gyermekek száma	Óvodai gyógypedagógiai csoportok száma
2008	5535	n.a.	304	7271	58	6735	5
2009	5686	n.a.	302	7355	57	6809	5
2010	5882	n.a.	304	7565	57	7008	5
2011	5853	n.a.	304	8433	58	7126	6
2012	5821	1949	305	8455	58	7103	6
2013	5599	2010	307	8508	60	6891	6
2014	5470	1930	309	8449	61	6709	7
2015	5372	1884	311	8432	61	6707	7
2016	5390	1752	304	7905	60	6571	7
2017	5494	1805	303	7950	56	6735	7
2018	5476	1782	303	7961	59	6932	7

A 4.4.2. számú táblázat az általános iskolai tanulói létszámokat mutatja be a 2010/2011-es, illetve a **2018/2019-es** tanévek szerinti bontásban. Az általános iskola alsó tagozatán tanulók száma növekedést mutat. A 2010/2011-es tanévben 7811 alsó tagozatos gyermek volt a településen, a **2018/2019-es tanévben 7546 fő**. A 2014/2015-ös tanévben volt a legmagasabb a számuk 8205 fővel.

A felső tagozatos diákok száma ezzel szemben enyhén csökkent a vizsgált időszakban. A 2010/2011-es tanévben 7352 gyermek volt felső tagozaton, a 2018/2019-es tanévre a számuk 315 fővel csökkent, 7037 főre. A legalacsonyabb felső tagozatos létszám a 2015/2016-os tanévben volt, ekkor 6990 beiratkozott diák volt.

Figyelembe véve az alsó tagozatos létszám csökkenést és a felső tagozatos létszám növekedést az általános iskolai tanulók összlétszáma nem változott jelentősen a vizsgált időszakban a településen. A 2010/2011-es tanévben 15.163 diák volt, a 2016/2017-es tanévben pedig 15182 diák volt, aki általános iskolai tanulmányokat folytatott **és ez a szám némileg csökkent a**

2017/2018-as tanévre. A napközis tanulók száma az általános iskolai tanulók összlétszámához viszonyítva a 2010/2011-es tanévben 55,6%-ról, a 2016/2017-es tanévre 63,8%-ra nőtt, a **2018/2019. tanévben ez a szám 61,57% volt.**

4.4.2. számú táblázat - Általános iskolában tanuló száma

	Általános iskola 1-4 évfolyamon tanulók száma	Általános iskola 5-8 évfolyamon tanulók száma	általános iskolások száma	napközis tanulók száma	
	fő	fő	fő	fő	%
2010/2011	7811	7352	15163	8436	55,6%
2011/2012	7816	7222	15038	8492	56,5%
2012/2013	7880	7192	15072	8660	57,5%
2013/2014	8090	7116	15206	8674	57,0%
2014/2015	8205	7162	15367	9148	59,5%
2015/2016	8189	6990	15179	9681	63,8%
2016/2017	8145	7037	15182	9619	63,4%
2017/2018	7756	7271	15027	9238	61,48
2018/2019	7546	7439	14985	9226	61,57

Forrás: TeIR, KSH Tstar

A 4.4.3. számú táblázat az általános iskolai osztályokat veti össze a gyógypedagógiai oktatásban részesülő osztályokkal a 2012/2013-as tanév kezdetével három tanéven keresztül a 2014/2015-ös tanévvel bezárólag. Az alsó tagozatos osztályok száma 213-ról 2017-re emelkedett 2012 és 2015 közötti tanítási időszakokban. Ezzel szemben a felső tagozatos osztályok száma 217-ről 208-ra csökkent. Ez a két érték követi az előzőekben vázolt csökkenést a felső tagozatos diákok számában, valamint az alsó tagozatosok számának növekedésében. Az összes osztály száma a vizsgált időszakban enyhén csökkent 430-ról 425-re.

A gyógypedagógiai oktatásban részesülő osztályok száma kevéssel 10% fölötti az összosztálylétszámhoz képest. Összesen 53-ról 59-re emelkedett a számuk 3 év alatti időszakban. Ehhez kapcsolódóan az alsó tagozatos osztályok száma 26-ről 29-re nőtt, a felső tagozatos osztályoké 27-ről 30-ra.

Az általános iskolai gyógypedagógiai feladatellátási helyek száma 36-ról 48-ra nőtt a 2012/2013-as és a 2014/2015-ös tanévek között.

4.4.3. számú táblázat - Általános iskolák adatai

	általános iskolai osztályok száma			általános iskolai osztályok száma a gyógypedagógiai oktatásban			általános iskolai feladat-ellátási helyek száma
	1-4 évfolyamon	5-8 évfolyamon	összesen	1-4 évfolyamon	5-8 évfolyamon	összesen	db
2012/2013	213	217	430	26	27	53	36
2013/2014	217	215	432	26	23	49	47
2014/2015	217	208	425	29	30	59	48

Forrás: TeIR, KSH Tstar

A 4.4.4. számú táblázat a nappali rendszerű oktatásban az általános iskolai tanulmányaikat eredményesen befejezetteket láthatjuk a 2010-től 2019-ig terjedő időszakban 99%-ot meghaladó minden tanévben a sikeresen végzettek aránya. A legjobb arányban a 2013/2014-es tanévben végeztek 99,65%-os arányban 1147 fővel, a legalacsonyabb a vizsgált tanévek között a 2010/2011-es év volt, 99,15%-al, ekkor 1280 diák ballagott el.

4.4.4. számú táblázat - A 8. évfolyamot eredményesen befejezettek a nappali oktatásban

Tanév	8. évfolyamot eredményesen befejezettek száma/aránya a nappali rendszerű oktatásban
	Fő/%
2010/2011	1280 fő / 99,15%
2011/2012	1182 fő / 99,49%
2012/2013	1136 fő / 99,21%
2013/2014	1147 fő / 99,65%
2015/2016	1198 fő / 99,5 %
2016/2017	1251 fő / 99,8 %
2017/2018	1933 fő
2018/2019	1930 fő

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati és intézményfenntartói, tankerületi adatok

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Nkt.) a köznevelési rendszer kiemelt céljaként határozza meg a nevelés-oktatás eszközeivel a társadalmi leszakadás megakadályozását és a **tehetséggondozást**.¹⁹

A Debreceni Tankerületi Központ esetében a tehetség, képesség kibontakozását segítő tevékenységek változatosan jelennek meg az intézményeknél, például:

- differenciált oktatás és képességfejlesztés,
- csoportbontás (idegen nyelvekből, matematikából, informatikából, stb.)
- a nem kötelező (választható) tanórán tanulható tantárgyak tanulása,

¹⁹ A Debreceni Tankerületi Központ tájékoztatása szerint

- tehetséggondozó foglalkozások,
- szakkörök,
- versenyek (tanulmányi, kulturális, sport, vetélkedők),
- bemutatók, tárlatok,
- szabadidős foglalkozások (önképzőkör, érdeklődési kör, stb.),
- az iskolai könyvtár, valamint az iskola más létesítményeinek, eszközeinek egyéni vagy csoportos használata,
- a továbbtanulás segítése
- személyes, egyéni tanácsadás (tanulónak, szülőnek).

Az általános iskola, a közép fokú iskola köteles megszervezni a tanuló heti kötelező óraszámát és az osztályok engedélyezett heti időkeret különbözete terhére a tehetség kibontakoztatására, a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatására, a beilleszkedési, tanulási nehézség, magatartási rendellenességgel diagnosztizált tanulók számára, továbbá az első–negyedik évfolyamra járó tanulók eredményes felkészítésére szolgáló, differenciált fejlesztést biztosító egy–háromfős foglalkozásokat. Tehetséggondozásra és felzárkóztatásra osztályonként legalább további heti egy-egy óra biztosított az osztályok jogszabályban meghatározott időkerete felett. Az intézmények esetében a heti két óra a tantárgyfelosztáson feltüntetetésre kerül, ez minden intézményben biztosított a Tankerületi Központ esetén.

A Debreceni Tankerületi Központ intézményeinek pedagógiai programjai tartalmazzák a jogszabály által kötelezően előírt tartalmi elemeket, így a gyermekek, tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedéseket is.

Az intézményekben betartják az Ebktv. rendelkezéseit. A tanulók fejlesztése egyéni fejlesztési tervek alapján, a szakértői véleményekben meghatározottak szerint történik. Az iskolai programok, foglalkozások valamennyi tanuló számára elérhetőek. Hátrányos megkülönböztetés diákjainkat semmilyen téren nem érheti.

A 4. évfolyamos tanulók esetében minden évben sorra kerül a tehetségszűréseket, amely tantárgyi és pszichológiai mérésekből áll. 2019-ben 22 állami fenntartású általános iskola 51 osztályának 1239 tanulója közül összesen 1214 tanuló esetében megtörtént a magyar és a matematika tantárgyi feladatsor felvétele. A pszichológiai mérésen 1207 fő vett részt, az értékelés alapján 195 fő került be a Városi Tehetséggondozó Programba.

A nemzeti identitás erősítését célzó programokról szóló 1042/2019. (II. 18.) Korm. határozat alapján a Lázár Ervin Program keretében szociális helyzetű és lakhelytől függetlenül minden, 1-8. évfolyamon tanuló általános iskolás részére tanévenként egyszeri alkalommal ingyenesen biztosítja a színházi-, tánc-, és cirkuszi előadások, komolyzenei hangversenyek, látogatásának élményét. A régióban a programok koordinálásáért a Debreceni Tankerületi Központ a felelős. A program fenntartótól függetlenül, minden köznevelési intézményre kiterjed.

Minden évben megrendezésre kerül a tehetség tábor, amelybe 2019. évben már középiskolákat is bevontak. A tábornak helyszínt biztosított a Debreceni Kinizsi Pál Általános Iskola, a Tóth Árpád Gimnázium, a Medgyessy Ferenc Gimnázium és Művészeti Szakgimnázium, a Kós Károly Művészeti Szakgimnázium és Kollégium és a Debreceni Lorántffy Zsuzsanna Általános Iskola.

Az Emberi Erőforrások Minisztériumának Köznevelésért Felelős Államtitkársága, a Klebelsberg Központ és a Magyar Rektori Konferencia által indított program az „Írány az

Egyetem 2020”. Ennek keretében emelt szintű érettségire felkészítő tanfolyamok kerülnek megszervezésre a Debreceni Tankerületi Központ fenntartásába tartozó Debreceni Csokonai Vitéz Mihály Gimnáziumban 5 pedagógus közreműködésével: magyar nyelv és irodalom, matematika, történelem és angol nyelv tantárgyakból. A programban 24 fő egy tantárgyból, 5 fő pedig két tantárgyból jelentkezett a felkészítő foglalkozásra.²⁰

A sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók iskolai ellátása

Az intézmények dokumentumaiban (pedagógiai program, helyi tanterv, tanmenetek, óravázlatok) megfogalmazásra kerülnek a sajátos nevelési igényű tanulókra vonatkozó kitételek. Az SNI-s tanulók jogainak érvényesítése érdekében csak olyan nevelési- oktatási intézményben folytathatják tanulmányaikat, amelynek szakmai alapidokumentumában alapfeladatként szerepel az adott SNI típus ellátása és a megyei szakértői bizottság kijelölte azt számára. Az SNI-s diákok fejlesztését az utazó gyógypedagógusi hálózat szakemberei, az intézményben dolgozó gyógypedagógusok látják el, a szakértői véleményben meghatározottak szerint. Általánosságban elmondható, hogy magas a beilleszkedési-tanulási- magatartási nehézségekkel küzdő tanulók száma, a számukra előírt fejlesztést egyéni fejlesztési terv alapján az intézmény fejlesztőpedagógusa végzi.

A pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat és a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépítik a pedagógiai folyamatokba és figyelembe veszik a minősítés, értékelés során.

A Debreceni Tankerületi Központ a jogszabályi előírásoknak megfelelően utazó gyógypedagógusi hálózatot működtet az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények közreműködésével. Az utazó gyógypedagógusi hálózat ellátja a Debreceni és a Nyíradonyi járás köznevelési intézményeiben integráltan oktatott SNI-s tanulókat.

A jogszabályban meghatározott pedagógiai szakszolgálati feladatokat a Debreceni Tankerületi Központ fenntartásában álló pedagógiai szakszolgálati intézmény, a Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Szakszolgálat (a továbbiakban: Szakszolgálat) látja el.

A Szakszolgálati feladatellátás kötelező és biztosított a Hajdú-Bihar megyében lakó gyermekek és családjaik, valamint fenntartótól függetlenül valamennyi köznevelési intézmény számára.

A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013.(II.26.) EMMI rendelet lehetővé tette, hogy a tagintézmények több telephelyen is működhetnek, öt járási tagintézménynek több telephelye is van. A folyamatos fejlesztéseknek köszönhetően 2017-re Hajdú-Bihar megye területén már 17 feladatellátási hely szolgálja a szakszolgálati feladatellátást.

Intézmények között és az egyes intézményeken belüli szegregációs jelenség

A Debreceni Tankerületi Központ által fenntartott intézményekben a különböző származás, szociális háttér, vallás, anyanyelv miatt nem kerül sor a diákok elkülönített oktatására, integrált oktatás keretein belül kerül megszervezésre az oktatás.

Földrajzi szegregáció valósult meg korábban két tagintézménye vonatkozásában, ugyanakkor a 2017. szeptember 1. napjától intézményátszervezés folytán megszüntetésre került ez a két tagintézmény, az ott tanulók pedig más, Tankerületi Központ által fenntartott intézményben folytathatják tanulmányaikat integrált osztályokban.

Ugyanakkor nem szüntethető meg a szegregáció azokban az intézményekben, amelyek kizárólag sajátos nevelési igényű tanulókat fogadnak különböző fogyatékosági típusok szerint. Ez alapján 3 intézményben (ebből 2 egységes gyógypedagógiai módszertani intézmény)

²⁰ A Debreceni Tankerületi Központ 2020. évi tájékoztatása alapján

szegregált keretek között folyik az oktatás, és ennek fenntartása éppen a sajátos nevelési igényű tanulók fejlesztése miatt lényeges. Ezek a tanulók az integrált oktatás keretei között nem kaphatnák meg a fejlődésükhöz szükséges egyéni fejlesztést, rehabilitációt, gyógypedagógiai megsegítést. A szegregált intézmények létének szükségességét támasztja alá az is, hogy ezen intézmények tanulói a számukra rendezett versenyeken sikeresen szerepelnek, illetve a fejlesztés eredményeként bizonyos területeken a többségi iskolák számára rendezett versenyeken is eredményesek.

A szegregált intézményeink jelenleg óvodai, általános iskolai, szakiskolai és kollégiumi feladatellátásban vesznek részt. ***A 2018/2019. tanévben, az országban egyedülként lehetőségként került elindításra az első, ép értelmű, látássérült tanulókat fogadó gimnáziumi osztály a Hajdú-Bihar Megyei Általános Iskola, Gimnázium és Kollégiumban. A látássérült tanulók részére indított gimnáziumi képzés hiánypótló, megoldja ezzel azt a problémát, hogy a többségi gimnáziumok nem tudják fogadni ezeket a tanulókat, illetve, amennyiben megkezdik a tanulmányaikat, nem tudnak képességeiknek megfelelően teljesíteni a többségi osztályban.***

Ezen túlmenően, a 2020/2021. tanévben szakképzés beindítására is sor kerül ebben az intézményben, szintén kifejezetten látássérült tanulók számára, ezzel lehetőséget biztosítva számukra a munkaerőpiacon való elhelyezkedésre.

Intézményen belüli, részleges szegregáció valósul meg a Debreceni Kinizsi Pál Általános Iskolában, ahol az általános iskolai nevelés-oktatáson túl lehetőséget ad a szakmai alapidokumentuma szerint autista tanulók fogadására. Ezek a tanulók speciális helyzetükből adódóan külön osztályba szerveződve részesülnek oktatásban, biztosított számukra a gyógypedagógus és a gyógypedagógiai asszisztens, akik a fejlesztésükhöz szükséges szaktudással rendelkeznek. ***A 2019. évi átszervezés során a Tankerületi Központ kezdeményezte két, általuk fenntartott gimnázium (Tóth Árpád Gimnázium, Debreceni Csokonai Vitéz Mihály Gimnázium) vonatkozásában az intézmény által ellátott feladat bővítését a többi tanulóval együtt oktatható autizmus spektrum zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása feladattal.***

A 2020. évi átszervezés során a Tankerületi Központ kezdeményezni fogja 4 intézmény esetében az inkluzív nevelési-oktatási forma bevezetését.

A Tankerületi Központ kiemelt feladatai közé tartozik az autizmus spektrum zavarral küzdő tanulók nevelésének-oktatásának biztosítása a köznevelési intézményekben. Az ezzel kapcsolatos feladatokra a tankerületi központ igazgatója munkacsoportot hozott létre. A munkacsoport feladata a közoktatáshoz való egyenlő hozzáférés feltételeinek megteremtése a többi tanulóval együtt nevelhető, valamint a gyógypedagógiai nevelésben részesülő autizmus spektrum zavarral küzdő tanulók számára is.²¹

Hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű tanulók ellátása, hátránykompenzáló szolgáltatások

A köznevelés rendszere számos kedvezményt biztosít a hátrányos/halmozottan hátrányos helyzetű tanulók részére: osztályként plusz két óra a felzárkóztatásra, térítésmentes

²¹ A Debreceni Tankerületi Központ 2020. évi tájékoztatása alapján

művészetoktatás, Arany János Tehetséggondozó Programba való bekerülés, előnyben részesítés az iskolai felvétel/átvétel során.

A Tankerületi Központ intézményeiben érvényesítésre kerülnek ezek a jogszabályok által biztosított kedvezmények, lehetőségek. Ezen törekvés erősödik a pályázati források felhasználásával is, az Erzsébet tábor iránti érdeklődést a résztvevő tanulók száma is mutatja, ennek keretében különböző programokon, rendezvényeken, kirándulásokon vehettek részt az intézmények tanulói az előző tanévben. Az eredményeket jól mutatják a számok, a 2016/2017. tanévben 13 intézmény 1330 tanulója 27 turnusban vett részt az Erzsébet táborokban. A programok megvalósítására a Tankerületi Központ 23 940 000 Ft-ot nyert el.²²

A hátránykompenzáló törekvést erősítették a Debreceni Tankerületi Központ által szervezett nyári napközis és bentlakásos táborok az „EFOP 3.3.5-17 Élményalapú tematikus napközi és bentlakásos programok megvalósítása a Debreceni Tankerületi Központ intézményeiben” című pályázat keretében. 29 iskola szervezésében 2279 tanuló táborozott. A tanulók hasznos időtöltését 204 pedagógus, 53 önkéntes és 52 fő közösségi szolgálatot teljesítő diák szervezte, támogatta. Az elnyert támogatási összeg 224.831.370 Ft.

Egyedi pályázati konstrukció valósulhatott meg a Hajdú-Bihar Megyei Általános Iskola, Gimnázium és Kollégiumban a Kollégium Plusz modellprogram keretében is. A projektben a kollégiumban elhelyezett 26 általános iskolás tanuló érintett, akik mindannyian látássérült tanulók, közülük 26 hátrányos helyzetű, ebből 10 halmozottan hátrányos helyzetű tanuló.

A projekt keretében a hátrányos/halmozottan hátrányos helyzetű látássérült kollégista tanulók megsegítése történt: humánerőforrás fejlesztésre (2 fő gyermekfelügyelő, 1 fő mentorpedagógus, 1 fő szociális munkás) került sor, valamint eszközbeszerzés történt, és közös programok szervezése valósult meg a kollégisták és családjuk részére.²³

2018. október 25-én alakult meg a Debreceni Tankerületi Központ Debreceni Tankerületi Tanácsának Antiszegregációs Munkacsoportja. A munkacsoport felel az egyenlő bánásmód érvényesüléséért és a méltányos oktatás feltételrendszerét megalapozó szakmai döntéshozatal szempontjainak érvényesítéséért. Ezen túl előkészíti a Tankerületi Központ köznevelési esélyegyenlőségi tervét, kiemelt figyelemmel kíséri a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyerekeket, illetve a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulókat oktató intézmények szakmai munkáját, eredményességi mutatóit, szükségleteit, a feladat megvalósítása céljából kapcsolatot tart a Tankerületi Központ szakmai partnereivel.

A nemzeti köznevelési törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII.28.) Korm. rendelet előírja, hogy a nevelési-oktatási intézmény a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók létszámát összesítve, valamint az alkalmazott intézkedéseket feladatellátási helyenként összesített formában, évfolyamonkénti és tantárgyankénti bontásban az adott tanév első félévére vonatkozóan február 10-éig és az adott tanév második félévére vonatkozóan június 30-áig továbbítja a pedagógiai-szakmai szolgáltatást végző hivatal számára. Ezt követően a Hivatal tájékoztatást nyújt a Tankerületi Központ részére is a lemorzsolódással veszélyeztetett

²² A Debreceni Tankerületi Központ tájékoztatása alapján

²³ A Debreceni Tankerületi Központ 2020. évi tájékoztatása alapján

tanulók arányáról, a szükséges intézkedésekről. A köznevelési intézmények a lemorzsolódás csökkentése érdekében szaktanácsadói támogatást kapnak az Oktatási Hivataltól, a pedagógusok rendszeresen részt vesznek a POK által szervezett szakmai műhelyfoglalkozásokon, pedagógus-továbbképzéseken, pedagógiai napok rendezvényein. Ennek folyamatos nyomon követése és a szükség szerinti beavatkozás is fontos, kiemelt feladata a Tankerületi Központnak.

A lemorzsolódás csökkentése érdekében vesz részt a Tankerületi Központ az Oktatási Hivatal általi, EFOP 3.1.5-16-0001 azonosítószámú „A tanulói lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények támogatása” című kiemelt projektben 4 köznevelési intézmény vonatkozásában (Debreceni Benedek Elek Általános Iskola, Debreceni Dózsa György Általános Iskola, Debreceni Kinizsi Pál Általános Iskola, Debreceni József Attila Általános Iskola).

A projekthez kapcsolódóan fenntartói műhely és pedagógus műhely került megszervezésre, valamint az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 azonosítószámú, "A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében" című projekt keretében szervezett pedagógus-továbbképzések is megvalósultak.

Az intézkedéseknek köszönhetően a Tankerületi Központ fenntartásában lévő intézményekben minden feladattípus vonatkozásában csökkent a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma és aránya.

A Tankerületi Központ tagja lett a Megyei Felzárkózási Fórumnak, melyet a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat hozott létre. A fórum rendezőelve, hogy a megye hátrányos helyzetű célcsoportjait érintő esélyegyenlőségi problémák megoldására csak többszereplős együttműködéssel lehet megfelelő választ találni és csak közös erőfeszítéssel lehet olyan programokat, cselekvési terveket kidolgozni és megvalósítani, mely a felzárkózásukat szolgálja. 2018-ban két ülésre került sor, a Fórum tagjaként Tankerületi Központ a Képzési-oktatási munkacsoport tagjaként folytatta a munkáját 2019-ben.

A Debreceni Tankerületi Központ minden tanév végén kiértékeli, és összehasonlító elemzést, értékelést végez a fenntartásába tartozó köznevelési intézmények kompetenciamérési eredményei alapján.

A kompetenciamérés eredményeinek javítása érdekében kritériumorientált diagnosztikus mérési-értékelési rendszer bevezetésére és intézményközi mérés-értékelés munkaközösség szervezésére került sor elsőként a 2016/2017. tanévben 10 intézmény, majd folytatódott a 2017/2018. és a 2018/2019. tanévben is már 18-18 intézmény pedagógusainak bevonásával.

A program szakmai irányítója mérés-értékelési szakértő. A tanulók egyéni fejlesztési terv alapján történő fejlesztése, illetve egyéni fejlődését követő rendszer működtetése valósul meg a program keretében. Digitális feladatbank segíti a pedagógusok munkáját, továbbá intézményenként egy-egy mérés-értékelés rendszergazda koordinálja az intézményi mérést. Az első évben tankerületi szintű belső továbbképzésre került sor külső mérési szakértő

vezetésével. A módszer alkalmazásával lehetőség van a tanulók teljesítményének változását évközben valamint az évek között is kimutatni, értékelni.²⁴

Hátrányos helyzetű gyermekek nyári üdültetése

2014. évtől az önkormányzat a költségvetési rendeletében évente fedezetet biztosít a hátrányos helyzetű gyermekek nyári üdültetésére. **Önkormányzatunk az intézkedés keretében továbbra is évente lehetővé teszi 100 fő hátrányos helyzetű gyermek nyári táborozását, melyre az üdültető intézmények, szervezetek pályázat útján jelentkezhetnek.**

Az üdültetés turnusonként 20 fő gyermek és 2 fő felnőtt kísérő részvételével valósul meg. A program helyszínválasztása alkalmával nagy figyelmet fordítunk arra, hogy minden helyszínen rendelkezzen olyan adottságokkal és lehetőségekkel (pl. vízitúra, sétahajózás, strandolás, hegyi túrák, várlátogatás, kézműves programok, ügyességi vetélkedők, stb.), amelyek vonzerőt jelentenek a gyermekcsoportok részére. A gyermeküdültetésen résztvevőket továbbra is csak az üdülés helyszínére történő utazás költségei terhelik, a szállás, az étkezés és az üdülőhelyek környezeti adottságainak megfelelő, előre egyeztetett programok költségét Önkormányzatunk fedezi. Erre a célra a 2018. és a 2019. évi önkormányzati költségvetésben egyaránt 3-3 millió forint forrás állt rendelkezésre.

Szünidei gyermekfelügyelet

Az önkormányzat a Gyvt.-ben meghatározott kötelező feladatát képező gyermekek napközbeni ellátása körében gondoskodik a debreceni lakóhelyű általános iskolás gyermekek nyári felügyeletéről. A feladatot Debrecen Megyei Jogú Város Gyermekvédelmi Intézménye (a továbbiakban: DMJV Gyermekvédelmi Intézménye) látja el. A gyermekek felügyeletének biztosításában az Intézmény dolgozói mellett pedagógusok, valamint önkéntesek is részt vesznek. 2017-ben a Debreceni Karitatív Testület tagjai és együttműködő partnerei is szerepet vállaltak a nyári gyermekfelügyelet programjainak, színesebbé, változatosabbá tételében.

A nyári gyermekfelügyeletet igénybe vevő gyermekek részére a programok szervezéséről a Gyermekvédelmi Intézmény, az étkeztetésről a Debreceni Intézményműködtető Központ gondoskodik és a térítési díjat az általános iskolákban alkalmazandó étkeztetési intézményi térítési díj szerint állapítja meg az étkeztetésről és az igénybevételeért fizetendő intézményi térítési díjakról szóló 55/2012. (XI. 29.) önkormányzati rendelet alapján.

Az elmúlt években a Debreceni Bocskai István Általános Iskola, a Debreceni Bolyai János Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola és a Debreceni Dózsa György Általános Iskola biztosította a helyszínt a nyári felügyelethez.

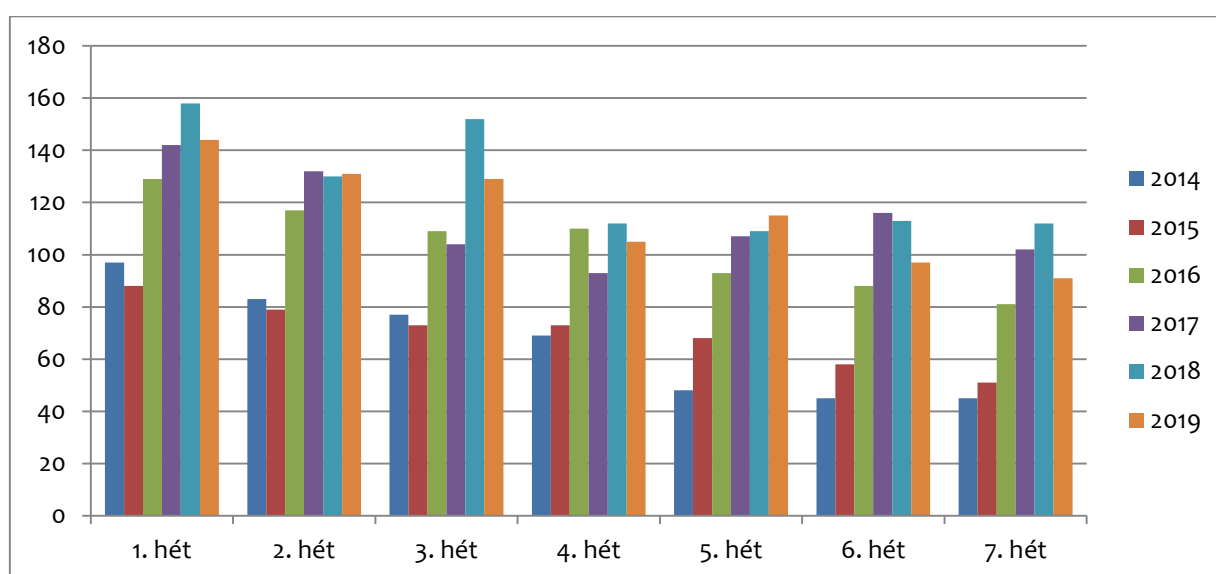
A 2019. évben a nyári gyermekfelügyelet ellátása alatt előre meghatározott időpontokban a szülő hozzájárulása alapján kirándulások valósultak meg a Dorkász Pihenőközpontban (4002 Debrecen, Erdőspuszta út). A nyári gyermekfelügyelet során két alkalommal a Nagyerdei Kultúrpark (Debreceni Állat- és Növénykert, Vidámpark) látogatására is sor került, valamint további egy alkalommal a „Szárnyalló népi játékok” települt ki a Debreceni Hatvani István Általános Iskola területére. A szolgáltatások ellenértékét, valamint a kirándulások során a gyermekek autóbuszokkal történő utaztatásával felmerült költségeket a Debreceni Karitatív Testület biztosította.

Az Önkormányzat 2019. évtől kezdődően a tavaszi, őszi és téli szünidő alatti napközbeni gyermekfelügyelet ellátásáról is gondoskodik. A Közgyűlés Egészségügyi és Szociális

²⁴ A Debreceni Tankerületi Központ 2020. évi tájékoztatása alapján

Bizottsága a 15/2019. (II. 20.) Eü. és Szoc. Biz. határozattal döntött a debreceni lakóhelyű általános iskolás gyermekek szünidei napközbeni felügyeletének időszakáról és helyszínéről. Az Intézményfelügyeleti Osztály a szükséges előkészítő munkálatokat végezte, illetve a gyermekek ellátásával kapcsolatos munkát figyelemmel kísérte, segítséget nyújtott a felmerülő problémák megoldásában. A nyári szünidei gyermekfelügyeletet 2019. július 1. és augusztus 16. közötti időszakban biztosította az Önkormányzat a Hatvani István Általános Iskolában, míg a tavaszi, őszi és téli szünidő időtartama megegyezett az Emberi Erőforrások Miniszterének a tanév rendjéről szóló mindenkori rendeletében megjelölt időszakokkal. Az igénybevétel feltételei azonosak voltak a nyári gyermekfelügyelet esetében meghatározott feltételekkel. A gyermekek felügyeletével, a programok szervezésével kapcsolatos feladatokat DMJV Gyermekvédelmi Intézménye végezte.

A nyári napközbeni gyermekfelügyeletet igénybe vevő gyermekek számának alakulása 2014 és 2019 között:

A diagram adatai alapján megfigyelhető, hogy 2014 és 2018 között folyamatosan növekedett a résztvevő gyermekek száma. A legmagasabb részvétel az első hetekben volt, majd az 2017-ig a nyár vége felé közeledve egyre inkább csökkent. 2019-ben némileg alacsonyabb az igénybe vevők száma, azonban a nyár vége felé is fokozott érdeklődés figyelhető meg. Az eltelt 6 év alatt mind a szülők, mind a gyermekek megismerték ezt a szolgáltatást, amely nagy segítséget jelentett a dolgozó szülők számára. A gyermekek élményekkel teli nyarat tudtak eltölteni, és a hátrányos helyzetű családokból érkezettek olyan programokhoz, lehetőségekhez juthattak hozzá, melyeket a szülők nagy valószínűséggel nem tudtak volna biztosítani részükre.

A szünidei napközbeni gyermekfelügyelet helyszínei 2014 és 2019. között:

- 2014. július 1. – augusztus 19.: Debreceni Vörösmarty Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény
- 2015. június 29. – augusztus 14.: Debreceni Bolyai János Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény

- 2016. július 4. – augusztus 19.: Debreceni Dózsa György Általános Iskola
- 2017. július 3. – augusztus 18.: Ibolya Utcai Általános Iskola
- 2018. július 2. – augusztus 17.: Debreceni Vörösmarty Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény
- 2019. április 18. – április 23.
2019. július 1. – augusztus 16.
2019. október 28. – október 31.
2019. december 23. – 2020. január 03.: Debreceni Hatvani István Általános Iskola
- 2020.: Debreceni Bolyai János Általános Iskola, Óvoda és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény.

Hátrányos helyzetű gyermekek hétfélig étkeztetése

Az Önkormányzat 2000 óta támogatási megállapodás keretében gondoskodik a hátrányos helyzetű gyermekek hétfélig étkeztetéséről. A város a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület Észak-alföldi Régió Debreceni Csoportjával közösen évente mintegy száz gyermeknek biztosít meleg ételt az év 10 hónapján keresztül, minden szombaton és vasárnap. A gyermekek hétfélig étkeztetését 1997. novemberében kezdte el a szeretetszolgálat debreceni csoportja. Kezdetben csaknem 60 gyermeknek biztosítottak meleg ételt. Az évek folyamán a szeretetszolgálat a város gyermekorvosaitól, oktatási intézményeitől, családsegítő és gyermekjóléti szolgálataitól, valamint a civil szervezetektől is folyamatosan kapta a jelzéseket, amelyek alapján újabb gyermekeket vontak be a programba.

A hétfélig étkeztetéseknek az utóbbi években a Szent József Gimnázium kollégiuma adott otthont. Az étel a kollégium konyhájában készült, s a kiszolgálásért és a helyiség használatáért sem kellett térítési díjat fizetni. A gyermekek felügyeletét az étkezés ideje alatt a szeretetszolgálat önkéntesei látták el.

2018-tól a program új helyszínen zajlik, a szolgáltató által elkészített ebédet a Máltai Házban biztosítja a szervezet a gyermekek számára. Az épület nagysága és megközelíthetősége miatt is ideális a program lebonyolítására.

A szervezet által nyújtott támogatás nem korlátozódik csupán az étkeztetésre, hiszen a Máltai Játszóterén a gyermekek részt vehetnek különböző témájú kézműves foglalkozásokon, kulturális programokon és korrepetálást is biztosítanak a számukra. Figyelemmel kísérik továbbá a gyermekek családi körülményeit is, és szükség esetén segítséget nyújtanak a családoknak az ügyintézésben, tanácsadással és adományokkal segítik őket.

Az Önkormányzat által nyújtott támogatásnak köszönhetően válhatott folyamatossá a hétfélig étkeztetési program, amely lehetővé teszi, hogy a leginkább rászorult gyermekek hétfélig is meleg ételhez jussanak. Ezen túl a támogatás felhasználható még ünnepek alkalmával a gyermekek számára kiosztott csomagok költségeinek finanszírozására, ily módon mikulás csomagot oszthat a szervezet a programban résztvevők számára.

2020-ban a program megvalósításához a szervezet számára 5.000.000.- Ft-ot biztosít az Önkormányzat.

Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjrendszer

A Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjrendszer célja az esélyteremtés érdekében a hátrányos helyzetű, szociálisan rászoruló fiatalok felsőfokú tanulmányainak támogatása.

A program keretében olyan szociálisan hátrányos helyzetű felsőoktatásban résztvevő hallgatónak folyósítható az ösztöndíj, akik a települési önkormányzat illetékességi területén lakóhellyel rendelkeznek, felsőoktatási intézményben (felsőoktatási hallgatói jogviszony keretében) teljes idejű (nappali tagozatos) képzésben vesznek részt.

A többszintű támogatási rendszer pénzügyi fedezetéül három forrás szolgál: a települési önkormányzati, a megyei önkormányzati, valamint – az Emberi Erőforrások Minisztériuma finanszírozásával – a felsőoktatási intézményi költségvetésben megjelenő elkülönített forrás. Évente több mint 22 000 pályázó részesül támogatásban, ez éves szinten 2 milliárd forint ösztöndíjként történő folyósítását jelenti.

Az ösztöndíjrendszer éves fordulóihoz az önkormányzat 2001-től évente folyamatosan csatlakozik, a pályázók számára pályázati felhívást tesz közzé. Két típusú ösztöndíj folyósítására van lehetőség: Az „A” típusú pályázatra azok a települési önkormányzat illetékességi területén lakóhellyel rendelkező, hátrányos szociális helyzetű felsőoktatási hallgatók jelentkezhetnek, akik felsőoktatási intézményben teljes idejű (nappali tagozatos), alapképző és szakképző eredményező alapképzésben, mesterfokozatot és szakképző eredményező mesterképzésben, egységes, osztatlan képzésben vagy felsőfokú szakképzésben folytatják tanulmányaikat. Az ösztöndíj időtartama: 10 hónap, két egymást követő tanulmányi félév. A „B” típusú pályázatra azok a települési önkormányzat illetékességi területén lakóhellyel rendelkező, hátrányos szociális helyzetű fiatalok jelentkezhetnek, akik az adott tanévben utolsó éves, érettségi előtt álló középiskolások, vagy felsőfokú diplomával nem rendelkező, felsőoktatási intézménybe felvételt még nem nyert érettségizettek és felsőoktatási intézmény keretében teljes idejű (nappali tagozatos) alapképző és szakképző eredményező alapképzésben, egységes, osztatlan képzésben vagy felsőoktatási szakképzésben kívánnak részt venni. Az ösztöndíj időtartama: 3x10 hónap, hat egymást követő tanulmányi félév.

A Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjrendszer Debrecenben

Év	Támogatott pályázatok száma (db)	Önkormányzati kötelezettségvállalás összesen (Ft)
2016	„A” típusú: 77	7.200.000
	„B” típusú: 9	
2017	„A” típusú: 76	7.200.000
	„B” típusú: 5	
2018	„A” típusú: 74	7.200.000
	„B” típusú: 2	
2019	„A” típusú: 62	7.200.000
	„B” típusú: 7	
2020	„A” típusú: 46	10.000.000
	„B” típusú: 3	

4.5. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása

A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
Gyermekek nyári felügyeletének biztosítására is egyre nagyobb az igény.	Meg kell vizsgálni annak a lehetőségét, hogy a nyári gyermekfelügyelet biztosítása során lehetőség van e további helyszínek bevonására is.
Növekvő igény mutatkozik a hátrányos helyzetű gyermekek nyári üdültetésének biztosítására.	A hátrányos helyzetű gyermekek nyári üdültetésének biztosítása mellett meg kell vizsgálni annak a lehetőségét, hogy a szolgáltatás bővíthető-e a szabadidő hasznos eltöltését biztosító helyi programokkal és egyéb hátránykompenzáló lehetőségekkel pl. nyári táborok keretében.
A hátrányos helyzetű és SNI-s gyermekek óvodai, iskolai teljesítménye elmarad az átlaghoz képest. Felzárkóztatásuk, a tanulási kudarcok enyhítése, megszüntetése szükséges.	A szülők széleskörű tájékoztatása és programok szervezése a gyermekeknek és a szülőknek egyaránt. Célzott programok, prevenciós foglalkozások szervezése önkéntesek bevonásával.

5. A nők helyzete, esélyegyenlősége

*A nők és a férfiak egyenjogúak.
Magyarország Alaptörvénye XV. cikk (3) bekezdés.*

A nőkkel szembeni diszkrimináció az Európai Unió tagországaiban is létező probléma. Éppen azért az egyes tagországok számára az Unió több intézkedési javaslatot is felvázolt, és különféle szerződésekben rögzítette az egyenlőtlenség elleni lépések szükségességét. Az Európai Unió a nemek esélyegyenlőségének követelményét az integrációs stratégia részeként, főáramként/fősodrásként (mainstreaming) kezeli.

Az ötödik közösségi akcióprogram alapja az Esélyegyenlőségi Keretstratégia. A keretstratégia célja, hogy megjelölje azokat a közösségi akciókat, amelyek hozzájárulnak az egyenlőtlenségek felszámolásához, a nők és férfiak közötti esélyegyenlőség fejlesztéséhez a társadalmi, politikai és civil életben. Az akcióprogram 5 pontban összegezte a tennivalókat: a nemek esélyegyenlőségének javítása a gazdasági életben; az egyenlő részvétel biztosítása a döntéshozatalban; egyenlő lehetőségek a szociális jogok terén; a nemek esélyegyenlőségének javítása a magánszférában; a nemi szerepek és sztereotípiák megváltoztatása.

A nők egyszerre kell, hogy helyt álljanak családi szerepeikben (gyermeknevelés, háztartásvezetés, feleség) és munkahelyükön (dolgozó nő), ilyen mértékű kettős leterheltségük enyhítéséhez nagyfokú társadalmi és családon belüli szemléletváltás szükséges.

A nők személyes és szakmai kiteljesedését nehezíti az a hagyományos felfogás, miszerint a háztartás vezetése és a gyermeknevelés elsődlegesen a nők feladata. A társadalom a férfiakat tartja az elsődleges családfenntartónak, így a gyermeknevelés és a háztartási feladatokban szerepük kisebb.

A családon belül a gyermekgondozási feladatok és a háztartás mellett a beteg- és idősgondozás feladatai is általában a nőkre hárulnak. Általánosan elmondható az, hogy a nők nagy túlterhelése kevésbé vette figyelembe a család és munka összeegyeztetési nehézségeit: a részmunkaidő nem terjedt el (az alacsony bérek és adminisztratív okok miatt). Ami a női béreket illeti: mindig alatta maradtak a férfiakénak. A nők kereseti lemaradását nagyban befolyásolja a gyermekvállalás, illetve a gyermekvállalás következtében a munkaerőpiactól távol töltött idő. A visszatérési nehézségek mellett a bérveszteség is jelentős, a magasabb iskolai végzettségű és beosztású csoportoknál egyre nagyobbra nyílik a nemek közötti kereseti olló.

A munkavállaló nőkkel szemben kétféle elvárás is megjelenik: egyrészt egy férfiakra szabott, rugalmatlan munkakörnyezetben kell dolgozniuk, ugyanakkor elvárás a hagyományos női szerepek betöltése is. A női munkavállalók, különösen a hivatásukat komolyan vevő nők gyakorta nem példaként jelennek meg a médiában, hanem „karrieristának” bélyegezve, elutasító hangnemben szólnak róluk. Tapasztalható azonban a kisgyermekes anyákkal szembeni diszkrimináció az állásinterjúk, az előléptetések, a visszatérések esetén.

Az 5.1. számú táblázat a nők arányait mutatja be az Európai Unióban, Magyarországon és néhány környező országban 2008 és 2017 közötti időszakban. Nem csupán hazánkban, de az Európai Unió területén és a kiemelt környező országokban is enyhe növekedés jelentkezik össztársadalmi szinten. Az EU-ban 2008 és 2017 között 51,2%-ról 51,1%-ra változott a nők aránya, Magyarországon ez az érték 52,5%-ról 52,3%-ra csökkent. Minden bemutatott országban nagyjából 0,1-0,3%-os csökkenés figyelhető meg.

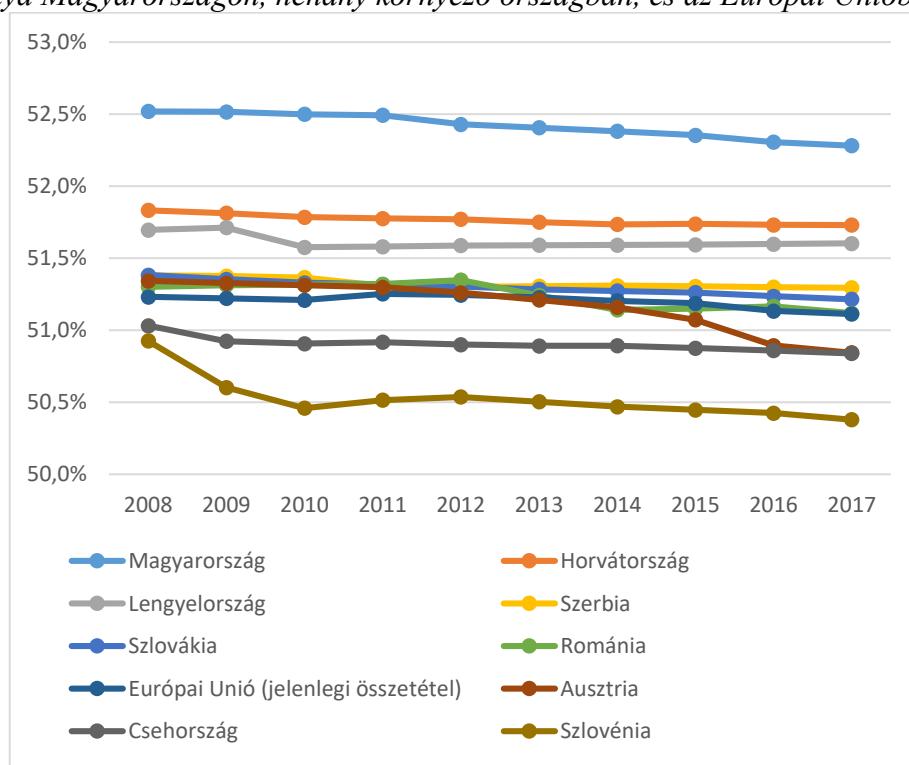
5.1. számú táblázat - A nők aránya Magyarországon, néhány környező országban, és az Európai Unióban (%)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Magyarország	52,5%	52,5%	52,5%	52,5%	52,4%	52,4%	52,4%	52,4%	52,3%	52,3%
Horvátország	51,8%	51,8%	51,8%	51,8%	51,8%	51,7%	51,7%	51,7%	51,7%	51,7%
Lengyelország	51,7%	51,7%	51,6%	51,6%	51,6%	51,6%	51,6%	51,6%	51,6%	51,6%
Szerbia	51,4%	51,4%	51,4%	51,3%	51,3%	51,3%	51,3%	51,3%	51,3%	51,3%
Szlovákia	51,4%	51,4%	51,3%	51,3%	51,3%	51,3%	51,3%	51,3%	51,2%	51,2%
Románia	51,3%	51,3%	51,3%	51,3%	51,3%	51,2%	51,1%	51,1%	51,2%	51,1%
Európai Unió (jelenlegi összetétel)	51,2%	51,2%	51,2%	51,3%	51,2%	51,2%	51,2%	51,2%	51,1%	51,1%
Ausztria	51,3%	51,3%	51,3%	51,3%	51,3%	51,2%	51,2%	51,1%	50,9%	50,8%
Csehország	51,0%	50,9%	50,9%	50,9%	50,9%	50,9%	50,9%	50,9%	50,9%	50,8%
Szlovénia	50,9%	50,6%	50,5%	50,5%	50,5%	50,5%	50,5%	50,4%	50,4%	50,4%

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

Az alábbi ábra a nők arányát mutatja be Magyarországon, az Európai Unióban és néhány környező országban az 5.1. számú táblázat adatai alapján. A diagramon kirajzolódik a már vázolt enyhe növekedés és a hozzá kapcsolódó minimális csökkenés. Szlovéniában 2009 és 2011 között következett be a csökkenési időszak, Ausztriában 2014 és 2016 között.

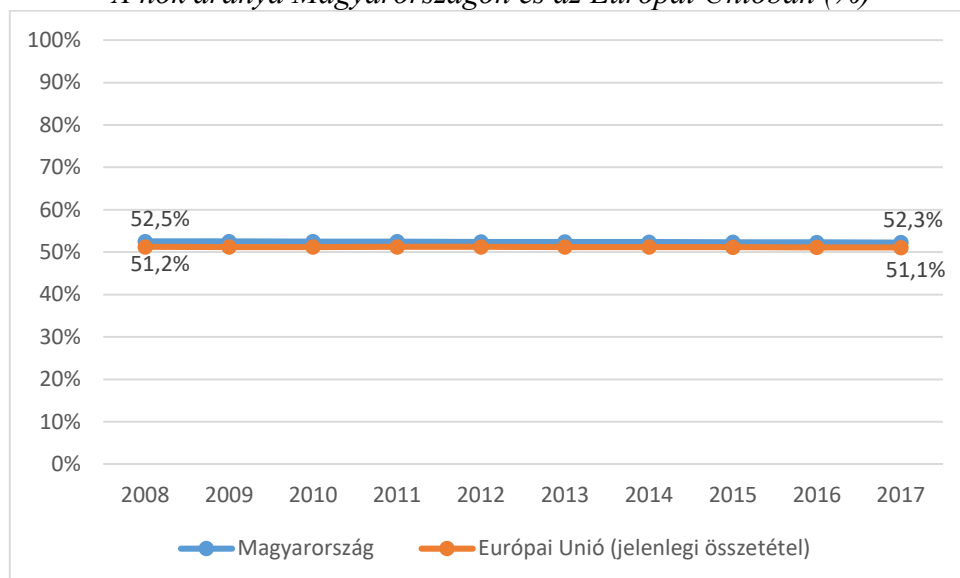
A nők aránya Magyarországon, néhány környező országban, és az Európai Unióban (%)

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

A következő ábra a nők arányát mutatja Magyarország és az Európai Unió összehasonlításában. 2008 és 2017 között enyhe csökkenést tapasztalhatunk mind az EU mind hazai szinten a nők arányaiban, a növekedés azonban mindkét területen továbbra is fennáll. Az EU-ban 51,2%-ról 51,1%-ra csökkent a nők aránya, Magyarországon ez az érték 52,5%-ról 52,3%-ra módosult.

A nők aránya Magyarországon és az Európai Unióban (%)

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

A nők körében egyre jellemzőbb a magasabb iskolai végzettség.

Az 5.2. számú táblázat jól mutatja, hogy 10 év viszonylatában minden környező országban és az Európai Unióban összességében is csökkent az alapfokú vagy annál alacsonyabb és az alap- vagy középfokú végzettséggel rendelkező nők aránya. A környező országok közül egyedül Romániában gyengébbek az arányszámok az Európai Unió átlagnál, de itt is több mint 5%-os javulás figyelhető meg még akkor is, ha a kezdeti 1%-os helyzeti hátránya mára 3%-os hátrányt mutat a Európai Unió átlaghoz képest, ami azt jelenti, hogy lassabb a felzárkózás a végzettségek terén Romániában.

5.2. számú táblázta - Az alapfokú, annál alacsonyabb, és az alap- vagy középfokú végzettséggel rendelkező nők aránya Magyarországon, néhány környező országban, és az Európai Unióban (%)

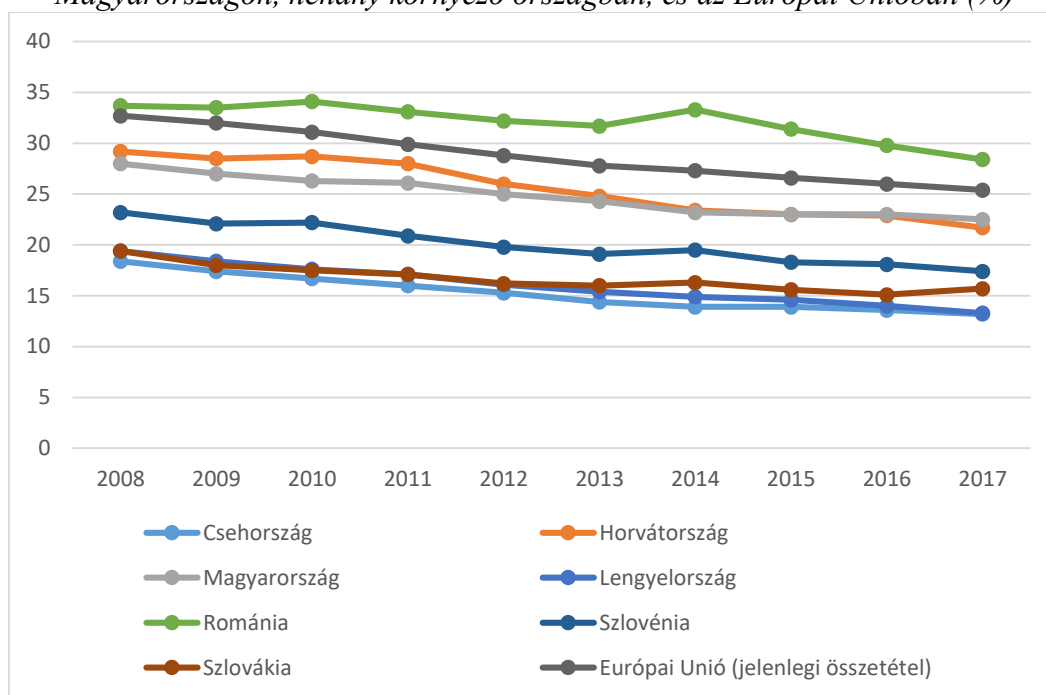
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Románia	33,7%	33,5%	34,1%	33,1%	32,2%	31,7%	33,3%	31,4%	29,8%	28,4%
Európai Unió (jelenlegi összetétel)	32,7%	32,0%	31,1%	29,9%	28,8%	27,8%	27,3%	26,6%	26,0%	25,4%
Magyarország	28,0%	27,0%	26,3%	26,1%	25,0%	24,3%	23,2%	23,0%	23,0%	22,5%
Horvátország	29,2%	28,5%	28,7%	28,0%	26,0%	24,8%	23,4%	23,0%	22,9%	21,7%
Ausztria	28,8%	28,0%	27,0%	26,6%	25,9%	25,4%	23,2%	22,5%	22,1%	21,4%
Szlovénia	23,2%	22,1%	22,2%	20,9%	19,8%	19,1%	19,5%	18,3%	18,1%	17,4%
Szlovákia	19,4%	18,0%	17,5%	17,1%	16,2%	16,0%	16,3%	15,6%	15,1%	15,7%
Lengyelország	19,4%	18,4%	17,6%	17,1%	16,1%	15,4%	14,9%	14,6%	14,0%	13,3%
Csehország	18,4%	17,4%	16,7%	16,0%	15,3%	14,4%	13,9%	13,9%	13,6%	13,2%

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

Az alábbi ábra még plastikusabban mutatja ki a fenti táblázatban látható különbségeket. A lineáris csökkenés mindegyik országnál jól látszik, és vannak olyan országok (Csehország, Lengyelország), amelyek már a 10%-hoz közelebb állnak. Bizonyos országok adatai az ábrán jól láthatóan „fej-fej mellett” haladnak, nagyon hasonló a tendenciájuk, így a már említett Cseh-

és Lengyelország mellett egymáshoz hasonló tendenciát mutat Magyarország és Horvátország is.

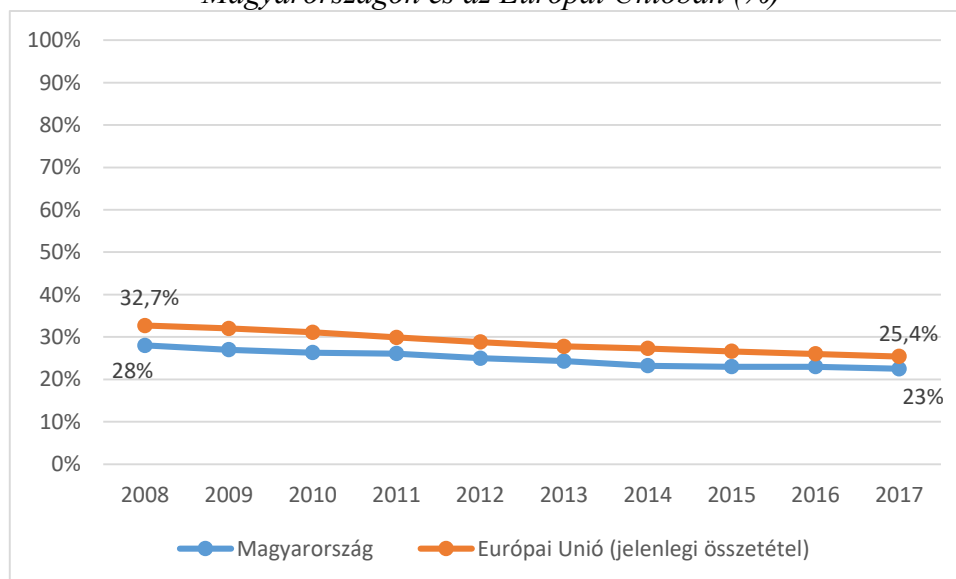
Az alapfokú, annál alacsonyabb, és az alsó-középfokú végzettséggel rendelkező nők aránya Magyarországon, néhány környező országban, és az Európai Unióban (%)

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

A következő ábra Magyarország és az Európai Unió arányok ábrázolását szemlélteti. Jól látható, hogy a két vonal lineárisan követi, majd közelíti egymást, így a 10 évvel ezelőtti közel 5%-os lemaradásunk az Unió átlagától mára már csak 2,4%-os.

Az alapfokú, annál alacsonyabb, és az alsó-középfokú végzettséggel rendelkező nők aránya Magyarországon és az Európai Unióban (%)

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

5.1. A nők gazdasági szerepe és esélyegyenlősége

Az 5.1.1. számú táblázat a női foglalkoztatásra és munkanélküliségre vonatkozó adatokat tartalmazza 2008 és 2016 között országosan és Hajdú-Bihar megyére vonatkoztatva. A gazdasági aktivitásra vonatkozó adatokból kitűnik, hogy több a gazdaságilag aktív férfi, mint a nő. 2008-ban a dolgozó férfiak száma 1.093.000 fő volt, a nőké 958.000 fő, 2016-ban 1.344.000 férfi és 1.109.000 nő. Az idősorokat vizsgálva egyrészt látszik, hogy az évek alatt folyamatosan növekszik mind a gazdaságilag aktív férfiak, mind a gazdaságilag aktív nők száma a népességben, másrészt a nők és férfiak közti aktív gazdasági különbség folyamatosan fennmarad, lévén hogy a nők a szülés és csecsemőgondozás időszakában inaktívvá válnak.

A foglalkoztatottak számának alakulása összecseng a gazdasági aktivitás értékeivel. A férfiak felülreprezentáltak az adatsorokban, és mindkét nem esetében növekszik a vizsgált időintervallumban a foglalkoztatási érték. 2008-ban 995.000 férfi és 865.000 nő volt foglalkoztatott országos szinten, 2016-ra ez az érték mindkét nem esetében jelentősen növekedett, 1.227.000 férfi és 1.015.000 nő volt foglalkoztatott.

Az országos gazdasági aktivitáshoz és foglalkoztatási értékekhez viszonyítva a munkanélküliek számát Hajdú-Bihar megyében az a pozitív folyamat tapasztalható, amely visszacsatol az emelkedő foglalkoztatási és gazdasági aktivitási értékekhez, hogy a kezdeti emelkedő tendenciát követően csökkent mind a nők, mind a férfiak körében a munkanélküliek száma. 2008-ban 22.255 regisztrált munkanélküli férfi és 20.805 regisztrált nő volt a megyében. 2016-ra mindkét nem esetében jelentősen csökkent a munkanélküliek száma, 13.787 fő férfi és 13.918 fő nő volt. A férfiak esetében a legmagasabb a munkanélküliek száma 24.386 fővel 2011-ben volt, míg a nők esetében 23.451 fővel 2012-ben. 2008 és 2011 között több volt a munkanélküli férfi, mint nő, ez az érték 2012-ben váltott át a nők javára.

5.1.1. számú táblázat - Foglalkoztatás és munkanélküliség a nők körében
Országos és Hajdú Bihar megyei adatok

	Gazdaságilag aktívak száma * 1000 fő		Foglalkoztatottak* 1000 fő		Munkanélküliek Hajdú-Bihar megye**	
	férfiak	nők	férfiak	nők	férfiak	nők
2008	109,3	95,8	99,5	86,5	22 255	20 805
2009	109,3	91,5	96,6	80,8	23 675	20 162
2010	114,0	96,2	99,6	82,7	23 743	21 392
2011	119,7	100,0	103,6	86,8	24 386	22 765
2012	119,7	100,3	105,4	85,4	23 308	23 451
2013	127,6	103,1	110,3	86,1	22 622	21 776
2014	130,3	107,4	114,8	92,2	18 704	18 221
2015	132,5	107,5	119,1	93,9	16 522	16 975
2016	134,4	110,9	122,7	101,5	13 787	13 918

*KSH adat

** Forrás: NFSZ adattárház

Eddig az országos és a megyei szintű adatokat vizsgáltuk és vetettük össze 2008 és **2018** közötti időszakban, a következő táblázat Debrecenre vonatkoztatva vázolja a munkanélküliek számát az időszakban.

A munkavállalási korúak száma a városban a vizsgált időszakban a nők és a férfiak esetében is csökkent. 2008-ban 70637 férfi és 76340 munkaképes korú nő volt a városban, 2016-ban a számuk 68278 és 71792. A csökkenés mindkét nem esetében egyenletesnek mondható **2017. és 2018. évben is.**

Ez az értékcsökkenés együtt jár a munkanélküliek számának csökkenésével is. A regisztrált munkanélküliek száma mind a férfiak, mind a nők körében csökkent Debrecenben 2008 és **2018** között, a férfiak esetében 4390 főről **3004 főre**, a nők esetében 4703 főről **3757 főre**. A munkanélküliek számának csökkenése egy emelkedő tendenciát követően indult meg. A férfiak esetében 2009-ben volt a legmagasabb a munkanélküliek száma 6537 fővel, a nők esetében 2010 volt a legnagyobb arányú év, 6471 fővel.

5.1.2. számú táblázat – Munkavállalási korúak és munkanélküliek száma Debrecenben

	Munkavállalási korúak száma		Munkanélküliek			
	férfiak	nők	férfiak (fő)	férfiak %	nők (fő)	nők %
2008	70637	76340	4390	6,2	4703	6,2
2009	70422	76063	6537	9,3	5890	7,7
2010	70373	75704	6429	9,1	6471	8,5
2011	70144	75379	5983	8,5	5917	7,8
2012	69767	74872	6327	9,1	6335	8,5
2013	69415	74255	5034	7,3	5287	7,1
2014	69116	73596	4617	6,7	4980	6,8
2015	68829	72788	4078	5,9	4720	6,5
2016	68278	71792	3543	5,2	4137	5,8
2017	67657	70951	3373	4,9	4261	5,9
2018	66840	69879	3004	4,5	3757	5,4

Forrás: TeIR és helyi adatgyűjtés

Az 5.1.3. számú táblázat a regisztrált álláskereső iskolai végzettség szerinti megoszlását mutatja be. A 8 általánosanál alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők száma 2016-ban volt a legalacsonyabb, 182 fő. **Ez a szám 2018-ra tovább csökkent 79 főre.**

Amennyiben az egyes végzettség típusokhoz köthető tendenciákat vizsgáljuk, megállapítható, hogy az egyetemi végzettség kivételével az összes kategóriában csökkent a munkanélküliek száma. Az egyetemet végzettek aránya ugyanakkor növekedett a munkanélküliek között a településen. 2008-ban 272 fő volt, 2016-ra a számuk 409 főre növekedett, ez a szám **2018-ra 212-re csökkent.** A legtöbb egyetemet végzett munkanélküli 2012-ben volt, ekkor a számuk 488 fő volt.

A főiskolát végzettek száma 2008-ban 487 fő, 2016-ban 407 fő volt. A csökkenéshez egy emelkedési folyamaton keresztül jutott el ez a csoport, a legmagasabb elemszámuk 2011-ben 792 fő volt, **2018-ban ez a szám már csak 258 fő volt.**

Az érettségivel, szakmunkás képző vagy szakiskolai bizonyítvánnyal, illetve befejezett nyolc általános iskolai végzettséggel rendelkezők csoportjai 2500 és 4000 fő körüli adatokat mutatnak, a számokban enyhe csökkenés tapasztalható.

5.1.3. számú táblázat - Alacsony iskolai végzettségű nők elhelyezkedési lehetőségei

	munkanélküli nők száma	8 általánosnál alacsonyabb végzettségű	8 általános	szakiskola/ szakmunkás- képző	érettségi/ technikum	főiskola	egyetem
2008	4703	185	2564	2928	2657	487	272
2009	5890	226	3234	3998	3848	740	381
2010	6471	236	3367	3893	4177	791	436
2011	5917	251	3117	3488	3782	792	470
2012	6335	280	3302	3719	4104	769	488
2013	5287	187	2529	2956	3597	598	454
2014	4980	195	2455	2746	3280	526	395
2015	4720	190	2204	2505	2971	533	395
2016	4137	182	1968	2098	2616	407	409
2017	4261	89	1024	936	1691	282	522
2018	3757	79	869	814	1525	258	212

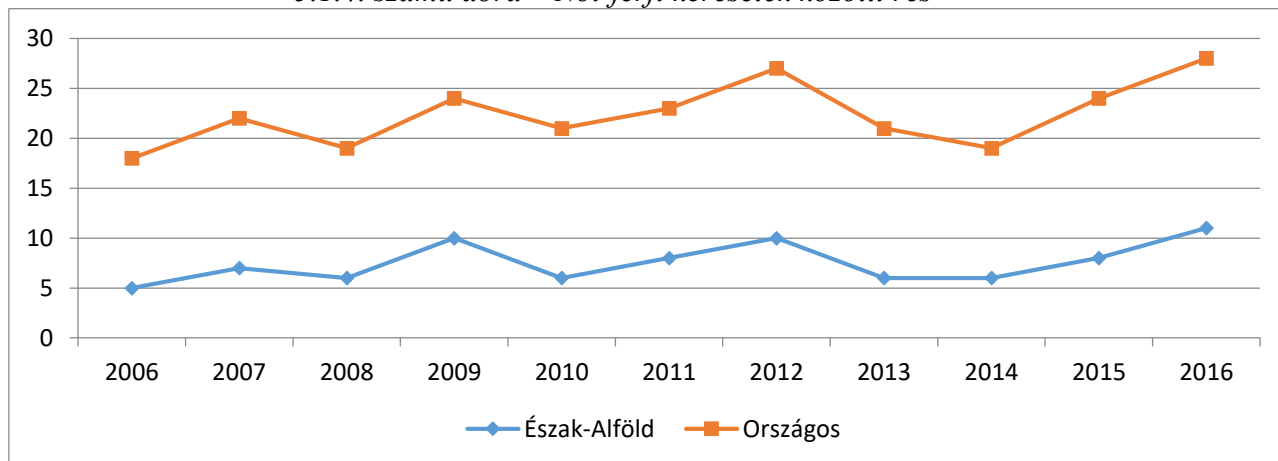
Forrás: TeIR és helyi adatgyűjtés

A nők és férfiak keresete közötti különbség mindig is a női egyenjogúságot taglaló szakirodalmak (gender studies) egyik központi témája lesz. Országos adatok mentén vizsgálva ez kifejezetten szembetűnő, 15-17%-kal keres többet egy ugyanolyan beosztásban levő férfi, mint nő. Az Észak-Alföldi régióban ez a különbség kissé enyhül 6-10% közötti értékre, bár feltételezhető, hogy ez a régióban az egyébként is alacsony bérek miatt is alakul így.

5.1.4. számú táblázat – Női-férfi keresetek közötti rés

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Női-férfi keresetek közötti rés, % Észak- Alföld	5	7	6	10	6	8	10	6	6	8	11
Női-férfi keresetek közötti rés, % Országos	13	15	13	14	15	15	17	15	13	16	17

5.1.4. számú ábra – Női-férfi keresetek közötti rés

Forrás: Munkaerő-piaci esélyegyenlőség 2003-2017: http://www.ksh.hu/thm/2/indi2_3_3.html

5.2. A munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetését segítő szolgáltatások

Csak akkor lehet teljes értékű munkaerő az anya, ha gyermekét biztonságos helyen tudhatja. Az elmúlt években a bölcsődei férőhelyek számának folyamatos növelésére került sor, azonban jelenleg is többen várnak bölcsődei férőhelyekre.

A Közgyűlés a 223/2017. (X. 19.) határozatával döntött arról, hogy pályázatot nyújt be a „TOP-6.2.1-16 „Családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztése” tárgyú felhívásra „Új bölcsőde létesítése a Postakert városrészben” című projekt megvalósítása érdekében. Az új bölcsőde létrehozásával a bölcsődei férőhelyek száma bővülni fog. Azonban várható, hogy a gazdasági élet további fejlődésével, az új munkahelyek létrehozásával, a gyermekek napközbeni elhelyezése iránti igény a továbbiakban is növekedni fog.

A bölcsődei férőhelyek fejlesztésére vonatkozó projektek ismertetését lásd a 4.3 fejezetben.

Debrecen gondoskodó város. Ennek keretében 2016 decemberében a Közgyűlés 2017. január 01. napjával a DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye új szolgáltatásként létrehozta a napközbeni gyermekfelügyeletet, melynek keretében az intézmény a többes ikrek gondozásához, neveléséhez nyújt segítséget. A többes ikrek gondozása a szülő, törvényes képviselő otthonában történik, legfeljebb a gyermekek hároméves koráig.

A napközbeni gyermekfelügyelet célcsoportja elsősorban a speciális gondozást igénylő gyermekek és családtagjaik köre. A többes ikrek születése tipikusan olyan élethelyzet, amikor a szülőknek segítséget kell nyújtani gyermekük ellátásában.

A debreceni klinikán 2015-ben 2965 újszülött jött világra, közöttük 91 ikerpár és 12 hármasiker. 2016-ban több mint száz kettes ikerszülés volt, hármas ikrek is majdnem minden hónapban születtek, és harminc év után négyes ikrek születtek a klinikán. A többes ikrek születésének ilyen magasabb arányához minden bizonnyal a lakónépesség nagysága mellett a debreceni klinika neonatológiai ellátásának lehetőségei is hozzájárulnak, mely Európa egyik legjobban felszerelt intenzív osztályaként működik és az újszülött gyógyászati képzés központjává vált.

A debreceni négyes ikrek gondozása mellett jelenleg még két hármasikres családnál látnak el szolgálatot a kisgyermeknevelők. Alapvető cél és törekvés, hogy a szolgáltató és a szolgáltatást igénylő szülők együttműködésben, összehangoltan végezzék gondozói-nevelői feladataikat. Hangsúlyos feladat lett az intézményi ellátásban és a napközbeni gyermekfelügyeletben

nyújtott szolgáltatások összehangolása, valamint a szolgáltatás iránt érdeklődők részére információ nyújtás a tevékenység tartalmára és eljárási rendjére vonatkozóan.

A DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye alapellátáson túli szolgáltatásként valamennyi bölcsődében az alapellátás prioritása mellett gyermekfelügyelet szolgáltatást nyújt, a csak időszakosan felügyeletet kérő szülők gyermekei számára.

A rugalmas nyitvatartás a város különböző pontjain elhelyezkedő négy tagintézményben biztosított. A szolgáltatás azokat a családokat segíti, akik a bölcsőde nyitvatartási idején túl igénylik gyermekük további felügyeletét.

A játszócsoport szolgáltatás 2 tagintézményben is biztosított volt 2016. év végéig. A Margit Téri Tagintézményben és Áchim András Utcai Tagintézményben működő játszócsoportban a nem rendszeres ellátást igénylő szülők és gyermekei játszhattak térítési díj megfizetése ellenében, mely szolgáltatás több éven át nagy sikerrel működött. 2017. január 1. napjától az alapellátás iránti növekvő igény és a bölcsődefelújítási projektek azonban indokoltá tették a normál bölcsődei férőhelyek kialakítását ezekben a gondozási egységekben is.

Az Önkormányzat, mint az óvodai intézményrendszer fenntartója és működtetője folyamatosan figyelemmel kíséri az óvodai férőhelyek kihasználtságát, és vizsgálja újabb férőhelyek létrehozásának lehetőségét. A fenntartó ennek során mérlegeli a város településszerkezeti elrendezését (új lakóparkok kialakítása, egyes városrészek fokozottabb keresettségét, speciális nevelési igényű gyermekek ellátása stb). Így 2019-ben döntés született újabb óvodai férőhelyek biztosításáról az alábbi intézményekben:

- Az Alsójózsai Kerekerdő Óvoda felújítása mellett óvodai férőhelybővítésre is sor került, a 2019/2020-as nevelési évtől az alapító okiratban rögzített felvehető gyermeklétszám 150 főről 168 főre történő emelése megtörtént.***
- Ugyanígy a Homokkerti Pityang Óvodában 108-ról 114 főre,***
- a Liget Óvoda Bartók Béla úti székhelyintézményében 81 főről 85 főre, míg a Tessedik Sámuel utcai telephelyén 75 főről 84 főre,***
- a Faragó Utcai Óvodában 200 főről 216 főre emelkedett a felvehető maximális gyermeklétszám.***

A 2020/2021. nevelési évtől a Boldogfalva Óvoda Manninger Gusztáv Utcai Telephelye (Pallag) esetében újabb csoport indítása válik szükségessé. A telephely épülete komplex felújításon esett át, tornaszobával bővült, és a jelenleg működő egy óvodai csoport helyett két óvodai csoport biztonságos és komfortos elhelyezését teszi lehetővé. A két óvodai csoport működtetéséhez a tárgyi feltételek rendelkezésre állnak.

A férőhelybővítést egyes esetekben az indokolta, hogy városszerte kevés a bölcsődei férőhelyek száma, ugyanakkor a köznevelési törvény rendelkezéséből adódóan a 2 és fél éves gyermek óvodába történő felvétele is lehetséges. Sok szülő így bölcsődei férőhely hiányában inkább gyermeke 2 és fél évesen történő óvodakezdése mellett döntött.

Az önkormányzati tulajdonú, jelenleg üres Martonfalvi utcai óvodaépület hasznosítása a TOP beruházással érintett óvodák (Liget Óvoda, Nagyerdei Óvoda, Mosolykert Óvoda, Boldogfalva Óvoda) elhelyezésére szolgált átmeneti jelleggel a felújítások idejére. Az egyes intézmények egymást követve költöztek az épületbe, mely komoly logisztikai és szervezőmunkát igényelt mind a fenntartó, mind az intézmények részéről. Ezzel az intézkedéssel a fenntartó biztosítani tudta a felújítással érintett óvodák folyamatos működését, feladatellátási helyek szüneteltetésére így nem került sor.

Az önkormányzat további tervei között szerepel egy új, 4 csoportos óvoda építése a Tócsóvölgyi városrészben, és támogatja az egyházi fenntartók óvodafejlesztési törekvéseit is.

Az Önkormányzat által is támogatott egyházi fejlesztési elképzelések:

1. A Tiszántúli Református Egyházkerület a Tégláskertben óvoda, a Nádsíp utcán óvoda és bölcsőde építését tervezi.

2. A Debreceni Új Remény Baptista Gyülekezete az Epreskerti városrészben egységes óvoda-bölcsőde, gyülekezeti központ létesítését tervezi.

3. A Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye a Borbíró téren háromcsoportos római katolikus óvodát kíván létrehozni.

4. Józsa településrészen két, egyenként háromcsoportos óvoda építése áll tervezés alatt, melyből egy római katolikus és egy református egyházi fenntartásban működne.

Az 5.2.1 számú táblázat a munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetését segítő szolgáltatásokat mutatja be 2008 és **2018** között.

A településen működő bölcsődék száma 2008 és **2018** között 15-ről 13-ra csökkent, ugyanakkor ebben az időszakban a családi napközik száma ugrásszerűen növekedett 3-ról 38-ra. A bölcsődei férőhelyek száma az önkormányzati és egyéb férőhelyek esetében fordított tendenciát követett az időszakban. Az önkormányzati férőhelyek száma 834-ről 1164-re növekedett, az egyéb fenntartású bölcsődei helyek száma 69-ről 52-re csökkent.

5.2.1. számú táblázat - A munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetését segítő szolgáltatások

	működő bölcsődék száma	bölcsődei férőhelyek száma		működő családi napközik száma
		önkormányzati	egyéb	
2009	15	834	69	3
2010	15	1025	69	6
2011	15	1014	87	15
2012	13	1015	52	25
2013	13	972	52	27
2014	13	972	52	33
2015	13	972	52	38
2016	13	1052	52	38
2017	13	1164	52	-
2018	13	1164	52	-

Forrás: TeIR és helyi adatgyűjtés

Családbarát munkahely címmel a városban számos intézmény rendelkezik, így például a Méliusz Juhász Péter Könyvtár és a Debreceni Művelődési Központ.

A Déri Múzeum a kisgyermeket nevelő édesanyák számára – kérésükre – lehetővé teszi a 4-6 órás munkaidőben történő munkavégzést. Az intézményben 2020. évben ezzel a lehetőséggel 3 közalkalmazott él.

5.3. Családtervezés, anya- és gyermekgondozás területe

Az 5.3.1 számú táblázat a családtervezéshez, anya és gyermekgondozás területéhez kapcsolatosan mutatja be a területen működő védőnőket és a rájuk eső 0-3 éves korú gyermekeket 2008. és 2018. között.

A bemutatott időszakban a védőnők száma 108 főről 100 főre csökkent. A 0-3 éves korú gyermekek száma 2008-ban 7865 fő volt, számuk 2018-ra 7490 főre csökkent. Mivel nem csupán a gyermekszám, de a védőnők száma is csökkent a településen, így az egy védőnőre eső 0-3 éves korú kisgyermek száma szinte elhanyagolható emelkedést mutat 73-ról **78-ra**.

5.3.1. számú táblázat - Családtervezés, anya- és gyermekgondozás területe

	Védőnők száma	0-3 éves korú gyermekek száma	Egy védőnőre jutó 0-3 év közötti gyermekek száma
2008	108	7865	73
2009	108	7790	72
2010	106	7626	72
2011	108	7377	68
2012	102	7218	71
2013	99	7112	72
2014	100	7266	73
2015	99	7423	75
2016	100	7490	75
2017	99	7701	78
2018	98	7668	78

Forrás: TeIR és helyi adatgyűjtés

Az ellátó rendszernek olyan szolgáltatásra kell törekednie, amely megfelelően reagál a családok szükségleteire, és amely lehetővé teszi a családi életre és a munkára szánt idő egyensúlyban tartását. Nagyon sok kétkeresős fiatal család küzd ma – a munka és a családi kötelezettségek közötti egyensúly megteremtése során – a klasszikus családi szerepek átstrukturálásával, a nemi sztereotípiák lebontásával, a helyes időbeosztással. A nők visszatérése a munkába a kisgyermekes életciklusban számos, megoldandó feladat elé állítja a családokat.

A bölcsőde, mint gyermekjóléti alapellátást biztosító intézmény a családvédelem terén igen fontos szerepet tölt be. A kedvezőtlen társadalmi és gazdasági hatások eredményeként

folyamatosan nő az egy szülő és a mozaik családok száma. Kimutathatóan nő azonban a többgyermekes családok száma is, amely öröndetes jelenség. Egyre jellemzőbb, hogy több esetben került felvételre idegen anyanyelvű, más kultúrából, más nemzetiségből érkező kisgyermek is, akiknek szülei városukban tanulnak vagy dolgoznak.

A hatékonyabb segítségnyújtáshoz, egy újabb megközelítésben kell szemlélni a családokkal való együttműködést, ami széleskörű ismeretterjesztő, felvilágosító és szemléletformáló munkát igényel.

A szülősegítés formái a DMJV Egyesített Bölcsődei Intézményében

Szülőcsoportos megbeszélések:

A „sorstársi” szülőcsoportok nagyban segítik az anyákat abban, hogy ne érezzék elszigetelve magukat és meg tudják osztani egymással és a segítő szakemberekkel a gyermekneveléssel járó élményeiket, esetleges nehézségeiket. A szülői kompetenciák és a szülői reziliencia erősítése, a szerepfeszültségekkel járó nehézségek ventilálása rendkívül fontos a kisgyermekes családanyák esetében.

Családi napok:

A közös cselekvés és együttlét mindig örömteli élmény a gyermeknek és az a szülőnek egyaránt. Ezek a közös alkotói vagy művészi élmények, illetve az ezekről való beszélgetéseknek fontos szerepet töltenek be a tudatos szülői attitűd kialakulásában.

Érzékenyítő tréningek kisgyermeknevelőknek:

Az elméleti ismeretek bővítése mellett ezek a tréningek a kisgyermeknevelők személyiségfejlesztésére; szemlélet- és gondolkodásmódbeli formálására; valamint a segítő munka során alkalmazható, alkalmazandó – elsősorban kommunikációs és viselkedési – készségek elsajátítására helyezik a hangsúlyt.

A szülősegítés formái a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központjában

Az intézmény az anya-gyermek kapcsolat erősítése, a kisgyermeket nevelő anyák társas kapcsolatainak javítása és a gyermekek szocializációjának fejlesztése érdekében baba-mama klubot működtet.

5.4. A nőt érő erőszak, családon belüli erőszak

DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja szakemberei a gyermekbántalmazási esetek, családon belüli erőszak felmerülésekor a veszélyeztetett gyermekekkel és bántalmazott nőkkel, anyákkal végzett szociális munka során különös körültekintéssel, gondossággal járnak el. A gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltató és a gyámhatóság a gyermek bántalmazása, elhanyagolása miatt jelzést vagy kezdeményezést tevő intézmény, személy adatait erre irányuló külön kérelem hiányában is zártan kezeli.

A folyamatos családgondozás, a gyermek, a család ismerete birtokában sem könnyű a bántalmazások „tetten érése”, minden esetben bizonyítani szükséges annak tényét. A felderítésben, tudásra jutásban jelentős mértékben segítség a társszakmákkal, a gyermekvédelem szereplőivel történő minőségi együttműködés. Az intézmény észlelő- és jelzőrendszert működtet, így a köznevelési intézményektől, háziorvosoktól, védőnőktől, rendőrségtől, stb. (Gyvt. 17. § (1) bekezdés) érkező, bántalmazással vagy egyéb ok miatt a gyermek veszélyeztetettségével kapcsolatos jelzések esetében a szükséges intézkedéseket megteszik. A jelzőrendszeri tagok a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a veszélyeztetettség megelőzése és megszüntetése érdekében kötelesek egymással együttműködni és egymást kölcsönösen tájékoztatni.

Minden szakember, aki az adott ágazatban gyermekeknek, gyermekes családoknak szolgáltatásokat nyújt, a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV.30.) NM rendeletben foglaltak figyelembevételével, az alaptevékenységei keretében köteles figyelemmel kísérni a gyermek, család helyzetét, és felmerülő probléma esetén saját kompetenciáin belül beavatkozni, a helyzet megoldása, súlyosbodásának megelőzése érdekében, továbbá szükség esetén írásban jelzéssel élni a család- és gyermekjóléti szolgáltatást nyújtónál, súlyos esetben hatósági intézkedést kezdeményezni.

Ilyen jelzéssel és kezdeményezéssel bármely állampolgár és a gyermekek érdekeit képviselő társadalmi szervezet is élhet. A jelzések nagy része továbbra is az oktatási intézményekből, a gyámhivataltól érkezik, de a Debreceni Egyetem Klinikai Központ Gyermekgyógyászati Klinika is jelzéssel él a területileg illetékes család- és gyermekjóléti szolgálat, illetve a hatóság felé a további bántalmazás megakadályozása érdekében, ha gyermekelhanyagolást, gyermekbántalmazást észlel. Egyértelműen növekvő tendenciát mutat az állampolgári bejelentések száma is, az elmúlt évek során vélhetően a híradásoknak köszönhetően a magánemberek érzékenyebbek lettek a veszélyeztetett gyermekek problémái iránt. Mindezek ellenére sok eset még mindig rejtve marad, azonban a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szakemberek azon dolgoznak, hogy a bántalmazott gyermek és anya minél előbb kapjon segítséget. A gyermekjóléti területen tevékenykedő szakemberek rendszeresen tartanak prevenciós előadásokat alternatív osztályfőnöki órák keretében, hogy tájékoztassák a gyermekeket jogaikról, kötelezettségeikről, valamint a segítségnyújtás és segítségkérés lehetőségeiről.

A DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja pszichológiai és jogi tanácsadást is biztosít, mediáció, illetve családterápia megszervezésére is lehetőség van. Egyik speciális szolgáltatásuk a készenléti szolgálat (06 52/447-724), amely nyitvatartási időn túl is az ügyfelek rendelkezésére áll. Itt szakemberek nyújtanak szakszerű tanácsot az esetlegesen felmerülő problémák megoldására.

A Gyvt. 11. § (1a) bekezdése értelmében a gyermekbántalmazással szembeni védelemhez való jogának érvényesítése érdekében a gyermek számára gyermekjóléti alapellátást vagy gyermekvédelmi szakellátást biztosító, továbbá a gyermek törvényes képviselőjének ellátásával, ügyeinek intézésével foglalkozó szervek és személyek a gyermekek és az ifjúság védelméért felelős miniszter által jóváhagyott egységes elvek és módszertan alkalmazásával

járnak el. Az intézményhez érkező szóbeli vagy írásos jelzések esetén az Emberi Erőforrások Minisztériuma által jóváhagyott és kiadott „A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan” című módszertani útmutatót követik. Ezen protokoll pontos útmutatást ad minden szakember számára a leghatékonyabb segítségnyújtás érdekében, hiszen minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy a védelme érdekében eljáró szakemberek – különösen a gyermek bántalmazásának felismerése és megszüntetése érdekében – egységes elvek és módszertan alkalmazásával járjanak el.

Krízishelyzet esetén az intézmény kezdeményezi a bántalmazott fél, az anya, illetve gyermeke részére a településen működő családok átmeneti otthonainak krízis szobáiban történő elhelyezését (lásd 5.5. alfejezet). A családok átmeneti otthona a felnőtt és a gyermek együttes ellátása során befogadja a válsághelyzetben lévő bántalmazott vagy várandós anyát, illetve a szülészetről kikerülő anyát és gyermekét is. A városban gyakran egy-két gyermeknek az anyával történő együttes elhelyezésére van igény, különösen igaz ez a bántalmazó apától, férjtől menekülő családok esetében. Ezen intézmények rendszerint teljes kihasználtsággal működnek, igen nagy igény mutatkozik rájuk, és sajnos várólisták is kialakulnak. Az önkormányzati fenntartású Családok Átmeneti Otthona fejlesztésére vonatkozóan több alkalommal nyújtott be pályázatot a fenntartó, azonban nem részesültek kedvező elbírálásban.

Debrecenben krízisközpont – amely a hozzátartozók közötti erőszak miatt krízishelyzetbe került családot látja el – nem működik. Félutas szolgáltatást – amely a krízisközpontból, illetve a családok átmeneti otthonából kikerült bántalmazott család számára biztosít lakhatást és segítséget az életvezetéshez – jelenleg a Debreceni Szegényeket Támogató Alapítvány által fenntartott Családok Átmeneti Otthona biztosít.

Menekülő család, családon belüli erőszak, bántalmazás áldozatai esetén a család titkos elhelyezésére, országos befogadással működő anyaotthonokban van lehetőség. Ezen esetekben az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálatról (06-80/20-55-20) kérnek segítséget az intézmény munkatársai.

A kliensek a rendőrség segítségére is számíthatnak – a hozzátartozók közötti erőszakra vonatkozó tények alapján – egyrészt hivatalból, másrészt bejelentés alapján ideiglenes távoltartást rendelhetnek el. Az ügyfelek közvetlenül a rendőri intézkedés során kezdeményezhetik az ideiglenes megelőző távoltartást (72 óra), majd a bíróság elrendelheti a megelőző távoltartást (legfeljebb 60 nap). Az eljárás átmenetileg korlátozhatja a bántalmazó tartózkodási szabadságát, a tartózkodási hely szabad megválasztásának jogát, szülői felügyeleti jogát, valamint a gyermekével kapcsolattartási jogát. A Debreceni Rendőrkapitányság a családon belüli erőszak kezelése és visszaszorítása érdekében kiemelten kezeli az ilyen jellegű bűncselekményeket. Nagyon eredményesen működő szakmai kapcsolatot alakított ki az intézmény a Debreceni Rendőrkapitánysággal.

Működik továbbá városunkban a NANE – Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület –, amelynek célja, hogy fellépjen a nők és a gyerekek ellen elkövetett párkapcsolati és családon belüli erőszakkal szemben. Segélyvonalat működtetnek (06-80/505-101, 06-40/630-006), szakemberek igyekeznek segíteni a hozzájuk forduló bántalmazottaknak. Az intézmény munkatársai felé is bizalommal fordulnak az egyes esetek megoldása, a család segítése érdekében a szakmai együttműködésnek köszönhetően.

A szakemberek folyamatosan belső és külső képzéseken vesznek részt annak érdekében, hogy a felmerült problémákat szakszerűen tudják kezelni, megoldani. Az önkormányzati fenntartású gyermekjóléti intézmények évente több alkalommal szerveznek továbbképzéseket a szakemberek speciális képzettségeire, szakmai tudására támaszkodva, illetve külső szakértők

felkérésével. A dolgozók a minősített továbbképzéseken túl rendszeresen részt vesznek a társintézmények által szervezett szakmai fórumokon, jelzőrendszeri megbeszéléseken, illetve gyermekvédelmi tanácskozásokon, szupervíziókon.

DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja a jelzőrendszeri tagok részére maga is szervez szakmai fórumokat a folyamatosan változó, bővülő információk minél szélesebb körben történő megismertetése céljából. Konferenciák, szakmaközi megbeszélések, műhelyek alkalmával lehetőség nyílik új ismeretek szerzésére, az eddigi tapasztalatok megbeszélésére, új megoldási módszerek, illetve javaslatok kidolgozására.

Összességében elmondható, hogy DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja városunk egész területén próbál a családon belüli erőszak visszaszorítása és megelőzése érdekében egy átfogó, mindenre kiterjedő jelzőrendszeri hálót működtetni. A családokkal kapcsolatban álló szakemberek a gyermekek bármilyen veszélyeztetettségét észlelve jelzéssel élnek az intézmény felé, ahol a munkatársak a felmerült krízishelyzetet lehetőségeikhez mérten és az adott eset sajátosságait is figyelembe véve azonnal igyekeznek elhárítani.

5.5. Krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások

A családsegítés és a gyermekjóléti szolgáltatás feladatai nagyon sokrétűek. Az önkormányzat 2016. január 1. napjával Gyvt.-ben meghatározottak szerint – a családsegítés és a gyermekjóléti szolgáltatás kizárólag egy szolgáltató keretében működtethető – átszervezte intézményrendszerét. DMJV Gyermekvédelmi Intézménye feladatai közül a családsegítés és a gyermekjóléti szolgáltatás feladatai 2016. január 1. napjával átkerültek Debrecen Megyei Jogú Város Családcsaládsegítő és Gyermekjóléti Központjához, amely intézmény DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja néven a család- és gyermekjóléti központ feladatait látja el a debreceni járás területén, valamint a család- és gyermekjóléti szolgálat feladatait látja el Debrecen közigazgatási területén.

Az önkormányzat a családsegítés szociális szolgáltatást a Héra Egyesülettel (székhely: 4031 Debrecen, Tegez utca 112.), valamint a Forrás Lelki Segítők Egyesületével (székhely: 4028 Debrecen, Ember Pál utca 19.) kötött, határozatlan időre szóló ellátási szerződések útján biztosítja Debrecen meghatározott területein. A Közgyűlés döntése szerint a két szervezet ellátási szerződés keretében nyújtott feladatai 2016. január 1. napjától kiegészültek a gyermekjóléti szolgáltatás feladataival.

2015. év végéig a gyermekjóléti szolgáltatást DMJV Családsegítő és Gyermekjóléti Központja, valamint DMJV Gyermekvédelmi Intézménye biztosította, a családsegítést pedig DMJV Családsegítő és Gyermekjóléti Központja, DMJV Gyermekvédelmi Intézménye, a Forrás Lelki Segítők Egyesülete, valamint a Héra Egyesület látták el.

2016. január 1-jétől DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja mellett ellátási szerződés keretében a Forrás Lelki Segítők Egyesülete, valamint a Héra Egyesület is ellátja a családsegítés és a gyermekjóléti szolgáltatás feladatait a város meghatározott területein.

Családok átmeneti otthonai esetén az önkormányzat a fenntartásában lévő családok átmeneti otthonaiban és ellátási szerződés keretében biztosítja a családok átmeneti gondozását:

- DMJV Gyermekvédelmi Intézménye (székhely: Debrecen, Böszörményi út 68.) két Családok Átmeneti Otthonát működtet.
 - A 4026 Debrecen, Mester u. 30. szám alatti Családok Átmeneti Otthona 26 férőhelyes.

- A 4032 Debrecen, Böszörményi út 68. szám alatti Családok Átmeneti Otthona 2017 áprilisától működik, jelenleg 34 a férőhelyeinek száma.
- A ReFoMix Nonprofit Közhasznú Kft. két 40 férőhelyes családok átmeneti otthonát működtet a Debrecen, Derék u. 22. szám alatti társasház 8. és 10. emeletén

Fentiekén kívül a városban egyházi fenntartású családok átmeneti otthonai is működnek.

- Családok Átmeneti Otthona, 4024 Debrecen, Barna utca 18.
- Kamilla Családok Átmeneti Otthona, 4034 Debrecen, Vécsey u. 2.
- Szent Miklós Családok Átmeneti Otthona, 4030 Debrecen, Szávay Gyula utca 25.
- Szívárvány Családok Átmeneti Otthona, 4031 Debrecen, Szotyori utca 23.

A DMJV Család- és Gyermejkölési Központja nyitva álló helyiségei krízishelyzet esetén elérhetőek:

- *Felsőjózsi út 7.*
- *Süveg utca 3.*
- *Pacikert út 1.*
- *Víztorony utca 11.*
- *Víztorony utca 13.*
- *Thomas Mann u. 2/A.*

Az azonnali megoldást igénylő helyzetben lévő személyek elhelyezéséről szóló 12/2017. együttes polgármesteri és jegyzői utasítás alapján 2017. március 15-től a megsemmisült vagy életveszélyessé minősített lakásból kiköltöztetett, azonnali megoldást igénylő helyzetben lévő személy rendkívüli, valamint átmeneti elhelyezésére van lehetőség a DMJV Gyermekevédelmi Intézménye által kezelt ingatlanokban egy hónap időtartamra. Ezt követően, amennyiben az érintett kéri, egy év időtartamra önkormányzati bérlakásban biztosítható az elhelyezése a 7/2001. (III. 6.) Kr. rendelet alapján.

5.6. A nők szerepe a helyi közéletben

A humán szolgáltató szektorban, így a kultúra, az oktatás és a szociális szektor területén magasabb a nők továbbtanulási aránya (tanárképzés és oktatástudomány (79%), az egészségügy, a szociális gondoskodás (67%), és magasabb a női vezetők aránya is.²⁵ Ez Debrecen város esetén is jól érzékelhető, amit az 5.6.1. táblázatban mutatunk be: 129 vezető beosztású munkatárs közül 88 nő (68%), 41 férfi (32%). Minél kisebb gyerekek ellátásával, nevelésével és minél hátrányosabb célcsoportokkal foglalkozik az intézmény, annál inkább a női munkatársak és női vezetők jelenléte meghatározó (lásd óvodák esetében, illetve a szociális szektor adatai). Ahogy a szolgáltatás nagyobb gyermekekre vagy a lakosság felnőtt célcsoportjaira vonatkozik, úgy jelennek meg nagyobb arányban a férfi vezetők (lásd középiskolák és a kulturális szektor).

Azonban a gazdasági társaságok és a képviselők esetén már erősen megfordul az arány: 54 vezető munkatárs közül mindössze 5 nő (10%), 49 férfi (90%). Ez általános esélyegyenlőtlenségi helyzet, amely országosan sem mutat sokkal árnyaltabb képet. Kisebb településeken és kisebb méretű intézmények esetén jelenik meg egyenlőbb helyzet, de a férfiak vezető szerepe egyértelműen hosszú évtizedekre visszavezethetően meghatározó, annak ellenére, hogy az elmúlt évtizedekben a középfokú képzésektől kezdődően magasabb a nők részvételi aránya és eredményessége az oktatásban.⁶

²⁵ Központi Statisztikai Hivatal (2015): Nők és férfiak. Bp., KSH

5.6.1. táblázat: Vezetők megoszlása Debrecen város intézményeiben

Intézménytípus	Intézmények száma	Női vezetők	Férfi vezetők
DMJV Önkormányzata által fenntartott óvodák:	33	33	0
Nem önkormányzati fenntartású óvodák:	10	8	2
Egyházi jogi személy által fenntartott többcélú intézmények:	13	7	6
Alapítvány által fenntartott iskolák:	10	4	6
Debreceni Tankerületi Központ által fenntartott köznevelési intézmények:	32	20	12
Debreceni Tankerületi Központ által fenntartott kollégiumok:	2	1	1
Állami felsőoktatási intézmény által fenntartott iskolák:	2	1	1
Honvédelmi Minisztérium által fenntartott iskola:	1	-	1
Debreceni Szakképzési Centrum intézményei:	12	6	6
Egyesület által fenntartott köznevelési intézmény:	2	2	-
Kulturális intézmények:	6	1	5
Szociális és gyermekjóléti intézmények:	4	4	0
Szolgáltatási intézmények:	2	0	2
Önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok:	20	2	18
Képviselők:	34	3	31
Összesen	183	93	90

Forrás: www.oktatas.hu, www.debrecen.hu

Az egészségügyi szolgáltatások terén is érzékelhetők az előzőekben vázolt különbségek: a csecsemők és gyermekek ellátásával foglalkozók körében magas a nők aránya (területi védőnő, házi gyermekorvos), a fogorvosok terén már kisebb különbség van nők és férfiak között, míg a felnőttek ellátásával foglalkozó háziorvosi praxisok kétharmadát férfiak végzik.

5.6.2. táblázat: Nemek aránya a háziiorvosi, házi gyermekorvosi, fogorvosi, területi védőnői ellátásban

területi ellátási kötelezettséggel működő egészségügyi alapellátó		nők	férfiak
	összesen		
házi orvos	83	27	56
házi gyermekorvos	42	37	5
fogorvos	49	30	19
területi védőnő	62	62	0

Forrás: önkormányzati adatok

5.7 A nőket helyi szinten fokozottan érintő társadalmi problémák és felszámolásukra irányuló kezdeményezések

A nőket helyi szinten fokozottan érintő társadalmi problémákkal számos civil kezdeményezés foglalkozik, közülük most egy országos mozgalom Debrecenben is hatékonyan működő szervezetét mutatjuk be.

A Három Királyfi, Három Királynő Mozgalmat prof. dr. Kopp Mária alapította 2009-ben azzal a céllal, hogy a kívánt gyermekek megszülessenek. A kutatások eredményei szerint a magyar népesség családcentrikus, magas a tervezett gyermekek száma, de ezekből mégis kevés realizálódik, különösen a magasabb végzettségű nők esetében. A romló demográfiai tendencia régiókat is érinti. A mozgalom debreceni szervezete a kitűzött országos célokhoz hasonlóan azért munkálkodik, hogy a tervezett első, második, többedik gyermekek megszülessenek a családokban. Ennek első feltétele a megfelelő pár megtalálása, a tapasztalatok szerint ez kiemelt nehézség, különösen a fiatal generációk panaszkodnak az ismerkedési lehetőségek hiányáról. A Debreceni Egyetem és a Három Királyfi, Három Királynő Mozgalom együttműködési megállapodásuknak köszönhetően évek óta sikeres szabadegyetemi előadássorozatot működtet. A munka és a magánélet összeegyeztetésének nehézsége szintén komoly akadály lehet a családok növekedésében, ezért a Mozgalom fontosnak tartja a családbarát munkahelyek szemléletének terjesztését, erre rendszeresen szervez konferenciákat, díjakat oszt ki. A család fontosságára, a nők és férfiak szerepeinek összeegyeztethetőségére, a gyermeket nevelők esélyegyenlőségére, a Debrecenben változatos programok keretében mutat rá a Mozgalom, így például családi nap, könyvbemutató, kerekasztal-beszélgetések formájában. A programok megvalósításában figyelmet és segítséget kap a várostól és az egyetemtől.

5.8. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása

A nők helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési elképzelések
A nők munkába állását nehezíti a gyermekek napközbeni elhelyezéséhez történő korlátozott hozzáférés	Keresni kell a lehetőséget további bölcsődei és óvodai férőhelyek létesítésére. Meg kell ragadni a pályázati lehetőségeket vagy saját forrást kell igénybe venni és támogatni kell más fenntartók ilyen irányú törekvéseit is.
A krízishelyzetbe került családok segítése nem teljes körű, lakhatásuk, életvitelük bizonytalan, lehetőségeik beszűkültek.	Többnyire krízishelyzetbe került, többgyermeket egyedül nevelő nők szorulnak segítségre. Bár a Családok Átmeneti Otthona férőhelyekkel bővült, a szolgáltatást sokan kívánják igénybe venni, így várólista alakult ki. További prevenciós szolgáltatásokkal ösztönözni kell a családokat a továbblépésre, ebben szükség lehet ún. Krízisközpont létrehozására. A Családok Átmeneti Otthona további fejlesztését, bővítését pályázati úton kell megvalósítani.
A munkanélküli nők között a legmagasabb az érettségivel, szakmunkásképző vagy szakiskolai bizonyítvánnyal rendelkezők aránya.	Az önkormányzat gazdasági beruházásokra irányuló tárgyalásai során együttműködik a Debreceni Szakképzési Centrummal, annak érdekében, hogy szakképzéseik kielégítsék az érdeklődő befektetőket. Vizsgálni kell annak lehetőségét, hogy a női munkaerő számára is elérhető szakmákat igénylő munkahelyek kerüljenek városunkba és ösztönözni kell a korszerű szakmák elsajátítására az elavult szakmával rendelkezőket is. A kormány közfoglalkoztatási és képzési programjait a DEHUSZ Kft-n keresztül a továbbiakban is ki kell használni annak érdekében, hogy csökkenjen a munkanélküliek, ezen belül a nők aránya.

6. Az idősök helyzete, esélyegyenlősége

Hazánkban a népszámlálási adatok alapján megállapítható, hogy folyamatosan növekszik az időkorúak népességen belüli aránya, ez az öregedési folyamat azonban csak a legutóbbi évtizedekben értékelhető kifejezetten negatív tendenciaként. Az elmúlt évtizedekben jelentősen növekedett az átlagos élettartam, ugyanakkor folyamatosan és erőteljesen romlottak a termékenységi mutatók. A halálozások számának alakulása és a termékenység csökkenése együttesen jelentősen módosította a korstruktúrát. A legutóbbi évtizedekben Magyarország népességfejlődésében a negatív tendenciák váltak dominánssá. A kedvezőtlen folyamatban egyre nagyobb szerepe van annak, hogy magas létszámú női korosztályok közelítették meg, illetve hagyták el a szülőképes kor felső határát, ugyanakkor a szülőképes korba lépett nők korcsoportjai alacsony létszámúak, ami kedvezőtlenül befolyásolja a születések számát. A népességcsökkenés a fiatal korosztályok létszámának csökkenéséből ered.

Az 1980-as évektől kezdve a fejlett társadalmak jelentős változásokon mentek át. A demográfiai egyensúly megbomlott, a foglalkoztatás szerkezete megváltozott. A társadalmi változások, a nők munkába állása, nők megnövekedett iskolázottsága és a megváltozott értékrend a termékenység radikális változását eredményezte. Hazánk demográfiai állapota igen kedvezőtlen, de nem tartozik a kirívóan öreg korösszetételű országok közé. Az évtizedek óta fennálló alacsony termékenység és az időskorban is javuló életésélyek következtében nő és a jövőben is növekedni fog az idősök részaránya, következésképpen egyre jelentősebb lesz a 65 éves és idősebb népesség viszonylagos súlya a 15 és 64 éves korú populáció viszonylagos súlyához képest.

Míg a várható élettartam meghosszabbodása önmagában öröndetes jelenség, az idősök hányadának jelentős növekedése a munkaképes korúak részarányához képest jelentős gazdasági-társadalmi és nem utolsó sorban politikai következményekkel jár.

6.1. Az időskorú népesség főbb jellemzői

A 6.1.1. számú táblázat a 65 évnél idősebbek arányait mutatja az Európai Unión belül, Magyarországon és néhány környező országban a 2008 és 2017 közötti időszakban. Minden bemutatott országban, beleértve az Európai Uniót is, nőtt a 65 év felettiek aránya. Az EU-ban 17,1%-ról 19,4%-ra. Az EU-hoz hasonló arány alakult ki Horvátországban (19,6%) és Szerbiában (19,4%). A legnagyobb mértékű növekedés Csehországban volt, hiszen ebben a korcsoportban, 14,6%-ról 18,8%-ra nőtt az arány. Magyarországon 16,2%-ról 18,7%-ra emelkedett a 65 évnél idősebbek csoportaránya.

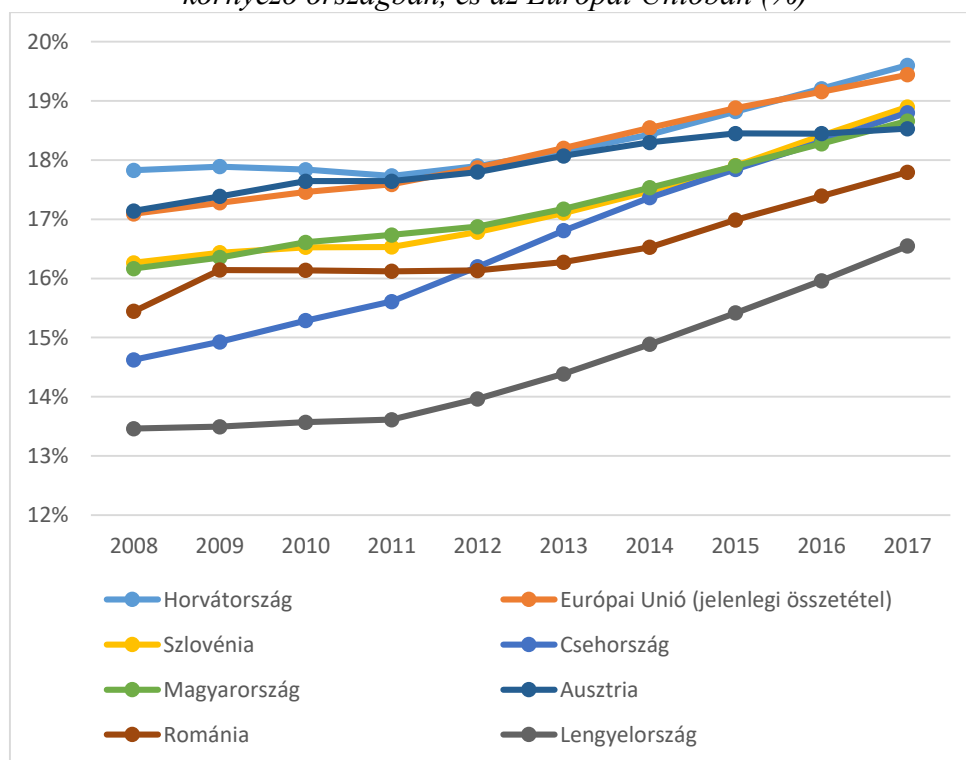
6.1.1. számú táblázat - A 65 évesnél idősebbek aránya Magyarországon, néhány környező országban, és az Európai Unióban (%)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Horvátország	17,8%	17,9%	17,8%	17,7%	17,9%	18,1%	18,4%	18,8%	19,2%	19,6%
Európai Unió (jelenlegi összetétel)	17,1%	17,3%	17,5%	17,6%	17,9%	18,2%	18,5%	18,9%	19,2%	19,4%
Szerbia	17,2%	17,1%	17,0%	17,2%	17,3%	17,6%	18,0%	18,5%	19,0%	19,4%
Szlovénia	16,3%	16,4%	16,5%	16,5%	16,8%	17,1%	17,5%	17,9%	18,4%	18,9%
Csehország	14,6%	14,9%	15,3%	15,6%	16,2%	16,8%	17,4%	17,8%	18,3%	18,8%
Magyarország	16,2%	16,4%	16,6%	16,7%	16,9%	17,2%	17,5%	17,9%	18,3%	18,7%
Ausztria	17,1%	17,4%	17,6%	17,6%	17,8%	18,1%	18,3%	18,5%	18,4%	18,5%
Románia	15,4%	16,1%	16,1%	16,1%	16,1%	16,3%	16,5%	17,0%	17,4%	17,8%
Lengyelország	13,5%	13,5%	13,6%	13,6%	14,0%	14,4%	14,9%	15,4%	16,0%	16,5%
Szlovákia	12,1%	12,2%	12,4%	12,6%	12,8%	13,1%	13,5%	14,0%	14,4%	15,0%

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

A következő ábra a 6.1.1. számú táblázat adatait jeleníti meg diagram segítségével. Az Európai Unió, Magyarország és a további bemutatott környező országok öregedő társadalmak. Magyarországon a vázolt 2008 és 2017 közötti időszakban jól láthatóan növekedett a 65 év felettiek aránya. A legdinamikusabb növekedést Csehországban láthatjuk, míg Ausztria mutatja a legkevésbé jelentős gyarapodási ütemet.

A 65 évesnél idősebbek aránya Magyarországon, néhány környező országban, és az Európai Unióban (%)

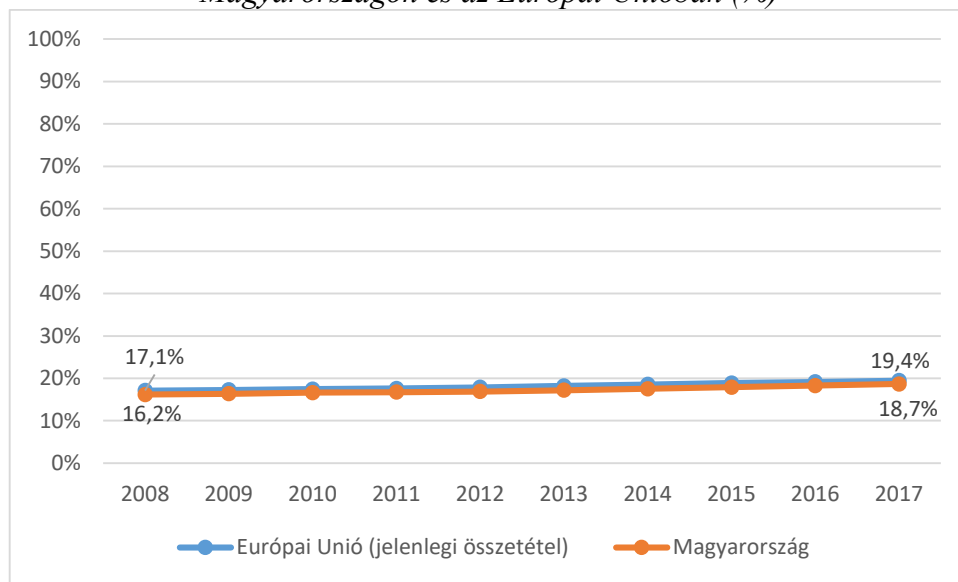

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

A 6.1.2. számú ábra a 65 évnél idősebbek arányát mutatja be az Európai Unióban és Magyarországon 2008 és 2017 között. Jól látható, hogy nem csak az Unión belül, hanem hazánkban is szinte azonos ütemben növekszik az idősök aránya. A növekedés egyező üteme

mellett az összetársadalmi arány is egészen hasonló. Az EU-ban 17,1%-ról nőtt 19,4%-ra, Magyarországon 16,2%-ról volt növekedés 18,7%-ra.

6.1.2. számú ábra - A 65 évesnél idősebbek aránya Magyarországon és az Európai Unióban (%)

Forrás: Az Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

A 6.1.3. számú táblázat a nyugdíjban vagy nyugdíjszerű ellátásban részesülő nőket és férfiakat mutatja be Debrecenben 2008 és **2018** közötti időszakban. A településen élő nyugdíjasok száma a 2008-ban 59146 fő volt, amely **2018-ra 50368** főre csökkent. **A csökkenés a férfiak és a nők vonatkozásában egyaránt megmutatkozik, hiszen még 2008-ban 23076 nyugdíjas férfi és 36070 nyugdíjas nő élt Debrecenben, addig 2018-ra ez a szám 18628-ra, illetve 31740-re főre csökkent.**

6.1.3. számú táblázat – Nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma nemek szerint

	nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülő férfiak száma	nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülő nők száma	összes nyugdíjas
2008	23076	36070	59146
2009	22685	35316	58001
2010	22376	34445	56821
2011	22065	34423	56488
2012	21502	34078	55580
2013	20699	33489	54188

2014	20071	32942	53013
2015	19455	32459	51914
2016	19342	32360	51702
2017	18887	31902	50789
2018	18628	31740	50368

Forrás: TeIR, KSH Tstar

6.2. Idősek munkaerő-piaci helyzete

A munkanélküliség, a munkaerő piaci kiegyensúlyozatlanság, de az elszigetelődés, és általában véve a közösségtől való elszakadás erőteljesebben mutatkozik az időseknél. Ezért különös figyelmet kell erre a célcsoportra fordítani és rugalmas, általuk elérhető és teljesíthető, megfelelő életminőséget és életszínvonalat biztosítani képes lehetőségeket kell kínálni számukra.

Az országosan jelentkező problémára a Kormány is felfigyelt, majd a nyugdíjas szervezetek létrehozásával megteremtette annak a lehetőségét, hogy a nyugdíjasok munkát végezhesenek.²⁶

A közérdekű nyugdíjas szervezetekre vonatkozó rendelkezéseket a 2017. évi LXXXIX. törvény szabályozza. A nyugdíjas szervezet célja, hogy a még aktív időskorúak számára foglalkoztatást, munkaerőpiaci reaktivizálást biztosítson, valamint előmozdítsa a tagok gazdasági és szociális helyzetét. A célja továbbá, hogy a következő generációk számára a tagoknál felhalmozódott tudás, szakmai- és élettapasztalat átadása. A nyugdíjas szervezet a céljainak megvalósításával közérdeket is szolgál.

A törvény alkalmazása során öregségi nyugdíjasnak kell tekinteni azt a személyt, aki öregségi teljes nyugdíjban, öregségi résznyugdíjban, a nők 40 év jogosultsági idejének figyelembevételével megállapított nyugdíjban részesül. Nem minősül öregségi nyugdíjasnak a korhatár előtti ellátásokban (korkedvezmény érvényesítésével megállapított ellátásban, a táncművészeti életjáradékban, az átmeneti bányászjáradékban, szolgálati járandóságban), megváltozott munkaképességűek ellátásaiban (rehabilitációs ellátásban, rokkantsági ellátásban) részesülő személy. A nyugdíjas szervezet tagja a személyes közreműködés konkrét tartalmára, módjára és ellentételezésére tagsági megállapodást köt a nyugdíjas szervezettel. Az állam a nyugdíjas szervezet tevékenységéhez szükséges és arányos mértékben támogatást nyújthat. A közérdekű nyugdíjas szervezetek létrehozására 2017. július 1. napjától van lehetőség, mellyel városunkban is több szervezet élt.

Az 55 év felettiek foglalkoztatási rátája az elmúlt 15 évben megduplázódott a nyugdíjkorhatár kitolódásával, és ez egyre inkább teljes idejű szerződéseket jelent a részmunkaidős szerződések helyett. A 64 évesnél idősebb népességre kevesebb adat áll rendelkezésünkre, de feltételezzük, hogy a körükben is növekedett az elmúlt években a foglalkoztatás aránya, és ez kitolódott teljes- vagy részmunkaidőben akár 70-75 éves korig.

²⁶ Részlet a 2017. évi LXXXIX. törvény indokolásából

6.2.1. számú táblázat - Idősek, nyugdíjasok foglalkoztatottsága

Észak-Alföld	2003	2005	2007	2009	2011	2013	2015	2017
Az 55–64 évesek foglalkoztatási rátája, %	24,6	26,3	25,7	26,9	30,6	35,8	41,8	49,4
A nem-alkalmazottak aránya az 55–64 éves foglalkoztatottakon belül, %	24,7	21,2	20,2	22,2	18,5	20,1	16,5	10,3
A határozott idejű szerződéssel dolgozó alkalmazottak aránya az 55–64 éves foglalkoztatottakon belül, %	4,6	4,5	6,4	6,2	7,2	12,2	15,3	16,6
A részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya az 55–64 éves foglalkoztatottakon belül, %	12,5	14,4	15,5	16,2	12,1	14,8	13,3	7,7

Az 55-64 éves idősebbek foglalkoztatottsági mutatói részletesen további adatokkal (2003-2017) az alábbi linken található: http://www.ksh.hu/thm/2/indi2_5_1.html

Az 55 évnél idősebbek körében a nyugdíjkorhatár kitolódásával számottevőbbé vált a munkanélküliség is, amit a „védett korhoz” kötődő intézkedések enyhítenek az elmúlt években. Az elmúlt években megfigyelhető az is, hogy egyre növekszik a dolgozni akaró 55-64 évesek aránya, ami részben az aktív kor kitolódásával, az egészség hosszabb időn át tartó fenntartásával, részben az életszínvonal megőrzése érdekében végzett munka igényével is magyarázhatunk.

6.2.2. számú táblázat: Az 55-64 éves idősebbek munkanélküliségi rátája

Észak-Alföld	2003	2005	2007	2009	2011	2013	2015	2017
Az 55–64 évesek munkanélküliségi rátája, %	2,3	3,1	6,1	6,4	10,6	9,2	7,3	5,5
A dolgozni akaró inaktívak aránya az 55–64 éves inaktívokon belül, %	5,3	5,5	5,4	5,9	9,2	9,5	12,8	12,0

Az 55-64 éves idősebbek munkanélküliségi rátája részletesen további adatokkal (2003-2017) az alábbi linken található: http://www.ksh.hu/thm/2/indi2_5_2.html

A 6.2.3. számú táblázat a hátrányos megkülönböztetés és foglalkoztatás értékeit mutatja be Hajdú-Bihar megyében 2008 és **2018** közötti időszakban. A regisztrált munkanélküliek száma a megyében 2008 és **2018** között jelentősen csökkent 43.060 főről 27.705 főre. Megfigyelhető azonban az, hogy az 55 év feletti regisztrált munkanélküliek száma az összmunkanélkülieken belül erőteljes emelkedést mutat. 2008-ban 2377 fővel 5,5%-át jelentették a regisztrált munkanélkülieknek. Ez az érték 2016-ra 5820 fővel 21%-ra nőtt. **A növekedés tendenciája 2018. évre is érvényes.**

A tartós munkanélküliek száma a megyén belül a regisztrált munkanélküliek számával együtt csökkent 14.124 főről 8.436 főre. Összevetve az előbbieket az 55 év feletti tartós munkanélküliek aránya szintén jelentős növekedést mutat. A 2008-as 1.141 fő a regisztrált munkanélkülieknek 8,1%-át adta. 2016-ra a számuk 3.070 főre emelkedett, ami 36,4%-ra

növekedett a tartós munkanélküliek között, tehát minden 3. tartós munkanélküli 55 év feletti volt.

*6.2.3. számú táblázat - Hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás terén
Hajdú-Bihar megyében*

	Regisztrált munkanélküliek száma	55 év feletti regisztrált munkanélküliek száma		Tartós munkanélküliek száma*	55 év feletti tartós munkanélküliek száma	
	fő	fő	%	fő	fő	%
2008	43 060	2 377	5,5%	14 124	1 141	8,1%
2009	43 837	3 476	7,9%	14 433	1 622	11,2%
2010	45 135	3 900	8,6%	14 789	1 866	12,6%
2011	47 151	4 750	10,1%	13 254	2 203	16,6%
2012	46 811	5 412	11,6%	13 554	2 613	19,3%
2013	44 398	5 948	13,4%	16 237	3 143	19,4%
2014	36 926	5 712	15,5%	10 779	2 762	25,6%
2015	33 527	6 179	18,4%	9 610	2 846	29,6%
2016	27 705	5 820	21,0%	8 436	3 070	36,4%
2017	25270	5 715	22,6%	7 422	3 049	41,1%
2018	23238	5 910	25,4%	6 600	2 966	45,5%

* Tartós munkanélküliek= éven túl nyilvántartásban lévők

A 6.2.4. számú táblázat a foglalkoztatáshoz kapcsolódó hátrányos megkülönböztetési adatokat mutatja be Debrecen településen 2008 és **2018** között. A megyei adatokhoz hasonlóan a településen is csökkent a regisztrált munkanélküliek száma 9.093 főről 7.680 főre. Az 55 év feletti regisztrált munkanélküliek száma és aránya az összes regisztrált munkanélküli között emelkedett a bemutatott időszakban. 2008-ban 546 fő volt 55 év feletti munkanélküli, ami az összes munkanélküliek 6%-a, 2016-ra ez az arány 21%-ra növekedett 1614 fővel, **2018-ban 15,4%-ra csökkent, 1044 főt figyelembe véve.**

A tartós munkanélküliek száma 2009 és 2016 között enyhe fokú csökkenést mutat. 2009-ben 3966 fő volt tartós munkanélküli, 2016-ban már csak 3.044, **2018-ban 2438.**

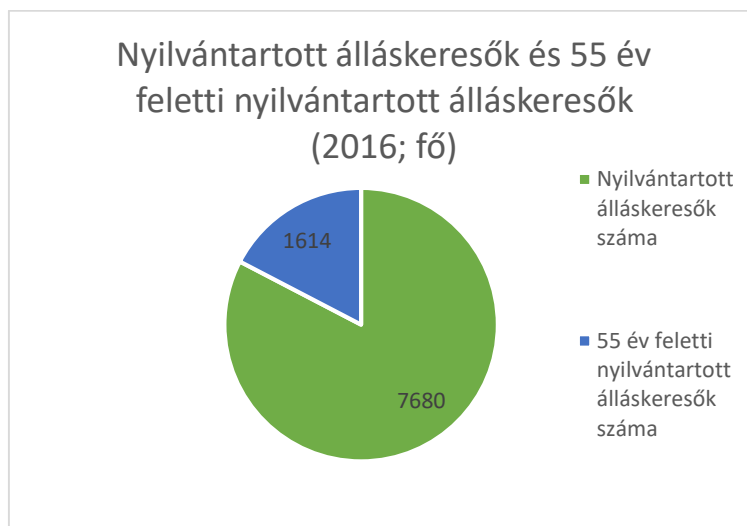
*6.2.4. számú táblázat - Hátrányos megkülönböztetés
a foglalkoztatás terén Debrecenben*

	Regisztrált munkanélküliek száma	55 év feletti regisztrált munkanélküliek száma		Tartós munkanélküliek száma
	fő	fő	%	fő
2008	9093	546	6,0%	n.a.
2009	12427	662	5,3%	3966
2010	12900	940	7,3%	4695
2011	11900	1070	9,0%	3346
2012	12662	1469	11,6%	4348
2013	10321	1465	14,2%	4102
2014	9597	1611	16,8%	3657
2015	8798	1777	20,2%	3404
2016	7680	1614	21,0%	3044
2017	7693	1119	14,5%	2883
2018	6766	1044	15,4%	2438

Forrás: Helyi adatgyűjtés, TeIR

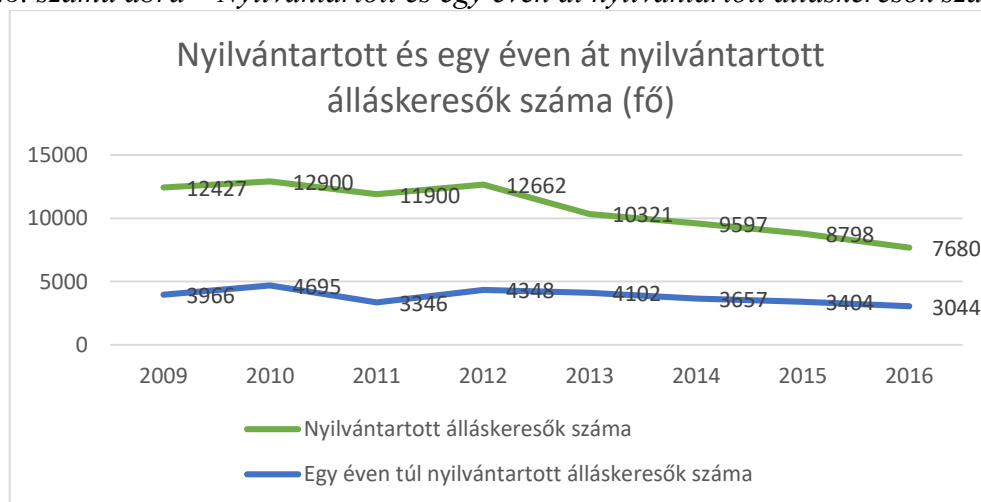
A nyilvántartott állás keresőket és az 55 év feletti nyilvántartott állás keresőket mutatja be 2016-ban a következő diagramon látható, hogy az 55 év feletti munkanélküliek megközelítőleg 20%-át teszik ki az összes regisztrált állás keresőnek.

6.2.5. számú ábra – Nyilvántartott állás keresők és 55 év feletti nyilvántartott állás keresők

A következő diagram az összes nyilvántartott állás keresőt és az egy évnél régebben regisztrált állás keresőket mutatja be 2009 és 2016 közötti időszakban. Egyrészt jól látható, hogy mind az összes regisztrált állás keresők, mind az egy évnél régebben nyilvántartott állás keresők száma lassú csökkenést mutat, másrészt az összes állás keresők száma dinamikusabban csökken, mint az egy éven túl regisztrált munkanélkülieké.

6.2.6. számú ábra – Nyilvántartott és egy éven át nyilvántartott állás keresők száma

6.3. A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés

A Szt. az önkormányzatok által biztosítandó támogatások tekintetében előírja, hogy az önkormányzat a helyi viszonyokhoz mérten, a krízishelyzetben lévő személyek számára, illetve a helyi szociális problémák kezelésére települési támogatást nyújt. A méltányossági ápolási díjra, lakásfenntartási támogatásra, az adósságkezelési szolgáltatásra, valamint az önkormányzati segélyre vonatkozó szabályozást az Szt. a továbbiakban nem tartalmaz. A települési támogatás egyes típusait és jogosultsági feltételeit az önkormányzat rendeletben határozza meg.

Az Önkormányzat a fentiek alapján a 6/2015. (II.26.) önkormányzati rendelet szerint a pénzbeli és természetbeni támogatások biztosításával kívánja enyhíteni a szociálisan rászoruló személyek, családok és háztartások terheit, valamint egyéb támogatásokat is nyújt, amelyek közül több kifejezetten az idős lakosság támogatását célozza meg. Így igényelhető számukra is települési támogatásként lakásfenntartási támogatás, rendkívüli települési támogatásként pedig pénzbeli (pl. temetési támogatás) és természetbeni (pl. gyógyszer-támogatás) hozzájárulás is. Az egyéb támogatások között fenntartotta az önkormányzat a 70. életévüket betöltött személyek hulladékgyűjtési díjtámogatását, oly módon, hogy a 70. és 75. életév között jövedelmi feltételekhez kötötte a jogosultságot, míg 75. év felett alanyi jogon kerül a támogatás megállapításra a kérelmezőknek.

A 65. életév felettiak továbbra is évi 5 ingyenes belépőre jogosultak a Nagyerdei Gyógyfürdőbe vagy a Kerekestelepi Strandfürdőbe. **2019-ben 11.560 fő** részesült ebben a támogatásban. A méltányossági közgyógyellátás beépült a települési támogatás természetbeni ellátásként nyújtott gyógyszer-támogatásába, amellyel a szociálisan rászorulóknak részére a gyógyszerek beszerzéséhez nyújtunk támogatást az önkormányzattal szerződésben lévő patikák közreműködésével. Az ellátást **2019-ben 268 fő** vette igénybe Debrecenben. (DMJV Szociális Osztály adatai alapján)

Külön megjelenik a rendeletben a 101., illetve azt követő élet éveiket betöltő személyek támogatása. Magyarországon megközelítőleg 1.500 fő 100 évnél idősebb és a számuk folyamatosan növekszik – lásd KSH korfa. Debrecenben **2019-ben 11 fő** részesült ebben a támogatásban. (DMJV Szociális Osztály adata) Az önkormányzat szociális feladatainak ellátását 2015. március 1. napjától saját forrásból biztosítja jelentős összeget fordítva a feladatra. (lásd még 3.3. fejezet)

A rendeletben nem került szabályozásra az időskorúak szociális közétkeztetése. A közétkeztetést Debrecenben évente mindössze 4-5 fő vette igénybe, számukra a Városi Szociális Szolgálat által biztosított étkezés nyújt segítséget.

Idős személyek nappali ellátása

A nappali ellátás keretében a Városi Szociális Szolgálat elsősorban a saját otthonukban élő, tizennyolcadik életévüket betöltött, egészségi állapotuk vagy idős koruk miatt szociális és mentális támogatásra szoruló, önmaguk ellátására részben képes személyek ellátásáról gondoskodik. Ez az ellátási forma lehetőséget biztosít a napközbeni tartózkodásra, társas kapcsolatokra, valamint az alapvető higiéniai szükségleteik kielégítésére.

A nappali ellátást biztosító intézmény az ellátást igénybe vevők részére szociális, egészségi, mentális állapotuknak megfelelő napi életritmust biztosító szolgáltatást nyújt. A helyi igényeknek megfelelő közösségi programokat szervez, valamint helyet biztosít a közösségi szervezésű programoknak, csoportoknak, biztosítja, hogy a szolgáltatás nyitott formában, az ellátotti kör és a lakosság által egyaránt elérhető módon működjön.

Az Idősek Klubja igény szerint biztosítja az ellátottak részére a szabadidős programok szervezését, (sajtótermékek, könyvek, kártya- és társasjátékok, tömegkommunikációs eszközök használatát, rendezvények szervezését), egészségügyi alapellátásokhoz, szakellátáshoz való hozzájutást. Segítséget nyújt a hivatalos ügyek intézéséhez, a speciális önszerveződő csoportok működéséhez, szervezéséhez, az életvitelre és életvezetésre vonatkozó tanácsadás szervezéséhez. Az egészségügy körébe tartozó felvilágosító előadásokat szervez, segíti az ellátottak mentális egészségének megtartását. A nappali ellátás keretében szükség szerint tanácsadás, készségfejlesztés, háztartási vagy háztartást pótló segítségnyújtás, esetkezelés, felügyelet, gondozás és közösségi fejlesztés történik.

Demens, idős személyek nappali ellátása

A Városi Szociális Szolgálat azon demens, idős személyek számára nyújt ellátást az intézmény, akik saját otthonukban élnek, és önmaguk ellátására részben képesek. Az ellátottak elsősorban a 60 év feletti korosztály azon tagjai, akik ebben az ellátási formában biztonságosan elláthatók és fekvőbeteg gyógyintézetbeni kezelést nem igényelnek, továbbá a demencia kórképet szakorvos szakvéleménye igazolja.

A 6.3.1. számú táblázat a 64 évnél idősebbeket és a nappali ellátásban részesülő időskorúakat mutatja be 2008 és **2018** között. A 64 év feletti lakosság száma Debrecenben növekedett az elmúlt időszakban. 2008-ban 30.319 fő volt 64 év feletti, **2018-ban 37718 fő**. A nappali ellátásban részesülő időskorúak száma 2008 és **2018** között parabolászerűen változik 425 főről **474 főre**, ugyanakkor arányuk a 64 év feletti összlakosságon belül 1,4%-ról 1,2%-ra csökkent. A legtöbb nappali ellátásban részesülő időskorú 2011-ben volt, 551 fő, ami az átlag 1,7%-a. 2011-től a szolgáltatást igénybe vevők száma csökkent, miközben a 64 év feletti lakosok aránya növekedett.

Az ellátásban részesülők száma települési szinten és az önkormányzati intézményeknél szolgáltatást igénybe vevők esetében is csökkenő, ezért a Városi Szociális Szolgálat rendezvényekkel igyekszik minél többekkel megismertetni a szolgáltatást, az Önkormányzat pedig 2018. május 1. napjától térítésmentesen biztosítja az ellátást az igénybevevők számára, így a szolgáltatáshoz való hozzáférés várhatóan javulni fog.

Az intézkedés hatására 24 fővel növekedett a megállapodások száma az év során. 2018. január 01-én 133, 2018. december 31-én 157 fő vette igénybe a szolgáltatást, az igénybevett szolgáltatások száma 20496. 2019. évben is növekedés tapasztalható. 2019. december 31-én 165 fő vette igénybe a szolgáltatást, az igénybevett szolgáltatások száma 27748. Ez 7252 fővel több mint az előző évben.

Az idősök nappali ellátásának térítésmentessé tétele óta a szolgáltatást igénybe vevők számának emelkedése tapasztalható, melyet az alábbi táblázat is mutat.

<i>dátum</i>	<i>a nappali ellátást igénybe vevők száma (fő)</i>
2017. január 1.	139
2017. december 31.	133
2018. január 1.	133
2018. december 31.	157
2019. január 1.	157
2019. december 31.	165
2020. január 1.	165

6.3.1. számú táblázat - 64 évnél idősebb népesség és nappali ellátásban részesülő időskorúak száma

	64 év feletti lakosság száma	nappali ellátásban részesülő időskorúak száma	
	fő	fő	%
2008	30319	425	1,4%
2009	31016	430	1,4%
2010	31428	424	1,3%
2011	31901	551	1,7%
2012	32677	510	1,6%
2013	33597	480	1,4%
2014	34405	465	1,4%
2015	35298	451	1,3%
2016	36229	446	1,2%
2017	36888	449	1,2%
2018	37718	474	1,25%

Forrás: TeIR, KSH Tstar

A 6.3.2. számú táblázat adatai szerint Debrecenben a Városi Szociális Szolgálat 2016-ban összesen 701 főt, **2019-ben 755** főt részesített idősellátásban, közülük közel 70%-a nő, 30%-a férfi.

6.3.2. számú táblázat – Idősellátásban ellátottak kor és nem szerinti megoszlása Debrecenben

	<i>Nő</i>	<i>Férfi</i>
<i>18-39</i>	<i>5</i>	<i>8</i>
<i>40-59</i>	<i>24</i>	<i>31</i>
<i>60-64</i>	<i>54</i>	<i>33</i>
<i>65-69</i>	<i>51</i>	<i>19</i>
<i>70-74</i>	<i>55</i>	<i>30</i>
<i>75-79</i>	<i>80</i>	<i>32</i>
<i>80-89</i>	<i>173</i>	<i>52</i>
<i>90-</i>	<i>38</i>	<i>16</i>
<i>Összesen</i>	<i>480</i>	<i>221</i>

**6.3.2 számú táblázat – Idősellátásban ellátottak kor és nem szerinti megoszlása
Debrecenben 2019. évben**

	<i>Nő</i>	<i>Férfi</i>
18-39	5	5
40-59	15	20
60-64	34	32
65-69	66	25
70-74	82	25
75-79	86	39
80-89	194	61
90-	49	17
Összesen	531	224

Házi segítségnyújtás

A Városi Szociális Szolgálat ezen ellátás keretén belül gondoskodik azokról az időskorú, beteg személyekről, akik otthonukban, lakókörnyezetükben önmaguk ellátására saját erőből nem képesek, az önálló életvitel fenntartásához segítségre szorulnak.

Az ellátás magába foglalja mindazon módját a saját lakáson történő segítségnyújtásnak, amelyet a rászoruló kora, egészségi állapota miatt elvégezni már nem, vagy csak részben képes.

A házi segítségnyújtás tevékenységei és résztvékenységei szociális segítés és személyi gondozás keretében láthatók el.

A házi segítségnyújtás szolgáltatást 2017. március 05-től már vasárnap és ünnepnapokon is biztosítja ellátottjai részére.

6.4. Az időseket, az életkorral járó sajátos igények kielégítését célzó programok a településen

A Közgyűlés a 96/2016. (IV. 28.) határozatával a nyugdíjas szervezetekkel kötendő együttműködési megállapodásról döntött. A megállapodás keretében az Önkormányzatnak térítésmentes elhelyezést kíván biztosítani a nyugdíjas szervezeteknek, így segítve működésüket és programjaik megvalósítását. Az együttműködési megállapodás megkötésére 2016. május 2. napján, ünnepélyes keretek között került sor, amely rendkívül kedvező fogadtatásra talált a nyugdíjasok körében.

A Közgyűlés a 191/2016. (VI. 23.) számú határozatával döntött a Debreceni Idősügyi Tanács (a továbbiakban: DIT) megalakításáról. A DIT alakuló ülésére 2016. szeptember 28. napján került sor.

A DIT működésének célja az idős emberek érdekeit képviselő és védő szervezetek-egyesületek, klubok - és az Önkormányzat együttműködésének elősegítése. Ezen túl célja az idős embereket érintő gondok és problémák feltárása, azok megismerése és enyhítése, a vélemények és információk cseréje, valamint a különböző célok, törekvések egyeztetése. A DIT általában az állandó meghívottakkal kibővített – , az idősek életével foglalkozó tanácsadó testület.

A Thomas Mann utcára megálmodott DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja épületének kiviteli tervei Új Főnix Terv keretében, a gondoskodó város fejezetéhez kapcsolódva készültek el. Az épület nemcsak a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központjának biztosítható megfelelő elhelyezést, de a nyugdíjas szervezeteknek is egy régi vágya teljesült azzal, hogy az új,

akadálymentesített intézményt tevékenységük során használhatják. Az intézkedések segítik azt, hogy az idősek értesüljenek az őket érintő információkról, hozzásegíti őket ahhoz, hogy a különböző szolgáltatásokat megismerjék és azokat igénybe tudják venni.

Hajdú-Bihar megyében 2015-ben 37 idősek otthona működött a DMJV Önkormányzata és az állam által fenntartott intézményeken kívül. 2017 májusára számuk 39-re nőtt, jelenleg 42 ilyen intézmény működik. 2 intézmény állami fenntartásból egyházi fenntartásba került. A települési önkormányzatok (13) jellemzően önállóan biztosítják ezt az ellátási formát, továbbra is csupán 2 intézmény fenntartója társulás. A 20 egyházi fenntartású intézményen belül a református otthonok aránya 85 %, a 7 további nem állami fenntartású intézmény közül 6-ot nonprofit kft. működtet, 1 egyesület által fenntartott. Az intézmények ellátási területe országos, illetve a megyére kiterjedő, két intézmény a székhelye szerinti településről fogad ellátottakat. Ezen ellátási formánál is előfordul, hogy a nem állami fenntartók ellátási szerződés, megállapodás keretében látják el a feladatot. A szolgáltatói nyilvántartásban néhány szolgáltató határozott idejű bejegyzéssel rendelkezik, vannak olyanok is, amelyek hatósági szerződéssel működnek. Ezek oka a tárgyi feltételek hiánya, illetve az ellátási szerződés határozott időtartama.

Az ellátást leginkább 80-89 év közötti, nyugdíjas, főként özvegy, 8 általános vagy az alatti iskolai végzettségű nők veszik igénybe.

Az ellátottak jövedelme jellemzően az öregségi nyugdíjminimumot meghaladja, több településen az igénylők az intézményi térítési díjjal megegyező összegű személyi térítési díjat fizetnek. Az intézmények egy része emelt szintű férőhelyeket is biztosít, illetve nem befogadott férőhelyeik is vannak. Van, ahol az emelt szintű férőhelyre egyszeri hozzájárulást kérnek és sok intézmény demens, idős betegeket is fogad. A megállapított intézményi térítési díjak az előző évihez képest némileg emelkedtek, csak néhány fenntartó nem emelt díjat. Az adatot szolgáltatók 79.500.- – 120.000.- Ft közötti összegeket jelöltek meg havi térítési díjként. ***Egyszeri hozzájárulásról, belépési hozzájárulásról négy adatszolgáltató számolt be, ezek összege: 500.000.- Ft, 1.800.000.- Ft, 3.000.000.- Ft (két intézményben).***

Az ellátottak körében leggyakrabban előforduló megbetegedések: magas vérnyomás, szív- és érrendszeri megbetegedések, cukorbetegség, mozgásszervi megbetegedések, inkontinencia, demencia. A mozgásfogyatékoság mellett a látásfogyatékoság fordul elő igen magas arányban. Egyes intézményeknél az ellátottak gondozási igénye egyre nagyobb, a gondozási szükségletvizsgálat alapján egyre több esetben állapítható meg, hogy nagyon rossz fizikai és mentális állapotban kerülnek be az ellátottak. Az intézmények teljes kihasználtsággal működnek, szinte valamennyi megyei és országos ellátási területtel rendelkező adatszolgáltatónál voltak várakozók az elmúlt év végén. 2017-ben félévkor az adatszolgáltatók a néhány fő várakozótól (0-5), a 10-30 fő közötti várakozón át beszámoltak 130-146 fő nyilvántartott várakozóról is. Az ellátást igénylők száma továbbra is magas, tavaly év végén a várakozók száma 4193 fő között volt.²⁷

A Városi Szociális Szolgálat a székhelyen 275 férőhelyes idősek otthonában, 50 férőhelyes átmenti elhelyezést nyújtó gondozóházban biztosít ellátást. Ezen túl:

²⁷ Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciójának 2019. évi felülvizsgálata

- **Szávay Gyula Utcai Telephely Debrecen, Szávay Gyula utca 55/F.**
A telephelyen nyújtott szolgáltatás: **idősek otthona ellátás 32 tartós bentlakásos férőhellyel.**
- **Nagysándor Telepi Gondozó Szolgálat Pósa Utcai Idősek és Demens Idősek Klubja**
(Debrecen, Pósa u. 41.)
A telephely 30 férőhelyes nappali ellátást biztosít heti 5 napos nyitva tartással, amelyből 20 fő idős és 10 fő demens idős férőhely. Házi segítségnyújtás keretében maximálisan ellátható személyek **száma 35 fő**. Az étkeztetés igénybevétele helyben fogyasztással, elvitellel, vagy lakásra szállítással biztosított. A szolgáltatás a hét hat napján vehető igénybe.
- **Nagysándor Telepi Gondozó Szolgálat Kandia Utcai Demens Idősek Klubja**
(Debrecen, Kandia u. 4/B.)
A telephelyen 15 fő demens idős személy nappali ellátása biztosítható, az intézmény heti 6 napos nyitva tartással működik.
- **Nagyerdei Gondozó Szolgálat Thomas Mann Utcai Idősek Klubja**
(Debrecen, Thomas Mann u. 45.)
A telephely 30 férőhelyes nappali ellátást biztosít heti 6 napos nyitva tartással. Házi segítségnyújtás keretében maximálisan ellátható személyek **száma 80 fő**. Az étkeztetés igénybevétele helyben fogyasztással, elvitellel, vagy lakásra szállítással biztosított. A szolgáltatás a hét hat napján vehető igénybe.
- **Belvárosi Gondozó Szolgálat Erzsébet Utcai Idősek Klubja**
(Debrecen, Erzsébet u. 5.)
A telephely 25 férőhelyes nappali ellátást biztosít heti 5 napos nyitva tartással. Házi segítségnyújtás keretében maximálisan ellátható **személyek száma 30 fő**. Az étkeztetés igénybevétele helyben fogyasztással, elvitellel, vagy lakásra szállítással biztosított. A szolgáltatás a hét hat napján vehető igénybe.
- **Fényesudvari Gondozó Szolgálat Víztorony Utcai Telephely**
(Debrecen, Víztorony u. 13.)
Házi segítségnyújtás keretében maximálisan **ellátható személyek száma 70 fő**. Az étkeztetés igénybevétele elvitellel, vagy lakásra szállítással biztosított. A szolgáltatás a hét hat napján vehető igénybe.
- **Fényesudvari Gondozó Szolgálat Csapó Utcai Idősek Klubja**
(Debrecen, Csapó u. 94.)
A telephely 20 férőhelyes nappali ellátást biztosít, heti 6 napos nyitva tartással. Étkeztetést helyben fogyasztással vehetnek igénybe az idősek klubja ellátottjai.
- **Tócsókerti Gondozó Szolgálat Derék Utcai Idősek Klubja**
(Debrecen, Derék u. 22.)
A telephely 20 férőhelyes nappali ellátást biztosít heti 6 napos nyitva tartással. Házi segítségnyújtás keretében maximálisan ellátható **személyek száma 30 fő**. Az étkeztetés igénybevétele helyben fogyasztással, elvitellel, vagy lakásra szállítással biztosított. A szolgáltatás a hét hat napján vehető igénybe.
- **Csapókerti Gondozó Szolgálat Süveg Utcai Idősek Klubja**
(Debrecen, Süveg u. 3.)
A telephely 20 férőhelyes nappali ellátást biztosít heti 5 napos nyitva tartással. Házi segítségnyújtás keretében maximálisan ellátható **személyek száma 70 fő**. Az étkeztetés igénybevétele helyben fogyasztással, elvitellel, vagy lakásra szállítással biztosított. A szolgáltatás a hét hat napján vehető igénybe.
- **Csapókerti Gondozó Szolgálat Ruyter Utcai Telephely**
(Debrecen, Ruyter u. 21/A.)

A telephelyen lehetősége van a népkonyhai szolgáltatásban részesülőknek a hét 5 napján az ebéd helyben történő elfogyasztására. Népkonyhán étkezők maximális létszáma 150 fő.

- Homokkerti és Józsai Gondozó szolgálat Szabó Kálmán Utcai Idősek Klubja
(Debrecen, Szabó Kálmán u.33.)
A telephely 15 férőhelyes nappali ellátást biztosít heti 5 napos nyitva tartással. Házi segítségnyújtás keretében maximálisan ellátható személyek **száma 30** fő. Az étkeztetés igénybevétele helyben fogyasztással, elvitellel, vagy lakásra szállítással biztosított. A szolgáltatás a hét hat napján vehető igénybe.
- Homokkerti és Józsai Gondozó Szolgálat Deák Ferenc Utcai Idősek Klubja
(Debrecen, Deák F. u. 7.)
A telephely 15 férőhelyes nappali ellátást biztosít heti 5 napos nyitva tartással. Házi segítségnyújtás keretében ellátható személyek **száma 40 fő**. Az étkeztetés igénybevétele helyben fogyasztással, elvitellel, vagy lakásra szállítással biztosított. A szolgáltatás a hét hat napján vehető igénybe.
- Szávay Gyula Utcai Telephely
Debrecen, Szávay Gyula utca 55/F.
A telephelyen nyújtott szolgáltatás: Ápolási-gondozási osztály 32 tartós bentlakásos férőhellyel.

Klubok, foglalkozások

A Városi Szociális Szolgálat idősek nappali ellátás keretében számos programot nyújt, szabadidős elfoglaltságot közösségi élet gyakorlásához az idősek élethelyzetéhez igazodva. A rendszeresen megszervezett különböző rendezvények (pl.: süti-sütő verseny, húsvétváró délutánok, **Balladák délutánja, Nóták délutánja, Mozgás a szabadban, Kerti parti, Alzheimer Világnap**, szüreti multság) segítségével az intézmény szolgáltatásait a lakosság jobban megismerheti egyrészt a sajtón keresztül, másrészt az idősebb korosztálynak lehetőséget teremtenek arra, hogy a programokba bekapcsolódjanak, így személyes tapasztalatokat szerezhessenek a klubokban folyó tevékenységről. A programokról újságban jelentettek meg cikkeket, fotókat, figyelem felkeltés céljából. A városi televízió a nagyobb rendezvényekről több esetben riportot közvetített.

A Városi Szociális Szolgálatnak számos olyan programja, rendezvénye van, amelyeken idősek és fiatalok, gyermekek együtt vesznek részt. Iskolások, óvodások rendszeresen fellépnek az egy-egy ünnepkörhöz kapcsolódó rendezvényeken. Középiskolás diákok közösségi és karitatív szolgálatot teljesítenek az intézményben, továbbá nyári diákmunka keretében is segítik a feladatellátást. Az intézménynek 16 középiskolával van együttműködési megállapodása, az elmúlt évben 37 diák végzett karitatív tevékenységet a nappali ellátást és szakosított ellátást nyújtó intézményekben, összesen 111 óra időtartamban.

Ugyancsak az intézmény által biztosított nappali ellátás keretében rendszeresek az orvosok, egyéb szakemberek által tartott preventív jellegű tanácsadások, szűrések, az egészségmegőrzést segítő, felvilágosító célú előadások, különböző sportrendezvények.

A célcsoport sajátos igényeinek kielégítését célzó további programok például:

- egészségügyi szűrővizsgálatok,
- ***az „Egészséges és Aktív Időskor” című projekt a Norvég Finanszírozási Mechanizmus támogatásával 2016. május 2. – 2017. április 30. között valósult meg. Célja az egészséges időskor és az időskorúak tevékeny és független otthoni életvitel-feltételeinek javítása, önkéntesek által biztosított, szociális szolgáltatásokat kiegészítő segítségnyújtással. A projekt zárását követő 5 éves fenntartási időszakban a Városi Szociális Szolgálat folyamatosan biztosítja az időskorú igénylők számára az önkéntesek által nyújtott segítő tevékenységet, melynek koordinálását az intézmény önkéntes koordinátor munkatársa végzi.***
- az idősök életminőségének javítását célzó Idősügyi Infokommunikációs Program.

A Debreceni Művelődési Központ évtizedek óta segíti a nyugdíjas klubokat, az egységeiben dolgozó kollégák lehetőségeikhez mérten maximálisan segítik a nyugdíjasok törekvéseit és a rendezvények eredményes megvalósulását. Cél, hogy éves rendezvényeinkkel hozzájáruljanak az idősök életminőségének javításához. Hagyományosan kiemelkedik rendezvények sorából a Debrecen város nyugdíjasainak szervezett ‘Kortalanul’ Idősök Hónapja programsorozat. Az intézmény 40 nyugdíjas csoportja évente közel 50 kulturális - közösségi rendezvényt valósít meg. A résztvevők aránya évről-évre nő, ez az örömteli növekedés annak köszönhető, hogy a nyugdíjas közösségek száma gyarapodott, a programok száma bővült, amelyeket jórészt a nyugdíjasok kezdeményeztek. Közel 8000 idős ember vett részt programjainkon, amelyek széleskörű ismereteket, tájékoztatást, szórakozást nyújtanak a szépkorúaknak, így: kulturális, ünnepi, közösségi, szórakoztató, szociális, egészségügyi, érdekvédelmi, fogyasztóvédelmi, közbiztonsággal kapcsolatos kérdésekben.

Az egyes telephelyeken az idős klubok különböző elnevezésekkel működnek (pl. Debreceni Nyugdíjas Klub, Homokkerti Nyugdíjas Klub, Nyugdíjasok Baráti Köre stb.), telephelyenként változó, 30-400 taggal. A tagok a klasszikus programokon túl (bálok, időskorral kapcsolatos előadások, tájékoztatók, egészségmegőrző programok, kirándulások) egyre nagyobb arányban igénylik a magasabb kulturális és oktatási színvonalat nyújtó programokat is (pl. kiállítás megnyitók, hangversenyek, egy-egy globális – nem időskori – problémával foglalkozó előadás, képzések stb.). Ezeknek az oka egyértelműen abban látható, hogy növekszik az idős generáció iskolai végzettsége világszerte, így az időskori foglalkozások hangsúlyai eltolódnak. Erre reflektál a Debreceni Művelődési Központ civil szervezetekkel együttműködve (pl. KultúrÁsz Közhasznú Egyesület) az Aktív Időskor Egyeteme programsorozatával, illetve a Debreceni Egyetemen is elindult a Szenior Akadémia egyetemi professzorok, jeles oktatók előadásaival.

A Debreceni Művelődési Központ biztosít helyet a város egyik legnagyobb létszámú és legaktívabb civil közösségének a Debreceni Nyugdíjas Egyesületnek, amely 2019. szeptember 23-án ünnepelte megalakulásának 30. évfordulóját. Az egyesületnek több mint 400 tagja, valamint 6 és fél ezer pártoló tagja van. A DMK évente félszáz alkalommal szervezett programokat az egyesülettel együttműködve: ismeretterjesztő, egészségügyi, fogyasztóvédelmi, rendőrségi előadások témában, vagy a jeles napokhoz, ünnepekhez kapcsolódó ünnepi műsorok, ki-mit-tudok és versenyek tematikában.

A Debreceni Művelődési Központ évtizedek óta segíti a nyugdíjas klubokat a telephelyein. Az intézmény 40 nyugdíjas csoportja évente közel 50 kulturális - közösségi rendezvényt valósít meg. A résztvevők aránya évről-évre nő. Ez az örömteli növekedés annak köszönhető, hogy a nyugdíjas közösségek száma gyarapodott, a programok száma bővült, amelyeket jórészt a nyugdíjasok kezdeményeztek. Közel 8000 idős ember vett részt programjainkon, amelyek széleskörű ismereteket, tájékoztatást, szórakozást nyújtanak a szépkorúaknak, így: kulturális, ünnepi, közösségi, szórakoztató, szociális, egészségügyi, érdekvédelmi, fogyasztóvédelmi, közbiztonsággal kapcsolatos kérdésekben.

A Telekommal és a Generációk Tudásáért Egyesülettel szervezett „Legyél te is! MOST generáció” c. programmal informatikai ismereteket közvetítettek diákok közreműködésével az idősebb generáció számára (10 alkalommal). A két korosztályt egymáshoz közel hozva, a diákok a kötelező közösségi szolgálat keretében segítették a nyugdíjasokat a digitális világban való eligazodásban.

A Méliusz Juhász Péter Könyvtár szervezésében a Nagyi-NET program keretében az elmúlt években több száz nyugdíjas tanulta meg a számítógép használat alapjait és vált aktív részesévé a digitális világnak.

6.5. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása

Idősek helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
Beazonosított problémák	fejlesztési elképzelések
Az időskor fizikai passzivitással fenyeget, amely egészségromláshoz vezet.	Célzott programokkal a szabadtéri kondiparkokat be lehet vonni, továbbá az új DMJV Család- és Gyermekegészségügyi Központja földszintjén helyet kapó nyugdíjas szervezetek környezetében is kialakítható sétára, szabadéti mozgásra alkalmas terület. Meg kell vizsgálni a Pallagi út 9. sz. alatti intézmény udvarának megújítási lehetőségeit, <i>akár egy demens kert kialakítását, mely elsősorban a demens ellátottak egészségi és mentális állapotának fejlesztését, szinten tartását segítené, de az intézmény valamennyi ellátottja számára hasznos lenne.</i>
Az idősek száma, aránya folyamatosan nő, a korcsoport fokozottan sérülékeny, kapcsolatai beszűkültek, lehetőségei korlátozottabbá váltak.	A meglévő szolgáltatások fejlesztése. Az erre irányuló pályázati lehetőségeket ki kell használni és a civil szervezetek együttműködését, önkéntesek bevonását támogatni kell. Célzott programokkal erősíteni kell a generációk egymás közötti szolidaritását.
Az idősek igénylik, hogy közreműködhesse az őket érintő intézkedések előkészítésében.	Az Időügyi Tanács megalakulásával, a Polgármesteri Hivatalban időügyi referensi munkakör létrehozásával az idősek fokozott figyelmet kapnak. Meg kell alkotni a város Időügyi Stratégiáját, amelyet igényfelmérésre és konszenzusra kell alapozni. Az Időügyi Tanácson kívüli szervezeteket is szükséges bekapcsolni a munkába.
Az időskorral romlik az egészségi állapot, mind fizikai, mind mentális téren.	Minél szélesebb körben kell biztosítani az egészségmegőrzést célzó szűréseket, tanácsadást. Fenn kell tartani az őstermelői piacokat, amelyek zöldség-gyümölcsárut kínálnak. Támogatni kell azon kezdeményezéseket, amelyek az idősek egészségi állapotának megőrzését javítják.

7. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége

A fogyatékossgal élő embereket a társadalomban az egyik leghátrányosabb helyzetű csoportnak tekinthetjük. Az érintettek kedvezőtlen egészségi állapota mellett a társadalmi körülményeikben is számos nehézséggel küzdenek, melyek egyfelől jelentősen befolyásolják a mindennapi életüket, másfelől a társadalom által elfogadott normákhoz való igazodást. Egy társadalom erkölcsi-jogi és mentális állapotát jól jellemzi az, hogy miképpen tudja segíteni a fogyatékkal élő tagjainak életét. A fogyatékossgal élő emberek beilleszkedését a társadalomba, elfogadottságukat elősegíti, ha dolgoznak, ha megélhetésüket munkából származó jövedelemből tudják biztosítani.

A fogyatékossgal élő emberekre vonatkozó nemzetközi jogszabályok közül elsődleges az ENSZ Fogyatékos személyek jogairól szóló egyezménye, amelyet Magyarország a 2007. évi XCII. törvényben ratifikált. Az EU másodlagos közösségi jogszabályai közül, a Tanács 2000/78/EK irányelve (2000. november 27.) arról szól, hogy diszkriminációhoz vezet, ha a munkahelyeken nem történnek meg olyan átalakítások, mint az akadálymentesítés, vagy a munkaeszközök alkalmassá tétele arra, hogy azokat a fogyatékos dolgozók is használják.

Az EU Bizottság 2003-as Esélyegyenlőségi Cselekvési Terve alapján, 2008-ban konkrét ajánlások születtek arra, hogy a tagállamok milyen intézkedésekkel – rugalmas foglalkoztatási rendszerek, támogatott foglalkoztatás, szociális gazdaság, aktív befogadást támogató szolgáltatások, bértámogatások, a munkahelyek adaptációja, a támogató technológiák és a személyes segítségnyújtás – ösztönözzék a fogyatékos emberek munkaerőpiaci reintegrációját.

Hazánkban jelentős fordulatot hozott az Ebktv. megszületése. A törvény meghatározza az egyenlő bánásmód megsértésének eseteit (közvetlen hátrányos megkülönböztetés, közvetett hátrányos megkülönböztetés, zaklatás, jogellenes elkülönítés, megtorlás) az előnyben részesítés feltételeit, a különböző helyzetekben figyelembe veendő védett tulajdonságokat.

A fogyatékkal élő emberek helyzete – mind az oktatási, a munkaerő-piaci, a társadalmi elfogadással összefüggő szerepek terén – az utóbbi évtizedekben jelentősen megváltozott. Ez egyfelől az európai gyakorlatok adaptálásának köszönhető, de nem hanyagolható el azoknak a civil és magánkezdemenyvezéseknek a köre sem, amelyek kitartóan küzdenek a fogyatékos jogok és célok megvalósításáért.

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény határozza meg a fogyatékos személy fogalmát. Ez alapján fogyatékos személy az a személy, aki tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással – illetve ezek bármilyen halmozódásával – él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja.

A fogyatékos személyeket két csoportba sorolhatjuk a sérülés fennállása alapján:

- veleszületett, születéstől fennálló fogyatékossgal rendelkezők,
- későbbi életkorban bekövetkezett, szerzett károsodással rendelkezők.

A fogyatékoság típusai:²⁸

Mozgássérültség: a mozgássérültség vagy mozgáskorlátozottság fiziológiai fogyatékoság, amit nehéz egységes kategóriaként kezelni, mivel kiterjedtsége és súlyossága eltérő lehet. Főbb típusai: agykárosodás utáni rendellenességek, petyhüdt bénulások, ortopédiai elváltozások, amputáció, végtaghiányos fejlődési rendellenességek. A mozgássérült személy viselkedési lehetőségei jelentősen beszűkülhetnek a mozgásszervi sérülés, illetve más járulékos szervi károsodások vagy krónikus betegségek miatt.

Látássérültség: a látássérültség vagy látászavar az éleslátásnál rosszabb látást jelent, elsősorban gyengébb látásélességet, de érintheti a látóteret és a tér- vagy a színlátást is. Bármely terület károsodása esetén látászavar tapasztalható, amit aszerint értékelnek, hogy gondot okoz-e az olvasásban, tájékozódásban, vagy a cselekvésekben. Súlyosabb esetekben teljes vagy részleges (csak fényérzékelés) vakságról, illetve gyengénlátásról beszélhetünk.

Hallássérültség: a halláskárosodás a hangok iránti érzékenység csökkenését jelenti, aminek a mértékét a beszédfrekvencia alapján vizsgálják, erősségét pedig decibelben mérik, külön-külön mindkét fülön. Ha ennek erőssége mindkét fülön legalább 30 decibel, akkor nagyothallásról, ha mindkét fülön legalább 90 decibel, akkor siketségről beszélünk.

Siketvakság: siketvakságról akkor beszélünk, amikor a látás és a hallás is annyira sérült, hogy az egyik érzék sérülése a másikkal nem kompenzálható megfelelően.

Beszéd fogyatékoság: a beszédhibán nem csak a beszéd különféle rendellenességeit értik, hanem a vele összefüggő írás-olvasási hibákat is. Súlyosság szerint beszédhibákat, beszédzavarokat és beszédfogyatékoságot különböztetnek meg. A beszédre való tartós képtelenséget némaságnak hívjuk.

Értelmi fogyatékoság: az értelmi fogyatékoság - idegen szóval oligofrénia - olyan állapotot takar, amelyben az értelmi képességek jelentősen az átlagos szint alatt maradnak. Az orvosi szemlélet szerint akkor beszélhetünk intelligenciacsökkenésről, ha az IQ mutató nem éri el a 70 pontot. Az IQ mutató alapján hagyományosan három súlyossági fokot különböztetünk meg: enyhe, közép súlyos és súlyos.

Autizmus: az autizmus egy olyan idegi-fejlődési rendellenesség, ami csökkent mértékű szociális kapcsolatokban és kommunikációs képességekben, illetve abnormális viselkedési és érdeklődési mintázatokban mutatkozik meg.

Többszörös fogyatékoság: a többszörös fogyatékoság esetében több fogyatékoság együttes jelenlétéről van szó, amelyek lehetnek függetlenek, vagy egymás következményei. Abban az esetben, ha a fogyatékoságok egymástól függetlenek, halmozott fogyatékoságról beszélünk, míg ha az egyik a másik következménye, megkülönböztetjük az elsődleges és a másodlagos fogyatékoságot.

²⁸ Balogh László – Kiss Gábor – Orbán Kornélia – Vári Beáta – Bóka Ferenc – Meszlényi Lenhart Emese – Mikulán Rita (2015): *Rekreáció III.* Szeged, SZTE

7.1. A településen fogyatékossgal élő személyek főbb jellemzői, sajátos problémái

A 7.1.1. számú táblázat a megváltozott munkaképességűeket és a szociális ellátásban részesülő egészségkárosodott személyeket mutatja be 2008 és **2018** közötti időszakban. Az ellátásban részesülő megváltozott munkaképességű személyek száma 2011 és **2018** között erőteljes csökkenést mutat. 2011-ben 10.170 megváltozott munkaképességű volt, 2016-ra a számuk 6944-re csökkent, **a 2018-ban számuk 5814.** A szociális ellátásban részesülő egészségkárosodott személyek száma 2008 és 2010 között csökkent 3131-ről 2754 főre.

7.1.1 számú táblázat - Megváltozott munkaképességű és egészségkárosodott személyek szociális ellátásaiban részesülők száma

	megváltozott munkaképességű személyek ellátásaiban részesülők száma	egészségkárosodott személyek szociális ellátásaiban részesülők száma
2008	n.a*	3131
2009	n.a*	2967
2010	n.a*	2754
2011	10170	n.a*
2012	9395	n.a*
2013	8398	n.a*
2014	8163	n.a*
2015	7441	n.a*
2016	6944	n.a*
2017	6549	n.a*
2018	5814	n.a*

Forrás: TeIR, KSH Tstar

* A kategória elnevezése változott 2011-től, ezért nincs adat a másik rovatban.

7.2. Fogyatékkal élő személyek pénzbeli és természetbeni ellátása, kedvezményei

A 7.2.1. számú táblázat a fogyatékkal élők nappali ellátására vonatkozó adatokat tartalmazza 2008 és **2018** között. A fogyatékkal élők számára nappali ellátást nyújtó intézmények száma 6-ról 9-re növekedett 2008 és **2018** időszakában. Ebből 1 intézmény volt önkormányzati fenntartású. Az intézményekben engedélyezett férőhelyek száma 2008 és 2016 között 234-ről 326-ra emelkedett, az önkormányzati fenntartású intézménynek 130 főre elegendő férőhelyei vannak.

Az ellátásban részesülők száma szintén növekedett a bemutatott időszakban. 2008-ban 223 fogyatékkal élő fő volt ellátott, 2016-ra a számuk 280-ra emelkedett. 2009-ben volt a

legmagasabb az ellátottak száma, 316 fővel. Az önkormányzati fenntartású intézményben ellátottak száma 124 főről 118 főre csökkent.

A Közgyűlés a 126/2018. (IV. 28) határozatával döntött, hogy 2018. július 31. napjával a közfeladat gazdaságosabb ellátása érdekében megszünteti a Városi Szociális Szolgálat Újkerti Gondozó Szolgálat Fogyatékos Személyek Ibolya Utcai Nappali Intézményét. Így a fogyatékos személyek nappali ellátásában engedélyezett férőhelyek száma 130 főről 110 főre csökkent. Az ellátásban részesülők száma 2018-ban 100 fő, 2019-ben 102 fő volt.

7.2.1. számú táblázat – Fogyatékos személyek nappali ellátásának adatai

	Fogyatékos személyek részére nappali ellátást nyújtó intézmények száma		Engedélyezett férőhelyek száma		Ellátásban részesülők száma	
	Összes	Ebből önkormányzati fenntartású	Összes	Ebből önkormányzati fenntartású	Összes	Ebből önkormányzati fenntartású
2008	6	1	234	n.a.	223	124
2009	8	1	314	n.a.	316	129
2010	8	1	300	n.a.	287	118
2011	9	1	331	n.a.	300	120
2012	9	1	331	n.a.	299	124
2013	9	1	332	130	297	126
2014	10	1	356	130	286	124
2015	10	1	356	130	287	120
2016	9	1	326	130	280	118
2017	10	1	356	130	282	106
2018	8	1	314	110*	260	100

7.3. A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés lehetőségei, akadálymentesítés

Debreceni Szociális Szolgáltató Központ (DSZSZK) Fogyatékosokat Ellátó Intézmény (4032 Debrecen, Böszörményi út 148.) által nyújtott szolgáltatások a fogyatékkal élők számára:

A fogyatékos személyek otthona a középsúlyos-, súlyos és halmozottan sérült gyermekek és felnőtt korú fogyatékkal élő személyek számára biztosít ápolást, gondozást, egészségügyi-, fejlesztési-, szociális és mentálhigiénés ellátást 140 férőhelyen. A székhelyen 12 férőhelyes (5 lakószoba) ápoló-gondozó célú lakóotthon is működik 16. életévét betöltött középsúlyos, súlyos és halmozottan sérült fogyatékos személyek számára.

A fogyatékos személyek otthona az elmúlt két évben is teljes kihasználtsággal működött. A lakók életkora 0-59 év között van, legnagyobb arányban a 3-9 év közötti korosztályhoz tartoznak, a férfi ellátottak száma (62,3 %) meghaladja a nőkéét. A kiskorú ellátottak emelt összegű családi pótlékban, a nagykorúak nyugdíjszerű ellátásokban részesülnek. A lakók valamennyien halmozottan fogyatékosok, a mozgásfogyatékosággal élők aránya 48 %. Fejlesztő foglalkoztatásban 7 személy vesz részt. Az ellátásra várakozók száma emelkedik, legtöbben a 15-19 éves korosztályhoz tartoznak, körükben a leggyakrabban előforduló betegség az autizmus. A mozgásfogyatékosok és a hallássérültek 18-18 %-ban képviseltetik magukat a várakozók között.

A lakóotthon kihasználtsága 100 %-os. A nemek arányát tekintve többlet mutatkozik a férfiak javára, a lakók életkorát vizsgálva megállapítható, hogy a 30-34 év közöttiek száma a legmagasabb.

*Az intézmény ellátottjainak 50 %-a inkontinens beteg, de ennél magasabb az aránya a pszichiátriai kórképekkel rendelkezőknek (58,3%). Az alap diagnózis mellett 33,33%-uk mozgásfogyatékos, 25%-uk látásfogyatékos is. Az ellátottak közül 7 fő vesz részt fejlesztő foglalkoztatásban. Lakóotthoni elhelyezésre főként 15-19, illetve 20-24 év közötti férfiak várnak. Autizmusban 45,45 %-uk szenved.*²⁹

A Városi Szociális Szolgálat által nyújtott szolgáltatások a fogyatékkal élők számára:

- Újkerti Gondozó Szolgálat Fogyatékos Személyek Ifjúság Utcai Nappali Intézménye (Debrecen, Ifjúság u. 2.)
A telephelyen 60 fő nagykorú értelmi fogyatékos nagykorú személy nappali ellátása működik heti 5 napos nyitva tartással. A fejlesztő foglalkoztatás engedélyezett létszáma 35 fő.
- Újkerti Gondozó Szolgálat Fogyatékos Személyek Mester Utcai Nappali Intézménye (Debrecen, Mester u. 22.)
A telephelyen 30 fő nagykorú értelmi fogyatékos személy nappali ellátása működik heti 5 napos nyitva tartással. A fejlesztő foglalkoztatás engedélyezett létszáma 5 fő.
- Újkerti Gondozó Szolgálat Fogyatékos Személyek Böszörményi Úti Nappali Intézménye (Debrecen, Böszörményi u. 148. sz.)
A telephelyen 20 fő 3-18 éves kiskorú fogyatékos személy nappali ellátása működik heti 5 napos nyitva tartással.

Ezekben az intézményekben főként súlyos és halmozottan súlyos fogyatékkal élőket látnak el, 2016-ban összesen 106 főt, **2019-ben 102 főt.**

7.3.1. számú táblázat - Fogyatékos személyek nappali ellátásban az ellátottak megoszlása a sérültség foka szerint (2016.)

	<i>enyhe</i>	<i>középsúlyos</i>	<i>súlyos</i>	<i>ebből halmozott</i>
<i>Ibolya utcai nappali ellátás</i>	-	-	2	2
<i>Böszörményi úti nappali ellátás</i>	-	-	15	13
<i>Ifjúság utcai nappali ellátás</i>	6	7	47	3
<i>Mester utcai nappali ellátás</i>	1	3	25	9

A 7.3.1 számú táblázat 2019. évi adatai:

	<i>enyhe</i>	<i>középsúlyos</i>	<i>súlyos</i>	<i>ebből halmozott</i>
<i>Böszörményi úti nappali ellátás</i>	0	0	14	8
<i>Ifjúság utcai nappali ellátás</i>	6	12	41	18
<i>Mester utcai nappali ellátás</i>	0	3	26	16

²⁹Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciójának 2019. évi felülvizsgálata

Kiskorú fogyatékos személyek nappali ellátása

A Városi Szociális Szolgálat nappali ellátást nyújt a saját otthonukban élő 3. életévüket betöltött, önkiszolgálásra részben képes vagy önellátásra nem képes, de felügyeletre szoruló fogyatékos, illetve autista személyek részére.

A szolgáltatás lehetőséget biztosít napközbeni tartózkodásra, étkezésre, társas kapcsolatokra, alapvető higiéniai szükségleteik kielégítésére. Továbbá igény szerint biztosítja az ellátottak napközbeni étkeztetését.

A kiskorú fogyatékos személyeket ellátó nappali intézmény helyszíne a kiskorú ellátottak fejlesztésére irányuló pedagógiai tevékenységnek.

Szakszemélyzet elősegíti a kiskorú ellátottak korai fejlesztését és gondozását, ötéves korától a fejlesztő nevelést, hatéves kortól a fejlesztő nevelést-oktatást, valamint az iskolai tanulmányok folytatását. A fogyatékos személyek nappali intézménye az ellátást igénybe vevők számára egyéni fejlesztő programokra épülő gyógypedagógiai foglalkozást szervez.

Nagykorú fogyatékos személyek nappali ellátása

A 18. életévét betöltött állandó ápolást nem igénylő, önkiszolgálásra és önellátásra részben képes értelmi fogyatékosok nappali gondozását biztosítja a Városi Szociális Szolgálat.

A fogyatékos személyek nappali intézménye az ellátást igénybe vevők számára egyéni fejlesztő programokra épülő gyógypedagógiai foglalkozást szervez.

A nappali intézmény igény szerint biztosítja az ellátottak részére az étkeztetést, a szabadidős programok szervezését (sajtótermékek, kártya- és társasjátékok, televíziózás, rádióhallgatás, rendezvények szervezése). Segítséget nyújt a hivatalos ügyek intézéséhez, a speciális önszerveződő csoportok működéséhez, szervezéséhez, a munkavégzés lehetőségének, az életvitelre és életvezetésre vonatkozó tanácsadás szervezéséhez. Az egészségügy körébe tartozó felvilágosító előadásokat szervez.

Tervszerűen, egyéni és kiscsoportos formában szervez a Városi Szociális Szolgálat szocioterápiás foglalkozásokat ellátottjai számára, amelyeknek célja a meglévő képességek, készségek lehetőség szerinti javítása, megtartása, az önellátó képesség megtartása, az önálló vagy részben önálló életvitelhez szükséges ismeretek elsajátítása, gyakoroltatása.

Ennek érdekében heti rendszerességgel mese csoport, drámapedagógiai játék csoport, verbális szintentartó, kognitív szintentartó, rekreációs játékcsoportot foglalkozásokat tartanak.

Az intézmény ellátottjai közül 6 fő a város két nagy intézményénél - a nyílt munkaerő-piacon – van foglalkoztatva. A munkáltató és munkavállaló közötti folyamatos és biztonságos kapcsolat megtartását utókövető útján biztosítja a Városi Szociális Szolgálat.

A nappali ellátást igénybevevők közül 21 fő rehabilitációs foglalkoztatás keretében foglalkoztat a KÉZMŰ Fővárosi Kézműipari Nonprofit Kft.

Fejlesztő foglalkoztatás:

A nagykorú fogyatékos személyek nappali ellátása igénybevételére az intézménnyel jogviszonyban álló személyek fejlesztő foglalkoztatása, az egyéni foglalkoztatási tervben foglaltak szerint, az ellátott meglévő képességeire építve, korának, fizikai és mentális állapotának megfelelően az Szt. szerinti fejlesztési jogviszony és munkaviszony keretében biztosított.

A fejlesztő foglalkoztatásba történő bevonás első lépése a foglalkozás-egészségügyi orvos vizsgálata, az intézményvezető által megjelölt munkakörök vonatkozásában.

Amennyiben a foglalkozás egészségügyi orvos, a Városi Szociális Szolgálat intézményvezetője, mint munkáltató által megjelölt munkakörök valamelyikére alkalmasnak találja a gondozottat, úgy munkaviszonyban foglalkoztatható.

Amennyiben a foglalkozás egészségügyi orvos véleménye alapján az érintett személy az intézményvezető által megjelölt egyetlen munkakörben sem alkalmas munkavégzésre, vagy valamely munkakör betöltésére ugyan alkalmas, azonban az intézményvezető megítélése szerint további vizsgálatok szükségesek a megfelelő foglalkoztatási feltételek/körülmények meghatározásához, úgy az intézményvezető felveszi a kapcsolatot az intézmény munka-szakpszichológusával/munka- és szervezet-szakpszichológusával.

Az ellátott foglalkoztatásáról – amennyiben rendelkezik a jogszabály által előírt szakvéleménnyel, vagy a szükséges alkalmassági vizsgálattal – a szociális intézmény vezetője dönt.

A Városi Szociális Szolgálat Szt. szerinti fejlesztési jogviszonyban foglalkoztatja ellátottjait, melynek célja az ellátott testi és értelmi képességeinek, valamint a munkavégzéssel összefüggő készségeinek helyreállítása, megőrzése és fejlesztése, továbbá az ellátott felkészítése az önálló munkavégzésre. A fejlesztési jogviszony rehabilitációs alkalmassági vizsgálat eredményeképpen kiadott hatályos, munka-rehabilitációt javasló szakvélemény, vagy a foglalkozás-egészségügyi orvos, a munka-szakpszichológus vagy munka- és szervezet szakpszichológus, valamint a szociális szolgáltatást biztosító intézmény vezetője együttes javaslata alapján, az egyéni foglalkoztatási tervben foglaltak szerint akkor hozható létre, ha az ellátott kompetenciái nem érik el az önálló munkavégzéshez szükséges szintet.

Az önkormányzat intézményeiben mind a kiskorú, mind a nagykorú fogyatékkal élők megfelelő elhelyezést kapnak és magas színvonalú gondozásban részesülnek. A Városi Szociális Szolgálat több olyan programot szervez (flashmob a Kossuth téren, sportnap, nyílt nap) ahol a hozzátartozók is részt vesznek. A rendezvények útján a lakosság számára is láthatóvá válnak a fogyatékosok, ezzel is növelve a társadalmi elfogadottságukat. A Kék Séta civil kezdeményezés, az autisták iránti elfogadottság és empátia erősítését szolgálja.

A Méliusz Juhász Péter Könyvtár kiemelt feladatának tekinti az esélyegyenlőség területén végzendő munkát. A Fehér Bot Alapítvánnyal, a Gábor József Alapítvánnyal és ifjúsági szervezetével, a Vak-Sikk körrel rendszeresen megszervezik a „Szavamat adom” irodalmi – közéleti délutánt, valamint a „Regélő régiók” című, több éve zajló a vers-, mese-, és prózamondó versenyt látássérülteknek. Két szemléletformáló, érzékenyítő foglalkozást tartottak 64 általános iskolásnak a Fehér Bot Alapítvány munkatársainak közreműködésével. A Ki-Látó Ifjúsági Irodával mentálhigiénés előadásokat szerveznek a látássérülteknek. Fogadóintézményként részt vettek a „Neked munka, nekem álom”, értelmi fogyatékosok számára kiírt pályázatban. Egy fogyatékossgal élő fiatalember két napon a Méliusz Könyvtárban valósíthatta meg álmát: könyvtári munkát végzett.

A Központi Könyvtárban a Manda program keretében dolgozó hallássérült kollégákkal történő hatékonyabb kommunikáció érdekében a 2017-es évre két önkéntes, alap jelnyelvi oktatást vállalt. A kollégák körében is megjelent ez az igény, amit így az intézményen belül, egyéb költségvonzat nélkül elégíthettünk ki.

Az Újkerti Fiókkönyvtárban a látássérültek találtak otthonra. A szoros együttműködés megmaradt a Fehér Bot Alapítvánnyal, a Gábor József Kulturális Alapítvánnyal és a Látássérültek Észak-alföldi Regionális Egyesületével. A rendszeresen megforduló fogyatékkal élőket hangoskönyvekkel segítik a könyvtár munkatársai. Évente ismétlődő rendezvényeik látássérültek számára a Regélő régió vers-, mese-, és prózamondó című verseny, illetve a Szavamat adom című közéleti irodalmi délután.

A Déri Múzeum, a Medgyessy Ferenc Emlékkiállítás és a Debreceni Irodalom Háza teljesen akadálymentes és részlegesen körbejárható. A fogyatékkal élők részére kialakított illemhelyen a kisgyermekes szülők részére pelenkázó helyet létesítettek.

Fogyatékkal élők fogadásának régmúlta visszatekintő hagyománya van a Déri Múzeumban. A felnőtt és gyermekkorú látássérültek és gyengénlátók rendszeresen részt vesznek múzeumpedagógiai foglalkozásokon. A tapintásra hangsúlyt fektető órákkal készülnek múzeumpedagógusok, muzeológusok az intézményben.

A fogyatékkal élők rendszeres múzeum látogatása a számukra előre kidolgozott foglalkoztatások szervezése által biztosítva van. 2018-ban a Közösségek Hete keretében - Dorkasz Szolgálattal együttműködve - valósultak meg a számukra meghirdetett programok.

2019-ben a látássérültek és a gyengén látók számára biztosított foglalkozásokon a múzeumpedagógusok a tapintásra helyezték a hangsúlyt.

A Déri Múzeum jelentős számban rendez közművelődési programokat a város lakosságának, és együttműködő kapcsolatrendszert alakít ki a fogyatékkal élők – elsősorban vakok és gyengén látók – szervezeteivel, mozgásukban korlátozott személyeket, valamint autizmussal élőket gondozó intézményekkel.

A fogyatékkal élők rendszeres múzeum látogatása a számukra előre kidolgozott foglalkoztatások szervezése által biztosítva van. Vonatkozásukban az alábbi programok valósulnak meg:

Múzeumpedagógiai foglalkozások fogyatékkal élőknek

Nagyerdő élővilága – Erdő, erdő kerek erdő – fogyatékkal élők számára

A foglalkozás során a résztvevők az erdő lakóival találkozhatnak a kiállítás egységeiben. Felfedeznék az erdő lakóinak hangjait, titkait és szokásait. ***Híd a sár fölé – városunk, Debrecen.***

Miért volt Debrecen főterén „nagyhíd”, ha nincs is folyó? A résztvevők a foglalkozás során megismerkedhetnek Debrecen város történetével és jelképeivel.

Arany Egyszarvú Patika – Egészségünk megőrzése

A résztvevők a kiállításban megnézhetik az egykori Arany Egyszarvú Patika XVIII. századi berendezését. Találkozhatnak a résztvevők állatokkal, növényekkel, receptekkel, különös jelentésű szavakkal amik mind-mind megtalálható egy patikában. Megismerhetik, hogyan éltek és dolgoztak ez egykori patikusok, megismerkedhetnek a patikus laboratóriumának eszközeivel.

Fogyatékkal élők (látás- és hallássérültek) fogadása a múzeumban

Fogyatékkal élők fogadásának régmúlta visszatekintő hagyománya van. Felnőtt és gyermek-látássérültek és gyengén látók rendszeresen részt vesznek foglalkozásainkon. A tapintásra hangsúlyt fektető órákkal készülnek múzeumpedagógusaink, muzeológusaink. 2017-ben mind a Déri Múzeumból, mind a MODEM-ből rendkívüli élménnyel távoztak a Kenézy Kórház Pszichiátriai Osztálya Nappali Kórházának betegei is.

2018-ban a Községek Hete keretében – a Dorkasz Szolgálattal együttműködve - valósultak meg a számukra meghirdetett programok.

2019-ben a látássérültek és a gyengén látók számára biztosított foglalkozásokon a múzeumpedagógusok a tapintásra helyezték a hangsúlyt.

Kedvezmények a múzeumpedagógiai jegyárrendszerben

AZ EFOP-pályázat keretében múzeumpedagógiai foglalkozásra érkező hátrányos helyzetű gyermekek esetében ingyenes foglalkozások bevezetése cél volt és ma is az azért, hogy a rossz anyagi helyzetben lévő családok gyermekei számára megkönnyítsük a múzeumba járást. 2017-ben 1000 hátrányos helyzetű gyermeket fogadtak a környékbeli településekről.

A muzeális intézmények látogatóit megillető kedvezményekről szóló 194/2000. (XI.24.) Korm. rendelet 2. § (1) bekezdésében foglaltak alapján – többek között – a fogyatékkal élők és a 70. életéveüket betöltött személyek díjtalanul látogathatják a múzeum tárlatait.

Fogyatékoságügyi tanácsadás

A DMJV Család- és Gyermekvédelmi Központja az országos lefedettségű fogyatékoságügyi tanácsadó hálózat keretén belül biztosítja a fogyatékoságügyi tanácsadást, amelynek célja, a fogyatékoságból adódó igényekre, szükségletekre reagáló közszolgáltatások minőségének javítása, illetve a hozzáférési lehetőségének bővítése.

Akadálymentesítés szociális és gyermekjóléti intézményekben és az egészségügyi alapellátásban

A Közgyűlés még a 256/2002. (XII. 19.) Kh. határozatában áttekintette a fenntartásában lévő intézmények helyzetét és megállapította, hogy a szükséges akadálymentesítési feladatokat a jogszabály által előírt határidőre nem tudja teljesíteni, és forrás oldalról sem tudja a szükséges fedezetet biztosítani. A megfelelő tárgyi feltételek teljesítésére előírt, illetve vállalt határidők a szükséges pénzügyi fedezet hiánya miatt az elmúlt időszakban több alkalommal is módosultak. Az Önkormányzat által fenntartott szociális intézményeknek és telephelyeiknek csak egy része akadálymentes. A Közgyűlés 224/2015. (XI. 19.) határozata szerint a Gyermekvédelmi Intézmény feladatai közül a családsegítés és a gyermekjóléti szolgáltatás, valamint az ellátottak számára nyitva álló helyiségek 2016. január 1. napjával átkerültek a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központjához. A feladatokkal együtt a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja vagyonkezelésébe került a Debrecen, Böszörményi út 68. szám alatti ingatlan baloldali ingatlanrésze, a Debrecen, Felsőjózsi u. 7. szám alatti ingatlan, valamint a Debrecen, Süveg u. 3. szám alatti ingatlan, melyek közül csak a Felsőjózsi utcai ingatlan akadálymentesített. A szolgáltatói nyilvántartási rendszerben történő határozatlan időre szóló bejegyzéshez az Önkormányzatnak gondoskodnia kell a Debrecen, Mester u. 1. szám alatti

székhely, a Debrecen, Böszörményi út 68. szám, a Debrecen, Víztorony u. 13. szám, valamint a Debrecen, Süveg u. 3. szám alatti telephelyek külső és belső akadálymentesítésének elvégzéséről. Az akadálymentesítés érdekében megtett intézkedések:

A TOP-6.6.2-15-DEI-2016-00001 azonosítószámú „Családsegítő és Gyermekjóléti Központ infrastrukturális fejlesztése Debrecenben” című projekt keretében befejeződött a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja új, Thomas Mann utcai épületének kivitelezése. A Közgyűlés 201/2018. (XI. 15.) határozatával ingyenes vagyonkezelésbe adta az ingatlant, amely az intézmény új székhelyéül szolgál, mivel a korábbi, Mester u. 1. szám alatti székhely, valamint az intézmény feladatellátását szolgáló Böszörményi út 68. szám alatti telephely nem felelt meg a hatályos jogszabályokban foglalt akadálymentesítési követelményeknek.

A Mester utca 1. szám alatti ingatlan a Közgyűlés 43/2019. (III. 28.) határozattal módosított 39/2018. (III. 29.) határozata alapján a Magyarországi Evangélikus Egyház ingyenes hasznosításába került, míg a Böszörményi út 68. szám alatti ingatlan a Közgyűlés 96/2019. (V. 30.) határozata alapján a DMJV Gyermekvédelmi Intézménye ingyenes hasznosításába került az intézmény közfeladatainak ellátása céljából.

A TOP-6.5.1-15 „Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése” tárgyú felhívás keretében történik meg a Csapókerti Községi Ház épületének energetikai korszerűsítése, mellyel megoldódik a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központjának Debrecen, Süveg u. 3. szám alatti ellátottak számára nyitva álló helyiségeinek akadálymentes megközelíthetősége. A nem akadálymentesített szervezeti egység esetében az egyenlő esélyű hozzáférést az ügyfelek számára megfelelő munkaszervezéssel és az akadálymentesített telephelyekre történő átirányítással biztosítja az intézmény.

A DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja Debrecen, Víztorony u. 13. szám alatti ellátottak számára nyitva álló helyiségei akadálymentesítésével kapcsolatos felmérések megtörténtek, mely alapján megállapítást nyert, hogy annak megoldása igen költséges lenne. A Közgyűlés 83/2017. (V. 25.) határozatával az Idősek Háza és a Városi Szociális Szolgálat szociális intézmények beolvadással történő egyesítésén kívül arról is döntött, hogy a Debrecen, Víztorony utca 11. szám alatti akadálymentes ingatlan a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központja telephelyeként működik tovább, megoldva ezáltal a Víztorony u. 13. szám alatti épület akadálymentesítésének problémáját.

A működést engedélyező hatóság a benyújtott szakmai tervekre tekintettel az ideiglenes bejegyzések hatályát 2018. december 31. napjáig meghosszabbította. Jelenleg az intézmény Pacikert u. 1. sz. alatt lévő telephelye külső-belső akadálymentesítése biztosított. A nem akadálymentesített szervezeti egységek esetében az egyenlő esélyű hozzáférést az ügyfelek számára megfelelő munkaszervezéssel és az akadálymentesített telephelyekre történő átirányítással biztosítja az intézmény.

A Városi Szociális Szolgálatnak 17 ingatlan áll rendelkezésére a feladatok ellátásához, ezek közül szolgáltatást a Ruyter u. 7. szám alatti épületben nem nyújtanak.

Az alapszolgáltatásokat nyújtó telephelyeinek többsége felújításra, korszerűsítésre szorul, az épületek infrastruktúrájának fejlesztése mellett szükség van az intézmény eszközparkjának fejlesztésére is. Csupán egy telephelyen biztosított a komplex akadálymentesítés, de az intézménybe való akadálymentes bejutás rámpa és mobilrámpa segítségével minden szakmai szolgáltatást nyújtó telephelyen megoldott. A Böszörményi úti fogyatékos személyek nappali intézménye évek óta ideiglenes bejegyzéssel rendelkezik a szolgáltatói nyilvántartásban, bejegyzése jelenleg 2020. december 31. napjáig szól. A tervek szerint a szolgáltatás

áthelyezésre kerül a Városi Szociális Szolgálat Ifjúság u. 2. szám alatti telephelyére, mely a TOP-6.6.2-16 kódszámú pályázati felhívás keretében újul meg. A projekt megvalósulását követően, az épület célnak megfelelő átalakításával mindkét nappali intézmény (a 20 férőhelyes kiskorú és a 60 férőhelyes felnőtt korú fogyatékos személyeket ellátó intézmény) az Ifjúság utcán nyújtja majd szolgáltatásait.

2015 novemberétől a tárgyi feltételek (elsősorban az akadálymentesítés, valamint a józsai telephely esetében a pihenőszoba) hiánya miatt 6 alapszolgáltatásokat nyújtó telephely (Nagysándor Telepi Gondozó Szolgálat Pósa Utcai Idősek Klubja, Homokkerti és Józsaí Gondozó Szolgálat Deák Ferenc Utcai Idősek Klubja, Tócoskerti Gondozó Szolgálat Derék Utcai Idősek Klubja, Fényesudvari Gondozó Szolgálat Csapó Utcai Idősek Klubja, Belvárosi Gondozó Szolgálat Erzsébet Utcai Idősek Klubja, Újkerti Gondozó Szolgálat Fogyatékos Személyek Ifjúság Utcai Nappali Intézménye) hatósági szerződéssel működött. Ezen telephelyek 2019. február 4. napjától ideiglenes hatályú bejegyzéssel rendelkeznek 2020. december 31. napjáig. A tárgyi feltételekkel kapcsolatos problémák egy részét pályázati forrás felhasználásával kívánja megoldani az Önkormányzat, ezért támogatási kérelmet nyújtott be a TOP-6.6.2-16 kódszámú „Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése” tárgyú pályázati felhívásra azzal a céllal, hogy a Városi Szociális Szolgálat Fogyatékos Személyek Ifjúság Utcai Nappali Intézményének, Pósa utcai telephelyének és Csapó utcai telephelyének felújítására, korszerűsítésére sor kerüljön. Ugyancsak pályázat keretében tervezzük felújítani a Thomas Mann utcai és Süveg utcai telephelyeket. Az Erzsébet utcai, Derék utcai és józsai telephelyek esetében saját forrásból kellene a fejlesztéseket megvalósítani, vagy megfelelő másik ingatlant biztosítani.

A TOP pályázattal érintett telephelyek esetében a tervezési folyamatok lezárultak, a kivitelezési munkák még nem kezdődtek el. A megvalósítás várható dátuma a Pósa utcai telephely esetében 2020. november 30., a többi telephely vonatkozásában 2020. december 31. napja.

A szakosított ellátásokat nyújtó Pallagi úti ingatlan 1964-65-ben épült, azóta teljes körű felújítás nem történt. Az épület állaga a korából adódóan erősen megromlott, műszaki felszereltsége elavult, emiatt folyamatos javítást és karbantartást igényel. Az épület infrastruktúrájának fejlesztése mellett szükség van az intézmény eszközparkjának fejlesztésére is.

A régóta fennálló gondok kezelése érdekében 2017 márciusában döntés született arról, hogy a Pallagi úti épület helyiségről helyiségre, épületszárnyról épületszárnyra történő módszeres, teljeskörű felújítására kerüljön sor, illetve 20.000.000.-Ft-ot is biztosított az Önkormányzat az intézmény számára ágybeszerzés céljára. Az ágybeszerzés keretében 30 db elektromos ápolási ágyat (matracral és védőhuzattal együtt), 81 db kórházi, szanatóriumí ágyat (mechanikus, emelhető fejrésszel, matracral és védőhuzattal együtt), továbbá 2 db menekítı széket vásárolt az intézmény.

2018-2019-ben sor került az épület 2. emeleti bal szárnyának részleges felújítására, a DIM munkatársai 16 lakószobát újítottak fel (festés és burkolat felújítás) bruttó 24.800.000 Ft összegből. 2019-re 60 millió Ft felhasználásával tervezett a 2. emeleti bal oldali szárnya felújításának befejezése, a liftek és az étkező felújítása, valamint eszközbeszerzés. Az Önkormányzat lehetőségeihez mérten próbál forrást elkülöníteni az épület felújításához, azonban szükség lenne a teljes belső és külső rekonstrukciójára, felújítására, az ellátás infrastrukturális fejlesztésére.

*A Szávay Gyula utcai telephely emelt szintű szolgáltatást biztosító intézményként kezdte meg működését 2004 novemberében. Az épület karbantartása, állapotának megőrzése és a használat során jelentkező problémák folyamatos megoldása, az akadálymentesítés korszerűsítése és az informatikai fejlesztés továbbra is szükséges.*³⁰

Egészségügyi alapellátásnak helyet biztosító 11 önkormányzati tulajdonú ingatlan felújítása során a TOP-6.6.1-15 projekt keretében az akadálymentesítés teljes körűen megvalósult.

Akadálymentesítés a kulturális intézményekben

A Déri Múzeum intézmény kiemelt célja a speciális igényű gyermekek (látássérültek, mozgássérültek, hallássérültek, autisták, értelmi fogyatékos gyermekek) számára, hogy az új állandó kiállításokat múzeumpedagógiai foglalkozás keretében interpretálják. Hallássérült látogatókkal jelentősen megkönnyítené a kommunikációt, ha az intézmény múzeumpedagógusai elsajátítanák a jelnyelv használatát.

A Déri Múzeum, a MODEM és a Medgyessy Ferenc Emlékkiállítás egyaránt teljesen akadálymentes és körbejárható. Az intézményekben a fogyatékkal élők fogadásának régmúlta visszatekintő hagyománya van. Felnőtt és gyermek látássérültek és gyengénlátók rendszeresen részt vesznek az intézmény foglalkozásaiban. A tapintásra hangsúlyt fektető órákkal készülnek múzeumpedagógusok, múzeológusok. Az intézmény tárgymásolatokat rendel, ahhoz, hogy a fogyatékkal élő látogatók részére „megfogom, megforgatom, kézbeveszem” foglalkozásokat szervezhessenek.

A Csokonai Színház jelenleg sajnos részlegesen akadálymentesített, azonban az intézmény felújítása 2020-ban megkezdődik. A kerekesszékekkel érkező nézők számára jelenleg előzetes egyeztetés után lehetővé teszik az akadálymentes bejutást. Az elmúlt években az intézmény rendszeresen jelentkezik olyan előadással, mely a látás- és hallássérültek számára biztosítja a teljes színházi élményt.

A Csokonai Színház vezetése az „élet védelmében” fogalmazta meg művészeti programját, és ezzel párhuzamosan fontos szerepet játszanak karitatív célú eseményeik is. Fontosnak tartja, hogy a szociálisan hátrányos helyzetű közönséghez is eljussanak előadásaik, ezért a rendelkezésünkre álló eszközöket igénybe véve rendszeresen vendégül látnak ilyen csoportokat. Kedvezményrendszerüket is úgy alakították ki, hogy a sérülékeny társadalmi csoportok (például álláskereső) akár 30-40 százalékos kedvezménnyel is vásárolhassanak színházbérletet.

A Kodály Filharmónia Debrecen jellemzően a Kölcsey Központ Nagytermében tartja koncertjeit. Az akadálymentesített épület korszerű körülményeket biztosít, vezetősávval és figyelmeztetősávval felszerelve. A járófelületen a burkolati anyag felületi, sűrűségbeli, színbeli, hangtani tulajdonságainak különbözőségével kialakított burkolati sáv, amely vak, gyengén látó, vagy felfogóképességükben korlátozott emberek tájékozódását segíti. A földszint és az alagsorban található parkoló közötti közlekedést lift segíti. A koncertek alkalmával a mozgásukban korlátozott vendégeink számára, a korábbi évekhez hasonlóan, diákmunkások nyújtanak segítséget az egész évad során.

³⁰ Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciójának 2019. évi felülvizsgálata

Méliusz Juhász Péter Könyvtár

A fogyatékkal élők könyvtárhasználatának feltételei, mint például akadálymentes bejárat, nagyító/olvasógép, felolvasó szoftver, hangoskönyvek Központi Könyvtárban és több fiókkönyvtárban is biztosított.

Mozgáskorlátozottak számára akadálymentes a Józsaai Fiókkönyvtár, a Nyugdíjasok Háza Fiókkönyvtára, a Benedek Elek Fiókkönyvtár, valamint a Központi Könyvtár épülete is. Ez az intézmény megközelíthetőségénél és a polcok elrendezésénél is megmutatkozik. A könyvtár online katalógusa szintén akadálymentes. A könyvtári gyűjteményben megtalálhatóak öregbetűs könyvek és hangoskönyvek látássérültek részére illetve, ezen dokumentumok átszállítása is megoldható a hálózaton belül.

A Központi Könyvtár és az Újkerti Fiókkönyvtár rendelkeznek felolvasógéppel és nagyító géppel.

Újkerti Fiókkönyvtár kiemelt figyelmet fordít a fogyatékkal élő társaink könyvtári igényeinek teljesítésére. Együttműködnek a Fehér Bot Alapítvánnyal, a Gábor József Kulturális Alapítvánnyal és a Látássérültek Észak-alföldi Regionális Egyesületével. Évek óta hagyományosan a fiókkönyvtár ad otthont a Regélő régió vers-, mese- és prózamondó versenynek.

A Nyugdíjasok Háza Fiókkönyvtár szolgáltatásai között található a házhozszállítás látássérült használók számára, illetve gyengén látó olvasók számára különféle nagyítók kölcsönözhetőek. A mozgásukban korlátozott idős emberek könyvtári ellátását a szociális szolgálatnál dolgozó gondozónők segítik.

Petőfi Emlékkönyvtár munkatársai 2019-ben a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Iskola tanulói számára több alkalommal tartottak csoportos foglalkozásokat és könyvtárhasználati órákat.

Központi Könyvtár 2019 májusában kiállítást rendezett „Nem nagyon bírjuk egymást falakkal” címmel, melyen az 'Önállóan lakni' csoport mozgássérült tagjai dolgoztak együtt fiatal magyar képzőművészekkel. A kiállítás felhívta a figyelmet arra, hogy milyen fontos a közösséghez tartozás azok számára is, akik mozgásukban korlátozottak.

Debreceni Művelődési Központ

Az intézmény honlapja és oldalai akadálymentesítettek. Az intézmény együttműködési megállapodásokat kötött a fogyatékkal élők helyi szervezetével.

Akadálymentesítés a helyi közösségi közlekedésben

A Debreceni Közlekedési Vállalat Zrt. 18 új villamosa akadálymentesített, 21 trolibusz szintén akadálymentesített, valamint több mint 100 akadálymentesített autóbusszal rendelkezik. Ezen mutatók alapján megállapítható, hogy a tömegközlekedés fejlesztésében jelentős javulás mutatkozik.

7.4.Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása

A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
Beazonosított problémák	fejlesztési elképzelések
Középületek akadálymentesítése nem teljes körű	A Területi Operatív Program keretében megvalósuló intézmények, középületek fejlesztése, korszerűsítése során mind a fizikai, mind az infokommunikációs akadálymentesítés szükséges. A pályázatoknak ez kötelező része, a megvalósítás során a fogyatékos szervezeteken keresztül az érintettek véleményét is célszerű kikérni.
A fogyatékkal élők társadalmi elfogadottsága nem teljeskörű	A fogyatékkal élők között külön csoportként jelennek meg az autista gyermekek és hozzátartozóik, célszerű megvizsgálni a civil kezdeményezések - pl Kék séta, Szenzoros kert - támogatásának lehetőségét. Folytatni kell a Debreceni Oktatási Tanáccsal és a Debreceni Tankerületi Központtal együttműködve egy Autista Központ létrehozására vonatkozó egyeztetéseket.
A fogyatékosok nappali ellátása tárgyi feltételei nem megfelelőek.	A Városi Szociális Szolgálat Újkerti Gondozó Szolgálat Fogyatékos Személyek Ifjúság utcai Nappali Intézménye a Területi Operatív Program keretében felújítása, bővítése. Így megújult feltételekkel tudja fogadni az ellátottakat, és a felújított intézmény helyet ad majd a Böszörményi úti kiskorúakat ellátó telephely gondozottjainak is.
Nem mindenhol akadálymentes a városi közlekedés	A közösségi közlekedésben folytatni kell az akadálymentesítést. Az alacsonypadlójú járművek, a hangjelzés a lámpánál, a speciálisan kialakított járófelületek a fogyatékkal élők jobb közlekedési és tájékozódási lehetőségeit szolgálják.

Összegző táblázat - A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)

„2020. évi felülvizsgált tábla”

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége										
1	<i>A munkaerő-piaci integráció/reintegráció segítése</i>	A regisztrált álláskereső aránya az elmúlt 5 évben csökkenő tendenciát mutat, ennek ellenére továbbra is magas. A roma nemzetiséghez tartozók munkaerő-piaci részvétele alacsony.	Munkaerő-piaci szolgáltatások fejlesztése. Roma Nemzetiségi Önkormányzat és roma civil szervezetek ösztönzése, támogatása romák közfoglalkoztatási programban való részvételéhez.	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciója, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzat a 2015-2020 közötti időszakra	A tartós elszegényedés, a mélyszegénységbe süllyedés megelőzése érdekében az álláskereső számára elhelyezkedést segítő képzések, átképzések szervezése. Speciális célcsoportok (nők, roma nők, alacsony iskolázottságúak, gyermeküket egyedül	Humán Főosztály vezetője	2023. 06.30.	Elhelyezkedést segítő programokba bevont személyek száma (álláskereső, állásvesztéssel veszélyeztetettek, pályakezdők). Átképzési programok száma, típusai az elavult szakmával rendelkezők számára Álláskeresői technikák elsa-	Pályázati források	Források biztosítása, képzési programok folyamatos fejlesztése és a munkaerő-piaci igényekhez történő igazítása. Koordináció és együttműködés az önkormányzat, piaci szereplők, egyéb munkáltatók és a képző intézmények vezetői között.

				<p>gazdasági programja,</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2014-2020),</p> <p>Debrecen Integrált Területi Programja (2014-2020),</p> <p>Debrecen Integrált Településfejlesztési Stratégia (2014-2020)</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Foglalkoztatási Stratégia 2017-2021.</p>	<p>nevelők, életkori besorolás szerint hátrányos helyzetűek: pályakezdő fiatalok, 45 év fölöttiek, stb.) számára személyre szabott, illetve speciális, csoportos programok szervezése.</p> <p>Veszélyeztetett célcsoportok számára prevenciós és korrekciós beavatkozások tervezése (iskolai programok, tréningek, álláskeresési technikák, vállalkozóvá válás ösztönzése).</p>			járatása és információszolgáltatásokat igénybevevők száma, a programok típusai.		
2	<i>A szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek fejlesztése</i>	Nagysándortelep és Nagymacson (mint, szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület) élők	Célzott programokkal, közösségfejlesztés, valamint a közművelődési és könyvtári szolgáltatások fejlesztése az	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciója,	<p>Kulturális programok, rendezvények szervezése</p> <p>A kisebbségi kultúrák megismertetése a</p>	<p>Humán Főosztály vezetője</p> <p>Kulturális Osztály vezetője</p>	2023.06.30.	Kulturális programok száma (meghívók, beszámolók, stb.)	Humán erőforrás és pályázati pénzügyi források biztosítása	Folyamatos kapcsolattartás a kisebbségi kultúrát képviselő szervezetekkel, lehetőség biztosítása az egymás közötti

		társadalmi kohéziója továbbra is támogatást igényel.	érintett városrészekben.	<p>Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája,</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzat a 2015-2020 közötti időszakra gazdasági programja,</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2014-2020),</p> <p>Debrecen Integrált Területi Programja (2014-2020),</p> <p>Debrecen Integrált Településfejlesztési Stratégia (2014-2020)</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város</p>	<p>többségi társadalom tagjaival népszerűsítő rendezvények keretei között</p> <p>A kisebbségi kultúra képviselőinek rendszeres találkozói (konferenciák, stb.)</p>			<p>Konferenciák, egyéb hivatalos rendezvények száma (meghívók, emlékeztetők, előadások dokumentációja, internetes megjelenítés, stb.)</p>	kommunikációra, párbeszédre
--	--	--	--------------------------	--	--	--	--	---	-----------------------------

				Foglalkoztatási Stratégia 2017-2021.						
II. A gyermekek esélyegyenlősége										
1	Gyermekek nyári felügyeletének biztosítása	Gyermekek nyári felügyeletének biztosítására is egyre nagyobb az igény.	Meg kell vizsgálni annak a lehetőségét, hogy a nyári gyermekfelügyelet biztosítása során lehetőségek vannak további helyszínek bevonására is.	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciója, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzat a 2015-2020 közötti időszakra gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2014-2020),	Több helyszínen a nyári gyermekfelügyelet megszervezése, gyermekek számára színes, tartalmas programok biztosítása. Fedezet tervezése a nyári gyermekfelügyeletre, táboroztatásra.	Humán Főosztály vezetője Intézményfelügyeleti Osztály vezetője	2023.06.30.	Lebonyolított célzott programok száma és típusa. Képességfejlesztő programok száma és a bevont gyerekek száma.	Humán erőforrás, pénzügyi források	Civil szervezetek és az önkormányzat együttműködése

				<p>Debrecen Integrált Területi Programja (2014-2020),</p> <p>Debrecen Integrált Településfejlesztési Stratégia (2014-2020)</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Foglalkoztatási Stratégia 2017-2021.</p>						
2	Hátrányos helyzetű gyermekek nyári üdültetésének biztosítása	Növekvő igény mutatkozik a hátrányos helyzetű gyermekek nyári üdültetésének biztosítására.	hátrányos helyzetű gyermekek nyári üdültetésének biztosítása során meg kell vizsgálni annak a lehetőségét, hogy a szolgáltatás bővíthető-e helyi programokkal és egyéb hátránykompenzáló helyi	<p>Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciója,</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája,</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzat a 2015-2020 közötti</p>	<p>Fedezet tervezése a nyári gyermekfelügyeletre, táboroztatásra.</p> <p>Nyári programok biztosítása a hátrányok kompenzálása érdekében.</p>	<p>Humán Főosztály vezetője</p> <p>Intézményfelügyeleti Osztály vezetője</p>	2023.06.30	<p>Betervezett költségek</p> <p>Megpályázott programok száma</p> <p>Nyári üdültetésbe bevont gyermekek száma</p>	Pályázati pénzügyi források	Civil szervezetek és az önkormányzat együttműködése

			lehetőségekre l.	időszakra gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejles- ztési kon koncepciója (2014-2020), Debrecen Integrált Területi Programja (2014-2020), Debrecen Integrált Településfejles- ztési Stratégia (2014-2020) Debrecen Megyei Jogú Város Foglalkoztatási Stratégia 2017- 2021.						
3	Hátrányos helyzetű gyermek felzárkóztatása	A hátrányos helyzetű és SNI-s gyermek óvodai, iskolai teljesítménye elmarad az átlaghoz képest.	A szülők széleskörű tájékoztatása és programok szervezése a gyermeknek és a szülőknek egyenként.	Debrecen Megyei Jogú Város Önkor- mányzata szolgá- tástervezési kon koncepciója, Debrecen Megyei Jogú	Pályázatfigye- lés, beadás és lebonyolítás	Humán Főosz- tály vezetője Intézményfelü- gyeleti Osztály vezetője	2023.06.30.	Az óvodai és iskolai felvéte- li gyakorlatok folyamatos monitorozása, a szükséges beavatkozások megtétele.	Pályázati pénzügyi for- rások	Pályázatok figyelése

		Felzárkóztatásuk, a tanulási kudarcok enyhítése, megszüntetése szükséges.	Célzott programok, prevenciós foglalkozások szervezése önkéntesek bevonásával.	<p>Város Önkormányzatának Civil Stratégiája,</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzat a 2015-2020 közötti időszakra gazdasági programja,</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2014-2020),</p> <p>Debrecen Integrált Területi Programja (2014-2020),</p> <p>Debrecen Integrált Településfejlesztési Stratégia (2014-2020)</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Foglalkoztatási</p>					<p>Az osztályismétlések számának csökkenése. Az érettségit adó középiskolákban továbbtanulók számának növekedése.</p>		
--	--	---	--	---	--	--	--	--	---	--	--

				Stratégia 2017-2021.						
III. A nők esélyegyenlősége										
1.	A bölcsődei és óvodai férőhelyek számának növelése	A nők munkába állását nehezíti a gyermekek napközbeni elhelyezéséhez történő korlátozott hozzáférés	A gyermekfelügyeletet biztosító intézmények számának, befogadó képességének növelése az igényeknek megfelelően	<p>Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciója,</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája,</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2015-2020 közötti időszakra gazdasági programja,</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2014-2020),</p> <p>Debrecen Integrált Területi Programja (2014-2020),</p> <p>Debrecen Integrált</p>	<p>Keresni kell a lehetőséget további bölcsődei és óvodai férőhelyek létesítésére.</p> <p>Meg kell ragadni a pályázati lehetőségeket vagy saját forrást kell igénybe venni és támogatni kell más fenntartók ilyen irányú törekvéseit is.</p>	Humán Főosztály vezetője	2023.06.30.	A helyi igényekhez igazított és a családok igényeit is figyelembe vevő szolgáltatások szervezése folyamatosan.	Pályázati források	A gyermekfelügyeletet biztosító intézmények férőhelyszámának és a változó igények folyamatos figyelemmel kísérése.

				Településfejlesztési Stratégia (2014-2020) Debrecen Megyei Jogú Város Foglalkoztatási Stratégia 2017-2021.						
2	Krízishelyzetbe került családok segítése	A krízishelyzetbe került családok segítése nem teljes körű, lakhatásuk, életvitelük bizonytalan, lehetőségeik beszűkültek.	Csökken a szolgáltatást igénybe vevő családok száma, azáltal, hogy a prevenció szolgáltatásokat igénybe veszik.	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciója, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2015-2020 közötti időszakra gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2014-2020),	Többnyire krízishelyzetbe került, többgyermeket egyedül nevelő nők szorulnak segítségre. Bár a Családok Átmeneti Otthona férőhelyekkel bővült, a szolgáltatást sokan kívánják igénybe venni, így várólista alakult ki. További prevenció szolgáltatásokkal ösztönözni kell a családokat a tovább lépésre, ebben szükség lehet ún.	Humán Főosztály vezetője Intézményfelügyeleti Osztály vezetője	2023. 06.30.	Krízisközpont létrehozása, életvezetési tanácsadás a családok számára	Pályázati pénzügyi források	Pályázati lehetőségek figyelemmel kísérése

				<p>Debrecen Integrált Területi Programja (2014-2020),</p> <p>Debrecen Integrált Településfejlesztési Stratégia (2014-2020)</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Foglalkoztatási Stratégia 2017-2021.</p>	<p>Krízisközpont létrehozására.</p> <p>A Családok Átmeneti Otthona további fejlesztését, bővítését pályázati úton kell megvalósítani.</p>					
3	A nők foglalkoztatási helyzetének javítása	<p>Magas a pályakezdő fiatal nők száma, kiemelten veszélyeztetettek az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező nők.</p> <p>A magas munkanélküliség egyik oka az alacsony iskolai végzettség.</p> <p>A munkanélküli nők között a legmagasabb az érettségivel, szakmunkásképző vagy</p>	<p>Speciális képzések, átképzések, továbbképzések biztosítása. Egyesületek, képzési intézményekkel való együttműködés.</p> <p>Hiányszakmák felkutatása és képzési programok indítása szakma specifikusan.</p> <p>Pályaválasztási tanácsadások,</p>	<p>Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciója,</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája,</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2015-2020 közötti időszakra gazdasági programja,</p>	<p>Az önkormányzat gazdasági beruházásokra irányuló tárgyalásai során együttműködik a Debreceni Szakképzési Centrummal, annak érdekében, hogy szakképzéseik kielégítsék az érdeklődő befektetőket. Vizsgálni kell annak lehetőségét, hogy a női</p>	Humán Főosztály vezetője	2023.06.30	<p>Átképzési programok száma, típusa az elavult vagy szakmával nem rendelkezők részére.</p> <p>Álláskeresői technikák elsajátítása és információs szolgáltatásokat igénybe vevők száma, programok típusai.</p> <p>A programokba bevont személyek száma.</p>	<p>Pályázati pénzügyi erőforrások.</p>	<p>Források biztosítása, képzési programok fejlesztése és a munkaerő-piaci igényekhez igazítása.</p>

		szakiskolai bizonyítvánnyal rendelkezők aránya Az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők, főként alulfizetett, alacsony presztízssű állásokban, vagy közmunka programokban helyezkednek el. Az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők nagyobb arányban kerülnek munkakereső státuszba.	tájékoztatók szervezése Kiemelt oktatási programokban való részvétel.	Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2014-2020), Debrecen Integrált Területi Programja (2014-2020), Debrecen Integrált Településfejlesztési Stratégia (2014-2020) Debrecen Megyei Jogú Város Foglalkoztatási Stratégia 2017-2021.	munkaerő számára is elérhető szakmákat igénylő munkahelyek kerüljenek városunkba és ösztönözni kell a korszerű szakmák elsajátítására az elavult szakmával rendelkezőket is. A kormány közfoglalkoztatási és képzési programjait a DEHUSZ Kft-n keresztül a továbbiakban is ki kell használni annak érdekében, hogy csökkenjen a munkanélküliek, ezen belül a nők aránya.						

IV. Az idősök esélyegyenlősége										
1.	Az idősök fizikai, mentális egészségének megerősítése	Az időskor fizikai passzivitással fenyeget, amely egészségromlás hoz vezet.	Az idősök kulturális és fizikai aktivitást igénylő programokban történő részvételének támogatása. A kulturális programokról való hatékonyabb tájékoztatás. Ingyenes vagy kedvezményes belépőjegyekhez való hozzájutás biztosítása.	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciója, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2015-2020 közötti időszakra gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2014-2020), Debrecen Integrált Területi Programja (2014-2020), Debrecen Integrált Településfejlesztési koncepciója	Célzott programokkal a szabadtéri kondiparkokat be lehet vonni, továbbá az új Család- és Gyermekjóléti Központ földszintjén helyet kapó nyugdíjas szervezetek környezetében is kialakítható sétára, szabadtéri mozgásra alkalmas terület. Meg kell vizsgálni a Pallagi út 9. sz. alatti intézmény udvarának megújítási lehetőségeit, akár egy demens kert kialakítását, mely elsősorban a demens ellátottak egészségi és mentális állapotának fejlesztését, szinten tartását	Humán Főosztály vezetője Kulturális Osztály vezetője	2023. 06. 30.	A kulturális programok marketingjének időseket is elérő formái. Kedvezményesen igénybe vett belépőjegyek száma, a rendezvények típusai.	pályázati erőforrások	pályázati források figyelemmel kísérése, tájékoztatási felületek folyamatos karbantartása

				ési Stratégia (2014-2020) Debrecen Megyei Jogú Város Foglalkoztatási Stratégia 2017- 2021.	<i>segítené, de az intézmény valamennyi ellátottja számára hasznos lenne.</i>					
2.	Az idősök elmagányosodásának megakadályozása	Az idősök száma, aránya folyamatosan nő. A korcsoport fokozottan sérülékeny, kapcsolatai beszűkültek, lehetőségei korlátozottabbá váltak. Az elmagányosodás veszélyezteteti az idősök mentális egészségét.	A lakóhelyi kisközösségek, szomszédok önsegítő moz- galmának a kezdemé- nyezése. A meglévő szolgáltatások fejlesztése. Az erre irányuló pályázati lehetőségeket ki kell használni és a civil szervezetek együttműködés ét, önkéntesek bevonását támogatni kell. Célzott programokkal erősíteni kell a generációk egymás közötti szolidaritását.	Debrecen Megyei Jogú Város Önkör- mányzata szolgálta- tástervezési kon- cepciója, Debrecen Megyei Jogú Város Önkör- mányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2015-2020 közötti időszakra gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejleszt ési koncepciója (2014-2020), Debrecen Integrált Területi	Civilek bevonásával szomszéd-sági programok megvalósítása, önkéntesség erősítése	Humán Főosztály vezetője Kulturális Osztály vezetője	2023.06.30.	A tevékenységben résztvevő önkéntesek száma. Az önkéntesek által végzett tevékenységek dokumentációja A civil és szomszéd-sági programok száma A civil és szomszéd-sági programok típusai, az abban résztvevő lakosok száma.	pályázati erőforrások	a helyi lakosok igényeihez igazított programok, megfelelő és folyamatos civil szervezeti jelenlét támogatása

				Programja (2014-2020), Debrecen Integrált Településfejlesztési Stratégia (2014-2020) Debrecen Megyei Jogú Város Foglalkoztatási Stratégia 2017-2021.						
3	<i>Az idősök tájékoztatása és bevonása az őket érintő döntések meghozatalába</i>	Az idősök igénylik, hogy közreműködhesenek az őket érintő intézkedések előkészítésében. A város idős lakói nem eléggé informáltak az idősök érdekvédelmével foglalkozó civil szervezetek tevékenységéről, az önkormányzat által biztosított szociális juttatásokról, az igénybe vehető jogsegély	Az érintett célcsoport tájékoztatása az igénybe vehető szolgáltatásokkal kapcsolatban.	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciója, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2015-2020 közötti időszak gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési	Az Idősügyi Tanács megalakulásával, a Polgármesteri Hivatalban idősügyi referensi munkakör létrehozásával az idősök fokozott figyelmet kapnak. Meg kell alkotni a város Idősügyi Stratégiáját, amelyet igényfelmérésre és konszenzusra kell alapozni. Az idősügyi Tanácson kívüli szervezeteket is szükséges	Humán Főosztály vezetője Kulturális Osztály vezetője Intézményfelügyeleti Osztály vezetője	2023. 06.30.	Idősügyi Stratégia megalkotása	Humán erőforrások, pályázati pénzügyi források	Civilek, tanácsadók, a külső/belső szakértők tevékenységének bevonása. Pályázatfigyelés

		szolgáltatásokról		ési koncepciója (2014-2020), Debrecen Integrált Területi Programja (2014-2020), Debrecen Integrált Településfejlesztési Stratégia (2014-2020) Debrecen Megyei Jogú Város Foglalkoztatási Stratégia 2017-2021.	bekapcsolni a munkába.					
4	Idősek egészségügyi állapotának javítása	Az időskorral romlik az egészségi állapot, mind fizikai, mind mentális téren. Az idősek figyelmének a felhívása az egészséges táplálkozásra és a rendszeres testmozgás fontosságára.	Minél szélesebb körben kell biztosítani az egészségmegőrzést célzó szűréseket, tanácsadást. Fenn kell tartani az őstermelői piacokat, amelyek zöldség-gyümölcsárut kínálnak. Támogatni kell azon kezdeményezéseket, amelyek	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciója, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2015-2020 közötti időszakra	Együttműködésben intézményekkel, civil szervezetekkel, az egészséges életmód népszerűsítését célzó, valamint a szociális ellátásokról, és az ezen a területen tevékenykedő szervezetekről alapvető információkat, tájékoztatást nyújtó programok szervezése.	Humán Főosztály vezetője Intézményfelügyeleti Osztály vezetője	2023. 06. 30.	Javul az idősek aktivitása. Erősödik fizikai, mentális állapotuk. Bővülnek az ismereteik az egészséges táplálkozás tárgykörében.	Humán erőforrások, pályázati pénzügyi források	pályázatfigyelés civilvek bevonása

			az idősök egészségi állapotának megőrzését javítják.	gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2014-2020), Debrecen Integrált Területi Programja (2014-2020), Debrecen Integrált Településfejlesztési Stratégia (2014-2020) Debrecen Megyei Jogú Város Foglalkoztatási Stratégia 2017-2021.						
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

V. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége

1	<i>A középületek akadálymentesítése</i>	Középületek, kulturális, sport és szociális célú épületek csak részben akadálymentesítettek.	A Területi Operatív Program keretében megvalósuló intézmények, középületek fejlesztése, korszerűsítése során mind a	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciója, Debrecen Megyei Jogú	Pályázati lehetőségek feltérképezése és a döntéshozók tájékoztatása. Források elkülönítése a komplex akadálymentesít	Humán Főosztály vezetője	2023.06.30.	Javul az akadálymentesített épületek aránya	humán erőforrás, pályázati pénzügyi források	pályázatfigyelés
---	--	--	---	---	---	--------------------------	-------------	---	--	------------------

			fizikai, mind az infokommunikációs akadálymentesítés szükséges. A pályázatoknak ez kötelező része, a megvalósítás során a fogyatékos szervezeteken keresztül az érintettek véleményét is célszerű kikérni.	Város Önkormányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2015-2020 közötti időszakra gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2014-2020), Debrecen Integrált Területi Programja (2014-2020), Debrecen Integrált Településfejlesztési Stratégia (2014-2020) Debrecen Megyei Jogú Város Foglalkoztatási Stratégia 2017-2021.	ések biztosítása érdekében					
2	A fogyatékkal élőkkel kapcsolatos társadalmi érzékenyítés	A fogyatékkal élők társadalmi elfogadottsága nem teljes körű.	A fogyatékkal élők között külön	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata	Folytatni kell a Debreceni Oktatási Tanáccsal és a Debreceni	Humán Főosztály vezetője	2023. 06. 30.	Társadalmi érzékenyítő programok,	Civil szervezetek bevonása, humánerőforrás biztosítása. Pályázati,	Folyamatosan együtt kell működni a fogyatékkal élőket

			<p>csoportként jelennek meg az autista gyermekek és hozzátartozóik, célszerű megvizsgálni a civil kezdeményezések - pl Kék sétatá, Szenzoros kert - támogatásának lehetőségét</p> <p>Elfogadó, nyitott, toleráns attitűd hozzájárul a társadalmi előítéletek csökkentéséhez</p>	<p>szolgáltatástervezési koncepciója,</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája,</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2015-2020 közötti időszakra gazdasági programja,</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2014-2020),</p> <p>Debrecen Integrált Területi Programja (2014-2020),</p> <p>Debrecen Integrált Településfejlesztési Stratégia (2014-2020)</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Foglalkoztatási</p>	<p>Tankerületi Központtal együttműködve egy Autista Központ létrehozására vonatkozó egyeztetéseket.</p>	<p>Intézményfelügyeleti Osztály vezetője</p>		<p>műhelyprogramok szervezése.</p>	<p>pénzügyi források felkutatása.</p>	<p>képviselő szervezetekkel.</p>
--	--	--	---	---	---	--	--	------------------------------------	---------------------------------------	----------------------------------

				Stratégia 2017-2021.						
3	A fogyatékosok nappali ellátása tárgyi feltételeinek javítása	A nappali ellátás csak az érintettek egy szűk csoportja számára elérhető. Szabadidős programok, csoportfoglalkozások, gyógytorna szervezése hozzájárul a gondozottak mentális képességének, fizikai aktivitásának a megőrzéséhez.	A Városi Szociális Szolgálat Újkerti Gondozó Szolgálat Fogyatékos Személyek Ifjúság utcai Nappali Intézménye Területi Operatív Program keretében felújítása, bővítése. Így megújult feltételekkel tudja fogadni az ellátottakat, és a felújított intézmény helyet ad majd a Böszörményi úti kiskorúakat ellátó telephely gondozottjainak is.	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatótervezési koncepciója, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2015-2020 közötti időszakra gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2014-2020), Debrecen Integrált Területi Programja (2014-2020), Debrecen Integrált Településfejlesztési	Pályázati lehetőségek figyelése és a döntéshozók tájékoztatása	Humán Főosztály vezetője Intézményfelügyeleti Osztály vezetője	2023. 06. 30	Növekszik a támogató szolgálat szolgáltatásait és a nappali ellátásokat igénybe vevő fogyatékos személyek száma. Emellett emelkedik az ellátás színvonala. Bővül az önálló életvitelt segítő ellátások, szolgáltatások köre.	Humán erőforrás, Pályázati pénzügyi források	A tárgyi eszközök, az ellátások és szolgáltatások körének folyamatos bővítése.

				ési Stratégia (2014-2020) Debrecen Megyei Jogú Város Foglalkoztatási Stratégia 2017- 2021.						
4	A tömegközlekedés csak részben akadálymentesített	A tömegközlekedés, közterületek akadálymentesítése sem valósult meg teljes mértékben.	A közösségi közlekedésben folytatni kell az akadálymentesítést. Az alacsonypadlós járművek, a hangjelzés a lámpánál, a speciálisan kialakított járófelületek a fogyatékkal élők jobb közlekedési és tájékozási lehetőségeit szolgálják.	Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szolgáltatástervezési koncepciója, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata 2015-2020 közötti időszakra gazdasági programja, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési koncepciója (2014-2020), Debrecen Integrált Területi	Pályázati lehetőségek feltérképezése és a döntéshozók tájékoztatása. Források elkülönítése a komplex akadálymentesítések biztosítása érdekében.	Humán Főosztály vezetője	2023.06.30.	A közlekedésben is megoldott lesz az akadálymentesítés.	Pályázati pénzügyi források	Pályázatok figyelése

				<p>Programja (2014-2020),</p> <p>Debrecen Integrált Településfejlesztési Stratégia (2014-2020)</p> <p>Debrecen Megyei Jogú Város Foglalkoztatási Stratégia 2017-2021.</p>						
--	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--

MEGVALÓSÍTÁS

A megvalósítás előkészítése

Önkormányzatunk az általa fenntartott intézmények vezetői számára feladatul adja és ellenőrzi, a településen működő nem önkormányzati fenntartású intézmények vezetőit pedig partneri viszony során kéri, hogy a HEP-et valósítsák meg, illetve támogassák.

Önkormányzatunk azt is kéri intézményeitől és partnereitől, hogy vizsgálják meg, és a program elfogadását követően biztosítsák, hogy az intézményük működését érintő, és az esélyegyenlőség szempontjából fontos egyéb közszolgáltatásokat meghatározó stratégiai dokumentumokba és iránymutatásokba épüljenek be és érvényesüljenek az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó azon kötelezettségek, melyek a HEP-ban részletes leírásra kerültek.

A megvalósítás folyamata

A megvalósítás során elvégzendő feladatok:

- az HEP IT megvalósulásának figyelemmel kísérése, a kötelezettségek teljesítésének nyomon követése, dokumentálása, az egyes feladatok végrehajtására kijelölt személyekkel és szervezetekkel való folyamatos kapcsolattartás,
- annak figyelemmel kísérése, hogy a megelőző időszakban végrehajtott intézkedések elősegítették-e a kitűzött célok megvalósulását, és az ezen tapasztalatok alapján esetleges új beavatkozások meghatározása,
- az intézkedési tervben foglaltak végrehajtása érdekében a pályázati lehetőségek folyamatos figyelemmel kísérése, a pályázati lehetőségekről a végrehajtásba bevont szervezetek értesítése,
- a HEP IT-ben lefektetett célok megvalósulásához szükséges beavatkozások évenkénti felülvizsgálata, a HEP IT aktualizálása,
- az esetleges változások beépítése a HEP IT-be, a módosított HEP IT előkészítése képviselő-testületi döntésre,
- az esélyegyenlőséggel összefüggő problémák megvitatása,
- a HEP IT és az elért eredmények nyilvánosság elé tárása, kommunikálása.

Monitoring és visszacsatolás

Évente megvizsgáljuk az elért eredményeket, és az eredmények tükrében felülvizsgáljuk a HEP intézkedési tervében foglaltakat. Az intézkedési terv módosításának szükségessége esetén a módosított HEP IT-t előterjesztjük képviselő-testületi döntésre.

Nyilvánosság

A HEP-et elfogadás előtt a jogszabályi előírásnak megfelelően véleményezik a települési nemzeti önkormányzatok. A programot a Közgyűlés nyilvános ülésen fogadja el, melyen bárki részt vehet. Az elfogadást követően a program széleskörű nyilvánosságának biztosításával minden, a településen érintett szervezetnek folyamatosan lehetősége lesz véleményezni a programot, javaslatokat, észrevételeket tenni az intézkedési tervhez, melyeket figyelembe veszünk a HEP megvalósítása, felülvizsgálatai során.

A nyilvánosságot biztosító eszközök:

- www.debrecen.hu honlapon, illetve az e helyen közzétett észrevételek@ph.debrecen.hu elektronikus elérhetőség biztosításával,
- helyi média,
- az önkormányzat és a partnerszervezetek rendezvényei,

- a dokumentum elérhető lesz az önkormányzati fenntartású intézményeknél és a programban érintett civil szervezeteknél,
- a dokumentum elérhető lesz és észrevétel tehető DMJV Polgármesteri Hivatala Humán Főosztályán ügyfélfogadási időben.

A program megvalósítása során elért eredményekről, a monitoring eredményeiről tájékoztatást adunk a Szociálpolitikai Kerekasztalon keresztül az intézményeknek, az együttműködő szakmai és társadalmi partnerek képviselőinek.

Az eredményekre felhívjuk a figyelmet az önkormányzat és intézményeinek különböző rendezvényein, beépítjük kiadványainkba, a tolerancia, a befogadás, a hátrányos helyzetűek támogatásának fontosságát igyekszünk megértetni a lakossággal, a támogató szakmai és társadalmi környezet kialakítása érdekében.

Kötelezettségek és felelősség

Az esélyegyenlőséggel összefüggő feladatokért az alábbi személyek/csoportok felelősek:

A HEP végrehajtásáért az önkormányzat részéről a Humán Főosztály vezetője felel:

- Feladata az önkormányzat és a HEP végrehajtásában résztvevő, valamint az egyéb érdekelt helyi szervezetek közötti kapcsolattartása.
- Felel azért, hogy a település minden lakója és az érintett szakmai és társadalmi partnerek számára elérhető legyen a HEP.
- Figyelemmel kíséri azt, hogy az önkormányzat döntéshozói, tisztségviselői és intézményeinek dolgozói megismerik és követik a HEP-ben foglaltakat.
- Támogatnia kell, hogy az önkormányzat, illetve intézményeinek vezetői minden ponton megkapják a szükséges felkészítést és segítséget a HEP végrehajtásához.
- Kötelessége az egyenlő bánásmód elvét sértő esetekben megtennie a szükséges lépéseket, vizsgálatot kezdeményezni, és a jogsértés következményeinek elhárításáról intézkedni.

Az intézmények vezetői

- felelősek azért, hogy ismerjék az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó jogi előírásokat, biztosítsák a diszkriminációmentes intézményi szolgáltatásokat, a befogadó és toleráns légkört, és megragadjanak minden alkalmat, hogy az esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismereteiket bővítő képzésen, egyéb programon részt vegyenek.
- Felelősségük továbbá, hogy ismerjék a HEP IT-ben foglaltakat és közreműködjenek annak megvalósításában.

Érvényesülés, módosítás

Amennyiben a felülvizsgálat során kiderül, hogy a HEP IT-ben vállalt célokat nem sikerül teljesíteni, az önkormányzat jelentést kér a beavatkozási terület felelősétől, amelyben bemutatja az indikátorok teljesülése elmaradásának okait, és a beavatkozási tevékenységek korrekciójára, kiegészítésére vonatkozó intézkedési tervjavaslatát annak érdekében, hogy a célok teljesíthetők legyenek. Amennyiben a HEP IT módosítása válik szükségessé, akkor a módosított HEP IT-t előterjesztjük képviselő-testületi döntésre.

Az egyenlő bánásmód elvét sértő esetekben a HEP IT végrehajtásáért felelős személy megteszi a szükséges lépéseket, intézkedik a jogsértés következményeinek elhárításáról.

A HEP IT-t mindenképp módosítani szükséges, ha megállapításaiban lényeges változás következik be, illetve amennyiben a tervezett beavatkozások nem elegendő módon járulnak hozzá a kitűzött célok megvalósításához.

Az elfogadás módja és dátuma

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Helyi Esélyegyenlőségi Programjának szakmai és társadalmi vitája megtörtént. Az itt született észrevételeket a megvitatást követően a HEP Intézkedési Tervébe beépítettük.

Ezt követően Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlése a Helyi Esélyegyenlőségi Programot (melynek része az Intézkedési Terv) megvitatta és a(z)/2018. (VI. 28.) számú határozatával elfogadta.

Kelt: Debrecen, 2018. június

Dr. Szekeres Antal
címzetes főjegyző

Dr. Papp László
polgármester

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Helyi Esélyegyenlőségi Programjának partnerei ismerik a Helyi Esélyegyenlőségi Programot, és annak megvalósításában tevékenyen részt kívánnak venni.

Dátum

Partner aláírás

Dátum

Partner aláírás

Dátum

Partner aláírás